

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL İLİNDE YER ALAN KÖPRÜ ALTI KAMUSAL
ALANLARIN KENT-İNSAN İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ

MEHMET SİRAÇ YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEYNEP TARÇIN TURGAY

ŞUBAT 2025

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL İLİNDE YER ALAN KÖPRÜ ALTI KAMUSAL
ALANLARIN KENT-İNSAN İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ

MEHMET SİRAÇ YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEYNEP TARÇIN TURGAY

ŞUBAT 2025

T.R.
GEBZE TECHNICAL UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL

**INVESTIGATION OF PUBLIC SPACES UNDER THE
BRIDGE IN ISTANBUL WITHIN THE FRAMEWORK OF
CITY-HUMAN RELATIONS**

MEHMET SİRAC YILDIRIM

**A THESIS OF MASTER OF SCIENCE
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE**

ADVISOR: ASST. PROF. DR. ZEYNEP TARÇIN TURGAY

FEBRUARY 2025

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

GTÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun 03/02/2025 tarih ve 2025/08 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 20/02/2025 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Mehmet Sıraç YILDIRIM'ın tez çalışması Mimarlık Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Dr. Öğr. Üyesi Zeynep TARÇIN TURGAY

ÜYE

: Doç. Dr. Özlem ÖZER

ÜYE

: Dr. Öğr. Üyesi Mine TUNÇOK SARIBERBEROĞLU

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun

...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

ÖZET

Kentler, ilk kurulduğu yıllar olan M.Ö. 3500–4000’den itibaren insanların temel gereksinimlerine cevap veren yaşama alanlarını oluşturmaktadır. Bu çerçevede kentteki kamusal alanlar kentlilerin ortak gereksinimlerinin karşılandığı başlıca alanlardır ve kent-insan ilişkisinde kritik bir rol üstlenmektedir. İnsanlar özel alanlarından çıkıp birbirleriyle ve yaşadıkları çevreyle en yoğun biçimde bu alanlarda iletişim kurmaktadır.

Bir açık kamusal alan olarak meydanlar, merkezi bir açık alan oluşturmaları nedeniyle kent planlamalarındaki en önemli belirleyicilerden biri olmaktadır. Meydanlar oluşturdukları boşluk ile kendilerini çevreleyen binaları bütünleştirerek tanımlı bir mekânsal düzen ortaya koymaktadır. Kentliler kent dokusunun ilk ortaya çıkışından itibaren meydanlarda bir araya gelip ticari, sosyal, kültürel ve günlük faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir. Diğer yandan bu alanlar, kentlilere kenti güvenli ve rahat bir şekilde deneyimleyebilme imkânı sunmakta ve çoğu tarihi toplumsal olaya ev sahipliği yapmaktadır. Sonuç olarak biçimi, konumu, işlevi ve tarihi itibarıyla kritik öneme sahip olan meydanlar bulundukları bölgenin kimliğini, geleneklerini yansıtmada sembol görevi gören mekanlardır.

Bu çalışmada kentin kritik kamusal alanları olan meydanların yeni bir biçimi olan yol veya köprü altı alanlarının meydan olma işlevlerini gerçekleştirme durumlarının literatürde kent-insan ilişkilerine dair tanımlanmış kriterler dahilinde İstanbul özelinde araştırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda İstanbul’da köprü altında yer alan Kağıthane Meydanı, Mecidiyeköy Meydanı ve Kartal Neyzen Tevfik Meydanı’nda yapılmak üzere bir alan çalışması tasarlanmıştır. Çalışmanın birinci kısmında mevcut literatür araştırmaları üzerinden kent-insan ilişkilerine dair 40 adet kriter belirlenmiştir. Bu kriterler çevresel/fiziksel ve sosyal/psikolojik olarak iki ana başlık altında toplanmaktadır. Çalışmanın ikinci kısmında hem mekânı hem de kullanıcıyı araştırma odağı olarak kabul eden iki adımlı bir alan çalışması gerçekleştirilecektir. İlk olarak meydanlara ait gözlem analizleri yapılarak belirlenen 10 kriter, ikinci olarak ise kent-insan ilişkilerini araştırmak amacıyla meydanların kullanıcıları ile 48 soruluk bir anket çalışması yapılarak 30 kriter bağlamında alanlar değerlendirilmiştir.

Çalışma sonuçları, meydanların kent-insan ilişkisi dahilinde kamusal işlevlerini ne ölçüde gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Kağıthane Meydanı, Mecidiyeköy Meydanı ve Kartal Neyzen Tevfik Meydanı’nın çeşitli fiziksel ve sosyal kriterler açısından değerlendirildiği çalışma üç meydanın da farklı yönlerden güçlü ve zayıf nitelikleri olduğu görülmektedir. Çalışmada önerilen iyileştirmeler meydanların daha etkin, canlı ve işlevsel alanlar haline gelmesine, ayrıca meydanların kentsel planlamadaki fonksiyonel ve estetik rollerinin güçlendirilmesine katkı sağlama potansiyeli taşımaktadır.

Çalışmanın bütünü, mevcut köprü altı meydanların yeniden yapılandırılması ve kentsel planlamaya dahil edilecek yeni köprü altı meydanların tasarımında, kullanıcı odaklı yaklaşım benimsenmesi için yerel yönetimlere, mimarlara ve şehir planlamacılara yol gösterici bulgular sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kent, İnsan, Kamusal Alan, Meydan, Köprü Altı Meydanlar, İstanbul.

ABSTRACT

Since their establishment around 3500-4000 BC, cities have been creating living spaces that meet the basic needs of humans. In this context, public spaces in the city are among the main areas where the common needs of urban residents are addressed, playing a critical role in the relationship between the city and its people. People leave their private spaces and communicate with each other and their environment most intensively in these spaces.

As an open public space, squares are among the most important determinants in urban planning due to their role in creating central open areas. By forming a defined spatial order, squares integrate with the surrounding buildings through the space they create. Since the initial emergence of urban fabric, city dwellers have gathered in squares to carry out commercial, social, cultural, and daily activities. On the other hand, these areas offer urban residents the opportunity to experience the city in a safe and comfortable way and host many significant historical social events. As a result, squares, which are critical in terms of their form, location, function, and history, serve as symbolic spaces that reflect the identity and traditions of the region they are located in.

The study aims to investigate the extent to which underway or bridge-based areas, a new form of public space in the city, fulfill the functions of squares, using criteria defined in the literature regarding the relationship between the city and its inhabitants, with a focus on Istanbul.

In this context, an area study was designed to be carried out in Kağıthane Square, Mecidiyeköy Square and Kartal Neyzen Tevfik Square located under the bridge in Istanbul. In the first part of the study, 40 criteria related to the city-human relationship are identified through existing literature. These criteria are categorized under two main headings: environmental/physical and social/psychological. In the second part, a two-step field study will be conducted, focusing on both the space and its users. Initially, observation analyses of the squares will be made, and 10 criteria will be determined. Subsequently, a survey consisting of 48 questions will be conducted with the users of the squares to evaluate the areas in the context of 30 criteria, with the aim of investigating the city-human relationship.

The study results reveal the extent to which squares fulfill the publicity demand within the city-human relations. In this context, the study, in which Kağıthane Square, Mecidiyeköy Square and Kartal Neyzen Tevfik Square are evaluated from various physical and social perspectives, shows that all three squares have strong and weak capabilities in different aspects. The methods suggested in the study will provide the potential to make the squares more effective, lively and functional areas, and also to contribute to the functional and aesthetic roles of the squares in planning.

The study as a whole offers guiding suggestions to local governments, architects and city planners with a user-oriented approach in the restructuring of existing under-bridge squares and the design of new under-bridge squares to be included in the planning plan.

Keywords: Urban, Human, Public Space, Square, Under Bridge Squares, Istanbul.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim ve tez yazma sürecim boyunca bana her zaman destek olan, bilgi birikimi ve yönlendirmeleriyle yolumu aydınlatan ve akademik gelişimimde çok büyük emekleri olan saygıdeğer danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Tarçın TURGAY'a, tezin şekillenmesinde sunduğu değerli katkıları, sabrı ve emeği için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca bana koşulsuz sevgi gösteren, sabrıyla en zor zamanlarımı kolaylaştıran ve her zaman yanımda olan biricik anneme, bana her zaman güç kaynağı olan, sabrı ve sevgisiyle huzur veren kıymetli anneanneme, hayata olumlu bakmamı sağlayan, her anlamda bana destek veren ve alan çalışmamda büyük katkısı olan canım arkadaşşıma ve bu süreçte sürekli beni destekleyen canım aileme en içten dileklerle teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimim sürecinde Bilim İnsanları Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) 2210-Yurt İçi Lisansüstü Burs Programı kapsamında bana destek sağlayan TÜBİTAK'a teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı	1
1.2 Tezin Kapsamı	2
1.3 Tezin Yöntemi	3
2. KENT VE KAMUSAL ALAN	5
2.1 Kent Kavramı	5
2.2 Kamusal Alan	6
2.3 Kentlerde Kamusal Yaşamın ve Kamusal Alanların Değişimi	10
2.4 Bir Açık Kamusal Alan Türü Olarak Kent Meydanları	18
2.4.1 Meydan Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	18
2.4.1.1 Türkiye’de Meydanların Gelişimi	22
2.4.2 Kent Meydanı Formları	32
2.5 Meydanların Mekânsal Kalitesine Yönelik Çalışmalar	41
2.5.1 Kent Meydanlarının Kalitesini Belirleyen Unsurlar	41
2.5.1.1 Fiziksel Unsurlar	41
2.5.1.2 Doğal Unsurlar	43
2.5.1.3 Sosyal Unsurlar	45
2.5.1.4 Ekonomik Unsurlar	47
2.5.1.5 Görsel Unsurlar	48
2.5.2 Kamusal Alanlarda Kalite Kriterleri	49
2.5.3 Meydanlarda Kalite Kriterleri	59
2.5.4 Bölüm Sonucu	67
3. YENİ BİR KAMUSAL ALAN TİPİ: KÖPRÜ ALTI MEYDANLAR	70
3.1 Dünyadaki Köprü ve Yol Altı Alanlara Ait Örnekler	71
3.2 Köprü ve Yol Altı Alanların İncelendiği Çalışmalar	76
4. METODOLOJİ	81
5. ALAN ÇALIŞMASI	84
5.1 Alan Çalışmasının Uygulandığı Meydanlar	85
5.1.1 Kağıthane Meydanı	85
5.1.1.1 Kağıthane Meydanı’nın Gelişim Süreci	85
5.1.1.2 Kağıthane Meydanı’nın Mevcut Durumu	88
5.1.2 Mecidiyeköy Meydanı	91
5.1.2.1 Mecidiyeköy Meydanı’nın Gelişim Süreci	91
5.1.2.2 Mecidiyeköy Meydanı’nın Mevcut Durumu	95
5.1.3 Kartal Neyzen Tevfik Meydanı	100

5.1.3.1 Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın Gelişim Süreci	100
5.1.3.2 Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın Mevcut Durumu	102
5.2 Meydanların Belirlenen Kriterler Bağlamında Değerlendirilmesi	107
5.2.1 Meydanların Gözlem Analizleri Üzerinden Değerlendirilmesi	107
5.2.1.1 Kağıthane Meydanı'nın Gözlem Analizleri Üzerinden Değerlendirilmesi	108
5.2.1.2 Mecidiyeköy Meydanı'nın Gözlem Analizleri Üzerinden Değerlendirilmesi	118
5.2.1.3 Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın Gözlem Analizleri Üzerinden Değerlendirilmesi	127
5.2.2 Meydanların Anket Çalışması Üzerinden Değerlendirilmesi	139
5.2.2.1 Kağıthane Meydanı'nın Anket Çalışması Üzerinden Değerlendirilmesi	139
5.2.2.2 Mecidiyeköy Meydanı'nın Anket Çalışması Üzerinden Değerlendirilmesi	145
5.2.2.3 Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın Anket Çalışması Üzerinden Değerlendirilmesi	152
6. ALAN ÇALIŞMASI BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	158
6.1 Bölüm Sonucu	163
7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	166
KAYNAKLAR	169
ÖZGEÇMİŞ	183
TEZ ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YAPILAN YAYINLAR	184
EKLER	185

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1: Akropolis planı [Web 1].	11
Şekil 2.2: Roma Imperial Forum planı [Web 2].	11
Şekil 2.3: Rialto Balık Pazarı, Venedik [Web 3].	12
Şekil 2.4: Vendome Meydanı, Paris [Web 4].	12
Şekil 2.5: Haussman öncesi ve sonrası Paris [Anderson, 1986].	13
Şekil 2.6: New York'ta bulunan Rockefeller Merkezi'nin önü [Web 5].	14
Şekil 2.7: Bangkok River Park'ta yer alan dijital halı [Web 6].	15
Şekil 2.8: Bryant Park, New York [Web 7].	16
Şekil 2.9: Alanlardan örnekler [Gehl, 2020].	17
Şekil 2.10: 1836 yılı Charles de Gaulle Meydanı, Paris [Web 8].	19
Şekil 2.11: Bororo Kabilesi'nin dairesel yerleşme planı [Tümer, 2007] ve Pomeiock Köyü [Web 9].	20
Şekil 2.12: Hipodrom Meydanı [Web 10] ve Theodosius Forumu Planı [Web 11].	22
Şekil 2.13: 1830'lu yıllar Beyazıt Camii avlusu [William Henry Bartlett (1809-1854)], Tophane Çeşmesi önünde oluşturulan meydan [Web 12], Sümbül Efendi Cami önündeki meydan [Web 13] ve Eminönü Balıkpazarı İskelesi [Web 14].	23
Şekil 2.14: Bursa Ulucami [Web 15] ve İstanbul Fatih Camii Avlusu [Web 16].	24
Şekil 2.15: Bouvard'ın Beyazıt Meydanı için öneri çizimi [Web 17].	25
Şekil 2.16: Cumhuriyetin ilanından sonra oluşturulan Kızılay Meydanı [Web 18], Taksim Meydanı [Web 19], Konak Meydanı [Web 20], Hükümet Meydanı [Web 21], Kayseri Cumhuriyet Meydanı [Web 22] ve Kastamonu Cumhuriyet Meydanı [Web 23].	26
Şekil 2.17: Meydanlardan 10.yıl kutlamaları [Web 24, Web 25].	27
Şekil 2.18: Ankara Ulus Meydanı [Web 26].	27
Şekil 2.19: Yarışmalarla belirlenen, Topkapı Kaleiçi Meydanı [Web 27], Kayseri Talas Mevlâna Meydanı [Web 28], Elâzığ Kent Meydanı [Web 29] ve Şanlıurfa Kızılay Meydanı [Web 30] projeleri.	28
Şekil 2.20: Yerel yönetimlerin kendi inisiyatifinde oluşturulan Bağcılar Kent Meydanı [Web 31], Ankara Ulus 100.Yıl Meydanı [Web 32], Antalya Cumhuriyet Meydanı [Web 33] ve Konya Mevlâna Meydanı [Web 34].	28
Şekil 2.21: Yarışma sonucu uygulanmak üzere seçilen proje [Web 37] ve Kayseri Talas Mevlâna Meydanı mevcut durumu [Web 37].	30
Şekil 2.22: Beşiktaş Barbaros Meydanı [Web 38], Beykoz Belediye Meydanı [Web 39], Beyazıt Meydanı [Web 40] ve Üsküdar Mimar Sinan Meydanı [Web 41].	31
Şekil 2.23: Zucker'ın meydan tipolojileri [Hadelich, 2012].	32
Şekil 2.24: Piazza del Campo, Siena [Web 42].	33
Şekil 2.25: Vendome Meydanı hava fotoğrafı, Paris [Web 43].	33
Şekil 2.26: San Pietro Meydanı [Web 44].	34
Şekil 2.27: Concorde Meydanı, Paris [Web 45].	34
Şekil 2.28: Prag Eski Kent Meydanı [Web 46].	35
Şekil 2.29: Palazzo Podesta, Bologna [Aygün Öztürk, 2009].	35
Şekil 2.30: Washington Park [Web 47] ve New York Times Meydanı [Web 48].	36
Şekil 2.31: Derin ve Geniş Meydan [Collins ve Collins, 1986].	36

Şekil 2.32: Santa Croce Kilisesi ve önünde yer alan meydan, Floransa [Web 49].	37
Şekil 2.33: Piazza Grande, Modena [Web 50].	37
Şekil 2.34: Krier'in meydan tipolojisi [Krier, 1979].	38
Şekil 2.35: Kostof'a göre meydan tipolojileri [Kostof, 1992; akt. Atalay, 2010].	38
Şekil 2.36: Place Dauphin, Paris [Web 51].	39
Şekil 2.37: Campidoglio Meydanı, Roma [Web 52].	39
Şekil 2.38: Place Charles de Gaulle [Web 53] ve Piazza del Popolo [Web 54].	40
Şekil 2.39: Dörtgen şeklindeki Place des Vosges [Web 55], Plaza Mayor [Web 56], Piazza della Repubblica [Web 57] ve Place Concorde [Web 58].	40
Şekil 2.40: Basamakların oturma elemanı olarak kullanımı [Alexander, 1977; akt. Semerci, 2014].	43
Şekil 2.41: Roma'da bir meydanda yer alan İspanyol Merdivenleri [Web 59].	44
Şekil 2.42: New York Union Meydanı [Web 60].	44
Şekil 2.43: Fiziksel Çevre Niteliği [Gehl, 1987].	46
Şekil 2.44: The Eye Of Mexico, Mexico City [Web 61].	47
Şekil 2.45: Parc de la Distance [Web 62].	47
Şekil 2.46: Mekânı oluşturan nitelikler [Web 63; akt. Uzgören ve Erdönmez, 2016].	49
Şekil 2.47: Nottingham Market Square [Karimi, 2012].	53
Şekil 2.48: Kentsel kamusal alanda mekânsal kaliteyi ve dirençliliği ölçmeye yardımcı olabilecek boyutlar, ölçütler ve bileşenler [Kokarca ve Batuhan, 2023].	59
Şekil 2.49: Kent meydanlarını karakterize eden kelime şeması [Wronkowski, 2024].	59
Şekil 2.50: Çalışmada kullanılan değerlendirme ölçütleri [Çakılcıoğlu vd., 2010].	64
Şekil 2.51: Çalışmada kullanılan kriterler [Ender Altay vd., 2021].	66
Şekil 2.52: Her kriterin meydanlara göre oranı [Altay ve Arisoy, 2023].	67
Şekil 3.1: High Line, Manhattan [Web 64].	72
Şekil 3.2: Kuzey Amerika kıtasından The Underline [Web 65], The Bentway [Web 66], Underground at Ink Block [Web 67], Burnside Skatepark [Web 68], Sabine Promenade [Web 69] ve Underpass Park [Web 70].	72
Şekil 3.3: Avustralya ve Asya kıtasından Fish Lane Town Square [Web 71], Kathipara Urban Square [Web 72], (Extra)Ordinary Arboretum [Web 73], Wuxiang 987 High Line Park [Web 74], One Green Mile [Web 75] ve Eungbong Terrace [Web 76].	74
Şekil 3.4: Avrupa kıtasından Elinor-Ostrom Park [Web 77], A8ernA [Web 78], Folly For a Flyover [Web 79] ve Vltavska Underground [Web 80].	75
Şekil 4.1: Alan çalışmasında kullanılmış metodolojik altyapı.	83
Şekil 5.1: Kağıthane Meydanı'nın bulunduğu alanın 10.01.2007, 07.10.2012, 19.12.2014 ve 04.05.2015 tarihine ait hava fotoğrafları [Web 82].	85
Şekil 5.2: Kağıthane Meydanı'nın bulunduğu alanın 03.01.2017 ve 30.03.2018 tarihine ait hava fotoğrafları [Web 82].	86
Şekil 5.3: 2018'de Kağıthane Meydanı'nın bulunduğu alandaki otopark [Web 83].	86
Şekil 5.4: Kağıthane Meydanı'nın bulunduğu alandaki inşaat çalışmaları [Web 83].	87
Şekil 5.5: İlk etap çalışmaları sonucu Kağıthane Meydanı [Web 85].	87
Şekil 5.6: İkinci etap çalışmaları sonucu Kağıthane Meydanı [Web 86].	87
Şekil 5.7: Meydan ve Kağıthane metro durağı bağlantısı.	88
Şekil 5.8: Meydandaki bitki ve ağaç çeşitliliği.	89
Şekil 5.9: Meydana ulaşım imkânı sağlayan merdiven.	89

Şekil 5.10: Meydanda yer alan atık kutuları.	90
Şekil 5.11: Meydanda yer alan hayvanlar için besleme noktaları.	90
Şekil 5.12: Meydanın zemini.	90
Şekil 5.13: 1974 yılından Mecidiyeköy Viyadüğü'nün yapım çalışmaları [Web 87].	91
Şekil 5.14: Mecidiyeköy Meydanı'nın bulunduğu alanın 30.04.2008, 03.04.2012, 23.04.2018 ve 29.06.2020 tarihine ait hava fotoğrafları [Web 82].	92
Şekil 5.15: Meydanın bulunduğu alan araç hakimiyetindeyken [Web 88].	92
Şekil 5.16: Mecidiyeköy Meydanı yenileme çalışmaları [Web 90].	93
Şekil 5.17: Meydanın 16.08.2022 tarihine ait hava fotoğrafı [Web 82].	93
Şekil 5.18: Mecidiyeköy Meydanı planı [Web 91].	93
Şekil 5.19: Mecidiyeköy Meydanı'nın yeşil alanlara sahip sınırları [Web 87].	94
Şekil 5.20: Mecidiyeköy Sanat [Web 91].	95
Şekil 5.21: İstanbul Kitapçısı [Web 91].	95
Şekil 5.22: Büyükdere Caddesi tarafındaki yayaların yoğun kullandığı aks ve zemini.	96
Şekil 5.23: Mecidiyeköy Yolu Caddesi tarafındaki, yeşil alanların yoğun olduğu aks ve zemini.	96
Şekil 5.24: Meydandan Mecidiyeköy Yolu Caddesi ve Merkez Caddesi tarafından meydan.	96
Şekil 5.25: Meydanın ahşap basamaklardan oluşan oturma alanları.	97
Şekil 5.26: Meydanın yol altında kalan bölümündeki oturma alanları.	97
Şekil 5.27: Lale Sümbül heykeli ve gece aydınlatması.	98
Şekil 5.28: Alanda bulunan kolonlar ve yağmur suyu boruları.	98
Şekil 5.29: Meydanda bulunan mobil atık getirme merkezi ve atık kutusu.	98
Şekil 5.30: Meydanın aydınlatma elemanları.	99
Şekil 5.31: Meydanda yer alan yapılar.	99
Şekil 5.32: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın bulunduğu alanın 19.07.2009 ve 25.09.2013 tarihine ait hava fotoğrafları [Web 82].	100
Şekil 5.33: Meydanın bulunduğu alanda yapılan demiryolu çalışmaları [Web 94].	100
Şekil 5.34: Neyzen Tevfik Meydanı ve Kartal Stadı Parkı Çevre Düzenleme Projesi [Web 95].	101
Şekil 5.35: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı yenileme çalışmaları [Web 95].	101
Şekil 5.36: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı yeni görünümü [Web 95].	102
Şekil 5.37: Meydan çevresindeki toplu taşıma yoğunluğu.	102
Şekil 5.38: Egemenlik Bulvarı ve Hürriyet Caddesi.	103
Şekil 5.39: Meydanın çevresindeki caddeler arası bağlantılar.	103
Şekil 5.40: Meydanda yer alan amfi tiyatro.	104
Şekil 5.41: Amfi tiyatroya yönelen oturma alanları.	104
Şekil 5.42: Cadde seviyesinden zemine inen rampa.	104
Şekil 5.43: Ahşap pergolalı ve dairesel oturma mobilyası.	105
Şekil 5.44: Meydanın köprü altında kalan geçiş alanları.	105
Şekil 5.45: Meydanın köprü altındaki oturma mobilyaları.	105
Şekil 5.46: Meydanın köprü altında görsel kirlilik içeren unsurlar.	106
Şekil 5.47: Meydanın Hürriyet Caddesi tarafındaki kısmı.	106
Şekil 5.48: Meydanın zemini ve aydınlatma unsurları.	107
Şekil 5.49: Meydanı çevreleyen konut ve ticari yapılar.	108
Şekil 5.50: Daye Hatun Cami ve Sadabad Kültür ve Nikah Sarayı.	108
Şekil 5.51: Sadabad Caddesi üzerinde bulunan yürüyüş yolu.	109

Şekil 5.52: Meydan ve metro bağlantısı üzerinde yer alan ticari ve kültürel yapılar.	109
Şekil 5.53: Sadabad Caddesi ve Eyüp Sultan Caddesi'nde yer alan açık otopark.	110
Şekil 5.54: Meydanda yer alan Mustafa Kemal Atatürk heykeli.	111
Şekil 5.55: Meydandan kaldırılması kolay olmayan öğeler.	112
Şekil 5.56: Kağıthane Meydanı'ndan bakış açıları ve manzaralar.	113
Şekil 5.57: Kağıthane Meydanı'ndan bakış açıları ve manzaralar.	113
Şekil 5.58: Meydanda yer alan kolonları örtmek için kullanılan sarmaşıklar.	114
Şekil 5.59: Meydanın insan ölçeğiyle uyumunu kısıtlayan unsurlar.	115
Şekil 5.60: Meydanda kullanılan oturma mobilyası ve yerleştirilme düzeni.	115
Şekil 5.61: Kağıthane Belediyesi'nin meydandaki etkinlikleri [Web 98, Web 99].	116
Şekil 5.62: Meydana kurulan geçici alanlar [Web 100].	117
Şekil 5.63: Meydan sınırları içerisinde yer alan güvercin yemcisi.	117
Şekil 5.64: Mecidiyeköy Meydanı'nın yakın çevresi.	119
Şekil 5.65: Merkez Caddesi'nden Büyükdere Caddesi'ne bağlanan nokta.	120
Şekil 5.66: Meydana trafik ışıklarıyla erişim sağlanan alanlar.	120
Şekil 5.67: Süleyman Saim Tekcan'ın Lale Sümbül isimli eseri.	121
Şekil 5.68: Meydanda farklı bir zemin türünün üzerine yerleştirilen oturma elemanları ve yeşil alanların içerisindeki yapılar.	122
Şekil 5.69: Mecidiyeköy Meydanı'nın yol altındaki bakış açısı ve manzarası.	123
Şekil 5.70: Meydanda yoğun yaya aksına ve estetik unsurlara bakan oturma alanları.	123
Şekil 5.71: Meydanda insan ölçeğine uygun gece aydınlatmaları ve yaya rotaları.	124
Şekil 5.72: Meydanın geçiş yolları.	125
Şekil 5.73: Meydanda bulunan yiyecek içecek alanları ve Ödünç Kütüphanesi.	126
Şekil 5.74: Mecidiyeköy Sanat ve İstanbul Kitapçısı.	126
Şekil 5.75: Meydanın çevresindeki ticari fonksiyonlar, konut veya ofis yapıları.	128
Şekil 5.76: Meydanın yakın çevresindeki eğitim yapısı ve dini yapılar.	128
Şekil 5.77: Meydanın yakın çevresindeki toplu taşıma durakları.	128
Şekil 5.78: Meydanın çevresinde bulunan yaya yoğunluklu yürüyüş yolu.	129
Şekil 5.79: Meydanın çevresindeki hamam ve seyyar satış alanları.	129
Şekil 5.80: Meydanın çevresinde yer alan küçük ölçekli bir meydan.	130
Şekil 5.81: Egemenlik Bulvarı ve Egemenlik Bulvarı ve Spor Caddesi.	131
Şekil 5.82: Hürriyet Caddesi'nin Ankara Caddesi ile birleştiği kısım.	131
Şekil 5.83: Meydanın yenilenmeden önceki hali [Web 101].	132
Şekil 5.84: Meydanda yer almış Neyzen Tevfik Kolaylı heykeli [Web 102].	132
Şekil 5.85: Meydandaki yer değiştirilebilir oturma mobilyaları.	133
Şekil 5.86: Meydanın büyük kısmını kaplayan esnek ve modüler olmayan unsurlar.	133
Şekil 5.87: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'ndan bakış açıları ve manzaralar.	134
Şekil 5.88: Neyzen Tevfik Meydanı'ndan bakış açıları ve manzaralar.	135
Şekil 5.89: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'ndan bakış açıları ve manzaralar.	135
Şekil 5.90: Meydanda insan ölçeğine uygun unsurlar.	136
Şekil 5.91: Meydanda insan ölçeğine uygun tasarımına olumsuz yansıyan unsurlar.	136
Şekil 5.92: Kartal Belediyesi'nin düzenlediği etkinlikler [Web 103, Web 104].	137
Şekil 5.93: Meydanda düzenlenen Anneler Günü Şenliği [Web 105].	138
Şekil 5.94: Meydanda kurulan dönemlik stantlar [Web 106].	138
Şekil 5.95: Kağıthane Meydanı'nın anket çalışmasındaki katılımcıların meydanı kullanma sıklığı.	140

- Şekil 5.96:** Mecidiyeköy Meydanı'nın anket çalışmasındaki katılımcıların meydanı kullanma sıklığı. 146
- Şekil 5.97:** Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın anket çalışmasındaki katılımcıların meydanı kullanma sıklığı. 152

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1: Kentsel mekânda olması gerekli kaliteler [Gehl, 1989].	50
Tablo 2.2: Çalışmada yer alan sosyal kontrol tasarım ve insan dostu tasarım faktörleri [Ridings ve Chitrakar, 2020].	54
Tablo 2.3: ‘Kamusal Alanın Kalitesi’ başlığı belirlenen kriterler [Mehta, 2014].	56
Tablo 2.4: Açıklamaları ile kent meydanının tanımlanmış anlamları [Wronkowski, 2024].	62
Tablo 2.5: Çalışmadaki meydan potansiyel indeksi bileşenleri [Terzi vd., 2016].	63
Tablo 2.6: Literatür araştırmasına göre en çok referans verilen kriterler sıralaması.	68
Tablo 2.7: Ana kategorilerin toplam referans verilmesi, kriter sayısı ve referans/kriter oranı.	69
Tablo 2.8: Çevresel/fiziksel başlığının alt kategorilerinin toplam referans verilmesi, kriter sayısı ve referans/kriter oranı.	69
Tablo 2.9: Sosyal/psikolojik başlığının alt kategorilerinin toplam referans verilmesi, kriter sayısı ve referans/kriter oranı.	69
Tablo 3.1: Köprü ve yol altı çalışmaların elde ettiği çıkarımlar.	80
Tablo 4.1: Alan çalışmasının metodolojik altyapısını oluşturan kriterler.	81
Tablo 4.2: Alan çalışmasının gözlem analizlerine ait 10 kriter.	82
Tablo 4.3: Alan çalışmasının anket çalışmasına ait 30 kriter.	82
Tablo 5.1: Kağıthane Meydanı’na ait gözlem analizleri.	118
Tablo 5.2: Mecidiyeköy Meydanı’na ait gözlem analizleri.	127
Tablo 5.3: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı’na ait gözlem analizleri.	139
Tablo 5.4: Kağıthane Meydanı’nın anket çalışmasındaki katılımcıların demografik bilgileri.	140
Tablo 5.5: Kağıthane Meydanı’nın çevresel/fiziksel kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.	141
Tablo 5.6: Kağıthane Meydanı’nın sosyal/psikolojik kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.	143
Tablo 5.7: Kağıthane Meydanı’ndaki anket çalışması sonucu kriterlerin genel ortalamaları.	145
Tablo 5.8: Mecidiyeköy Meydanı’nın anket çalışmasındaki katılımcıların demografik bilgileri.	146
Tablo 5.9: Mecidiyeköy Meydanı’nın çevresel/fiziksel kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.	147
Tablo 5.10: Mecidiyeköy Meydanı’nın sosyal/psikolojik kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.	149
Tablo 5.11: Mecidiyeköy Meydanı’ndaki anket çalışması sonucu kriterlerin genel ortalamaları.	151
Tablo 5.12: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı’nın anket çalışmasındaki katılımcıların demografik bilgileri.	152
Tablo 5.13: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı’nın çevresel/fiziksel kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.	153
Tablo 5.14: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı’nın sosyal/psikolojik kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.	155
Tablo 5.15: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı’ndaki anket çalışması sonucu kriterlerin genel ortalamaları.	157

Tablo 6.1: Meydanların gözlem analizleri sonucu elde edilen değerlendirme tablosu.	158
Tablo 6.2: Meydanların anket çalışması sonucu elde edilen kullanıcı verileri.	161
Tablo 6.3: Meydanların gözlem analizleri ve anket çalışması sonucu elde edilen genel verileri.	164

1.GİRİŞ

1.1 Tezin Amacı

Kamusal alanlar, kamuya yani tüm topluma ait olan ve sosyal, ticari, siyasi, dini anlamda topluma hizmette bulunan alanlardır. Bu alanlar kent planlarında bulunduğu bölgenin kimliğini, geleneklerini yansıtan sembolik mekanlardır ve kentin yanında kentlilerin ihtiyaçlarını karşılamada da önemli bir görev üslenmektedirler. Kamusal alanların, kent-insan ilişkisi anlamında en etkili türlerinden biri kent meydanlarıdır. Meydanlar, tarihsel süreç boyunca, kent planlarında farklı isimler, formlar ve işlevlerle yer almıştır. Bu süreç içerisinde önemli olaylara ev sahipliği yapan meydanlar, toplumsal yaşama uygun, özgün kentlerin oluşturulmasında ve o toplumun kültürlerinin ve tarihlerinin anlaşılmasında etkili olmuşlardır.

Meydanlar, kentlilerin günlük yaşamlarının bir parçası olan, rahatça nefes aldıkları, güvenle deneyimleyebildikleri ve birbirleriyle sosyalleştikleri açık kamusal alanlardır. Tarih boyunca farklı kentsel yaşam biçimleri ile uyumlu farklı meydan türleri ortaya çıkmıştır. Bu süreçte gelişim gösteren meydan kavramının literatürde kültürel, sosyal, fiziksel nitelikleri üzerinden tanımlandığı görülmektedir.

Bu çalışmada; kentin kritik kamusal alanları olan kent meydanlarının kamusal işlevlerini gerçekleştirme durumlarının belirlenen kriterler üzerinden İstanbul özelinde araştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, çevrenin gözlemsel analizi ve kullanıcı odaklı anketlerle, İstanbul ili içerisinde köprü altında yer alan belirli kent meydanlarının kullanıcıyla olan etkileşimi araştırılmış ve veriler bütüncül bakış açısıyla yorumlanmıştır.

Çalışma, ülkemizde dönüşüm sürecinde olan meydan kültürünü canlandıracak ve potansiyeli yüksek yeni bir meydan türü olan köprü altı meydanlarıyla ilgili veriler sunmakta, insanların sosyalleşmek adına kapalı alanlarından çıkıp açık kamusal alanları daha çok tercih ettiği tasarımlar için bir yol haritası niteliği taşımaktadır.

1.2 Tezin Kapsamı

Bu tez çalışmasında seçilen köprü altı meydanlar, literatür araştırması ve bu araştırma sonucu elde edilen kent-insan ilişkilerine dair tanımlanmış kriterler üzerinden kurgulanan bir alan çalışması ile bütüncül olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümü, tezin amacı, kapsamı ve yöntemini içermektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde alan çalışmasının temelini oluşturan literatür araştırması ve kriterler yer almaktadır. Bu kısımda ilk olarak kent ve kamusal ilişki incelenip Krier, Norberg-Schulz, Mumford ve Cansever'in kent tanımlarına yer verilmiştir. Bu bilgilerden yola çıkılarak kentin ihtiyaçlarının karşılanması için kamuya sunduğu kamusal alan kavramına geçilmiştir. Bu kısımda kamu kavramının anlamına değinip Habermas, Arendt ve Sennett gibi öncü isimlerin kamusalığa ve kamusal alanlara ait görüşleri belirtilmiştir. Wolton, Mitchell, Rapoport ve Özbek'in kamusal alanların, kent-insan ilişkisi içindeki görevine, dönemler içindeki çeşitli kullanım alanlarına ve barındırması gerektiği özelliklerine dair görüşleri sunulmaktadır. Antik Çağ'dan günümüze kadar olan süreçteki kamusal alan anlayışına yer verilip yakın tarihte kamusal alanları dönüştüren çeşitli unsurlardan bahsedilmiştir. Ardından meydan kavramı ve tarihsel süreçteki değişimi konu alınmıştır. Krier, Norberg-Schulz, Lynch gibi isimlerin meydanlar hakkındaki görüşlerine, evrensel değişimine ve Türkiye'nin Osmanlı'dan günümüze kadar değişen meydan türlerine yer verilmiştir. Meydan formları, birçok farklı görüş ve kent meydanı örneğiyle açıklanıp kent meydanlarının kalitesini belirleyen unsurlara geçilmiştir. Devamında, alan çalışmasının temelini oluşturan kamusal alan ve meydanlar özelinde oluşturulan kriterler kısmına yer verilmiştir. Ulusal ve uluslararası düzeydeki çalışmalar açıklanıp alan çalışmasında kullanılmak üzere genel bir kriter tablosu oluşturulmuştur. Kent-insan ilişkilerine dair tanımlanan kriterlerin yer aldığı bu tablo çeşitli başlıklara ayrılıp bölüm sonucu kısmında referans verilme sayılarıyla birlikte açıklaması yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde alan çalışması kapsamında incelenen meydanların kategorisinde yer aldığı köprü ve yol altı alanlarla ilgili çeşitli araştırma ve incelemelere yer verilmiştir. Bu bölümde, bu alanların hem tasarım hem de fonksiyonel özellikleri detaylı bir şekilde ele alınmış ve bu tür alanların dünya çapında farklı ülkelerdeki örnekleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca, bu alanların konumları ve

işlevsellikleri göz önünde bulundurularak, kentsel planlamalar açısından taşıdığı potansiyel hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde alan çalışmasının metodolojik çerçevesi açıklanmıştır. Bu bölümde yapılan araştırmanın ve veri toplama sürecinin temellerini oluşturan gözlem ve anket yöntemlerine dair bilgiler verilmiştir. Bu veri toplama yöntemlerin dayandığı kriterler bir tablo halinde sunulmuştur. Ardından hem gözlem ve analiz hem de anket çalışmasının uygulama biçimi ve amacından bahsedilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde alan çalışmasına yer verilmiştir. Çalışmanın uygulandığı meydanlar tanıtılmış, gözlem analizleri aktarılmış, anket çalışmasındaki katılımcıların özellikleri ve katılımcılardan elde edilen anket verileri sunulmuştur.

Çalışmanın altıncı bölümünde tez kapsamında yapılan araştırmalar sonucu elde edilen kriterler ve alan çalışması dahilinde elde edilen sonuçlar üzerinden tüm meydanları bir arada tartışan genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmanın yedinci bölümü tezden elde edilen genel bulgular, gelecekte yapılacak çalışmalar için öneriler ve alana sağladığı katkılar ele alınmıştır.

1.3 Tezin Yöntemi

Çalışma, tanımlamalar ve literatür araştırması ile başlamaktadır. Bu araştırma sonucu belirlenen ulusal ve uluslararası literatürde kabul edilmiş kamusalılık kriterleri listesi oluşturulmuştur.

Çalışmada hem mekânı hem de kullanıcıyı araştırma odağı olarak kabul eden iki yönlü bir alan çalışması tasarlanmıştır. Mekânı odak olan kabul eden kısmında, kullanıcı değerlendirmesinde bağımsız ve nesnel olarak sunulması gereken çevresel/fiziksel mekân özelliklere dair veriler gözlem yolu ile; kullanıcıyı odak kabul eden kısmında ise veriler anket yolu ile toplanmıştır.

İlk kısımda İstanbul içerisinden seçilen köprü altı meydanlarda meydanın çevresel/fiziksel özelliklerine dair belirli kriterler için gözlem analizleri yapılmıştır. Bu analizler, meydanların fiziksel yapısı, ticari faaliyetleri ve çevresel unsurlarına yönelik gerçekleştirilmiştir.

İkinci olarak, kent-insan ilişkileri dahilinde tanımlanan kriterlere yönelik soruları içeren bir anket formu oluşturulmuştur. Bu formdaki sorular meydanın

Çevresel/fiziksel ve sosyal/psikolojik özelliklerine dair iki ana kategoridedir. Form, köprü altında yer alan bu meydanların kullanıcıları üzerindeki etkilerini ve kullanıcıların meydanla olan etkileşimlerini anlamaya yönelik tasarlanmıştır.

Her iki adımdan elde edilen veriler meydan özelinde, meydanlar arasından karşılaştırmalı olarak ve bütüncül olarak olmak üzere üç farklı ervede değerlendirilerek bu mekanların kent-insan ilişkisi çerçevesindeki olumlu ve olumsuz yanları ortaya konmuştur.

2. KENT VE KAMUSAL ALAN

Kamusal alanların kamusal görevlerini gerçekleştirme durumlarını meydanlar özelinde inceleyen bu çalışmaya öncelikle kent, kamu ve kamusal alan terimleri ortaya konmuştur. Sonrasında bu bilgiler ışığında meydanların, tarihsel süreçteki kullanım alanları, temel tasarlanma ilkeleri ve kalitesini belirleyen unsurlar üzerinden temel kamusal kriterleri belirlenmiştir.

2.1 Kent Kavramı

Kentler sadece fiziksel durumu ile değil içinde bulunduğu ekonomik, sosyolojik ve psikolojik durum ile değerlendirmelidir. Çünkü kent, içerisinde birçok hayat, bu hayatlar da içerisinde birçok farklı ilişki barındırmaktadır. Bu ilişkiler de kentin büyük bir bölümü olan sosyal yapısını doğrudan etkileyen durumlardır.

Bu bağlamda **Krier (1979)** tarafından kent; “Kentin özelliklerine uygun, kentsel mekânı içeren ya da onunla yapılandırılan yerleşme” biçiminde tanımlanmıştır. **Norberg-Schulz (1980)** da kenti insanların bir araya geldiği ve birbirlerine yaklaştığı bir “mikro kosmos” olarak tanımlarken, kent imgesini, benzer parçalardan oluşmayıp kendi içerisinde tanımlı bir bütün olarak kapalılık, süreklilik, yakınlık kavramlarıyla açıklamaktadır [**Norberg-Schulz, 1980; akt. Erdönmez ve Akı, 2005**].

Mumford (2013) ise kenti fiziksel yapısıyla bir organizasyon olarak tanımlarken, toplumsal aktivitelerin mekânı ve kolektif topluluğun bir imgesi olma özelliğine de değinmektedir. Ona göre kent sanattır, tiyatroyu yaratır ve tiyatrodur. Kent, insanların çatışmacı ve işbirlikçi kişiliklerinin olaylar ve gruplar aracılığıyla belirli amaçlara yönelik eylemler gerçekleştirdiği bir ortamdır ve bu dinamikler kentin içinde gerçekleşmektedir.

Cansever’e (1996) göre insanların ihtiyacı olan ürünleri üreterek, satarak veya satın alarak oluşan ekonomik hayat kentlerin birincil fonksiyonudur. İnsan, var olan bu ekonomik döngüyle kendi yaşamını idare etmektedir. Dolayısıyla, kentler insanların yaşamlarını devam ettirmek için temel ihtiyaçları olan güvenlik, beslenme, barınma, çalışma, para kazanma, sevgi ve sosyalleşme gibi etkinliklerin hayat bulduğu çok kapsamlı ve çok bileşenli oluşumlardır. Bu bağlamda **Cansever (1996)** şehri, bir diğer

isimle kenti, insanın, hayatını düzenlemek üzere oluşturduğu en büyük fiziki ürün ve insan hayatını yönlüten, çevreleyen yapılar bütünü olarak tanımlamaktadır.

Geçmişten günümüze kadar oluşan bütün kentler için ortak olarak söylenebilecek birçok özellik bulunmaktadır. Bunların en önemlisi, kentlerin sürekli değiştiği, dönüştüğü ve bu değişim/dönüşüm süreci içerisinde de barındırdığı tüm sosyal, ekonomik ve kültürel sistemler ile bireyleri de etkileyerek dönüştürdüğüdür **[Uzgören ve Erdönmez, 2017]**. Dayanılmaz özgür olma ihtiyacıyla, sayısız özgürlük talebinin bir arada nasıl yaşanılabilceği sorusu arasındaki denge arayışı sonucunda; özgürlük ve çoğulculuğun yaşam alanları haline gelmiştir. Bu anlamda kent, sayısız faktörün her gün değişen dinamik hareketini ortak bir paydada buluşturan organik bir kimliğe sahiptir **[Demirkan, 1996]**.

Bu anlamda kentlerin, insan davranışlarını ve ilişkilerini, bireylerin zihinlerindeki çağrışımları doğrudan etkilediği kolaylıkla söylenebilir. İnsanlara; farklı olanla karşılaşma, onu tanıma ve onunla etkileşim içinde olma fırsatını sağlayan kent, bu fırsatı sahip olduğu birçok araç sayesinde bireylere sunabilmektedir. Bu araçların en etkin olanı şüphesiz ki kamusal alanlardır **[Uzgören ve Erdönmez, 2017]**.

Kamusal alanlar kent içerisinde bireyler arası iletişimin, sosyal etkileşimlerin en yüksek seviyede yaşandığı, birbirinden ayrı yaşamları ortak bir noktada kesiştiren mekanlardır; insanlar yaşantılarının büyük bir kısmını, genele hitap eden, herkese ait olan bu mekanlardaki aktiviteleri ile sürdürmektedir. Kimi zaman hayatlarındaki tek ortaklıkları aynı zamanda aynı mekânda bulunmak olan kentliler, bulundukları mekânlar sayesinde beklenmedik karşılaşmalar ve paylaşımlarda bulunup farklı bir kamuoyu oluşmasına olanak sağlamaktadırlar. Bir sonraki bölümde kamusal alan kavramı ve pratikte yansımaları detaylı olarak tartışılmaktadır.

2.2 Kamusal Alan

Kamu, anlamı kısmen belirsizleşen ve sıklıkla karıştırılan bir terim olarak karşımıza çıkmakta, devlet ile eş bir kavram niteliği taşımasa da devlete yakın anlamlarda kullanılmaktadır **[Gürallar, 2009; Habermas, 1997]**. Örneğin; “kamu yapıları” ve “kamusal yapılar” kavramları arasında bir belirsizlik söz konusudur. “Kamu yapıları” dendiğinde devletin yapıları akla gelirken kamusal olarak tanımlanan yapıların devlete ait olduğu net bir şekilde söylenememektedir.

Kamu kavramı, **Eyüpoğlu'nun (1988)**, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü'nde karşılığı "bütün, tüm, toplum, genel" olarak verilirken Osmanlıca'da kamu anlamına gelen umûm, **Devellioğlu'nun (1993)**, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat'ında "hep, bütün, cümle, herkes" ve "bütün insanlar, bütün halk" olarak verilmektedir.

Kamusal alan ise en basit tanımıyla kamu tarafından kullanılan mekanları ifade etmektedir. Tarihsel süreç içerisinde mimarlar başta olmak üzere toplum bilimciler ve sosyologlar gibi farklı disiplinlerden kişiler tarafından kamusal alanlara dair birçok tanımlama yapılmıştır. Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett'in kamusallığı ve kamusal alanları konu alan eserleri de kamusal alanlara dair birçok öncü fikir barındırmaktadır. **Arendt (1994)** kamunun tanımını herkes tarafından görülebilir, duyulabilir ve herkes için ortak bir dünya olarak yapmaktadır. Bu tanım sadece mimarinin değil mimarinin bir uzantısı olan tüm kamusal mekanların da başlıca bu özellikleri barındırması gerektiğini işaret etmektedir. Bu perspektif ile kamusal alan, toplumsal hayatın içinde, bütün vatandaşların erişmesinin, garanti altına alınmış olduğu ortak mekanları ifade etmektedir. Farklı toplumsal grupların bir bütün olarak toplandıkları durumda, kamusal alanın her bir bölümü anlam bulmuş olmaktadır [**Habermas, 2004**]. Diğer yandan bu her zaman gerçekleşmemektedir. Bu bağlamda **Sennett (1992)** kamusallığın git gide bireye özel olma ile karıştığını, bunun da ötesinde kamusal alanların artık ölü kamusal alanlara dönüştüğüne değinmiştir. **Arendt (1994)** ise aynı durumun bina ölçeğinde gerçekleşmesine dikkat çekmiş, mimarinin kamusal nitelikli bir sanat olmasına rağmen genellikle uzaklaşarak bireye özel hale geldiğini belirtmiştir.

Carr, Stone, Rivlin ve Francis'e (1992) göre açık kamusal alanlar, meydanlar, parklar, sokaklar, cadde ve yol aksları, oyun ve rekreasyon alanlarıdır. **Wolton (1998)** da kamusal alanı sokak, cadde, meydan, ticaret ve alışverişi barındıran fiziksel özellikleriyle tanımlamaktadır. Ancak 16. ve 17. yüzyıllarda kutsal ve maddi olanın ayrılmasıyla kamusal alan giderek sembolik bir alana dönüşmüştür. Kamusallığın tarihi dönüşümünü inceleyen **Habermas (1997)** ve **Mitchell (1995)** da kamusallığın sosyal ve siyasi alanlardaki etkilerine dikkat çekmektedir. **Mitchell (1995)** kamusal alanların tarihsel olarak sosyal etkileşim ve demokratik ifade için önemli olduğunu ancak modern şehirlerde bu alanların ticari ve güvenlik endişeleri nedeniyle giderek daha çok kontrol altına alındığını belirtmektedir. Ona göre bu durum, halkın kamusal alanda bulunma ve birtakım olaylara katılım hakkını sınırlamaktadır. Buna ek olarak

yazar kamusal alanlardaki bu dönüşümü, bu alanların anlamını giderek daraltıp yeniden tanımlamakta ve bu yeniden tanımlamanın toplum üzerindeki etkilerinin derinlemesine incelenmesi gerekmektedir.

Francis, Rivlin ve Stone (1992), kamu refahının kamu alanlarının oluşturulması ve geliştirilmesindeki temel motivasyon olduğunu belirtmektedirler. İyi tasarlanmış caddeler, rahat ve güvenli hareket imkânı sunarken, meydanlar sosyal etkileşim için alanlar sağlar ve parklar şehirlerin nefes aldırıcıları olarak kabul edilmektedir. **Brown'ın (1990)** kamusal alan anlayışı, sadece parkları, meydanları ve sokakları değil, aynı zamanda kiliseler, pazar yerleri, spor merkezleri ve halk kütüphaneleri de dahil olmak üzere kolektif tedarik yoluyla ortak ihtiyaçları karşılayan çok çeşitli diğer tesisleri de içermektedir. Çekici ve insanları rahatlamaya teşvik eden mekânlar, perakende işyeri için ekonomik yararlar sağlayarak bir döngü yaratmaktadır.

Rapaport'a (1977) göre bu mekanlarda kullanıcılar özgürce mekânı deneyimleyebilmeli ve kendini ifade edebilmeli, gündelik aktivitelerini yapabilmeli, birbirleriyle iletişime geçebilmelidir. Parklar ve çeşitli sivil merkezler biçiminde oluşturulan kamusal alanlar, sivil birlikteliğin ve yere bağlılık duygusunun güçlenmesine yol açacak sembollerin üretilmesi ve yaşatılmasına hizmet edebilmektedirler. Kamusal mekânlar, orada olunduğunda haz alınabilir biçimde yapılandırıldıkları zaman kullanılacaklardır ve onların kullanışlılığı topluluğa aidiyet duygusunun güçlenmesini de kendiliğinden sağlayacaktır [**Talen, 1999**].

2000 yılı sonrasında kamusal alanların işlevlerinin daha geniş biçimde tanımlandığı, birey, sosyal yaşam, kültür ve özgürlük gibi insana odaklanan faktörlerin ilgili tanımlarda ağırlık kazandığı görülmektedir. Örneğin **Özbek (2004)** kamusal alanlardan, temel aktivitelerimizin toplandığı alanlar olarak bahsetmektedir. Ona göre kamusal alanlar, herkesin eriştiği, toplumsal katılımın olduğu, insan ilişkilerinin biçimlendirdiği, çeşitli aktivitelerin gerçekleştirildiği ve eylemsel farklılık, çeşitlilik, eleştirelilik özelliklerini içinde barındıran modern toplumun merkezi niteliğindeki alanlardır. İnsanın temel ihtiyaçlarından olan fizyolojik ve güvenlik gereksinimlerini karşılamak yanında, kamusal alan olarak kullanılan mekânlar; hem geçmiş, bugün ve gelecek ile, hem de doğal çevre ilişki içinde olmalı ve kentlinin eylemlerine olanak tanımalıdır. Böylece mekânlar, yerel ve kendilerine özgü kimliğe sahip olabilecektir [**Tekeli vd., 2004**]. Örneğin Osmanlı döneminde camiler, cami avluları, kahvehaneler, berberler ve hamamlar önemli kamusal alanlardır. İnsanlar, evleri dışında cami veya

camii avlularında görüşüp buluşmuşlardır. Kahvehanelerde, berberlerde ve hamamlarda bir çeşit kamuoyu oluşup çeşitli siyasi tartışmalar yaşanmıştır. Bundan dolayı bu mekanlar tarihte birçok ayaklanmanın ve direnişin başladığı mekanlar olarak bilinmektedir [Gürallar, 2009].

Erdönmez ve Akı'nın (2005) Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri çalışmasına göre, açık kamusal mekanlar, bir kentin ya da bir yerleşimin sınırları içinde kalan, topluma, doğrudan ya da dolaylı olarak çevresel, sosyal ve ekonomik faydalar sağlayan ya da sağlama potansiyeli bulunan tüm inşa edilmemiş alanlardır. **Andersson'a (2016)** göre de kamusal alan yaşam kalitesidir, ekonomiyi destekler, sivil uyum ve vatandaşlık duygusuna katkıda bulunur, sosyal ve kültürel etkileşimi teşvik eder, güvenliği artırır, sağlığı ve refahı iyileştirir hareketliliği artırır ve çevreyi iyileştirir. **Erdönmez ve Çelik (2016)**, kentlileri sürekli değişen, dönüşen ve gelişen yani “yaşayan” organizmalar haline getiren en önemli unsurun kamusal alanlar olduğunu belirtir. Kamusal alanlar, özellikle açık kamusal alanlar, kentlerdeki ve insan yaşamındaki bu önemli rolü, kentleri daha yaşanabilir ve daha dinamik kılmaktadır. Kent-insan ilişkisi dahilinde ise açık kamusal mekanlar kritik bir önem kazanmaktadır. İnsanlar birbirleriyle ve yaşadıkları çevreyle bu alanlarda iletişim kurarken soğuk betonların sınırlandırdığı hayatlarda sıcak bir sosyal doku ortaya çıkmaktadır.

Eleştirel ve gerçekçi bir perspektifle **Stavrides (2016)** aslında bu niteliklerin etkin biçimde işlev kazanmadığını vurgulamaktadır. Ona göre bu alanlar hâkim otoritenin varlığıyla damgalanmış ve insanlara belirli koşullarda verilmiş mekânlardır. Ayrıca şehrin kamusal mekanlarını sınırlayan topluluklar bu mekanları yabancıları savuşturan ve tesadüfi karşılaşmaları engelleyen bir hale dönüştürmektedir.

20. yüzyılda kamusal alanın bir tartışma veya toplanma alanı ve toplumsal anlaşmazlıkların çözümüne dair rasyonel iletişim kanalı olduğunun üzerinde durulmakta [Habermas, 2004], eylem aracılığıyla özgürlük alanı olarak önemini vurgulanmakta [Arendt, 1994] ve modern toplumdaki gizlilik ve yabancılaşma üzerinde durulup kamusal alanın sosyal ilişkiler ve yabancılaşma bağlamındaki rolü ele alınmaktadır [Sennett, 1992]. 21.yüzyılda ise ticari etkilerin insan-kent ilişkisi kapsamında her iki tarafa da kültürel, sosyal ve toplumsal açıdan birçok etkisi olduğuna değinilmektedir. İnsanların birbirleriyle fikir alışverişinde bulunabileceği, ticari aktivitelerini gerçekleştirebileceği, çeşitli kültürel deneyimler yaşayabileceği

alanlar olarak tanımlanmaktadır. Kamusal alanlar, bireylerin günlük yaşamlarında çeşitli temel aktivitelerini gerçekleştirdiği ve toplumsal etkileşimde bulunduğu alanlar olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca kamusal alanların etkin bir şekilde işleyebilmesi için, bu alanların kolay erişilebilir ve ulaşılabilir, toplumsal katılımın destekleyici ve insan ilişkilerini şekillendirici olması gerektiği vurgulanmaktadır [Özbek, 2004]. 21.yüzyılın devamında ise küreselleşme, dijitalleşme, çevresel sorunlar ve toplumsal hareketlerin etkisi bu alanlardaki güvenlik önlemleri ve denetimin rolünü artırmıştır. Kamusal alanların genellikle belirli koşullara bağlı olarak bireylere ve topluluklara sunulduğu, bu alanların tam anlamıyla özgür bir şekilde kullanılmasının çoğu zaman engellendiğini vurgulanmaktadır [Stavrides, 2016]. Bu durum herkese ait olan bu alanlardaki bireylerin özgürlüğü ve mahremiyetini kısıtlamaktadır.

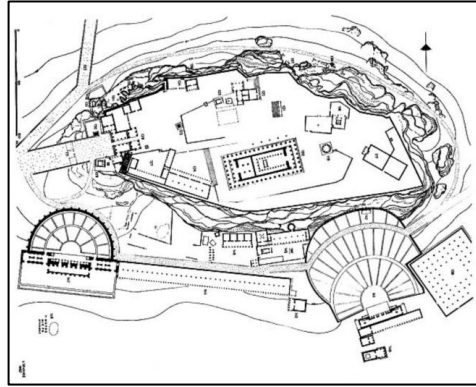
Sonuç olarak kamusal alanlar hem kentleri hem de insanları geliştiren ve dönüştüren alanlardır. Bu alanlar kentlerin canlılığını arttırır, görsel kimliğini güçlendirir, yerel kültürünü yansıtır, yeşil ve doğal unsurlarla beraber çevresel sürdürülebilirliğe ve ekolojik dengeye katkı sağlamaktadır. Meydanlar, parklar, caddeler ve sokaklar gibi alanlar yerleşim yerleri arasındaki bağlantıları güçlendirmesine yardımcı olup kentlerin daha kapsayıcı ve yaşanabilir olmasında rol oynamaktadır. Bu alanlar, bireylerin bir araya gelip toplumsal etkileşimde bulunabileceği, eğlenebileceği, dinlenebileceği, fikir alışverişi yapabileceği, sosyal ve kültürel etkinliklere katılabileceği, ticari ihtiyaçlarını giderebileceği ve fiziksel aktivitelerde bulunabileceği alanlardır. Böylece kamusal alanlar, insanların gündelik hayatlarının bir parçası olup yaşam kalitelerini arttırır ve ihtiyaçlarının giderildiği ortamlar oluşturmaktadır.

2.3. Kentlerde Kamusal Yaşamın ve Kamusal Alanların Değişimi

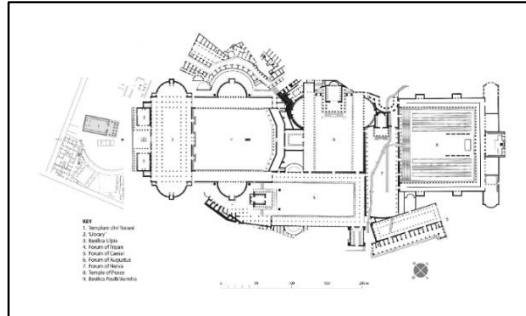
Zaman içerisinde kamusal alanlar, çeşitli nedenlere bağlı olarak varlık göstermişlerdir. Bu alanlar, insanların veya kentin gereksinimleri sonucu doğup değişen istekler, ekonomik hayat, sosyal durumlarla beraber seneler boyunca var olmuşlardır. Yaya yoğunluğu, etkinlikler, ticari fonksiyonlar gibi etkenlerle şekilleri ve büyüklükleri belirlenmiştir.

Kentleşmeye dair ilk adımlara ve kamusal alanlara Antik Yunan döneminde yer alan akropolislerde rastlanmaktadır **Şekil 2.1.** Akropolisler Antik Yunan kentlerinin yüksek

noktalarında konumlanan dini, askeri, eğitim fonksiyonlarını içerisinde barındıran geniş alanlardır. Agoralar da akropolislerin içerisinde yer alan, birçok toplumsal kararın alındığı, fikir alışverişinin yapıldığı, davaların görüldüğü, ticaretin sağlandığı, kentin merkezi niteliğindeki kamusal alanlardır. Antik Roma kentlerinde agoraların yerini alan forumlarda ise daha çok eğlence amaçlı faaliyetler yapılmıştır **Şekil 2.2**. Bu dönemde kamusal alan, Antik Yunan'daki demokratik gücünü yitirip sosyalliğe ev sahipliği yapmıştır [Gökgür, 2017].

Şekil 2.1: Akropolis planı [Web 1].

Şekil 2.2: Roma Imperial Forum planı [Web 2].

475 yılında Roma İmparatorluğu'nun yıkılması sonucu girilen Ortaçağ Dönemi'nde kentler zayıflayarak güçlerini kaybetmiş ve böylece forumlar ortadan kaldırılmıştır. Bunun sonucu olarak kentleşme hareketlerine hız verilip kiliselerin çevresinde veya sokak ve caddelerin kesişim noktalarında yer alan alanlar kamusal alan işlevi görmeye başlamıştır **Şekil 2.3** [Kuban, 2010].

Şekil 2.3: Rialto Balık Pazarı, Venedik [Web 3].

14. ve 15. yüzyıldaki Rönesans Dönemi'nde ise kentsel planlamada ve kamusal alanlarda geometrik planlamaya yönelim artıp perspektifin önemsendiği yeni bir anlayış benimsenmiştir. Kent bir sahne gibi, meydanlar, sokaklar veya pazar yerleri de bu sahnenin dekoru gibi görülmüştür. Bu dönemde ulaşımın kusursuz olmasının amaçlandığı ve caddelerin bir meydan veya anıtsal yapı gibi bir merkeze bağlandığı idealize plan şemaları oluşturulmuştur [Doğan, 2020].

16. ve 17. yüzyılı kapsayan Barok Dönemi'nde şehir planlamasında ve kamusal alanların üretiminde biçime önem verilmeye başlanmıştır. Bunun yanı sıra kamusal alanlarda yönetimin gücünü vurgulayacak sembolik nitelikler bulunmaktadır. Sarayın yanında konumlanan, büyük çeşmelerin, heykellerin yer aldığı ve insan ölçeğini göz ardı eden gücün sembolü niteliğindeki alanlar ortaya çıkmıştır Şekil 2.4 [Sayın, 2019].

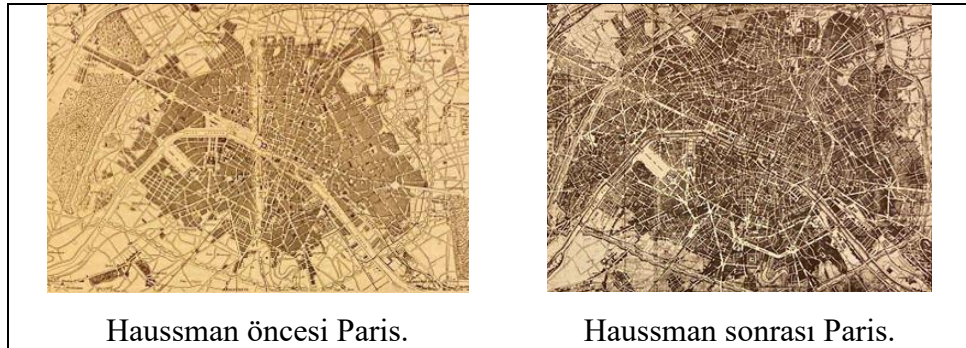

Şekil 2.4: Vendome Meydanı, Paris [Web 4].

1760 yılında İngiltere'de başlayan ve Avrupa'yı da etkisi altına alan Sanayi Devrimi, toplumsal hayatı ve kentin yapılanma süreçlerini de etkilemiştir. Nüfusu az, küçük kentler büyük ve kalabalık sanayi kentlerine dönüşmeye başlamıştır. Demiryolları kurulup tren istasyonu ve rıhtımlar açılmıştır. Sanayi Devrimi öncesi kentlerinde ve kamusal alanlarında yaya hareketleri yoğunluktayken, sonrasında bu alanlarda yayadan ziyade araç trafiği hâkim olmaya başlamıştır. Lefebvre'ye (1967) göre

kentsel hayatın en güzel mimari üretimleri sanayileşme başlamadan önce yapılmıştır. Sonrasında ise bu dönemde nadide bir eser olan kent kapitalizmle beraber sıradan bir ürüne dönüşmüştür.

1789’da tüm Fransa’da yaşanan Fransız İhtilali sonucu ayaklanmaların en yoğun yaşandığı başkent Paris’te gerçekleşen yeni planlama etkinliği bu süreçte kritik bir örnek olmuştur. 1850’li yıllarda, III. Napolyon tarafından Seine Valisi seçilen Haussmann’dan tekrarlanabilecek ayaklanmaları kolaylıkla bastırmak adına kentleşme hareketleri istenmiştir **Şekil 2.5**. Haussman’ın bu konuda benimsediği amaçlar; kentteki güvenliği sağlamak, ulaşımı geliştirmek ve yoksul mahalleleri temizlemek olmuştur. Bu bağlamda yeni bir sokak, cadde, meydan ve kamusal alan anlayışı ortaya çıkmış; dar ve çıkmaz sokaklar yıkılıp geniş bulvarlar, meydanlar inşa edilmiştir. Şehrin akıcılığını sağlamak için caddelere, meydanlara kıyasla daha fazla yer verilmiştir. Düzenlemeler, saldırıya veya ayaklanmaya karşı askeri savunmayla kenti rahat bir şekilde kontrol altına almak adına yapılmıştır [Mumford, 2013]. Daha sonra yönetimin, kentteki güvenliğin sağlanabilirliğinin kentsel planlamaya aktarılması düşüncesinin birçok coğrafyada geçerliliği olmuştur [Doğan, 2020].

Şekil 2.5: Haussman öncesi ve sonrası Paris [Anderson, 1986].

Habermas’a (2004) göre 19. yüzyılda kapitalizmin ve burjuvazinin etkisinin iyice artmasıyla beraber kamusal alanda bir çöküş başlamıştır. İnsanlar bu alanları, hayatının bir parçası olarak görmemeye başlayınca kamusal alan ve özel alan birbirinden ayrılıp kamusal alan kavramı yeniden tanımlanmıştır. Kamusal alanlar, insanların birbirleriyle karşılaştığı ve mesafeli ilişkilerin gerçekleştiği alanlar olmuştur. İnsanlar özel alanlar, aile bağları ve içe dönüklüğü daha fazla benimsenmiş olup kalabalık alanlardan çekinir hale gelmiştir. Bu durum, tarih boyunca günlük hayatın önemli parçalarından olan kamusal alanların içeriksizleştirilmesine neden olmuştur [Gökgür, 2017].

20.yüzyılın başlarında kentlerde, sanayileşmenin getirmiş olduğu iş yoğunluğuyla birlikte önemli bir nüfus artışı gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak kentsel ve yapısal tasarımlarda çok insanın minimum alanda yaşayacağı fonksiyonel yaklaşımlar benimsenmiştir. Meydanlar ve sokaklar yeni projelerin bir unsuru olarak yer almayıp boş alanlara yerleştirilen bir donatı ve kültürel miras alanı olarak kentte yer almışlardır. Yeşil alanlar, insanların biraya gelip sosyalleşeceği alanlar olarak düşünülse de pratikte kentliler için birleştirici bir rol oynayamamış, insanların ev ve iş yeriyle olan ilişkisi kamusal alanlardan git gide uzaklaşmıştır [Gehl, 1987].

1980’li yıllarda tüm dünyada gelişen küreselleşme ve neoliberal kentleşme hareketleri, hem kent-insan ilişkisinin azalmasına hem de kamusal alanlar üzerinde önemli değişimlere neden olmuştur. Bu dönemde ‘Yarı-kamusal’ ya da ‘sözde kamusal’ olarak nitelendirilen kamusal alanlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu alanlar özelleştirilmiş, ticarileştirilmiş, ekonomik işlevi ağır basan, mekânın ve kullanıcıların kontrol altında olduğu, erişilebilirliği kısıtlı alanlar olarak işlev görmüştür [Akkar Ercan, 2016].

Küreselleşmeyle birlikte değişen tüketici alışkanlıkları ve eğilimleri ise açık kamusal alan kullanımında azalmaya neden olmuştur. Özel kurumlar tarafından oluşturulan alışveriş merkezleri ve tema parklar gibi sözde kamusal alanlar insanlar adına yeni yaşam merkezleri olmuş, insanlar, günlük rutinleri içerisinde birçok aktiviteyi tek bir çatı altında toplayan bu alanları kullanmayı tercih etmişlerdir **Şekil 2.6**. Bu süreçte kamusal alanların görevleri ve kullanım yoğunluğu, belirli bir yönetime ve kapsamlı kontrole sahip kapalı alanlara geçmiştir [Memlük, 2013]. Bu tür sınıfsal farklılıkların olduğu ve korunan alanların çoğalması, insanlardaki ticari ihtiyaçların giderilmesinin de ötesine uzanmıştır. Benzer biçimde bu dönemde güvenli sitelerin sayısında çok ciddi bir artışı gerçekleşmiştir. Bu durum güvenlik ihtiyacı, homojen ve uyumlu bir topluluk arayışı nedenleri ile özelleştirilmiş alanların, kamusal alanların yerini alarak insanlara başka bir zihniyet kazandırmasıyla açıklanabilmektedir [Banerjee, 2001].

Şekil 2.6: New York’ta bulunan Rockefeller Merkezi’nin önü [Web 5].

Diğer yandan 20. yüzyılın ikinci yarısında, gelişen teknoloji, internet, sosyal medya ve çeşitli uygulamalar 21. yüzyıl başından itibaren insanın günlük hayatında ciddi bir şekilde yer edinmiştir. Teknolojik araçların yükselişiyle beraber bilgi internet üzerinden kolay bir şekilde erişilebilir hale gelmeye, ticaret ve iletişim dijital platformlar aracılığıyla yapılmaya başlanmıştır. Sosyal medya hem sanal hem de gerçek hayattaki kamusal alanlarda sosyal etkileşimi teşvik etmek ve onları birbirine bağlamak için yüksek bir potansiyel ortaya koymuştur [Abdel-Aziz, vd., 2015]. Çok kapsamlı sanal sosyal alanlar üreterek kamusal alanları ortadan kaldırmadan aksine geliştirip yeniden şekillendirmiştir **Şekil 2.7**. Böylece insan toplumunun oluşan yeni çerçevesi ve yaşam ritmi, günümüz kentleşmesinin arka planı haline gelmiştir [Shen ve Wall, 2021]. Artık fiziksel varlığı olmayan bir kamusal alan olan internet kimi teorisyenler tarafından “bilgi agorası” olarak tanımlanmıştır [Abdel-Aziz, vd, 2015].

Şekil 2.7: Bangkok River Park'ta yer alan dijital halı [Web 6].

Bu teknolojik dönüşümü incelemek adına Keith Hampton tarafından dijital dünyada insanların kamusal alanlardaki davranışlarının nasıl değiştiğine dair bir araştırma yapılmıştır [Hampton, vd., 2015]. Araştırmada 1980'lerde William Whyte'ın Bryant Park'ta yapmış olduğu çalışmanın fotoğrafları kullanılarak kamusal alanların mevcut dönemdeki kullanım yoğunlukları ile karşılaştırılmalı değerlendirmeler yapılmıştır **Şekil 2.8**. Çalışma verileri aradan geçen yıllarda teknolojide oluşan gelişime rağmen bu alanlardaki grupların ve kadınların sayısında artış olduğunu göstermiştir. Ayrıca mobil cihazların kullanımı da insanların %3-10'unu oluşturmuş, bunların çoğunu ise alandaki yalnız insanlar oluşturmuştur. Hampton (2015) çalışmasının sonunda sanıldığı gibi aksine teknolojinin insanları ve kamusal alanları olumsuz etkileyen değil de gelecek için tasarımlarda kullanılması gereken bir kriter olduğunu belirtmiştir. Ona göre insanları bu alanlarda vakit geçirmeye yönlendirmek ve sosyal etkileşimini

arttırmak için kentsel donatılar veya ticari olanaklar sağlamak kadar teknolojilerin altyapısının kamusal alanlara nasıl uyduğu da önem taşımaktadır [Hampton vd., 2015].

Şekil 2.8: Bryant Park, New York [Web 7].

2019’da başlayan ve 2020’de yayılmaya başlayan Covid-19 salgını ise beklenmedik yeni bir sosyal yaşamı zorunlu kılmıştır. Bu dönemde günlük hayatı ve sosyal yaşamı kökten değiştiren önlemler alınmış ve kısıtlamalar gerçekleştirilmiştir; işyerleri sonra ‘yarı kamusal’ alanlar olarak nitelendirilen alışveriş merkezleri daha sonra ise parklar, yürüyüş yolları ve yeşil alanlar kullanıma kapatılmıştır. Sokağa çıkma yasağının gelmesiyle beraber sokakların ve meydanların da erişimi kısıtlanmış, her an birçok insanın kullandığı kentin kritik öneme sahip kamusal alanlardaki yaşam kökten değişmiştir [Özüduru, 2020]. Kamusal alan kavramının özellikle pandemi sonrasında dönüşümüne dair örnek verilebilecek iki önemli çalışma bulunmaktadır.

Birinci çalışmada Türkiye’de pandeminin yayılma hızının ülkedeki diğer tüm şehirlerden daha yüksek olduğu İstanbul’da Covid-19 salgını sonucu kamusal alan algısı ve kullanımındaki değişim araştırılmıştır. Araştırmada kişi başına düşen yeşil alan miktarı arttıkça hem salgın öncesi hem de sonrası boş zaman aktiviteleri olarak alışveriş merkezlerine ve dijital platformlara olan talebin önemli ölçüde azaldığı ve salgın sonucu oluşan kısıtlamaların kamusal alanlara, özellikle açık ve yeşil alanlara olan özlemi artırdığı sonuçlarına varılmıştır [Paköz vd., 2022]. Salgın sonrasında alışveriş merkezlerinin yerini büyük ölçüde online alışveriş platformlarının alacağı, çarşı ve pazarların da varlığını sürdüreceği öngörülmüştür [Paköz vd., 2022].

İkinci çalışmada ise Danimarka’da Covid-19 pandemisi sırasında kamusal alanların nasıl kullanıldığına ve kriz anlarında kamusal alanlardan neler öğrenilebileceği araştırılmıştır Şekil 2.9 [Gehl, 2020]. Dört farklı kentteki kısıtlamaların kalkması

sonrasında, şehir merkezlerinde yaya aktivitesinde artış görüldüğü, çocukların ve yaşlıların kamusal alanlarda daha çok yer aldığı, yerel mahallelerin değerlendirildiği, daha fazla aktiviteye ve etkinliğe ihtiyaç duyulduğu, kamusal alanlardaki konuşan insanların çoğaldığı tespitleri yapılmıştır. Çalışma sonunda ise pandeminin kamu, özel sektör ve vatandaş arasında iş birliği sunduğundan, kent parkları, doğa ve açık alanların kriz sırasındaki öneminden ve kamusal alanları kapatmak yerine makul kısıtlamalarla çözüm bulunabileceği önerilmiştir [Gehl, 2020].

Şekil 2.9: Alanlardan örnekler [Gehl, 2020].

Bu bilgiler ışığında kamusal alanların Antik Yunan'dan günümüze köklü niteliksel ve niceliksel dönüşümler geçirdiği görülmektedir. Özetlemek gerekirse, kamusal alanlar, ilk olarak yer aldıkları Antik Yunan döneminde ticari olanaklara, insanların fikir alışverişinde bulunmasına, hukuki ve dini olaylara ev sahipliği yapmışlardır. Roma Dönemi'nde ise bu alanlar daha çok eğlence amaçlı kullanılmıştır. Roma'nın fethinden sonra girilen Ortaçağ'da hem ticari hem de sosyal faaliyetlerin gerçekleştiği pazar alanları ve çarşılar kentin güçlü kamusal alanlarıdır. Rönesans Dönemi'nde kamusal alanlar, işlevselliğiyle değil de kentsel planlamadaki estetik değerleriyle ön plana çıkmışlardır. Barok Dönemi'nde de forma önem verilip yönetimin gücünü vurgulayacak biçimlerde ve konumlarda yer almışlardır. Sanayi Devrimi ile kentler genişlemiş, araç kullanımı artmış ve sınıfsal farklılıklar ortaya çıkmıştır. Kapitalizm

ve burjuvazinin etkisi insanları özel alanlarına yönlendirip kamusal alanları tercih etmemesine sebep olmuştur. Meydanlar ve sokaklar kentsel planlamalarda yer almayıp rasgele yerleştirilen alanlar olmuşlardır. 20. yüzyılın sonlarına doğru etkisini arttıran küreselleşme ve neoliberal kentleşme hareketleri, insanların isteklerinin dönüşmesine sebebiyet vermiştir. Bunun sonucu olarak ‘yarı kamusal’ veya ‘sözde kamusal’ olarak nitelendirilen alanlar üretilmiştir. Teknolojinin gelişimi ve dijital çağın başlaması ile ise ‘sanal kamusal’ alanlar oluşturulmuştur. Bu durumun kamusal alanları ortadan kaldırmak yerine teknolojiyle entegre ederek gelişmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Son olarak, Covid-19 pandemisi nedeniyle bu alanların kullanılmasına kısıtlamalar getirilmiştir. İnsanların özel alanları olan evleri birer okul, pazar, konser alanı, sergi, müze veya kütüphane olup kamusal alan işlevi görmüşlerdir.

Bu süreçte meydanlar ölçekleri ve konumları sayesinde kentin kimliğini ve sosyal yaşantısını şekillendiren kritik öneme sahip alanlar olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Toplumsal etkileşimlerin, kültürel etkinliklerin ve gündelik yaşamın merkezinde yer alan bu mekanlar, hem kente dair önemli anıları barındırmakta hem de toplulukların bir araya geldiği yerler olarak işlev görmektedir. Bu bağlamda, kentsel dinamiklerin anlaşılabilmesi ve meydanların bu rolü daha iyi kavranabilmesi için bir sonraki bölümde kent meydanlarının özellikleri detaylı bir şekilde sunulmuştur.

2.4 Bir Açık Kamusal Alan Türü Olarak Kent Meydanları

2.4.1 Meydan Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde meydanın anlamı “alan, yarışma, eğlence veya karşılaşma yeri, bulunulan yer ve çevresi, ortalık, fırsat, imkân veya vakit” olarak verilmiştir.

Sınırları onu çevreleyen binalarla adeta kapalı olan ve ağırlıklı olarak yayalar tarafından kullanılan meydanlar, **Norberg Schulz (1971)** tarafından kentsel yapının en belirgin ve göze çarpan unsuru olarak tanımlanmıştır. Ona göre meydanlar sınırları açıkça belirlenmiş, zihinde canlandırılması kolay olan ve hareket için bir hedefi temsil eden kent öğeleridir. Toplumsal (toplanma, ayaklanma, eğlence spor vb.), törensel (ayinler, bahar şenlikleri), ticari (pazar yeri vb.) ya da askeri amaçlı bir araya gelişlerin

mekânı olan meydanlar kullanım amaçları doğrultusunda farklı biçim ve boyutlarda olup, çoğu zaman bir güç odağının beraberinde konumlanmaktadır.

Lynch (1960) meydanları, fiziksel nitelikleri tanımlı ve kentlilerin yoğun olarak kullandığı toplanma, buluşma ve odak noktaları olarak tanımlar. Kentin ulaşımının kesiştiği merkez noktaları olan bu alanlar bulunduğu alanın çekirdeği ve faaliyet merkezi olmaktadır. **Moughtin (2003)** ise farklı bir bakış açısı ile meydanın mevcut planının, topografik özellikler ile yüksek önem taşıyan, koruma ve kalıcılık isteyen binalar, anıtlar, yol yapım çalışmaları ile ortaya çıkan sorunlara bulunan çözümlerin üretimi olduğunu belirtir.

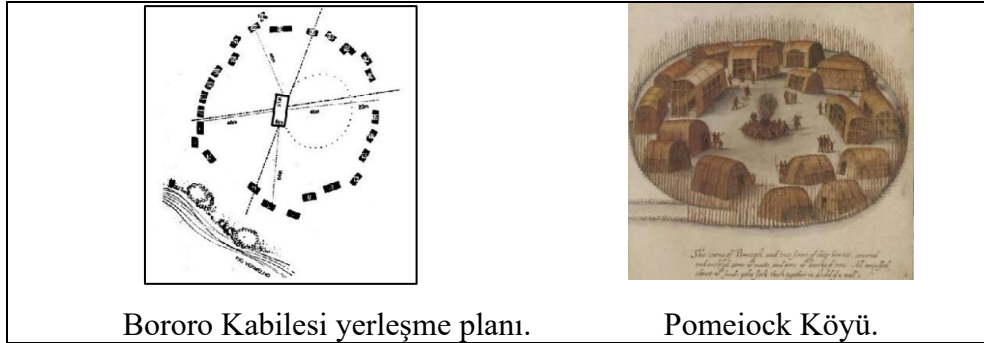
Krier'e (1979) göre kamusal mekanların iki ana ögesinden biri cadde diğeri ise meydandır. O'na göre, insan ilk kentsel mekânı meydan ile keşfetmiş, güvenlik nedenleriyle mahkemelerin çevresine bazı ev grupları inşa ederek geliştirmiştir. **Benjamin (2008)** meydanların durağanlığı, sokak ve caddelerin ise hareketi simgelediğini belirtir. Zafer Takı'nın bulunduğu Charles de Gaulle Meydanı'ndan bahsederek, kentin akması için meydanlarının sayılarının az, sokak ve caddelerin fazla olmasını önermektedir **Şekil 2.10**. Bu benzetmeden yola çıkarak kent bir metin olarak düşünülürse meydanlar bu metnin noktaları, caddeler ise virgülleri olarak nitelenebilmektedir.

Şekil 2.10: 1836 yılı Charles de Gaulle Meydanı, Paris [Web 8].

Meydanlar, farklı dönemlerde farklı amaçlara hizmet etmiştir. İlkel toplumların yerleşkelerinde meydanlaşma hareketleri merkezîyetçilik olgusuyla beraber yürütülmüştür. O dönemki inançlara göre onlar “merkezdedirler”, ötekilerse dışarıdadırlar [Tümer, 2007]. Örneğin Güney Amerika'da yaşayan Bororo Kabilesi'nin yerleşkesi ve Kuzey Amerika'daki yerlilerin kurduğu Pomeiock

Köyü'nde yapılar çember bir hizada sıralanmışlardır **Şekil 2.11**. Yapıların bu sıralanması sonucu yerleşkelerin ortası daire olan meydana dönüşmüştür. Meydanın ortasında da kabilenin en önemli kişinin evi bulunmaktadır [**Tümer, 2007**].

Şekil 2.11: Bororo Kabilesi'nin dairesel yerleşme planı [**Tümer, 2007**] ve Pomeiock Köyü [**Web 9**].

Tarihsel süreçteki ilk meydanların M.Ö. 3500-M.S.475 yılları arasını kapsayan İlkçağ Dönemi'nde ortaya çıktığı görülmektedir. Tarihteki ilk meydan örnekleri, bu dönemde yer alan Antik Yunan kentlerinde, akropolislerde yer alan agoralardır. Akropolisler, içinde tapınakların, eğitim yerlerinin, stadyumların yer aldığı geniş yaşam alanlarıdır. Akropolislerin kimliklerini simgeleyen ve insanların toplanma yerleri olarak kullandıkları alanlar ise agoralar olmuştur. Bu döneme ait agoralar, tamamen yayalardan oluşan, pazar yerlerinin kurulduğu, aktif sosyalleşme alanı olan kent meydanlarıdır. **Sennett (2008)** insanların agorada takas, alım, satım gibi ticari faaliyetlerini gerçekleştirebildiklerini, ibadetlerini yapabildiklerini, bir araya gelip farklı konularda fikir belirtebildiklerini ve hukuki duruşmalara katılabildiklerini belirtir. Dolayısıyla Grekçe'de "toplanma yeri" anlamına gelen bu agoralarda sosyalliğe, ticarete, siyasete dair birçok faaliyet yapıldığı anlaşılmaktadır.

Arendt (1994) ve **Habermas (1997)** kamusal alan kuramları kapsamında Antik Yunan kentinde yer alan agoralardaki kamusal alanı ön plana çıkarmışlardır. **Arendt (1994)**, kamusal alanın Atina'da doğduğundan bahsederken **Habermas (1997)** ise insanların hanelerinden ayrılan bu alanların ortak konuşmaların ve insanın kendini ifade edebildiği yerler olarak tanımlamıştır.

Roma İmparatorluğu'nda ise kent merkezi olma işlevinin forumlar üzerinden karşılandığı görülmektedir. Tıpkı agoralarda olduğu gibi forumlarda da insanların birbiriyle iletişim halinde olduğu, ticari ihtiyaçlarını giderdiği, nefes aldığı, bulunduğu kentin geleneklerini yansıtan geniş alanlardır. Roma'da bulunan Forum Romanum,

M.Ö. 500 yılında kurulmuştur. Kolezyum'un inşası tamamlanana kadar gladyatörlerin savaştığı arena, seçimlerin ve sosyal aktivitelerin yapıldığı bir açık kamusal alan olarak kullanılmıştır [Sayın, 2019].

Forumların, mimari tanımı kesin olarak yapılmış mekanlar olmuştur. Vitruvius'un öngördüğü boyutların benimsenmesi ile kullanıcı sayısı esas alınarak iki birime üç birimlik bir dikdörtgen olarak tasarlanmasına özen gösterilmiştir [Mumford, 2013]. Uzun kenarları yola bitişik yerleşen ve sokağın hemen bitişiğinde bulunan forum o sokağa bir güç unsuru olarak inşa edilmektedir. Oldukça büyük mekân şemasına sahip olan bu alan belediye binaları, toplantı salonları ve kapalı pazar yerleri tarafından çevrelenmektedir. Meydanı çevreleyen bu binalar hem meydanın estetik değerlerinin hem de taşıdığı önemli fonksiyonlar üzerinden bir güç sembolü olarak işlev görmesinde önemli sembolik unsurlar olmaktadır [Doğan,2020].

M.S. 475'te Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılışı ile Ortaçağ dönemine girilmiştir. Ortaçağ kentleri, dümdüz uzayıp giden caddelerin, bulvarların sonundaki simetrik, belirli bir geometrisi olan, kocaman, nefes aldırın meydanların aksine dar sokaklar ve bunların kesişiminde yer alan birbirinden farklı biçimde şekillenen, küçük meydanlar içermektedir [Tümer,2007]. Bu biçimsel ve işlevsel değişimlere rağmen meydanlar kentin toplumsal odağı olmayı sürdürmüşlerdir [Mumford, 2013]. Bu dönemde de meydanlar kendini çevreleyen yüksek binalar bir kapalılık oluşturmakta, onlara görkemli, kent merkezine hâkim olan dini yapılar ve imparatorluğu temsil eden anıtlar, çeşmeler, havuzlar eşlik etmektedir. Bu görkemli yapılar ve sanatsal objeler alanı deneyimleme imkânı sunmakta ve kentin kimliğini yansıtmaktadır.

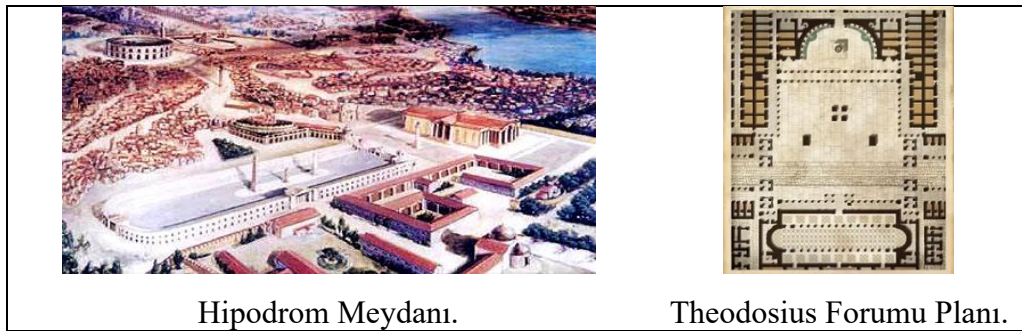
15. yüzyılda İtalya'da başlayan Rönesans döneminde ise, Ortaçağ'ın dinci düşüncesinden bilimsel merakın uyandırdığı yeni bir toplumsal yapıya geçilmiştir. Bu dönemde mimarlık matematiksel bir bilim olarak kabul edilmiştir. Ortaçağ'da görülen dar sokaklar, şekilsiz meydanlar değişip düzenli bir kent planlaması oluşturulmuştur. Bu yenileme hareketleriyle meydan kavramı da gelişmeye başlamış, terim anlamı halka açık alan olan 'piazza' kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Dönemin meydanları, devletin büyük insanlarını yansıtacak saray, yönetim, kilise yapılarının önünde veya değişen sokak, caddelerin kesişim noktalarında yer almakta, bu konumları ile de ticari, dini, siyasi gibi farklı işlevlere hizmet etmektedir [Doğan, 2020].

17.yüzyılın başlarında Rönesans etkisini yitirip yerini Barok Dönemi'ne bırakmıştır. Barok, şekli bozuk, sıra dışı, düzensiz anlamına gelmektedir. Bu dönemde sanat ve hareketlilik oldukça yoğun bir şekilde yaşanıp abartılı hacimler ve dekorlara yer verilmiştir [Altınçekiç, 2000]. Barok Dönemi'nde de kent planlamasına ve meydanlarda biçime önem verilmiştir. Bu dönem boyunca genelde elips veya oval şeklinde meydanlar inşa edilmiştir, merkezlerine kentin kimliğini ve yönetimin gücünü yansıtacak şekilde heykel, çeşme gibi anıtsal objeler yerleştirilmiştir [Sayın, 2019].

1789 yılında meydana gelen Fransız İhtilali ile özgür inanç düşüncesi yaygınlaşıp yeni buluşlara yön verilmiştir. Bununla birlikte dünya genelinde Sanayi Devrimi oluşmuştur. Bu dönemdeki yoğun endüstriyel üretim sürecinde artan motorlu taşıtların üretimiyle kentlerde yaya hareketliliği sınırlandırılıp yoğun araç trafiği etkin hale gelmiştir. Dönüşüm sonunda meydanlar geçmişteki anlam ve amaçlarını yitirip araçların istedikleri yola sapacakları alanlara dönüşmüşlerdir [Sayın,2019].

2.4.1.1 Türkiye’de Meydanların Gelişimi

1299-1922 yılları arasında Osmanlı döneminde, Roma ve Bizans döneminden kalan forumlarda, İstanbul’un fethedilmesiyle beraber çeşitli değişiklikler görülmüştür. Fetih öncesi kentin önemli alanları Hipodrom Meydanı, Theodosius Forumu, Bous Forumu, Constantinus Forumu, Arkadios Forumu gibi meydanlar olmuştur **Şekil 2.12**.

Şekil 2.12: Hipodrom Meydanı [Web 10] ve Theodosius Forumu Planı [Web 11].

Fetih ile geçilen Osmanlı döneminde ise bu alanlar etrafında cami veya külliyelerin bulunduğu alanlara dönüşmüşlerdir. Cami ve külliyelerin içe dönük tasarımları batıda görülen açık kurgulanan meydan tasarımlarının yerini almıştır [Kuban, 2010]. Osmanlı Devleti kentlerinde ise camiler, İslamiyet'in etkisiyle toplumsal yaşantının merkezi haline gelmiş, camilerin avluları da kent meydanı görevini üstlenmiştir. Bu

alanlar kentliler tarafından toplanma yerleri, arşı ve pazar alanları olarak işlev görmüştür **Şekil 2.13**. Diğer yandan Avrupa devletlerinin aksine Osmanlı toplumunun içe dönük, sosyallikten uzak yaşamları kamusal alanlara sınır koyup bu alanları geliştirmeye yönelik herhangi bir talep ve değışiklik görülmemiştir [Ersağdıç, 1998].

Şekil 2.13: 1830’lu yıllar Beyazıt Camii avlusu [William Henry Bartlett (1809-1854)], Tophane Çeşmesi önünde oluşturulan meydan [Web 12], Sümbül Efendi Cami önündeki meydan [Web 13] ve Eminönü Balıkpazarı İskelesi [Web 14].

Özellikle en eski kent yerleşimi olan İstanbul’da ve bazı Anadolu kentlerinde gelişmiş dünya kentlerindeki örneklerde olduğu gibi binalarla kapalı meydanlar oluşturulmaması da yerleşim yerlerindeki sokakların bazı kısımlarda genişlemesi veya kesişmeleri sonucunda küçük mahalle meydanları oluşturulmuştur. Bu meydanlar, bir düzenleme sonucu oluşmayan tümüyle organik alanlardır. Konut, cami, kahvehane, berber, hamam gibi yapılarla sınırlanan meydanlar, mahallelinin bir araya gelip zaman geçirdiği açık alanlar olarak kullanılmıştır [Semerci, 2014]. Bu alanlara Bursa Ulucami, Kocaeli Pertev Paşa Camii ve İstanbul Fatih Camii avluları örnek verilebilir **Şekil 2.14**.

Şekil 2.14: Bursa Ulucami [Web 15] ve İstanbul Fatih Camii Avlusu [Web 16].

Bu dönemde meydanın geometrik formundan ziyade belirli amaçlar uğruna ve çeşitli etkinliklerde kullanılması için gerekli büyüklükte olması yeterli olmuştur. Meydanlar, toplumun zaman içerisinde gelişen ticari, sosyal, kültürel, eğlence ve ulaşım gibi gereksinimleri sonucu biçimlenmiştir, hatta bu işlevselliklerine göre de adlandırılmışlardır. Okçuluk faaliyetlerinin yapıldığı alana Okmeydanı, cirit oynanan alana ise Atmeydanı gibi isimler verilmiştir [İnceoğlu, 2007].

Osmanlı Dönemi'nde meydanların yanı sıra camiler ve bu camilerin avluları, kahvehaneler, berberler, hamamlar güçlü birer kamusal alan örneğidir. Bu alanlar insanlara birbirleriyle fikir alışverişinde bulunmak adına ev sahipliği yaparak bir nevi meydan işlevi görmüşlerdir. Bu nedenle de II. Mahmut döneminde 1826 yılında gerçekleşen Vaka-i Hayriye girişiminde, Yeniçeri İsyanını örgütleyen yeniçerilerin toplandığı kahvehaneler ve berberler kullanılamaz hale getirilmiştir [Gürallar, 2009].

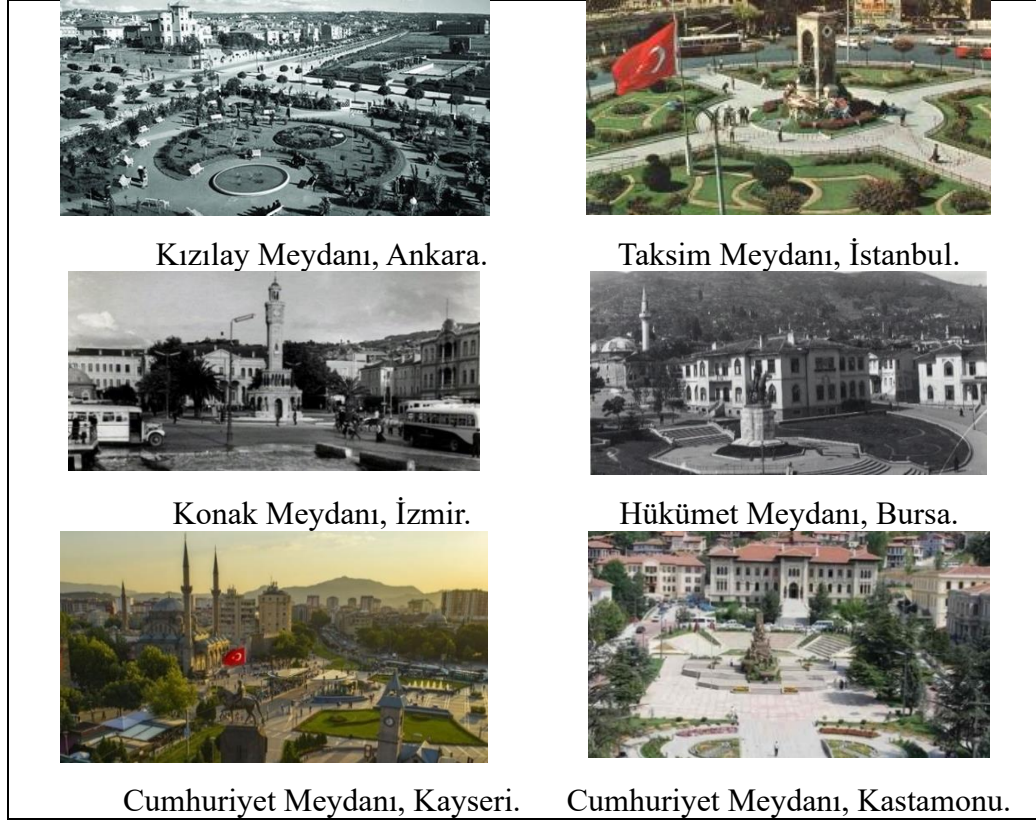
19. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı Devleti yabancı ülkelerle dış ticarete girince Batı kültürüne yönelme hareketleri başlamış, bunun sonucunda da Osmanlı kentlerinde belirgin bir dönüşüm yaşanmıştır. Bu süreçte siyasi örgütlenmedeki değişimin bir sonucu olarak hükümet sarayı, belediye binası, hastane, okul gibi kamu binalarının kente katılımı sağlanarak yeni cazibe noktaları oluşmuştur. Batılılaşma sürecinde, Avrupa kentlerinde yer alan meydanların planlanması yer almamasına rağmen kentsel bazı alanlarda düzenlemeler yaşanmıştır. II. Abdülhamit, 1902 yılında ünlü Fransız mimar Joseph Antonie Bouvard'dan İstanbul kentinin planlanması için çalışmasını talep etmiştir. Bouvard, İstanbul'un fotoğraflarına bakarak Beyazıt Meydanı, Sultanahmet Meydanı ve Yeni Cami Meydanı gibi kentin önemli kamusal alanlarıyla ilgili perspektif çizimler yapmıştır Şekil 2.15. Bu projeler kentsel planlamada uygun

görülmesine rağmen uygulamaya geçirilememiştir. **Kuban (2003)**, bu çalışmaların uygulanmamasını İstanbul adına büyük bir görsel kayıp olarak yorumlamaktadır.

Şekil 2.15: Bouvard'ın Beyazıt Meydanı için öneri çizimi [Web 17].

Osmanlı Dönemi'nden sonra 1923 yılında girilen Cumhuriyet döneminde ilk olarak, savaştan etkilenen kentlerde çağdaş bir yaşam ortamı kurmak hedefiyle çeşitli planlama kararları alınmıştır. Ekonomik eksiklikler ve elverişsiz koşullarda Osmanlı etkilerinin görüldüğü kamu yapıları inşa edilmiştir. Bir çevre etrafında bulunan bu yapılar, bütünlüğüyle milli üslubu temsil etmektedirler [Bozdoğan, 2012]. 1950 yılına kadar olan Erken Cumhuriyet döneminde, savaş sonrası yıkılan ve tahrip olan kentleri modern yaşam alanları haline getirmek amacını taşıyan düzenlemeler yapılmıştır. Batılı yaşamın sembolü olarak görülen binalar, inşa edilen yollar, bulvarlar, tren yolları ve meydanlar gibi yeni kamusal alanlar ve ulaşım hatları tasarlanarak cumhuriyetin gerçekleştirmek istediği çağdaş kent alanları inşa edilmeye çalışılmıştır. Demokrasinin sembolü olarak tanımlanabilecek kent meydanlarının düzenlenmesi bu amacın ürünleri olarak karşımıza çıkmaktadır **Şekil 2.16**. Özel günlerde ve bayramlarda çeşitli törenler ve kutlamalar için kullanılan meydanlarda merkezde Atatürk heykeli veya Cumhuriyeti simgeleyen anıtlar bulunmaktadır [Semerci,2014].

Şekil 2.16: Cumhuriyetin ilanından sonra oluşturulan Kızılay Meydanı [Web 18], Taksim Meydanı [Web 19], Konak Meydanı [Web 20], Hükümet Meydanı [Web 21], Kayseri Cumhuriyet Meydanı [Web 22] ve Kastamonu Cumhuriyet Meydanı [Web 23].

Diğer yandan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde açık alanlarda meydan tasarımına pek fazla ihtiyaç duyulmamıştır. Kentsel planlamalarda öngörülmesine rağmen uygulamada meydanlara çok fazla yer verilmemiştir. İnşa edilen hükümet konakları, belediye ve valilik binaları gibi kamusal yapıların çevresine meydanlar oluşturulmuş, kentin fiziksel verileri ve ihtiyaçları ise göz ardı edilmiştir [Atalay, 2010]. Vardar'a (1990) göre bu alanlar, tam anlamıyla kamusal alandan ziyade park ve tören alanı karışımıdır Şekil 2.17. Demokrasinin sembolü meydanların merkezinde genelde Atatürk heykeli ya da Cumhuriyeti, kurtuluşu temsil eden bir anıt bulunmaktadır. Milli bayramlarda ve önemli günlerde törenler, saygı duruşları ve kutlamalar yapılmıştır. İnsanlar meydanlarda bir araya gelerek ve anıtlara çiçek bırakarak Cumhuriyet'e olan saygılarını göstermiş olmaktadır. [Semerci, 2014]. Bu meydanlar batı kentlerindeki meydanların kullanım alanlarına sahip olmadığı için kent ve kentliyle bütünleşmeyen sadece törenlerin yapıldığı alanlar olarak kalmışlardır. Bundan dolayı Vardar (1990) bu alanların hacim olarak değil de sadece yüzey olarak var olduklarını ve bu alanlarda mekânsal bütünlüğün çok güç olduğunu belirtmektedir.

Şehir planında olmamasına rağmen bulunduğu alana sonradan eklenen Ankara'daki Ulus Meydanı o dönemde özel günlerdeki törenler için kullanılmıştır **Şekil 2.18**.

Şekil 2.17: Meydanlardan 10.yıl kutlamaları [Web 24, Web 25].

Şekil 2.18: Ankara Ulus Meydanı [Web 26].

Tanyeli (1986), Türk kentlerindeki meydanların, 19. yüzyıldan itibaren, Batı'daki örneklerle paralel olarak, trafik odaklı ve kentsel dokunun içerisinde kaybolup giden boşluklar olduğunu belirtmektedir. Osmanlı döneminde de kentsel yapıda meydanlar göz ardı edilmiş ve çeşitli yapılar veya yapıların açık alanları meydan işlevinde kullanılmıştır. Bu nedenle de kentsel yaşamın merkezi niteliğindeki meydanların görevlerini yerine getirememesi söz konusudur.

Günümüzde kentsel dönüşüm akımı altında şehirlerimizde yenilenmeler görülmektedir. Yeni kıyı şeritleri, parklar ve yol aksları gibi açık alanlar kentsel planlamalara dahil edilmektedir. Bunlarla birlikte modern meydan anlayışıyla birçok meydan yenilenip veya oluşturulup insanların nefes alacağı kentsel açık alanlar oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Yerel yönetimlerin açtıkları kentsel yarışmalarla veya yarışmaya başvurmadan oluşturdukları veya yeniledikleri birçok meydan bulunmaktadır. Yapımında yarışmalardan yararlanılmış meydanlara İstanbul'daki Topkapı Kaleiçi Meydanı (inşa aşamasında), Kayseri Talas Mevlâna

Meydanı (2023), Elâzığ Kent Meydanı (2022) ve Şanlıurfa Kızılay Meydanı (2022) örnek sayılmaktadır **Şekil 2.19**. Yerel yönetimlerin kendi inisiyatifinde oluşturduğu veya yenilediği meydanlara İstanbul'daki Bağcılar Kent Meydanı (2021) , Ankara Ulus 100.Yıl Meydanı (2024), Antalya Cumhuriyet Meydanı (2017) ve Konya Mevlâna Meydanı (2024) örnek olarak verilmektedir **Şekil 2.20**.

Şekil 2.19: Yarışmalarla belirlenen, Topkapı Kaleiçi Meydanı [Web 27], Kayseri Talas Mevlâna Meydanı [Web 28], Elâzığ Kent Meydanı [Web 29] ve Şanlıurfa Kızılay Meydanı [Web 30] projeleri.

Şekil 2.20: Yerel yönetimlerin kendi inisiyatifinde oluşturulan Bağcılar Kent Meydanı [Web 31], Ankara Ulus 100.Yıl Meydanı [Web 32], Antalya Cumhuriyet Meydanı [Web 33] ve Konya Mevlâna Meydanı [Web 34].

İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerdeki yerel yönetimler, halkı karar alma süreçlerine katmak amacıyla yeni uygulamalar geliştirmeye çalışmaktadır. Ancak bir yandan sürecin hızlı bir şekilde ilerlemesi, uzman görüşlerinin tasarım aşamalarına yeterince entegre edilememesi ve katılımcı tasarım süreçlerinin etkili bir biçimde organize edilememesi gibi sorunlar da yaşanabilmektedir. Örneğin, İstanbul'un en kritik alanlarından olan Taksim Meydanı'nda uygulanacak proje seçimi için üç aşamalı bir süreç izlenmiştir. İlk olarak, yarışma jürisi 146 proje önerisini incelemiş ve bu projelerden üç eşdeğer ödül ile beş mansiyon ödülü vermiştir [Web 35]. Sonrasında, eşdeğer ödülleri kazanan projeler arasında halkın görüşünü almak amacıyla, katılımcıların yalnızca bir kez oy kullanabildiği bir anket düzenlenmiş ve kullanıcılar, sunulan üç eşdeğer proje arasından tercihlerini belirtmiştir. Sürecin son aşamasında ise yerel yönetim, halk ve jüri tarafından seçilen bu üç proje arasından bir sıralama yaparak, aritmetik açıdan ilk sırada yer alan projeyi uygulama kararı almıştır. Ancak bu süreçte gerek yarışma öncesindeki hazırlık aşamasında gerekse de tercih aşamasında halkın yeterli bilgilendirilmemesi, katılım süreçlerinin hızlı karar süreçlerine indirgenmesi ve halkın kendilerine sunulan proje seçeneklerinin ekonomik, teknik ve sosyal açıdan getirecekleri sonuçları bilmeden tercih yapmaları gibi eksiklikler bulunmaktadır [Gün, 2023].

Halkın fikirlerine başvurmak her ne kadar iyi niyetli bir davranış olarak görülse de bu tür konular için halkoylaması çoğu kez isabetli sonuç vermemektedir. Konu bir uzmanlık konusudur ve adımların bu yönde atılması gerekmektedir. Bu alandaki projenin, büyük tarihî değeri ve kentli belleğinde önemli yeri olan Taksim Meydanı kimliğini yansıtacak nitelikte olması büyük önem taşımaktadır [Hasol, 2020].

Ankara Ulus Meydanı ve 100. Yıl Çarşısı için benzer bir fikir projesi yarışması düzenlemiştir. Bu yarışmada, üç eşdeğer birincilik ödülü ve beş mansiyon ödülü verilmiştir. Yarışma süreci ve jüri değerlendirmesinden sonra yarışma sürecinde halkın alan ve proje hakkındaki fikirlerine ulaşmak adına bir halk oylaması gerçekleştirilmiştir. Halktan, bir mobil uygulama üzerinden yapacakları anketle alanın geleceği konusunda tercih yapmaları talep edilmiştir [Web 36]. Ancak bu oylama, elde edilen projeler ve tartışmalardan bağımsız olarak düzenlenmiştir. Bu süreç ile Taksim Meydanı projesi için izlenen yaklaşım arasında birtakım farklılıklar yer almaktadır. Taksim Meydanı'nda halkın katılımı, sadece jüri tarafından seçilen üç eşdeğer proje ile sınırlı tutulmuşken, Ulus Meydanı için izlenen süreçte uzman jüri

tarafından yapılan değerlendirmeler ve yarışmaya katılan projelerin ortaya koyduğu tartışmalar bir kenara bırakılmış ve karar halkın inisiyatifine bırakılmıştır. Bu durum her iki şehirdeki katılımcı süreçlerinin ve halkın karar verme yetkisinin farklı şekillerde yapıldığını göstermektedir [Gün, 2023].

Kayseri'deki Talas ilçesinin Mevlâna Mahallesi'ne yapılacak olan meydan için de bir yarışma düzenlenmiştir. Yapılan jüri değerlendirmesi sonucunda üç adet eşdeğer ödül ve üç adet mansiyon ödülü verilmiştir. Yarışma sonucunda içerisinde amfi tiyatro, çocuk oyun alanı, kültür evi, kütüphane, sanat evi ve spor alanı gibi birçok farklı fonksiyonu içeren bir meydan oluşturulmuştur [Web 37] Şekil 2.21.

Şekil 2.21: Yarışma sonucu uygulanmak üzere seçilen proje [Web 37] ve Kayseri Talas Mevlâna Meydanı mevcut durumu [Web 37].

Bu tür yarışma süreçlerinin yanı sıra İstanbul'da yakın zamanda hem il hem de ilçe yönetimleri tarafından birçok meydan oluşturulmuş veya yenilenmiştir. Bu meydanlara Beşiktaş Barbaros Meydanı (2023), Beykoz Belediye Meydanı (2022), Beyazıt Meydanı (2022) ve Üsküdar Mimar Sinan Meydanı (2022) örnek verilebilir Şekil 2.22. Özellikle pandemi döneminden sonra insanların gittikçe artan açık alan isteğini karşılamak adına ve kentin hızla artan yoğun yapılaşması karşısında bu alanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Çağdaş kent planlamasıyla üretilen bu alanlarda hem kentin hem de kentlinin rahat nefes alabileceği alanlar üretilmeye çalışılmaktadır.

Şekil 2.22: Beşiktaş Barbaros Meydanı [Web 38], Beykoz Belediye Meydanı [Web 39], Beyazıt Meydanı [Web 40] ve Üsküdar Mimar Sinan Meydanı [Web 41].

Özellikle 1980’li yıllardan sonra ülkemizde etkisini gitgide gösteren hızlı ve yoğun kentleşme adımları kentlerdeki çeşitli unsurların üst üste binerek çakışmasına sebebiyet vermiştir. Kentlerde araç ve trafik odaklı planlama hareketleri nedeniyle, meydanlar veya parklar gibi açık kamusal alanlar, beklenmedik bir şekilde bu yeni kent formunda kendilerine yer bulmaktadır. Otoyol altlarında veya yanlarında, çeşitli toplu taşıma güzergahlarının çevresinde ve trafiğin yoğun olduğu yerlerin kenarlarında kalan boş alanlar insanların kullanımına yönelik çalışmalarla kentsel dokuya kazandırılmaktadır. İhmal edilen veya kentsel planlamanın arta kalanları olarak göz ardı edilen alanların, topluluk katılımı ve sanatsal ifade adına dinamik ortamlara dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Üst geçitlerin, köprülerin ve diğer kentsel yapıların altında yer alan yeni açık kamusal alanlar üretildikçe altyapının altındaki alan kavramına yeni bir anlam getirilmektedir. Boş alanların anlam kazandırılmasının yanı sıra bu alanlar ulaşım ağlarının yoğun olduğu bölgelerde yer alarak yayaların yönlendirilmesine ve ulaşımına olanak sağlama gibi fonksiyonlar barındırmaktadır.

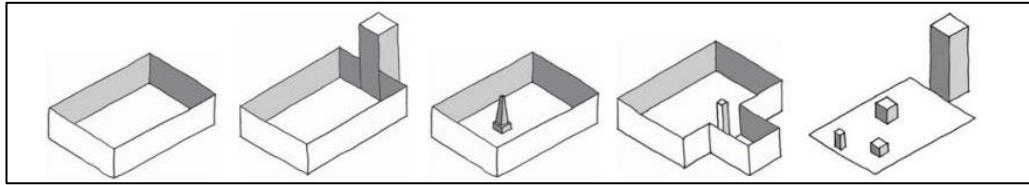
Genel olarak son dönemde kentin kritik kamusal alanlarından olan meydanlarda, katılımcı odaklı tasarımlara yönelmesi ve kentsel dönüşüm akımıyla beraber modernleşme adımları görülse de yine bazı tutarsızlıklar bulunmaktadır. Bu adımların

zıttı olarak da AVM'lere Piazza, Forum, Agora, Meydan gibi isimler verilip bir açık kamusal olan meydanların işlevi AVM'lere aktarılarak insanlar kapalı alanlara yönlendirilmektedir. Kentlinin yaşadığı bu karışıklık kent meydanlarının tasarlanma biçimlerine de yansıdığı görülmektedir.

2.4.2 Kent Meydanı Formları

Meydanları biçimsel olarak sınırlayan öğeler; bulunduğu zemin, çevreleyen binalar ve sonsuz gökyüzüdür. Binaların sıklığının ve zeminin genişliğinin değişken olması sebebiyle birçok meydan tipolojisi oluşturulabilir. Bu çeşitlilik, meydanların formlarına dair birçok öneriyi de beraberinde getirmiştir.

Zucker (1959) meydanları Kapalı Meydan, Dominant Meydan, Çekirdeksel Meydan, Gruplanmış Meydan ve Amorf Meydan olmak üzere beş biçime ayırmıştır [**Zucker, 1959**] **Şekil 2.23**:

Şekil 2.23: Zucker'ın meydan tipolojileri [**Hadelich, 2012**].

- **Kapalı Meydan:** Meydan, tamamen binalarla çevrelenmiş ve bir bütün halindedir. Bu tür meydanlar tasarlanmış bir yerleşim planı ve düzenli bir form içermektedir. O alan sadece sokaklar ve caddelerle kesilmektedir. Siena'da bulunan Piazza del Campo kapalı meydanlara örnektir **Şekil 2.24**. Kentin uzun ve dar sokaklarından geçilerek ulaşılan bu alan, insana nefes alma ve kentin dokusunu algılayabilme imkânı vermektedir. Meydanda bulunan Gaia Çeşmesi ve görkemli mimarisiyle Belediye Binası meydanın odak noktası haline gelmiştir. Çeşme meydandaki mekânsal sürekliliğin sağlanabilmesi için insan ölçeğinde inşa edilmiştir [**Zucker, 1959**]. Günümüzde bu meydanda insanların topluca katılabildiği geleneksel festivaller düzenlenmektedir. Festivallerin yanı sıra yerlilerin ve turistlerin günlük yaşantısında dinlenip vakit geçirebileceği geniş, sosyal mekân olarak kullanılmaktadır [**Sayın, 2019**].

Şekil 2.24: Piazza del Campo, Siena [Web 42].

Bu tür meydanlara bir diğer örnek Barok Dönemi'ne ait olan Vendome Meydanı'dır **Şekil 2.25**. Kentin bir diğer simgesel açık alanı Tuileries Bahçesi'ne dik gelen caddelerin kesişim noktasında yer almaktadır. Önemli birçok tarihsel olaya ev sahipliği yapan meydanın tam ortasında Napolyon Heykeli bulunmaktadır. Fransız İhtilali'nde meydanı trafiğe kapatan manastırların yıkılmasıyla trafiğe kapalı olma özelliğini kaybetmiş olsa da günümüzde birçok kentlinin gündelik ve sosyal hayatlarının merkezindedir [Barkul ve Tönük, 2000].

Şekil 2.25: Vendome Meydanı hava fotoğrafı, Paris [Web 43].

- **Dominant Meydan:** Meydan, önemli bir binaya yönelmiştir. Bu tür açık alanlar, saray, kilise, cami, katedral gibi baskın yapıları öne çıkaran, onlara hizmet eden bir biçim almaktadır. Genelde baskın binaya yönelen ana aks rolündeki ana cadde meydana açılmakta; böylece meydan içerisinde yaya hareketliliği sağlanmaktadır. San Pietro Kilisesi'nin önünde bulunan San Pietro Meydanı da bu tür meydanlara örnektir **Şekil 2.26**. San Pietro Kilisesi fiziksel ve dini varlığıyla meydanın hâkim binası olarak yer almaktadır. Simetrik plan, ekstenel gelişme ve hâkim binanın vurgusuyla görkemli

bir Barok meydan tipolojisi oluşturmuştur [Doğan, 2020]. Katolikler için kutsal kent olan Vatikan sınırları içerisinde yer alan bu meydan her yıl yerlilerin ve yabancı turistlerin uğrak noktası olmuştur. Meydanın içerisinde su havuzu ve bir Mısır dikilitaşı bulunmaktadır.

şekil 2.26: San Pietro Meydanı [Web 44].

Bu sınıfta sayılabilecek bir diğer meydan Concorde Meydanı'dır şekil 2.27. Bu meydan da Champ-Elysees aksı ve Tuileires Bahçesi'nin arasında bulunmaktadır. Fransız İhtilali'nin etkilerinin görüldüğü meydanda da heykeller ve süs havuzları gibi anıtsal ögeler yer almaktadır. Vendome Meydanı gibi araç yoğunluğunun etkisinde kalmıştır.

şekil 2.27: Concorde Meydanı, Paris [Web 45].

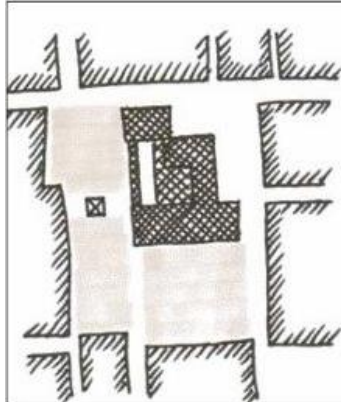
- **ekirdeksel Meydan:** Meydan onu etkisi altına alıp biçimlendiren, heykel, eřme veya anıt, gibi güçlü bir merkez etrafında oluşmuştur. ek Cumhuriyeti'nin başkenti Prag'daki Eski Kent Meydanı ise kentlinin rahatlıkla deneyimleyebileği, araç yoğunluğunun kısıtlandığı bir çekirdeksel meydandır şekil 2.28. Meydanın ortasında ünlü din adamı Jan Huss'un heykeli bulunmaktadır. Meydanın yakın çevresinde ise Týn Kilisesi, Aziz Nikolaos Kilisesi ve dünyanın en eski üçüncü

astronomi saati olan Prag Astronomik Saat Kulesi gibi sembolik yapılar yer almaktadır. Günümüzde bu meydan alışveriş, toplanma, eğlenme gibi birçok işlevde kullanılmaktadır.

Şekil 2.28: Prag Eski Kent Meydanı [Web 46].

- **Gruplanmış Meydan:** Meydan, birden çok meydanın büyük bir kompozisyon oluşturmak için bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Bu alanlar, tek bir doğrultuda toplanma, baskın bir bina etrafında toplanma, birbirlerine sokaklarla bağlanma veya bir yapı grubuyla birbirinden ayrılma yolu ile şekillenebilmektedir. Bologna’da bulunan Palazzo Podesta gibi baskın bir yapının etrafında üç ya da daha fazla meydanın gruplaşmasıyla oluşan alan bu tür meydanlara örnek verilebilir **Şekil 2.29**.

Şekil 2.29: Palazzo Podesta, Bologna [Aygün Öztürk, 2009].

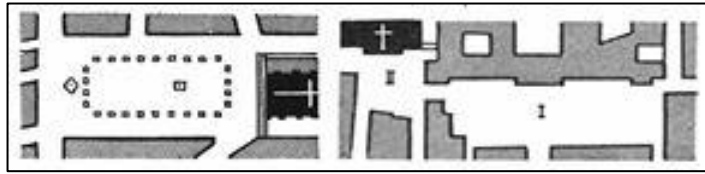
- **Amorf Meydan:** Meydan, sınırları belirsiz, düzenli formdan uzak, şekilsiz bir alandır. Çeşme veya heykelin konumunun önemi gibi estetik kaygıları olmayan, organik olarak oluşmuş, meydan anlayışından uzak açık alanlardır [Moughtin 1992]. Amerika Birleşik Devletleri’nde bulunan Washington Park ve Times Meydanı bu tür meydanlara bir örnek sayılmaktadır **Şekil 2.30**. Metropollerde trafik akışının

kesişiminden dolayı bir kentsel açıklık meydana getiren meydanlar, isimde meydan diye anılmakta ve meydan işlevi yerine getirmemektedirler [Aygün Öztürk, 2009].

Şekil 2.30: Washington Park [Web 47] ve New York Times Meydanı [Web 48].

Camillo Sitte (1889) ise meydanların oran, ölçek, denge gibi fiziksel özellikleri ile tanımlanan kapalılık karakterine bağlı olarak diğer kent alanlarından ayrıldığını belirtip meydanları Derin ve Geniş Meydan olmak üzere ikiye ayırmıştır **Şekil 2.31**.

Şekil 2.31: Derin ve Geniş Meydan [Collins ve Collins, 1986].

- **Derin Meydan:** Meydanın, sokakların, heykellerin baskın bir binaya yöneldiği meydanlar. Sitte, derin meydan için, Floransa Santa Croce Kilisesi önündeki meydanı örnek olarak göstermiştir **Şekil 2.32**. Meydandaki görünüm öne çıkan bir yapı olan kiliseye odaklanmıştır. Sokaklar, kiliseye doğru yönlendirilmişken, heykeller ve kent mobilyaları da bu anlayış doğrultusunda yerleştirilmiştir. Kilisenin önündeki meydan, Orta Çağ'da kilisenin ana girişinin genişletilmiş kısmı olarak tasarlanmıştır [Moughtin, 1992].

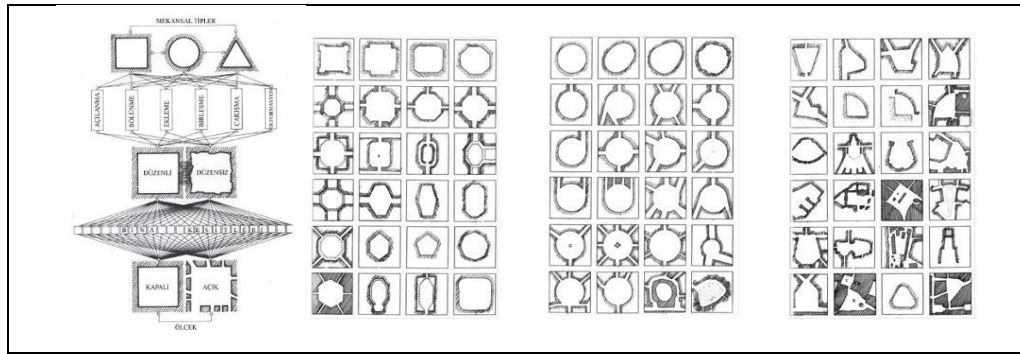
Şekil 2.32: Santa Croce Kilisesi ve önünde yer alan meydan, Floransa [Web 49].

- **Geniş Meydan:** Genellikle merkezi bir konumda bulunan, çevresindeki binalar ve yapılarla birlikte bir bütün oluşturan meydanlar. Geniş Meydan için ise Sitte, Piazza Reale Modena'yı örnek olarak göstermiştir **Şekil 2.33**. Meydandaki baskın yapı bir saraydır. Saray, bulunduğu meydanla benzer boyutlardadır ve kısa bir sokakla, yanındaki S. Domenico meydanından tamamen ayrılmıştır. Ayrılan bu meydan ise, Sitte'ye göre bir kilisenin egemen olduğu ve derin meydan özelliklerini taşıyan bir alandır [Moughtin, 2003].

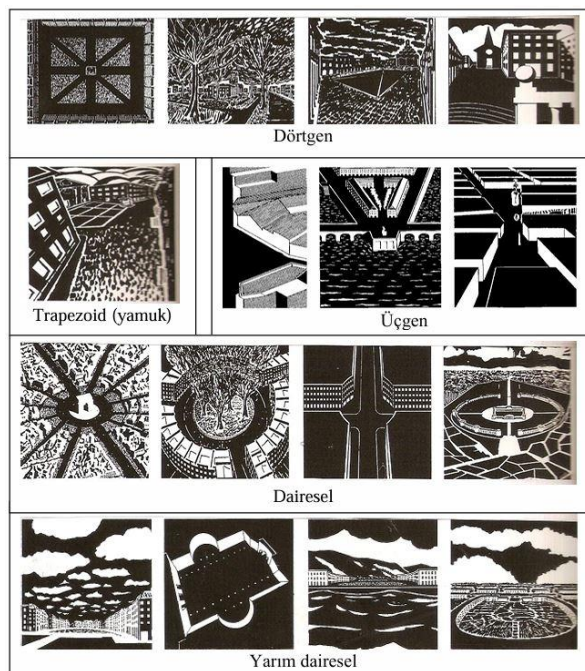

Şekil 2.33: Piazza Grande, Modena [Web 50].

Krier (1979), meydanların temeli formları olduğunu belirtip zemindeki geometrilerine göre üç ana gruba ayırmıştır **Şekil 2.34**. Bu temel formlar, kare, daire ve üçgendir. Bu temel şekiller birbirlerine eklenerek veya çıkarılarak, açıları, boyutları farklılaştırılarak, iç içe ya da üst üste çakışarak birçok kez değişikliğe uğrayabilirler ve son şekillerini almaktadır. Meydanları, organik olarak gelişenler ve biçimsel olarak özel olarak düzenlenmiş olanlar şeklinde, hepsini bir bütün olarak ele almaktadır. Geometrik özelliklere dayanan ölçek çalışmaları mevcut olsa da tipolojisinde ölçeğe bağlılık bulunmamaktadır. Ancak mekânsal biçimlerdeki ölçek değişimlerinin, mimari tarzın kentsel mekânı etkilemede önemli bir rol oynadığını belirtmektedir.

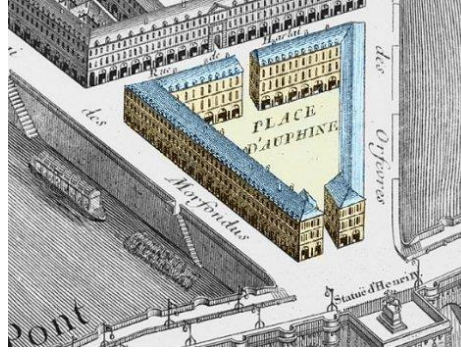

Kostof (1992) meydanların geometrik olarak düzenlenmiş kentsel planlamalarda belirli bir düzen içinde yer aldığını, organik yapıya sahip kentlerde ise doğaçlama bir biçimde kendiliğinden oluşan iki farklı tipte meydanın mevcut olduğunu ifade etmektedir **Şekil 2.35**. Ancak bu iki tip geometrik formun çeşitli etkenlerle çok sayıda düzensiz form elde edilebileceğini de söylemektedir. Kostof, Krier ile aynı görüşte olup, meydanların iki farklı biçimde sınıflandırılmasının faydasız olduğunu savunmaktadır. Analizlerde, düzensiz pek çok meydanın, geometrinin temel biçimlerinin bozulmuş halleri olduğu görülmektedir. Kostof, meydanları biçimlerine göre üçgen, yamuk (trapezoid), dörtgen, dairesel ve yarım dairesel olarak sınıflandırmıştır.

Şekil 2.35: Kostof'a göre meydan tipolojileri [Kostof, 1992; akt. Atalay, 2010].

Üçgen form çoğunlukla Ortaçağ'daki İngiliz meydanlarında veya üç yolun kesişimlerinde yer alan meydanlardır. Bu forma çok rastlanılmamaktadır. Paris'te bulunan Place Dauphin en bilinen örneklerdendir **Şekil 2.36**. Yamuk biçimindeki meydan ise üçgen bir meydanın bir köşesinde yükselen bir yapının cephesiyle şekillenmektedir. Bu tasarım tipi, İtalyan Rönesans Mimarisinde de yer almaktadır. Michelangelo'nun Campidoglio Meydanı, bu tür bir meydanın örneğini teşkil etmektedir **Şekil 2.37** [Atalay, 2010].

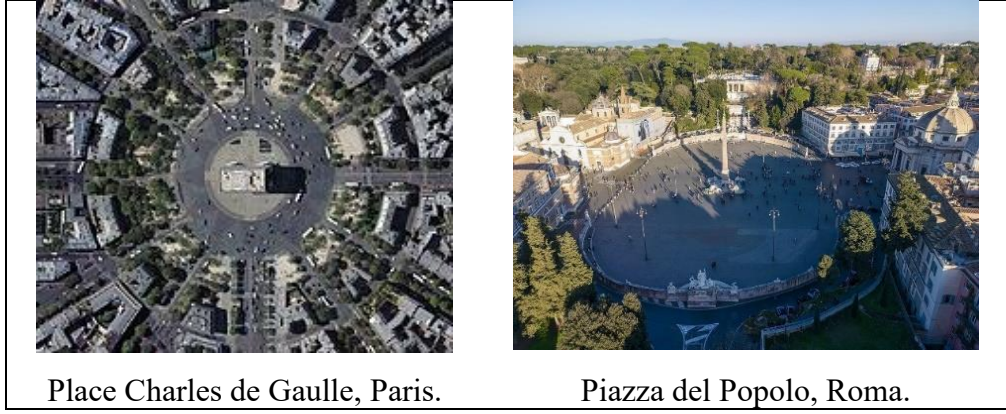

Şekil 2.36: Place Dauphin, Paris [Web 51].

Şekil 2.37: Campidoglio Meydanı, Roma [Web 52].

Dairesel formdaki meydanlar, genellikle büyük anıtlar, heykeller veya çeşmeler etrafında şekillenmektedir. O dönemki adıyla Konstantinopolis, günümüzde İstanbul'da yer alan Konstantin Forumu en eski dairesel meydan örneklerindendir. Merkezinde dikilitaş bulunan bu alan Roma halkının günlük hayatında önemli bir yer edinmiştir. Ayrıca günümüzde Piazza del Popolo ve Place Charles de Gaulle Avrupa'dan önemli dairesel kent meydanlarıdır **Şekil 2.38** [Atalay, 2010].

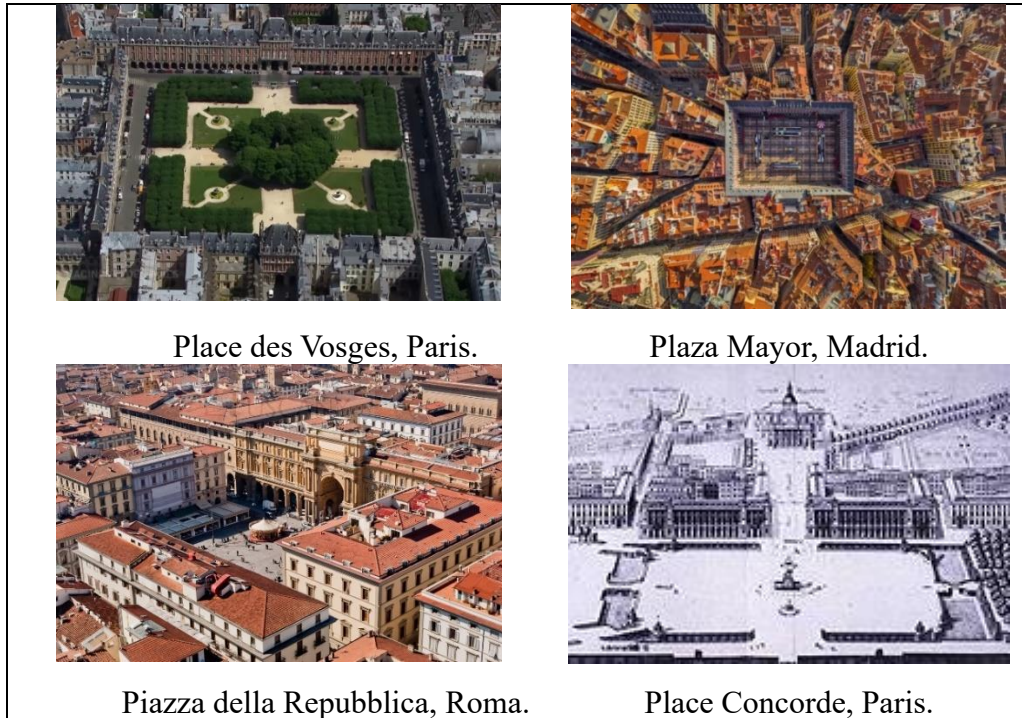

Place Charles de Gaulle, Paris.

Piazza del Popolo, Roma.

Şekil 2.38: Place Charles de Gaulle [Web 53] ve Piazza del Popolo [Web 54].

Dörtgen şeklindeki meydanlar, genellikle düzenli ve simetrik bir yapıya sahip olup, çevresindeki binalar ve sokaklarla uyumlu bir düzen oluşturur. Bu tür meydanlar, sosyal etkinlikler, pazarlar ve toplumsal buluşmalar için sıklıkla kullanılır. Kare formda meydanlara az rastlanırken dikdörtgen formdaki meydanlar sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Paris’te bulunan Place des Vosges’in bütün kenarları eşit olup kare bir formda yer alırken eski Roma forumları, Madrid’in merkezi kabul edilen Plaza Mayor, Floransa’daki Piazza della Repubblica ve Paris’te yer alan Place Concorde dikdörtgen formdaki meydanlardandır **Şekil 2.39**.

Place des Vosges, Paris.

Plaza Mayor, Madrid.

Piazza della Repubblica, Roma.

Place Concorde, Paris.

Şekil 2.39: Dörtgen şeklindeki Place des Vosges [Web 55], Plaza Mayor [Web 56], Piazza della Repubblica [Web 57] ve Place Concorde [Web 58].

Yarım dairesel meydanlar, açık ve kapalı olmak üzere iki kategoriye ayrılır. Bu tür meydanların en eski örnekleri 13. yüzyılda, özellikle kuzey Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Genellikle derin olmayan ve bir kamu yapısına doğru giden yolun içbükey bir şekilde genişlemesiyle oluşmuşlardır. Daha sonra, neoklasik ve Barok dönemlerde bu modelin çeşitli örnekleri inşa edilmiştir. İngiliz hilal formu ise, yarım dairesel biçimin konutlarla birleşmiş bir versiyonudur [Kostof, 1992].

2.5 Meydanların Mekânsal Kalitesine Yönelik Çalışmalar

Geçmişten günümüze dek farklı disiplinlerden araştırmacılar ve kuruluşlar tarafından kamusal alanlara ve kent meydanlarına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalar sonucu kamusal alanların ve meydanların nitelikleri ve kalitelerine yönelik kriterler tanımlandığı görülmektedir. Bu bölümde bu kriterler kent meydanların kalitesini belirleyen unsurlar, Kamusal Alanlarda Kalite Kriterleri ve Meydanlarda Kalite Kriterleri başlıkları altında gruplanarak sunulmuştur.

2.5.1 Kent Meydanlarının Kalitesini Belirleyen Unsurlar

Meydanlar, kentteki herkesin kullanımına açık olan büyük ölçekli alanlardır. Bu alanların etkin biçimde işleyebilmesi ve kentsel yaşam kalitesini arttırabilmesi için belirli amaçlara yönelik olarak biçimlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin kent planlamalarında meydanların sayıca fazla, oldukça büyük veya belirli bir forma sahip olmadan yer almaları kentle ve kullanıcıyla olan ilişkisini olumsuz etkilemektedir. Bu bölümde meydanların kalitesini belirleyen unsurlar fiziksel, doğal, sosyal, ekonomik ve görsel olmak üzere beş başlık altında sunulmuştur.

2.5.1.1 Fiziksel Unsurlar

Meydanların kalitesini etkileyen ilk temel fiziksel unsur onun ilişki içerisinde olduğu binalardır. Meydanlar, kendini çevreleyen bu binalar sayesinde meydan olmaktadır.

Alexander'a (1977) göre, bir mekânda kapalılık hissiyatının oluşması mekân hissini güçlenmesini sağlamaktadır. Meydanları saran binaların konumları, boyutları, sıklıkları ve çatıları bu alanı deneyimleyen kullanıcılarda uyandırılan kapalılık

hissiyatına etki etmektedir. Bu hissiyat sonucu kullanıcıya güven duygusu aşılanmış olup bu alanı daha yoğun kullanması için uygun ortam sağlanmaktadır [Durak, 2018].

Buna ek olarak meydanları çevreleyen binaların işlevleri, konumlanmaları, cepheleri, yükseklikleri, tarihi değerleri veya açıldıkları sokakların kalitesi de meydanın kalitesine etki etmektedir.

Örneğin meydanları çevreleyen binaların işlevlerinin çeşitliliği, o alanın canlı bir yer olmasını sağlamakta, meydanları çeşitli aktivitelerle zenginleştirerek, yalnızca geçiş için kullanılan yerler haline dönüşmesini engellemektedir. Tiyatrolar, sinemalar, stadyumlar, kafe ve restoranlar kentsel yaşama canlılık kazandırdığı gibi meydanlara da günün her saatinde sosyal bir canlılık getirmektedir [Semerci, 2014].

Diğer yandan çoğu meydanda çevreleyen binaların bir kısmı tarihi niteliğe sahiptir. Görsel ve kültürel olarak cezbedici olan bu tarihi binalar meydanı, meydanlar da tarihi yapıları nitelemektedir. Tarihi binaların varlığı meydanları yerli ve yabancı turistler için kentin çekim noktalarından biri haline getirmekte, insanlar, bu simgesel yapıları ziyaret ederken yanı başlarındaki kentsel açık alanları da deneyimleyebilme fırsatına ve kentin kültürel geçmişi hakkında çeşitli bilgilere sahip olma şansı bulmaktadır.

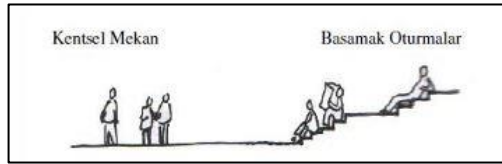
İnsanı meydana ulaştıran sokak veya caddelerin kalitesi de meydanların kalitesini etkileyen bir diğer önemli fiziksel unsurdur. Jan Gehl (1987), hareket mekânı olan sokakları, deneyim mekânı olan meydanlarla birlikte kent mimarisinin temel yapıtaşları olarak tanımlamaktadır. Ona göre insanlar, meydanı sokağın devamı olarak düşünüp meydana girmek istemelidir. Meydan çevresindeki sokak veya caddelerin taşıt yoğunluklu olması güvenlik hissini azaltarak bu isteği olumsuz etkileyebilir. Ayrıca, yaya sirkülasyonuna uygun aksların belirlenmesi ve araç yoğunluğunun sınırlandırılması insanlara bu alanları rahatça deneyimleyebilme imkânı sunmaktadır.

Meydanlarda banklar, su öğeleri, yeşil alanlar, heykeller ve aydınlatmalar gibi yapısal çevre unsurları da meydana fiziksel ve işlevsel açıdan katkı sağlamaktadır. Bu unsurların kullanımıyla çeşitli iklimsel koşullarda kullanıcıya keyifle vakit geçirebileceği ve sosyalleşebileceği imkanlar tanınmaktadır [Okuldaş, 2015].

Meydanlara, her kullanıcının erişebilmesi adına bu alanlarda çeşitli fiziksel unsurlar da yer almaktadır. Bu mimari elemanların tasarımı da ayrıca kritiktir. Açık alanlarda bulunan rampaların uygun eğimi %5-%8 arasında değişebilir ve ayrıca 6 ve 8 metrede bir dinlenme sahanlığı konulmalıdır. Merdivenlerin genişliğinin de en az iki kişinin

yan yana kullanması amacıyla 1.50-2.00 metre arasında olmalı ve 15 basamaktan sonra sahanlıkla birlikte tasarlanması gerekmektedir [Pakdil, 2001].

Meydanlarda merdivenler temel kullanım amacının yanı sıra kullanıcılara oturma alanı da sağlamaktadır. İnsanlar, basamaklara oturarak orada geçen etkinlikleri farklı kotlardan izleme imkânı bulmaktadırlar **Şekil 2.40**. Ayrıca bu alanların bir diğer önemli yanı da insanların birbirlerinin hareketlerini izlemesini sağlayarak sağlayıp bir sosyalleşme olanaklarını arttırmasıdır [Semerci, 2014].

Şekil 2.40: Basamakların oturma elemanı olarak kullanımı [Alexander, 1977; akt. Semerci, 2014].

2.5.1.2 Doğal Unsurlar

Meydanların etkin olarak işlev kazanmasında bulunduğu konumun topografya, iklim ve bakı gibi doğal faktörleri önemli etkenlerdir. Örneğin, meydanın yapılacağı arazinin topografik yapısı her kullanıcıya göre uygun olmayabilir. Bu duruma, meydanı farklı özellikteki bireylerin kullanacağı göz önünde bulundurularak herhangi bir engel oluşturmayacak çözümler üretilmelidir. Meydan eğimli arazi üzerinde konumlanıyorsa kot farklarının etkisini minimize edip yayanın hareketini en konforlu ve güvenli biçimde gerçekleştirmesine olanak sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Doğal arazinin kullanılmadığı durumlarda, kentsel alanların işlevselliğini arttırmak ve estetik bir görünüm sağlamak amacıyla teraslamalar, merdivenler ve rampalar gibi yapısal elemanlarla meydanların düzenlenmesi gerekmektedir **Şekil 2.41** [Semerci, 2014].

Şekil 2.41: Roma'da bir meydanda yer alan İspanyol Merdivenleri [Web 59].

Meydanlarda yeşil alanların varlığı, şehir yaşamının kalitesini artırmak ve bireylerin sosyal etkileşimlerini desteklemek açısından büyük önem taşır. Yeşil alanlar, bireylerin doğayla bağlantı kurmasını sağlayarak stres seviyelerini düşürür ve ruh sağlığını olumlu yönde etkiler. Ayrıca, bu alanlar toplumsal etkileşimi teşvik ederek komşuluk ilişkilerini güçlendirir ve topluluk bağlarını kuvvetlendirir. Doğal unsurlar, çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunarak, şehirlerin iklim değişikliği ile başa çıkmasına yardımcı olur. Bu nedenle, açık kamusal alanların tasarımında yeşil alanların ve doğal unsurların entegrasyonu, sağlıklı ve yaşanabilir bir çevre oluşturmak için önemlidir [Durak, 2018].

Meydanların kalitesini etkileyen bir diğer doğal unsur da iklimsel koşullardır. Bu alanlar açık alanlar olduğundan dolayı bulunduğu bölgenin iklimi, rüzgâr ve güneş açılarına dikkat edilerek uygun alanlar oluşturulmalı, zararlı iklim etkenleri sınırlamak için önlemler alınırken, olumlu etkilerine yönelik çalışmalar yapılmalıdır [Bakan ve Konuk, 1987]. Örneğin, soğuk hava koşullarında meydanlarda insanların ısınabileceği ve aynı zamanda çeşitli ihtiyaçlarını giderebileceği geçici kapalı alanlara, sıcak havalarda ise gölge ve rüzgâr akımı oluşturacak alanlara yer verilmelidir Şekil 2.42.

Şekil 2.42: New York Union Meydanı [Web 60].

Rüzgâr ve güneş ışınları ise bulunan coğrafyaya göre istenilen veya istenilmeyen unsurlardandır. Meydanları çevreleyen binaların konumları ve yükseklikleri ve meydanın yer aldığı arazinin yönü, hava akımlarının yönelmelerinde veya gölge-güneşli alanların oluşmasında rol oynamaktadır. Oluşan bu farklı durumlara göre rüzgâr ve güneş kırıcılar kullanılmakta veya bu doğal faktörlere yönelim sağlanıp ona uygun tasarımlar yapılması meydanın etkin kullanımını desteklemektedir [Semerci, 2014].

2.5.1.3 Sosyal Unsurlar

Kentlerde birçok farklı kültüre ve karaktere sahip insanlar yaşamaktadır. Meydanlar, tasarlanırken kentte yaşayan farklı sosyo-kültürel yapıya sahip, cinsiyet ve yaş ayrımı yapılmadan bütün bireylerin eşit yararlanabildiği alanlar olmasına dikkat edilmelidir. Ana amaç sosyal bir organizma olarak ele alınan insana farklı boyutta bir yaşam konforu sağlamaktır [Giritlioğlu, 1991].

İnsanlar, kent meydanlarının canlanmasında önemli bir role sahiptir. Bu bağlamda bir meydanın canlılığına meydana bulunan insan fazlalığından çok, insanların orada yaptıkları etkinliklerin niteliği ve niceliği katkı sağlamaktadır [Durak, 2018].

Meydanlarda yer alan oturma alanları, çocuk parkları, sergiler, yeşil alanlar, kafe ve restoranlar meydanların sosyal bir merkez haline gelip toplumsal bağların güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Oturma alanları, çocuk oyun parkları, kafe ve restoranlar, etkinlik alanları gibi unsurlar, bireylerin rahatça dinlenip sosyalleşebileceği ortamlar sunar. Yeşil alanlar ve sanat enstalasyonları ise estetik bir değer yaratarak kültürel etkileşimi teşvik eder. Böylece meydanlar, yalnızca geçiş alanları değil, aynı zamanda toplumsal yaşamın dinamik bir parçası haline gelir [Gehl, 2010].

Gehl (1987) kamusal alanlarda gerçekleşen aktiviteleri, zorunlu, isteğe bağlı ve sosyal aktiviteler olmak üzere üçe ayırmaktadır **Şekil 2.43**. Zorunlu aktiviteler, okula veya işe gitmek, ulaşım aracı beklemek, buluşmak için birisini beklemek gibi sürekli yapılan aktivitelerdir. İsteğe bağlı aktiviteler, yürüyüşe çıkmak, alışveriş yapmak, oturmak gibi kişinin isteğine ve fiziksel ortama bağlı aktivitelerdir. Sosyal aktiviteler ise, ayaküstü selamlaşma, sohbet etme gibi isteğe bağlı aktivitelerle ilişkili aktivitelerdir. Kentliler için bu alanlarda keyifli vakit geçirebilme, rahatlık, görsel

zenginlik, çeşitli fonksiyonlar içermesi, boş vakitlerini sıkılmadan değerlendirebilecekleri aktivitelerin yer alması önemlidir. Meydanda yeterli aktivitenin yer alması halinde bu alanın bir uğrak yeri haline gelmesi ile alandaki sosyal yaşamın canlandırması sağlanacaktır [Alexander, 1977].

	Fiziksel Çevre Niteliği	
	Zayıf	İyi
Zorunlu Faaliyetler	●	●
İsteğe Bağlı Faaliyetler	●	●
Sonuç Faaliyetleri (Sosyal Faaliyetler)	●	●

Şekil 2.43: Fiziksel Çevre Niteliği [Gehl, 1987].

Örneğin çeşitli konserler, gösteriler, sergiler ve çeşitli ticari etkinlikler meydana pek çok kişiyi çekip o alana canlılık katmaktadırlar. Meydanların rahatça kullanılabilmesini sağlayan en önemli sosyal unsurlardan biri de güvenlidir. İnsanlar güvenlik problemleri nedeniyle dışarı tercih etmeyip evlerine kapanırken meydanların bu problemi sınırlayıp insanları gece-gündüz bu mekanları rahatça kullanabilmelerine olanak sağlamalıdır. Meydanın çevresindeki binaların gece de açık olması ve meydanın aydınlatılması güvenliği destekleyen önemli faktörlerdir. Buna ek olarak gerekli durumlarda rahatsız edici veya suç teşkil edebilecek olayların gerçekleşmemesi için meydanların güvenliği yetkili personeller ile sağlanmalıdır [Semerci, 2014].

Son yıllarda meydanlarda yer alan sosyal unsurlarda önemli değişiklikler gözlemlenmektedir. Sürdürülebilirlik anlayışının güçlenmesi şehirlerdeki meydanların daha cazip ve sağlıklı yaşam alanları haline gelmesini sağlamıştır. Ayrıca, teknolojinin entegrasyonu ile dijital bilgi panoları ve Wi-Fi erişimi gibi unsurlar, kullanıcıların deneyimlerini zenginleştirmeye çalışmaktadır. Mexico City’de açık bir alana The Eye of Mexico adı verilen yapay zekâ destekli bir kamusal eser tasarlanması bu doğrultuda bir örnek sayılmaktadır **Şekil 2.44**. 2020 yılında bütün dünyada etkisini gösteren salgın sonucu bu alanlardaki oturma alanları yeniden düzenlenip banklar arası mesafe artırılmıştır. Sosyal mesafeye uygun çeşitli kamusal alan teorileri geliştirilmiştir **Şekil 2.45**. Açık hava etkinliklerine olan talep artmış, bu da konserler ve pazarlar gibi

aktivitelerin dış mekanlarda daha fazla yapılmasına yol açmıştır. Yeşil alanların, bisiklet ve yürüyüş yollarının, açık hava egzersiz alanlarının sayısı artırılarak, insanların sağlıklı ve güvenli bir deneyim sunması amaçlanmıştır [Gehl, 2020].

Şekil 2.44: The Eye Of Mexico, Mexico City [Web 61].

Şekil 2.45: Parc de la Distance [Web 62].

2.5.1.4 Ekonomik Unsurlar

Meydanlar hem tasarlanma aşamalarında hem de tasarlanıp kullanıma açıldıktan sonra, her kentsel mekânda olduğu gibi, maddi kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Bu kaynağı gerekli kılanlar ise meydanların temizlik, aydınlatmak, temiz su, sulama ve güvenlik giderleridir. Meydanların rahatça kullanılabilmesi için düzenli olarak temizlenmesi ve donatılarına bakım yapılması gerekmektedir. Bu hizmeti yerel yönetimlere ait birimler sağlamaktadır. Bunlar sağlanamazsa, bu kamusal alanlar insanların gözünde çekiciliğini ve güvenlik hissini kaybederek tercih edilmeyen, ölü alanlara dönüşmektedir.

Meydanlarda, yer malzemeleri, banklar, su öğeleri, yeşil alanlar, heykeller, aydınlatmalar gibi kentsel mimari elemanlar işlevsel, uzun ömürlü ve estetik tercih edildiği sürece meydanın kalitesini arttırılıp kullanıcıya kullanım kolaylığı sunulmuş olmaktadır. Bu kapsamda kentsel donatılar çevrenin etkisiyle ve zamanla

deformasyona uğrayıp işlevselliklerini yitirdikleri takdirde yenilenmeli veya gerekli bakımı yapılmalıdır [Marcus ve Francis, 1990].

Meydanlardaki konserlerin, gösterilerin, sanatsal aktivitelerin ve ticari fonksiyonların varlığı mekâna hareketlilik kazandırmaktadır. Kafe ve restoranlar, mağazalar, sokak tezgâhları ve pazarlar gibi ticari işletmeler, ziyaretçilerin yemek yemesi, alışveriş yapması ve sosyal etkileşimde bulunması için fırsatlar sunar. Ayrıca, açık hava etkinlikleri ve festivaller, yerel ekonomiye katkıda bulunarak hem işletmelere hem de sanatçılara gelir sağlamaktadır. Bu etkinlerin sürekliliği ve çeşitliği meydanlara bir canlılık getirmektedir. İnsanlara da keyifli vakit geçirecekleri alanlar sağlanmış olmaktadır [Semerci, 2014].

2.5.1.5 Görsel Unsurlar

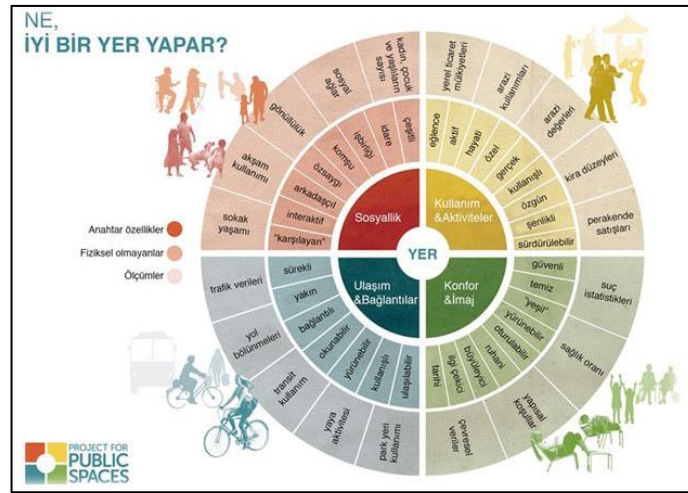
Meydanların kaliteli mekanlar olmasını sağlayan bir diğer unsur da görsel açıdan etkileyici olmalarıdır. Meydanların çeşitli bakış açılarıyla incelendiğinde bir bütünlük oluşturması, görsel kirlilik ve kargaşadan uzak durması gerekmektedir [Yıldızcı, 2001].

Görsel zenginliği yüksek ve geniş görüş açısına sahip alanlar, insanların hareketlerine, güvenli bir alan düzenlenmesine yardımcı olup mekânsal keşfe olanak sağlamaktadır. Meydanlarda insanların vakit geçirmeyi tercih edecekleri görüş açısı geniş olan alanlara oturma alanları yerleştirilmesi, manzara izlemek için de özelleşmiş oturma alanları sunulması meydanların etkin kullanımını desteklemektedir [İnceoğlu, 2007].

Diğer yandan meydanlarda yer alan mimari elemanların estetik kalitesi de önemli bir role sahiptir. Bu elemanlar hem göze hoş gelerek insanlara keyif vermekte hem de kentsel açık alanların kimliğini belirlemektedir. Zemin kaplamaları, oturma alanları, aydınlatmalar, yeşil alanlar, havuzlar, heykeller, çeşmeler, çiçeklikler, reklam panoları, bisiklet park yerleri, duraklar, bariyerler, gölgelikler, ticari birimler, çöp kutuları gibi birçok unsur görsel niteliği de düşünülerek seçilmeli ve doğru şekilde konumlandırılmalıdır. Böylece alanın görsel bütünlüğüne katkıda bulunularak kullanıcının estetik ihtiyaçlarına da cevap verilmiş olmaktadır.

2.5.2 Kamusal Alanlarda Kalite Kriterleri

Project for Public Spaces 1975 yılından bu yana, kamusal alanları insanlarla birlikte tasarlama ve kullanıcıların o alandan bekledikleri tüm ihtiyaçları karşılayan kamusal alanlar oluşturma amacıyla birçok ülkede çalışmaları olan Amerika merkezli bir kuruluştur. Kaliteli bir mekânın oluşması için sosyallik, kullanım ve aktiviteler, ulaşım ve bağlantılar ve konfor ve imaj olmak üzere dört adet anahtar özellik tanımlamış ve bunları fiziksel olmayanlar ve ölçülebilenler başlıkları altında tartışarak “Mükemmel Mekânı Ne Oluşturur?” sorusuna yanıt aranmıştır **Şekil 2.46 [Web 63]**.

Şekil 2.46: Mekânı oluşturan nitelikler [Web 63; akt. Uzgören ve Erdönmez, 2016].

Proje kapsamında sosyallik konu başlığı altında bu alanların çeşitli, idare edilebilir, çevresindeki mekanlarla iş birliği halinde ve komşu olan, mekân olarak kendine saygısı bulunan, arkadaşçılık, interaktif ve iyi karşılayan alanlar olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Kadın, çocuk ve yaşlı sayısı, sosyal ağlara elveriş, gönüllülük, akşam kullanımı ve sokak yaşamı kaliteyi etkileyen ölçümlerdendir. Kullanım ve aktiviteler kısmında kaliteli kamusal alanların eğlenceli, aktif, hayati, özel, gerçek, kullanışlı, özgün, şenlikli ve sürdürülebilir alanlar olmasına değinilirken yerel ticaret mülkiyetleri, arazi kullanımları, arazi değerleri, kira düzeyleri ve perakende satış değerleri etkili olmaktadır. Ulaşım ve bağlantılar anahtar kelimesinin altında ise süreklilik, yakınlık, bağlantılılık, okunabilirlik, yürünebilirlik, kullanışlılık ve ulaşılabilirlik gibi ölçülemeyen özellikler yer alırken trafik verileri, yol bölünmeleri, transit kullanım, yaya aktivitesi ve park yeri kullanımı gibi veriler kalite konusunda

bilgiler sunmaktadır. Konfor ve imaj konu başlığı altında bu alanların güvenli, temiz, yeşil, yürünebilir, oturulabilir, ruhani, büyüleyici, ilgi çekici ve tarihi olmaları o alanı daha kullanılabilir yapma konusunda önemlidir. Suç istatistikleri, sağlık oranı, yapısal koşullar ve çevresel veriler gibi ölçümler de bu hususta etkili olmaktadır [Web 63].

Gehl (1987), ise sadece yaya odaklı bir perspektif değil, aynı zamanda kamusal alanlardaki aktiviteler doğrultusunda fiziksel çevrenin kalitesine ilişkin bir yaklaşım geliştirmiştir. Kentsel alandaki kalite parametrelerini üçe ayırmıştır **Tablo 2.1**.

Tablo 2.1: Kentsel mekânda olması gerekli kaliteler [Gehl, 1987].

KORUNMA	Trafik ve Kazalara Karşı Güvende Hissetme • Yaya için korunma • Trafik korkusunu ortadan kaldırma	Suç ve Şiddete Karşı Korunma- Emniyette Hissetme • Yaşam dolu kamusal dünya • Sokaktaki gözler • Gündüz-geceleri çakışan işlevler • İyi aydınlatma	Rahatsız Edici Duyusal Deneyimlere Karşı Korunma • Rüzgâr • Yağmur/kar • Soğuk/sıcak • Kirlilik • Toz, gürültü, göz kamaştırıcı ışık
	Yürüme Fırsatları • Yürümek için yer • Engellerin olmaması • İyi zemin yüzeyleri • Herkes için erişilebilirlik • İlgi çekici cepheler	Ayakta Durma ve Zaman Geçirme Fırsatları • Kenar etkisi/ ayakta durmak ve zaman geçirmek için cazip alanlar • Ayakta durmak için destek	Oturma Fırsatları • Oturma alanları • Avantajları kullanma: manzara, güneş, insanlar • İyi oturma yerleri • Dinlenmek için banklar
KONFOR	Görme Fırsatları • Makul bakma ve görme mesafeleri • Engellenemeyen görüş hatları • İlginç manzaralar • Karanlık olduğunda aydınlatma	Konuşma ve Dinleme Fırsatları • Düşük gürültü düzeyleri • Konuşma alanları yaratan kent mobilyaları	Oyun ve Egzersiz Fırsatları • Fiziksel etkinlik, egzersiz ve oyuna teşvik etme • Gece ve gündüz • Yaz ve kış

Tablo 2.1: Kentsel mekânda olması gerekli kaliteler [Gehl, 1987].			
KEYİF	Ölçek	İklimin Olumlu Yanlarından İstifade Etme Fırsatları	Olumlu Duyusal Deneyimler
	İnsan ölçeğine göre tasarlanmış yapılar ve mekânlar	- Güneş/gölge - Sıcak/serinlik - Esinti	- İyi tasarım ve ayrıntılar - İyi malzemeler - Güzel manzara - Ağaç, bitki, su

Korunma konu başlığı altında yayalar için trafik ve kazalara karşı güvende hissetme, suç ve şiddetten korunma, iyi bir aydınlatma, yaşam dolu bir kamusal dünya, gece-gündüz güvenli kullanım ve rüzgâr, yağmur, kar, soğuk, sıcak, kirlilik, gürültü ve göz kamaştırıcı ışıklara karşı korunma yer almaktadır. Konfor konu başlığında ise herkes için erişebilirlik, yürümek için engellerin olmaması, iyi zemin yüzeyleri, ilgi çekici cepheler, sınırların varlığıyla gelen ayakta durmak için hissiyatın ve desteklerin varlığı, iyi oturma alanları, dinlenmek için alanlar oluştururken manzara, güneş ve insanlar gibi avantajlardan yararlanma, engelsiz görüş hatları, karanlık olduğunda aydınlatma, iyi manzaralar sunma, düşük gürültülü alanlar, konuşmaya olanak sağlama ve yılın her anında fiziksel aktiviteye, egzersize veya oyuna teşvik etme unsurları belirtilmiştir. Son olarak keyif konu başlığında da insan ölçeğine göre tasarlanmış yapılar ve mekânlar, güneşin veya rüzgârın olumlu etkilerinden yararlanma, güzel manzara, iyi malzemeler, ağaç, bitki ve su ögesinin varlığı gibi faktörlere yer verilmiştir [Gehl,1987].

Aynı konuda **Whyte (1980)**, kamusal alanları başarılı kılan dört temel özelliğe değinmektedir. Bu özellikler; kolay ulaşılabilir olma, insanların çeşitli aktivitelerde bulunabilmesi, rahatlık ve iyi bir imaja sahip olarak sosyal etkileşimi destekleme olarak adlandırılmıştır. Bu unsurlar hem bireylerin hem de toplulukların kamusal alanlarda daha fazla zaman geçirmesini sağlayacak faktörler olarak belirtilmiştir [Whyte, 1980].

1980'lerin sonları 1990'ların başlarında University Collage of London çatısı altında Bill Hillier, Julianne Hanson ve üniversitedeki diğer akademisyenler tarafından kurulan Spacesyntax laboratuvarında, kentin plan morfolojisi üzerinden, insanlara, hanelere ve çevreye fayda sağlayacak politikaların, planlama stratejilerinin, tasarım

önerilerinin şekillendirilmesine dair çeşitli fikirler ortaya konmaktadır. **Hillier vd. (1983)** göre Spacesyntax kentsel analizlerde önemli unsurlar vardır. Söz konusu mekânsal birimler kavramı açıklığa kavuşturulmuş ve iyi tanımlanmıştır. Spacesyntax, şehirleri binaların yerleştirilmesi, gruplandırılması ve yönlendirilmesiyle oluşan mekân ağları olarak analiz etmeye yönelik bir teknikler ailesidir. Bu teknikler bir caddenin nasıl çalıştığını analiz etmeyi mümkün kılıp yapılı bir çevredeki diğer tüm sokaklarla mekânsal olarak ilişki kurmaktadır. Bu alan ağlarının hareket, arazi kullanımı, alan farklılaşması, göç kalıpları ve hatta sosyal refah ve rahatsızlık gibi işlevsel kalıplarla nasıl ilişkili olduğunu gözlemlemek için bir dizi tekniği içermektedir. Spacesyntax, kentsel mekân ağlarının genel olarak onları şekillendiren sosyal, ekonomik ve bilişsel faktörlerle nasıl ilişkili olduğu ve nasıl etkilendikleri hakkında bir dizi teori geliştirmeyi mümkün kılmaktadır [**Hillier vd., 1983**].

Spacesyntax metodolojisi, yıllar geçtikçe tüm dünyaya yayılmış ve hem kentlerin hem de kentsel unsurların tasarlanmasında kullanılmıştır. Örneğin Birleşik Krallık'ta 1998-2000'de Trafalgar Meydanı ve 1997-2000'de Londra'da Millennium Köprüsü gibi birçok önde gelen kamusal alan projesinin tasarımında kullanılmıştır. Ortaçağ İngiliz şehirlerinin en göze çarpan kamusal alanlarından biri olan Nottingham Market Square'in tasarımı için çok sayıda ödül kazanan bir şemada, meydanın içi ile daha geniş kentsel bağlamı arasındaki mekânsal ve işlevsel bağlantıları kurmak için Spacesyntax yöntemi kullanılmış ve 1950'lerde uygulanan tasarımın önemli bir eksikliğini ortaya koymuştur. Meydanın merkezinin duyarsız bir şekilde mekânsal olarak ayrılması ve bunun sonucunda kamusal alanın işlevsel olarak alt bölümlere ayrılması, meydanın başarısının önündeki en büyük engeller olarak tanımlanmıştır. Analiz daha sonra, tasarımcılar tarafından oluşturulan ve meydan boyunca iki çapraz hareket koridoru içeren tasarım seçeneklerini değerlendirmek için uygulanmıştır **Şekil 2.47**. Bu tasarımda, meydanı kullanmak ya da karşıya geçmek isteyen kişiler için daha yumuşak bir geçiş sağlamak için meydanın merkezi açılmış, yayalar tarafından kullanılma olasılığı daha düşük olan alanlar, durağanlık ve boş zaman aktiviteleri için yerler olarak tasarlanmıştır. Projenin tasarım geliştirme aşamasında, nihai tasarım çıktısını şekillendirmek için su özelliklerinin ve kent mobilyalarının yenilikçi kullanımı gibi ayrıntılı tasarım fikirleri tespit edilmiş ve geliştirilmiştir [**Karimi, 2012**].

Şekil 2.47: Nottingham Market Square [Karimi, 2012].

Kuzey Afrika’da yer alan Cezayir’in Bıskra kentindeki en sık ziyaret edilen halka açık yer olan El-Houria Plaza üzerinden bu alanların tasarım sürecini inceleyen bir araştırmada üç aşama yer almaktadır. İlk olarak Spacesyntax metodu ve davranış haritalamasından oluşan nicel analiz ve anket ve zihinsel haritalama gibi nitel analiz teknikleri ile mevcut alan yerleşim analizi gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada analiz sonucunda elde edilen verilerin meydan tasarım önerisine uygulanmasıdır. Sonuncusu ise, farklı alt mekanların mekânsal özelliklerinin tasarım ilkeleriyle ilgili olup olmadığını kontrol etmek için gerçekleştirilen alan yerleşim tasarım önerisinin bir değerlendirmesidir. Spacesyntax metodolojisini hem teori hem de yöntem olarak, görünürlük ve erişilebilirlikle bağlantılı kamusal alanların kullanımına dair sorunları araştırmak için en uygun araç olarak ele alan çalışmanın sonuçları birçok çıktı sunmaktadır. El-Houria Plaza analizinin tüm yöntemlerinin sonuçları ile tasarım önerisinin karşılaştırılması, plzanın mekânsal kullanımının, iyi işleyişin temel parametreleri olarak görünürlük, erişilebilirlik ve çevreye bağlanabilirliğe büyük ölçüde bağlı olduğunu göstermektedir. Sonuçlar ayrıca, belirli faaliyetlerin yapılacağı yerlerin seçiminde insan davranışı ile yapısal özellikler arasında bir bağlantı olduğunu göstermektedir [Bendjedidi, 2018].

Güneydoğu Asya’da yer alan Malezya’nın başkenti Kuala Lumpur’un merkezindeki Kuala Lumpur Şehir Merkezi Parkı’nda yapılan çalışmada, alanın erişilebilirliği ve sosyalliğinin analizi için de Spacesyntax yöntemine başvurulmuştur. Bu çalışma, parkın çevresi için bir meydan önerisi sunmaktadır. Bu nedenle, bu araştırmanın temel amaçları mekânsal değişkenler ile sokakların erişilebilirliği arasındaki ilişkiyi bir meydan kullanarak incelemek ve parktaki ziyaretçilerin davranış kalıplarını değerlendirmek olarak belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçları aynı zamanda bir meydanın erişilebilirlik ve sosyallikteki kritik rolünü de vurgulamaktadır. Düzenli bir

geometri olarak bir meydan, yön bulmanın sosyallik ve erişilebilirlik etkileşimi ile ziyaretçileri çektiğine güçlü bir şekilde inanılan bilişsel bir haritanın uygulanabilirliğini artırmanın iyi bir yoludur. Park'ta bir meydanın varlığının görünürlüğü artırabileceği ve sosyal etkileşimlere, olumlu ziyaretçi tepkilerine, toplanmalara ve iyi yönetilen festivallere olanak sağlayabileceği belirtilmektedir. Ayrıca alanın yakınlarında bulunan simgesel yapı Petronas İkiz Kuleleri'nin ziyaretçilerde olumlu duygular uyandırması, erişilebilirliği ve sosyallığı artırma potansiyelinden ötürü bu bölgeye konumlanmanın daha faydalı olabileceği düşünülmüştür [Safari, 2017].

Spacesyntax'in bulunduğu araştırmalara göre başarılı kamusal alanlar, birkaç önemli özelliğe sahip olmalıdır. İlk olarak, bu alanların iyi bir erişilebilirliğe sahip olması gerekmektedir. Ayrıca, iyi yaya yollarına ve sürekli hareket halindeki yayalara sahip olmaktadır. Kamusal alanlar, çevreye geniş bir bakış açısı sunup kullanıcıların etrafındaki mekânları farklı açılardan görebilmelerine olanak tanımaktadırlar. Ayrıca ticari birimler de bu alanların bir parçası olup alanın çevresindeki donatı elemanları kaliteli ve nitelikli olmaktadır [Becerik, 2016].

Ridings ve Chitrakar'ın (2020) Avustralya'nın Brisbane kentinin kentsel meydanlarındaki kamusal eğilimleri konu alan çalışmalarında meydanları incelerken iki ayrı etken grubu tanımlamışlardır **Tablo 2.2**. King George Meydanı ve Queens Park olmak üzere iki açık alanda gerçekleştirilen alan çalışması kentsel tasarım çerçevelerinin kentsel kamusal meydanlarda sosyal aktiviteleri nasıl teşvik ettiğini ve teşvik ettiğini göstermeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın sonucunda ticari olanakların, güvenli yaya rotalarının, nitelikli oturma alanlarının, peyzaj kullanımının ve iklimsel koşullara uygunluğun bu alanlardaki sosyal etkileşimi etkileyen önemli etkenler olduğu belirtilmiştir [Ridings ve Chitrakar, 2020].

Tablo 2.2: Çalışmada yer alan sosyal kontrol tasarım ve insan dostu tasarım faktörleri [Ridings ve Chitrakar, 2020].

Sosyal Kontrol Tasarım Faktörleri	İnsan Dostu Tasarım Faktörleri
Ölçek ve simetri	İnsan ölçeği
Malzeme	Görüş hatları
Güzellik ve süsleme	Kenarların varlığı
Düzen	Korunaklılık
	Oturma alanı
	Katılım
	Okunabilirlik
	Geçirgenlik

Mehta'nın (2014) Evaluating Public Space adlı çalışmasında Amerika Birleşik Devletleri'nin Florida eyaletinin Tampa şehrinde yer alan Gaslight Park, Bank of America Plaza, Poe Plaza ve Franklin Caddesi seçilen kriterler kapsamında değerlendirilmiştir. 'Kamusal Alanın Kalitesi' konu başlığı altında beş adet kriter belirlenmiştir **Tablo 2.3**. Bu ana kriterler kendi içinde katsayılar belirlenip ayrılarak dört farklı kamusal alan üzerinde kalite araştırması yapılmıştır. Araştırma sonucunda Tampa şehir merkezindeki kamusal alanların anlamlı ve zevkli olmaktan çok daha rahat, güvenli ve kapsayıcı olduğu görülmüştür. Bu alanların açık ve erişilebilir olarak algılandığı, genellikle fiziksel olarak iyi durumda ve bakımlı oldukları, alanların içinde bulunmanın rahat olduğu ve oturma alanı eksikliği olmadığı sonucuna varılmıştır. Anlamlı etkinliklerden uzak olmalarının sebebi ise bu kamusal alanların sınırlı bir faaliyet ve davranış yelpazesini desteklediğinden, kullanıcıların değişen ihtiyaçlarına çok esnek olmadığından, kapalı kenarlarındaki işletmelerde az çeşitlilik olduğundan ve yemek servisi yapan az yer olduğundan kaynaklandığı belirtilmiştir [**Mehta, 2014**].

Tablo 2.3: ‘Kamusal Alanın Kalitesi’ altında belirlenen kriterler [Mehta, 2014].

Kapsayıcılık	Anlamli Etkinlikler	Konfor
- Farklı yaştan, cinsiyetten, sınıftan, ırktan, fiziksel özelliklerden insanların varlığı - Kamusal alana girişin kontrolü: kilitlenebilir kapıların, çitlerin varlığı - Faaliyetler ve davranışlar çeşitliliği - Açık olduğu saatler - Güvenlik öğelerinin varlığı - Belirli kişileri veya davranışları dışlamak için asılan işaretlerin varlığı - Algılanan açıklık ve erişilebilirlik - Alandaki faaliyetlere katılma	- Topluluk toplayan üçüncü yerlerin varlığı - Faaliyet ve davranış çeşitliliği - Kullanıcı ihtiyaçlarına uygun alan esnekliği - Alanın içinde veya kenarlarında yiyecek bulunabilirliği - Alanın kenarlarında çeşitli işletmeler ve diğer kullanımlar - Alan düzeninin ve tasarımının faaliyetlere ve davranışlara algılanan uygunluğu - İşletmelerin ve diğer kullanımların kullanışlılığı	- Mal ve hizmetler için para ödmeden oturulacak yerler - İşletmeler tarafından sağlanan koltuklar - Mekandaki diğer mobilyalar ve eserler - Mekânın iklimsel konforu - Mekân kullanımını caydıran tasarım unsurları - Mekâna uygun algılanan fiziksel durum ve bakım - Trafikten veya başka bir yerden algılanan rahatsız edici gürültü
Güvenlik	Memnun Edicilik	
- Görsel ve fiziksel bağlantı ve bitişik sokaklar veya alanlarla açıklık - Mekâna uygun fiziksel durum ve bakım - Hava karardıktan sonra mekânda aydınlatma kalitesi - Güvenlik öğelerinin varlığı - Gündüz suçtan algılanan güvenlik - Hava karardıktan sonra suçtan algılanan güvenlik - Trafikte algılanan güvenlik	- Tarihi eser veya peyzaj özelliklerinin varlığı - Çeşitli alt alanlar - Duyusal karmaşıklık veren elementlerin yoğunluğu - Duyusal karmaşıklık sağlayan çeşitli elementler - Odak noktaları sağlayan tasarım öğeleri - Görsel, fiziksel bağlantı ve bitişik sokaklara, mekanlara açıklık - Cadde cephesinde bina cephesinin geçirgenliği - Cadde kenarındaki binaların kişiselleştirilmesi - Cadde cephesindeki bina cephelerinin mimari özelliklerinde artikülasyon ve çeşitlilik - Duyusal karmaşıklık sağlayan kaldırım/sokaktaki elemanların yoğunluğu - Kaldırımda veya sokakta duyusal karmaşıklık sağlayan çeşitli unsurlar - Mekânın algılanan çekiciliği ve ilginçliği	

İnceoğlu’nun (2007) İstanbul’un en yoğun kullanıma sahip açık alanlarından olan Beşiktaş, Ortaköy, Çengelköy, Taksim, Kadıköy İskele ve Beyazıt meydanlarını incelediği araştırmasında başarılı kamu alanları oluşturmak için 13 adet ilke belirlemiştir. Ona göre bu alanlar;

- Konumu insanların ilgisini çekmeli, onlara yakın olmalı ve bir kamu hayatı sağlamalı
- Basit tasarı olmayan bir ‘yer’ oluşturmalı
- İnsanlara hitap eden ve çeşitli aktiviteler sağlayan işlevsel alanlar bulundurmali
- Tüm mevsimlerde, gece ve gündüz kullanım imkânı sağlamalı
- Erişilebilir olmalı

- Aktiviteler yerel ekonomiyi ve yakın çevredeki ticari fonksiyonları desteklemeli
- Kaliteli tasarım ve işlevsel materyaller içermeli
- Esnek alanlar bulundurmali
- Çeşitli peyzaj öğelerine, sınırlara ve kapalılık hissiyatına sahip olmalı
- Oturma, ışıklandırma, güneşli mekanlar gibi gölgeli mekanlar, atık muhafaza mekanları içermeli
- Rahatlık ve güvenilirlik sağlamalı
- Bakımlı olmalı
- Kamusal alanda olma isteği oluşturan sosyal tasarımlar içermelidir.

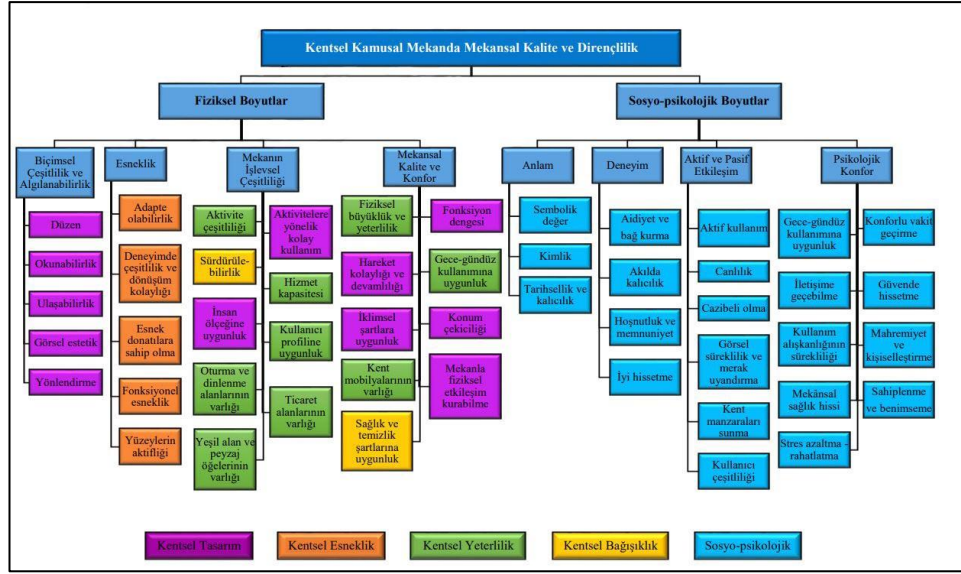
Bu kriterler dahilinde yapılan çalışmanın sonucunda alan çalışmalarından elde edilen bulgular analiz edilerek çeşitli kalite parametrelerine ulaşılmıştır. Analizler sonucunda bütün meydanlar güvensiz ve sosyal iletişime elverişsiz bulunmuştur. Kullanıcılara göre bu alanlardaki ağaçlandırma, peyzaj düzenlemeleri ve çöp kutusu, aydınlatma, oturma elemanları gibi kentsel donatılar eksik ve yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Meydanların fiziksel olarak; mekânın içindeki yaya yolları, mekâna iyi erişebilirlik, mevsimsel koşullardaki çeşitlilik ve aktivite çeşitliliği gibi birçok özelliği de içermediği de tespit edilmiştir. Bulgular doğrultusunda, günümüz İstanbul meydanlarının işlevsel, estetik, yapım ve bakım onarım kaliteleri açısından incelenip, araştırma sonuçlarına göre yeniden tasarlanarak mevcut kentlilere kazandırılması gerekmektedir [İnceoğlu, 2007].

Semerci'nin (2008) İstanbul'un tarihi alanlarından olan Beyazıt Meydanı'nı kentsel tasarım gereklilikleri açısından incelediği çalışmasında da ait çeşitli önemli tespitlerde bulunulmuştur. Kullanıcı yoğunluğunun büyük bir kısmını genç nüfusun ve üniversite öğrencilerinin oluşturduğu meydana ulaşımın kolaylığından, yaya rotalarının arttırılmasından, işlev ve fonksiyonelliğin yetersizliğinden, sosyal tesis ve eğlence mekanlarının eksikliğinden ve tarihi bir bütünlük sağlanamadığından bahsedilmektedir. Bu tespitlerin yanı sıra genel olarak meydanlarda tasarımcı ve uygulamacıların izlemesi gereken kriterler şu şekilde özetlenmektedir:

- Meydan, kimlik ve yer duygusunun oluşturulabilmesi için fiziksel olarak net bir şekilde tanımlanmalıdır.

- Meydan, geçmişle bağlantılar kurarak kentsel sürdürülebilirliğe katkı sağlamak amacıyla tarihi, sosyal, kültürel ve estetik unsurlarla desteklenmelidir.
- Büyük ölçekli bir kentsel tasarım projesinde, meydanın gücü, ona bağlı sosyal mekanların sürekliliği ile güçlendirilmelidir.
- Meydan içerisinde işlevsel çeşitlilik teşvik edilmeli ve mekânın her gün, günün her saati canlı kalması sağlanmalıdır; bu bağlamda, tüm yaş grupları ve farklı ilgi alanlarına yönelik kullanım imkanları sunulmalıdır.
- Binalar, kamusal alanla uyumlu bir ilişki içinde olmalı ve önyüzlerindeki kamusal işlevler aracılığıyla dış mekâna katkıda bulunmalıdır.
- Görsel çekicilik, düzen ve zıtlıklar yaratılmalı, meydanın içindeki sanat unsurları, baştan itibaren mekânın bir parçası olarak düşünülmelidir. Bu çerçevede, kamusal sanat eserlerinin “yer ruhu” ve aidiyet hissinin oluşumuna nasıl katkıda bulunacağı sanatçı ile iş birliği içinde ele alınmalıdır [Semerci, 2008].

Kokarca ve Batuhan (2023) tarafından Erzurum’da bulunan Havuzbaşı Kent Meydanı ve Yakutiye Meydanı örnekleri üzerinden “Kentsel Kamusal alanda Mekânsal Kalite ve Dirençlilik Matrisi” kapsamında analiz edildiği çalışmada mekânsal kaliteleri ve pandemi sürecine karşı olan dirençleri tespit edilmiştir. Bu çalışmada, matrisin oluşturulmasında yerli ve yabancı literatürden yararlanılmıştır. Covid-19 süreci çerçevesinde kentsel kamusal alanların yeterliliği, esnekliği, bağışıklığı ve dirençliliği mekânsal olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, fiziksel ve sosyal boyutlar, ölçütler ve bileşenler kullanılarak yapılmıştır. Seçilen kamusal alanlar, tasarım (mor), yeterlilik (yeşil), esneklik (turuncu), bağışıklık (sarı) ve sosyo-psikolojik (turkuaz) bileşenler açısından analiz edilmiştir. "Fiziksel kalite ve dirençlilik" boyutu dört ölçüt ve yirmi sekiz bileşenden, "sosyal kalite ve dirençlilik" boyutu ise dört ölçüt ve yirmi iki bileşenden oluşmaktadır **Şekil 2.48**.

Şekil 2.48: Kentsel kamusal alanda mekânsal kaliteyi ve dirençliliği ölçmeye yardımcı olabilecek boyutlar, ölçütler ve bileşenler [Kokarca ve Batuhan, 2023].

“Kamusal alanda Mekânsal Kalite ve Dirençlilik Matrisi” kapsamında yapılan analizler sonucunda, Havuzbaşı Kent Meydanı’nın pandemi sürecinde ve sonrasında fiziksel açıdan yetersiz kaldığı ve değişen kullanıcı ihtiyaçlarına uygun bir şekilde uyum sağlayamadığı ifade edilmiştir. Diğer taraftan, Yakutiye Meydanı’nın pandemi döneminde fiziksel olarak kısmen yeterli olduğu ve kullanıcı ihtiyaçlarının bir kısmına uyum gösterebildiği belirtilmektedir. Çalışmaya göre, kamusal alanlarda dirençliliğin sağlanabilmesi için kullanıcı profilleri, mekân kullanım sıklığı ve mekânda gerçekleştirilen eylemler göz önünde bulundurulması gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, kullanıcının stresini azaltmaya yönelik, konforlu hissettirecek cazip aktivite alanları, oturma yerleri, yeşil alanlar, yeme-içme mekanları, spor alanları ve eğlence alanları gibi unsurların da oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. Bunların yanı sıra, bu tür alanların kriz dönemlerinde dönüştürülebilir, aynı anda farklı aktivitelerin yapılmasına olanak sağlayacak şekilde ve kentin mevsimsel ve iklimsel koşullarına uyum gösterecek biçimde planlanması gerektiği vurgulanmaktadır [Kokarca ve Batuhan, 2023].

2.5.3 Meydanlarda Kalite Kriterleri

Project for Public Spaces’in (2005) yapmış olduğu araştırmada meydanlara ait özel bir çalışma yer almaktadır. Bu çalışmada, meydanların yalnızca fiziksel

özelliklerinden ibaret olmadığı belirtilip iyi, kötü yüzlerce meydan analiz edilerek ve gözlemlenerek nitelikli meydanlara ait on adet ilke belirlemiştir [Web 60]. Bu ilkeler;

1. İmaj ve Kimlik (Image and Identity)
 2. Cazibeli ve Gezilecek Yerler (Attractions And Destinations)
 3. Konforlu Donatı Elemanları (Amenities)
 4. Esnek Tasarımlı (Flexible Design)
 5. Mevsimsel Strateji (Seasonal Strategy)
 6. Erişilebilir (Access)
 7. Meydanın İç ve Dış Sınırı (The Inner Square & The Outer Square)
 8. Birçok Noktadan Ulaşım (Reaching Out Like An Octopus)
 9. Yönetimin Merkezi Rolü (The Central Role Of Management)
 10. Çeşitli Sermaye Kaynaklarıyla Desteklenebilir (Diverse Funding Sources)
- olmalarıdır.

Bulatovic (2023) kentsel gelişimin başlatıcısı olan kültürel miras kapsamında Bosna-Hersek'in kuzeyindeki Brčko'da yer alan şehir meydanının kalitesi çeşitli kriterler dahilinde incelemiştir. Bu kriterler;

- Farklı içeriklerin temsili; kent meydanının çevresinde ve planlama belgelerine dayanarak, ziyaretçilerin ilgisini büyük ölçüde etkileyen çeşitli sosyo-ekonomik içerikler,
- Özelleştirme; kültürel miras binalarının, konumun ve yeni faaliyetlerin çekiciliğini etkilemesine rağmen kamusal alanın özelleştirilmesi,
- Alan kullanımı; açık bir kamusal alan olarak kent meydanı, çeşitli binalar nedeniyle tam olarak çok çekici ve ziyaret edilen bir yer olması,
- Estetik/Algı; kültürel miras yapılarının cephelerini yenileyerek ve mevcut tarzı koruyarak, estetik kaliteyi artırmak ve ziyaretçiler için hoş bir ambiyans oluşturulması,
- Ekonomik faydalar; konum analizi ve bu araştırmanın ayrılmaz bir parçası olan haritalara dayanarak, kent meydanı ve yapı mirasından oluşan kent topluluğunun, ekonomik faaliyetlerin çekiciliğini ve çevrenin değerini etkilemesi gibi faktörler dahilinde araştırılmıştır.

Araştırma sonucunda meydanın açık bir kamusal alan olarak kalitesinin yüksek olduğu ve bu kalitenin doğrudan bu açık kamusal alanın bulunduğu tüm kentsel topluluğa

bağlı olduğu söylenmektedir. Kasaba nüfus bakımından oldukça düşük olmasına rağmen meydanının iyi bir ortalama günlük katılıma sahip olduğu, kültürel mirasa sahip binaların açık kamusal alanların gelişimini başlatabileceği ve ziyaretçileri çekip belirli bir yeri çekici bir alan haline getirebileceği öngörülmektedir **[Bulatovic, 2023]**.

Şekil 2.49: Kent meydanlarını karakterize eden kelime şeması [Wronkowski, 2024].

Tablo 2.4: Açıklamaları ile kent meydanının tanımlanmış anlamları [Wronkowski, 2024].

Kent Meydanının Anlamı	Kısa Açıklaması
Toplanma Alanı	Kendine özgü gelişme unsurlarının bulunması sayesinde kentsel alanda kolayca bulunmalarını sağlayan açık alanlar
Sosyal Alan	Birden fazla kullanıcı grubuyla sosyal etkileşim ve tanışmamış kullanıcılarla pasif sosyal etkileşim sağlayan geniş bir alan
Turizm Alanı	Şehir merkezlerinde, anıtların ve turistler tarafından sıkça ziyaret edilen yerlerin yakınında popüler konum
Kültürel Alan	Kültürel etkinliklere ve insanların katılımına olanak sağlayan alan
Sanat Alanı	Sanatçıların çalışmalarını sunan gösteriler, sergiler için alanlar
Manifesto Alanı	Mevcut siyasi durumla ilgili kamuoyu duygularını iletmek için insanların bir araya gelebileceği alanlar
Rekreasyon Alanı	Şehirde dinlenme yerlerinin yanı sıra aile veya arkadaşlarla vakit geçirmek gibi boş zaman aktiviteleri için destinasyonlar
Yemek Alanı	Meydanı çevreleyen binalarda yemek işlevini genişletip açık havada yemek yemeye izin veren alan
Pazar Alanı	Alışveriş merkezlerine alternatif ve yerel satıcıların ticaret yapabileceği bir yer
Geçiş Alanı	Hem yayalar hem de araç ve demiryolu taşımacılığı için başka bir yerde, bir varış noktasına giden yolun bir parçası olan alanlar
Öğrenme Alanı	Meydanın yakınında bulunan, özellikle üniversite öğrencileri için ders çalışmak için çekici yerler

Terzi vd.’nin (2016) İstanbul’un tarihi ve kültürel miras alanlarındaki potansiyel meydanlara yönelik çalışmasında amaç kentsel meydan potansiyellerine yönelik bir yöntem üreterek meydanların zayıf ve güçlü yanlarını belirleyip, buna yönelik geliştirme veya değiştirmelere olanak sağlamaktır. Bunun adına çeşitli faktör ve göstergelerle oluşturulan çok değişkenli sayısal değerlendirme tablosuyla bir meydan potansiyel indeksi üretilmiştir **Tablo 2.5**. Tabloda kullanılan faktör ve göstergeler;

- Ulaşım ve Erişilebilirlik faktörü altında; toplu taşıma duraklarına olan mesafe, yaya ve araç sayımları, yoğun yaya hareket aksları, global entegrasyon, lokal entegrasyon, meydan giriş çıkışları,
- Büyüklük faktörü altında; alan, yaya alanı büyüklüğü, konveks alan büyüklüğü, görülebilir alan büyüklüğü,

- Yapılaşmış Çevre Analizleri faktörü altında; kat adetleri, bina kullanım türleri, yapım cinsi, tescilli sivil veya anıtsal mimarlık eserleri ve özellikleri, mülkiyet desenleri, sosyal donatı alanlarının dağılımı, eski eser restorasyon durumu,
- Kullanım Amacı ve Yoğunluğu faktörü altında; yaya ve araç yoğunluğu, meydanın genel kullanım amacı,
- Tipoloji faktörü altında; kapalılık ve kapalılık oranı, geometri, meydanın yüzeyiyle etkileşim oranı, sınırlayıcı ve ayırıcı öğeler,
- Peyzaj ve Kent Mobilyaları, Malzeme faktörü altında; topoğrafya, mevcut bitki durumu, kent mobilyalarının dağılımı, geçirimli yüzeyler, aydınlatma elemanları,
- Kimlik faktörü altında; baskın anıtsal eserler, tarihi geçmiş olan kullanımlar ve karakter veren temel öğeler gibi göstergeler yer almıştır.

Tablo 2.5: Çalışmadaki meydan potansiyel indeksi bileşenleri [Terzi vd., 2016].

Meydan Potansiyel İndeksi Bileşenleri
Ulaşım ve Erişim
Büyüklik
Yapılaşmış Çevre
Kullanım Amacı ve Yoğunluk
Tipoloji
Peyzaj ve Kent Mobilyaları
Kimlik

Bu faktörlerle Fatih, Üsküdar ve Eyüp ilçelerinin farklı tipolojik, karakteristik ve dönemsel özellik gösteren 46 adet bölgede kentsel meydan potansiyelinin ölçülmesine yönelik bir alan çalışması yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda Meydan Potansiyeli en yüksek ve düşük olan alanlar tespit edilerek bir sıralama yapılmıştır. Bu sıralama ile meydanların güçlü ve zayıf yönleri belirlenip bu alanların geliştirilmesine yönelik tasarım önerilerinin biçimlenmesinde de etkiliyeci olmaktadır. Önerilen tasarım ve iyileştirme çalışmaları genellikle reklam, bilgi ve yönlendirme panolarında tarihi dokuya uyumlu bir standart oluşturulması, yaya trafiğini engelleyen unsurların ortadan kaldırılması, uyumlu malzeme kullanımıyla doku ve mimari karakterlerin gözetilmesi, duran ve hareket halindeki araç sirkülasyon alanlarının düzenlenmesi, uyumsuz işlevlerin kaldırılması ve gölge ile konforlu alanlar için peyzaj elemanlarının kullanılmasını içermektedir [Terzi vd., 2016].

İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Şehir Planlama Müdürlüğü'nün yapmış olduğu “İstanbul Meydanları: Kent Genelindeki Önemli Meydanların ve Plan Kararları Doğrultusunda Belirlenen Öneri Meydanların Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında İstanbul’dan seçilen 35 meydan, meydan olma niteliği açısından uygunluklarının değerlendirilmesi amacıyla seçilen kriterlerle incelenmiştir **Şekil 2.50**. Bu kriterler dahilinde değerlendirilen 35 meydan genel olarak “yakın çevresindeki özel araç yoğunluğu”, “alan büyüklüğü” ve “alan yönüne bağlı kapalılık” ölçütlerinde negatif değerler almıştır. Meydanların etrafında yer alan anıtsal ve sembolik öğeler, mimari ve çevresel uyumu güçlendirerek meydanların kalitesini artırmıştır. Ayrıca toplu taşıma araçlarının fazla sayıda bulunması ve çeşitli ulaşım yöntemlerinin sunulması, meydanlara erişimi olumlu şekilde etkilemektedir [**Çakılciöğlu vd., 2010**].

Değerlendirme Ölçütleri	Değerler	Değerlendirme Ölçütleri	Değerler
1. Bağlantı Olanakları	3 ↓	2. Mülkiyet	3 ↓
Birçok bulvarla bağlantı	↑	Belediyeye ait kullanılmayan alan	↑
Bağılantısız	-3	Çok kişiye ait özel alan	-3
3. Toplu Taşıma Olanaklarına		4. Yakın Çevresindeki Özel Araç	
Bağılı Günlük Taşıma Kapasitesi	3 ↓	Yoğunluğu	3 ↓
Çok yüksek yoğunlukta	↑	Yoğunluk puanı 0-3	↑
Toplu taşıma aracı geçmemektedir	-3	Yoğunluk puanı 8-9 ve üzeri	-3
5. Alan Büyüklüğü	3 ↓	6. Alan Yönüne Bağlı Kapalılık	3 ↓
2.000 kişi ve üzeri büyüklükte meydan	↑	Alan yönü ve kapalılık puanı 49-56	↑
200 kişiden az büyüklükte meydan	-3	Alan yönü ve kapalılık puanı 0-11	-3
7. Görüş Alanı Genişliği	3 ↓	8. Görüş Alanı Çeşitliliği	3 ↓
Görüş alanı genişlik puanı 0-360	↑	Görüş alanı çeşitliliği çok yüksek	↑
Görüş alanı genişlik puanı 1801-2160	-3	Görüş alanı çeşitliliği yok	-3
9. Alanın Çevresel Kalitesi	3 ↓	10. Çevresindeki Alan Kullanımları ve Yoğunluğu	3 ↓
Kaliteyi olumsuz etkileyen etmenlerin hiçbirisi yok	↑	Kamu alanı, gelişme alanı, park, oyun alanı	↑
Kaliteyi olumsuz etkileyen etmenlerin hepsi var	-3	Koruma altına alınmış yada koruma öncelikli alan	-3
11. Yeşil Alanlarla Bağlantı ve Yakınlık	3 ↓	12. Kentsel Donatı Alanları ile Yakınlık	3 ↓
Kent parklarının içinde	↑	Kentsel donatı alanları ile yakınlık puanı 31-36	↑
Park, çocuk oyun alanları ile bağlantısız	-3	Kentsel donatı alanları ile yakınlık puanı 0-6	-3
13. Ticaret Alanları ile Bağlantı ve Yakınlık	3 ↓	14. Seçilen Yerin Mekansal Bütünlüğü	3 ↓
Ticaret alanları ile bağlantı ve yakınlık puanı 31-36	↑	Çevre ve mimari unsur bütünlüğü	↑
Ticaret alanları ile bağlantı ve yakınlık puanı 0-6	-3	Hiç olmaması	-3

Şekil 2.50: Çalışmada kullanılan değerlendirme ölçütleri [**Çakılciöğlu vd., 2010**].

Çolakkadıoğlu ve Büyüköztürk’ün (2024) çalışmasında ise Osmaniye ili kent merkezinde yer alan meydanların uygunluk değerlendirmesi seçilen meydan kriterleri kapsamında değerlendirilmiştir. Kriterlerin yanı sıra bu kriterlerin önem dereceleri de belirlenip buna uygun güçlü ve zayıf yönlerin tespiti sağlanmıştır. Seçilen kriterler;

- İşlevsellik; sokaklara, caddelere olan bağlılık, toplu taşıma ve otopark varlığı, büyüklük
- Peyzaj; zemin, bitki örtüsü, su elemanları
- Kentsel donatıların miktarı, düzeni, amaca uygunluğu, ergonomisi, mevsimliliği, malzemesi
- Rekreasyon ve sosyalleşme alanları; sosyalleşme, tüm yaş grupları için uygunluk, yiyecek, içecek alanları, peyzaj
- Şehir Kimliği; kimliğe uygun bitki örtüsü veya tarihi, kültürel obje varlığı
- Bakım ve Onarım; bitkilerin, donatıların, zeminin bakımı, alanın temizliği
- Güvenlik; gece ve gündüz kullanımı uygun, güvenlik personel varlığı olup çalışmada kullanılmışlardır.

Osmaniye'deki Dr. Devlet Bahçeli, Rahime Hatun ve Cumhuriyet Meydanı'nda gerçekleştirilen alan çalışması sonucunda meydanların uygunluk puanları birbirinden farklı olmasına rağmen üçünün de kriterlere uygunluk açısından "az uygun" sınıfta yer aldığı tespit edilmiştir. Araştırmaya göre her üç alana da erişilebilirlik artırılmalı, sosyalleşmeyi sağlayan aktivitelere daha çok yer verilmeli, bu aktivitelerin her yaş grubuna hitap etmesi ve mevsimsel konfora sahip olacak şekilde tasarlanması sağlanmalıdır. Meydanların mekânsal düzeyde kente sağladığı en önemli faydalardan biri kent kimliğini yansıtmasıdır. Meydanların mekânsal düzeyde kente sağladığı en önemli faydalardan biri de kent kimliğini yansıtmasıdır. Bu bağlamda kentin kimliğini yansıtan doğal bitki örtüsü türlerinin kullanımı her üç meydan için de yaygınlaştırılması, bölgenin tarihini ve kültürünü yansıtan objelerin kullanımına olanak sağlanması gerektiği tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra gece kullanımında meydanların güvenliği sağlanmalı, kentsel donatıları iyileştirilmeli ve bakım, onarım çalışmaları düzenli olarak yapılmalı ve sert zemin yeşil alan oranı iyileştirilmelidir [Çolakkadıoğlu ve Büyüköztürk, 2024].

Ender Altay vd. (2021) Bursa Orhangazi Meydanı'nın mekânsal performansını belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada 43 adet kriter belirlenmiştir **Şekil 2.51**. Çalışmada mekânın davranışsal performansını belirlemek için kriterlere uygun katsayılar verilerek meydanın eksiklikleri ve geliştirilmesi gereken noktaları belirlenmiştir.

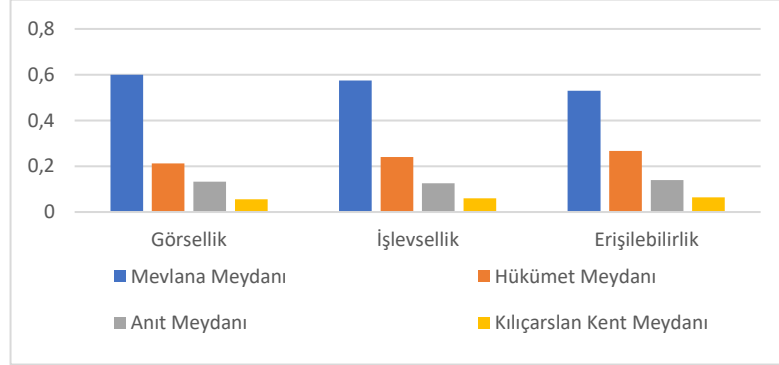
No	Algı Ölçütü	Ort.	No	Algı Ölçütü	Ort.
1	Renk Kullanımı	4,31	23	Devinduyum	4,60
2	Biçim Kullanımı	4,63	24	Bireysel Gelişime Açık	3,76
3	Doku Kullanımı	4,92	25	Düşünmeye imkân veren	4,81
4	Form Kullanımı	4,57	26	Spiritüel Bağlantı	4,54
5	Işık Kullanımı	5	27	Yumuşak Mekân	5
6	Görsel Tatmin	5	28	Aidiyet Hissi	5
7	İşitsel Tatmin	4,54	29	Samimi	4,55
8	Kokusal Tatmin	4,12	30	Güven Yaratıcı	4,92
9	Dokunsal Tatmin	4,62	31	Aydınlık	4,58
10	Tanımlanabilirlik	5	32	Özgürlük Hissi	4,53
11	Okunaklılık/Açıklık	4,53	33	Rahatlık Hissi	4,56
12	Fonksiyonellik	4,60	34	Sıra dışı	4,48
13	Tasarımda Çeşitlilik	3,84	35	İlgi Çekici	4,55
14	Sürdürülebilirlik	5	36	Canlandırıcı	3,62
15	Denge İlkesine Uygunluk	4,63	37	Devingen	4,65
16	Düzen İlkesine Uygunluk	4,92	38	Huzur Verici	4,56
17	Bütünlük Tasarım	4,63	39	Konforlu	5
18	Mekân İçinde Uyum	4,81	40	Renkli	4,53
19	Çevreyle İlişkili	4,60	41	Modern	3,54
20	Yön Bulabilme	5	42	Estetik	5
21	İnsan Ölçeğiyle Uyumlu	4,58	43	Bakımlı	5
22	Endişe ve Korkudan Uzak	5			

Şekil 2.51: Çalışmada kullanılan kriterler [Ender Altay vd., 2021].

Bu kriterler dahilinde Orhangazi Meydanı'nda yapılan alan çalışması sonucunda estetik unsur, aydınlatma, sanatsal öge, heykel ve bitkilendirme gibi fiziksel elemanların eksikliği ve bunların sayısının artırılması gerektiği savunulmuştur. Bölgede bulunan yeşil alanların düzenli dağılmaması sonucu sert zeminlerin tam olarak algılanamadığı ve bitki topluluklarının çoğaltılıp tarihi yapılar ve meydanla bağlantılı şekilde yerleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca sürdürülebilir çözümlere yer verilmesi, sakin yarı kapalı alanlar oluşturulması, sıra dışı tasarımların sağlanması ve canlılık sağlama adına sıcak renklerin kullanımının artmasının meydana olumlu yönde etkisinin olacağı tespit edilmiştir [Ender Altay vd., 2021].

Altay ve Arısoy (2023) tarafından Konya kent merkezinde yer alan, kentin ana ulaşım ağının merkezinde yer alan, toplanma, dinlenme ve bazı rekreasyonel faaliyetlerin yoğun olarak yürütüldüğü, dolayısıyla daha fazla kullanıcı kitlesine ve çeşitli bir kullanıcı profiline sahip olan Mevlâna Meydanı, Hükümet Meydanı, Anıt Meydanı ve Kılıçarslan Kent Meydanı'nı içeren bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada Konya şehri örneğinde meydan olma kriterlerinin önem derecesinin sıralanması ve meydanların bu kriterlere göre sıralanması amaçlanmaktadır. Çalışmada yapılan anket sonucunda üç kriterin önem derecesi değerlendirildiğinde ilk sırada %64,5 tercih oranı ile görsellik kriteri yer alırken, tercih oranı %26,5 olan işlevsellik kriteri ikinci sırada, tercih oranı %9 olan erişilebilirlik kriteri ise üçüncü sırada yer almaktadır **Şekil 2.52**. Erişilebilirlik değerinin düşük elde edilmesinin sebebi teknolojinin ve sanayileşmenin gelişmesi sonucu ulaşım ağlarının, kamu ve özel araçların kullanımının artırıp insanların bu alanlara kolay ulaşmaları varsayılmaktadır. Meydanların ikili karşılaştırması ve kriterler tek tek ele alındığında, her üç kritere göre de Mevlâna Meydanı'nın dört

meydan arasında en çok tercih edilen alan olduğunun sonucuna varılmıştır. Mevlâna türbesinin varlığı, her türlü ulaşım aracı ile kolayca ulaşılabilir olması ve dini ziyaretler için bir fırsat sağlaması bu meydanı zirveye koymaktadır [Altay ve Arısoy, 2023].

Şekil 2.52: Her kriterin meydanlara göre oranı [Altay ve Arısoy, 2023].

2.5.4 Bölüm Sonucu

Kamusal alanlar ve meydanlar üzerine yapılan teorik araştırma sonucunda bu alanların farklı kategorilerden üzerinden tartışıldığı ve değerlendirildiği görülmüştür. Çeşitli özel ve kamu kuruluşları ve mimarlar, şehir plancılar, sosyologlar gibi farklı disiplinlerden 20 adet araştırmadan elde edilen değerlendirmeler alan çalışmasında kullanılmak üzere bir tabloda toplanmıştır EK-1 [Rapoport, 1977; Özbek, 2004; Lynch, 1960; PPS, 2000; Whyte, 1980; Gehl, 1989; Hillier, vd., 1983; Ridings ve Chitrakar, 2020; Mehta, 2014; İnceoğlu, 2007; Semerci, 2008; Kokarca ve Batuhan, 2023; PPS, 2005; Bulatovic, 2023; Wronkowski, 2024; Terzi vd., 2016; Çakılcıoğlu vd., 2010; Çolakkadıoğlu ve Büyüköztürk, 2024; Ender Altay, vd., 2021; Altay ve Arısoy, 2023]. Farklı dönemlere ait hem ulusal hem de uluslararası düzeydeki çalışmaları içeren bu tabloda toplamda 40 adet kriter yer almaktadır. Bu kriterler, öncelikle çevresel/fiziksel ve sosyal/psikolojik olmak üzere iki ana kategoriye ayrılmıştır. Ardından bu ana kategoriler kendi aralarında tekrardan alt kategorilere ayrılmıştır. Çevresel/fiziksel ana başlığı altında davranışsal, kültürel, kentsel, görsel, idari, doğal, donatı, biçimsel ve ergonomi olmak üzere 9 adet, sosyal/psikolojik ana başlığı altında ise sosyal, psikolojik ve ekonomik olmak üzere 3 adet alt başlık belirlenmiştir. Toplamda 28 adet kriter içeren çevresel/fiziksel ana başlığını 7 davranışsal, 3'er kentsel, kültürel, görsel, donatı, 2'ser idari, doğal, 4 biçimsel ve 1 ergonomi kriteri

oluşturmaktadır. 12 adet kriter bulunduran sosyal/psikolojik ana başlığını ise 6 sosyal, 4 psikolojik ve 2 ekonomi kriteri meydana getirmektedir.

Tabloda en fazla sayıda referans verilen kriter, 14 araştırma ile ‘Sosyal yaşamı iyileştirme’ olmuştur. Toplamda seçilen 20 adet referansın 14’ü bu alanların sosyal yaşamı iyileştirmesi yönünde fikir belirtmiştir. Bu kriteri 13 referans ile ‘Çeşitli aktiviteler sunma’, 11 referans ile ‘Görsel estetiklik’, 9’ar referans ile ‘Ulaşılabilirlik’, ‘Kentsel donatıların kalitesi’ ve ‘Kamusal hayata canlılık katma’, 8’er referans ile ‘Konumun çekiciliği’, ‘Yeşil alan/peyzaj varlığı’, ve ‘Stres azaltma/rahatlık sağlama’ kriterleri takip etmiştir. 7’şer kez referans verilen ‘Yakın çevrenin kalitesi’, ‘Geniş/çok yönlü bakış açıları sunma’, ‘Bakımlılık/temizlik’, ‘Farklı iklimsel koşullara uygunluk’, ‘Nitelikli oturma/dinlenme alanları barındırma’, ‘İşlevsellik’, ‘İmaj/kimlik’ ve ‘Ticari alanlar içirme’ kriterleri de en çok referans verilen 10. kriter olma özelliğini paylaşmışlardır **Tablo 2.6**.

Tablo 2.6: Literatür araştırmasına göre en çok referans verilen kriterler sıralaması.

SIRA	KRİTERLER	TOPLAM REF.
1	SOSYAL YAŞAMI İYİLEŞTİRME	14
2	ÇEŞİTLİ AKTİVİTELER SUNMA	13
3	GÖRSEL ESTETİK	11
4	ULAŞILABİLİRLİK	9
	KENTSEL DONATILARIN KALİTESİ	9
	KAMUSAL HAYATA CANLILIK KATMA	9
7	KONUMUN ÇEKİCİLİĞİ	8
	YEŞİL ALAN / PEYZAJ VARLIĞI	8
	STRES AZALTMA / RAHATLIK SAĞLAMA	8
10	YAKIN ÇEVRENİN KALİTESİ	7
	GENİŞ / ÇOK YÖNLÜ BAKIŞ AÇILARI SUNMA	7
	BAKIMLILIK / TEMİZLİK	7
	FARKLI İKLİMSEL KOŞULLARA UYGUNLUK	7
	NİTELİKLİ OTURMA VE DİNLENME ALANLARI BARINDIRMA	7
	İŞLEVSELLİK	7
	İMAJ / KİMLİK	7
	TİCARİ ALANLAR İÇERME	7

En çok referans verilen bu kriterlerin içinde sosyallikle ilgili iki kriter (sosyal yaşamı iyileştirme ve çeşitli aktiviteler sunma) ilk iki sırada, bir diğeri de (kamusal hayata canlılık katma) dördüncü sırada yer almıştır. Doğallıkla ilgili olan her iki kriter de (yeşil alan/peyzaj varlığı ve farklı iklimsel koşullara uygunluk) en çok referans verilen kriterler arasında kendine yer bulmuştur. Ayrıca tabloda kentsel, görsel ve donatı ile ilgili kriterlerden ikişer, davranışsal, idari, kültürel, psikolojik ve ekonomi kriterlerden de birer adet kriter bulunmaktadır.

Tabloya ana kategorilerden bakıldığında çevresel/fiziksel başlığına ait kriterlere 161, sosyal/psikolojik başlığına ait kriterlere ise 79 kez referans verilmiştir **Tablo 2.7**.

Tablo 2.7: Ana kategorilerin toplam referans verilmesi, kriter sayısı ve referans/kriter oranı.

ANA KATEGORİ	TOPLAM REF.	KRİTER SAYISI	REF. /KRİTER
ÇEVRESEL/FİZİKSEL	161	28	5,75
SOSYAL/PSİKOLOJİK	79	12	6,58

Çevresel/fiziksel başlığının alt kategorilerinden davranışsal 38, kentsel 18, kültürel 15, görsel 23, idari 11, doğal 15, donatı 21, biçimsel 16 ve ergonomi kriteri 4 kez referans verilmiştir. Davranışsal kriterler en çok referans gösterilse de referans/kriter oranında görsel kriterlerinin en yüksek değerde olduğu görülmektedir **Tablo 2.8**.

Tablo 2.8: Çevresel/fiziksel başlığının alt kategorilerinin toplam referans verilmesi, kriter sayısı ve referans/kriter oranı.

ALT KATEGORİ	TOPLAM REF.	KRİTER SAYISI	REF./KRİTER
DAVRANIŞSAL	38	7	5,42
KENTSEL	18	3	6
KÜLTÜREL	15	3	5
GÖRSEL	23	3	7,66
İDARİ	11	2	5,5
DOĞAL	15	2	7,5
DONATI	21	3	7
BİÇİMSEL	16	4	4
ERGONOMİ	4	1	4

Sosyal/psikolojik ana başlığının alt başlıklarından sosyal 54, psikolojik 16 ve ekonomik kriterler 9 kez referans verilmiştir. Sosyal kriterler hem ana kategorideki hem de tablodaki en yüksek referans/kriter sayısı oranına ulaşmıştır **Tablo 2.9**.

Tablo 2.9: Sosyal/psikolojik başlığının alt kategorilerinin toplam referans verilmesi, kriter sayısı ve referans/kriter oranı.

ALT KATEGORİ	TOPLAM REF.	KRİTER SAYISI	REF./KRİTER
SOSYAL	54	6	9
PSİKOLOJİK	16	4	4
EKONOMİ	9	2	4,5

Önceki kısımlardaki teorik altyapı ve ortaya çıkan tablo üzerinden alan çalışması kurgulanarak hem teorik hem pratik düzeyde anlamlı verilere ulaşmak hedeflenmiştir.

3. YENİ BİR KAMUSAL ALAN TİPİ: KÖPRÜ ALTI MEYDANLAR

2000’li yıllarla birlikte çevresel, sosyal, ekonomik değişimleri ve talepleri beraberinde getiren kentleşme hareketleri dünyadaki en dönüştürücü güçlerden biri olmuştur [Van Zyl vd., 2021]. Bu hareketlerin etkisini arttırılmasıyla artan ulaşım ihtiyaçları doğrultusunda trafik sıkışıklığını azaltmak ve seyahat sürelerini kısaltmak adına çeşitli ek yollar inşa edilmiştir. Yükseltilmiş otoyollar ve köprülerin de dahil olduğu bu mühendislik ürünleri, yaklaşık bir asırdır kentsel tasarım ve planlamayı doğrudan etkileyerek ulaşımı ve kent mekanını değiştirmiştir [Ramezani, 2021]. Bu altyapı türünün geliştirilmesi, kent sakinlerinin erişilebilirliğini ve hareketliliğini artırmakla birlikte otoyolların, demiryollarının, köprülerin altında, genellikle fark edilmeyen, kamuya ait geliştirilmemiş ve terk edilmeye yüz tutan çok miktarda kayıp alan oluşmasına neden olmuştur [Qamaruz-Zaman, Samadi ve Azhari, 2018; Anuar ve Ahmad, 2018].

Bu alanlar kimi örneklerde kentlilerin mekânı deneyimleme imkanlarını kısıtlamakta ve mahallelerin ve semtlerin birbirleriyle olan etkileşimini kesip onları izole ve homojen yerleşim alanları haline dönüştürmektedir [Anuar ve Ahmad, 2018]. Bunların yanı sıra bu alanlar yaya deneyimini çeşitli açılardan olumsuz yönde etkileyen, yürüyüşü ve hareketliliği zorlaştıran, yön bulma duyusuna zarar veren, kişilerin rahatça ve güvenli bir şekilde hareket etmelerini engelleyen bir dizi fiziksel ve psikolojik engel olabilmektedir [Trancik, 1986]. Carmona (2010) çağdaş kentsel alanları sınıflarken çoğu zaman kullanılmayan ve terk edilen bu alanları düşük yönetimli kentsel alanlar olarak değerlendirmekte ve ihmal edilmiş, güven vermeyen, dışlayıcı, göz ardı edilmiş ve ayrılmış alanlara yol açarak ve çevre kalitesini olumsuz etkilediğini belirtmektedir.

Diğer yandan ulaşımı kolaylaştırma amaçlı oluşturulan unsurlar sonucu kaybolan alanların yeniden canlandırılması, verimsiz kentsel alanların ve büyük kentlerdeki arazi kıtlığıyla alakalı sorunların ortaya çıkan olumsuz etkilerini azaltmak için uygulanabilir bir yoldur [Akbarpour ve Tabibian, 2015]. Örneğin bu alanlar, yolları ve yakın çevresini bütünleştiren ana koridorlara, rekreasyon veya toplanma alanları gibi açık kamusal alanlara dönüştürülme potansiyeline sahiptir [Irizarry, 2003]. Bu tür alanların etkinliklerle yeniden tasarlanması ve canlandırılması, mülk değerlerini

arttırabilmekte, ticari alanlara daha iyi erişim sağlayabilmekte, illegal davranışları ortadan kaldırabilmekte, güvenliği artırabilmekte ve topluluklar için uzun vadeli olanaklar sunabilmektedir **[Ramezani, 2021]**. Böylece, kentler ve insanlar, karanlık, ihmal edilmiş, köprülerin, otoyolların veya demiryollarının altında gizlenen türden bu somut alanları fark edip deneyimleme fırsatına erişebilmektedirler **[Rochon, 2013]**.

Dönüşüm sürecinde bu alanların iyi analiz edilip aktif ya da pasif kullanımlara açılması gerekmektedir. Bu çerçevede alanların görsel olarak araştırılması, alanın işlevselliğini en üst düzeye çıkaran ve olumsuz etkisini en aza indiren kapsamlı bir tasarım yoluyla çevredeki topluluklara dahil etme olasılığının keşfedilmesi gerekmektedir. Bununla paralel olarak, altındaki ve çevresindeki alanın güvenliği ve estetik niteliği de iyileştirilmelidir **[Chohan, 2014]**. Tasarımda dikkat edilmesi gereken bir diğer konu da trafik rotalarının altında konumlanmalarıdır. Bu durum, gürültü, titreşim, toz, güvenlik ve görsel kalitenin de dikkate alınması gerektiği anlamına gelmektedir. Genellikle otoyol köprülerinin altında kalan boşluklar için meydanlar, parklar ve açık yeşil alanlar gibi geçici çözümler önerilmekte ya da köprü ayakları renklendirilip ışıklandırılmaktadır. Kimi örneklerde ise yerel halkın çeşitli ihtiyaçları için kullanacakları pazar tezgâhları, sergiler, kafeler, kütüphaneler, açık hava sahneleri, park alanları veya spor alanları kurulmaktadır **[Cındık Akıncı, Demir ve Demirel, 2016]**.

3.1 Dünyadaki Köprü ve Yol Altı Alanlara Ait Örnekler

Dünyanın dört bir yanında otoyol veya köprülerin altındaki alanlarda birçok yenilikçi tasarım fikri ve çözümü görülmektedir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yükseltilmiş otoyol ve demiryolu sıklığından dolayı birçok uygulama yapılmıştır. Manhattan'daki High Line 2009 yılında açıldığında, yerel halk yeniden canlandırılan demiryolu ağına akın ederek o alanın yürünebilir bir parka dönüşmesine hayran kalmışlardır **Şekil 3.1**. Amerika'nın en ünlü kentsel uyarlanabilir yeniden kullanım projesi olan High Line, Kuzey Amerika coğrafyasında üretilen diğer çalışmalar için bir öncü proje niteliği üstlenmiştir **Şekil 3.2**.

Şekil 3.1: High Line, Manhattan [Web 64].

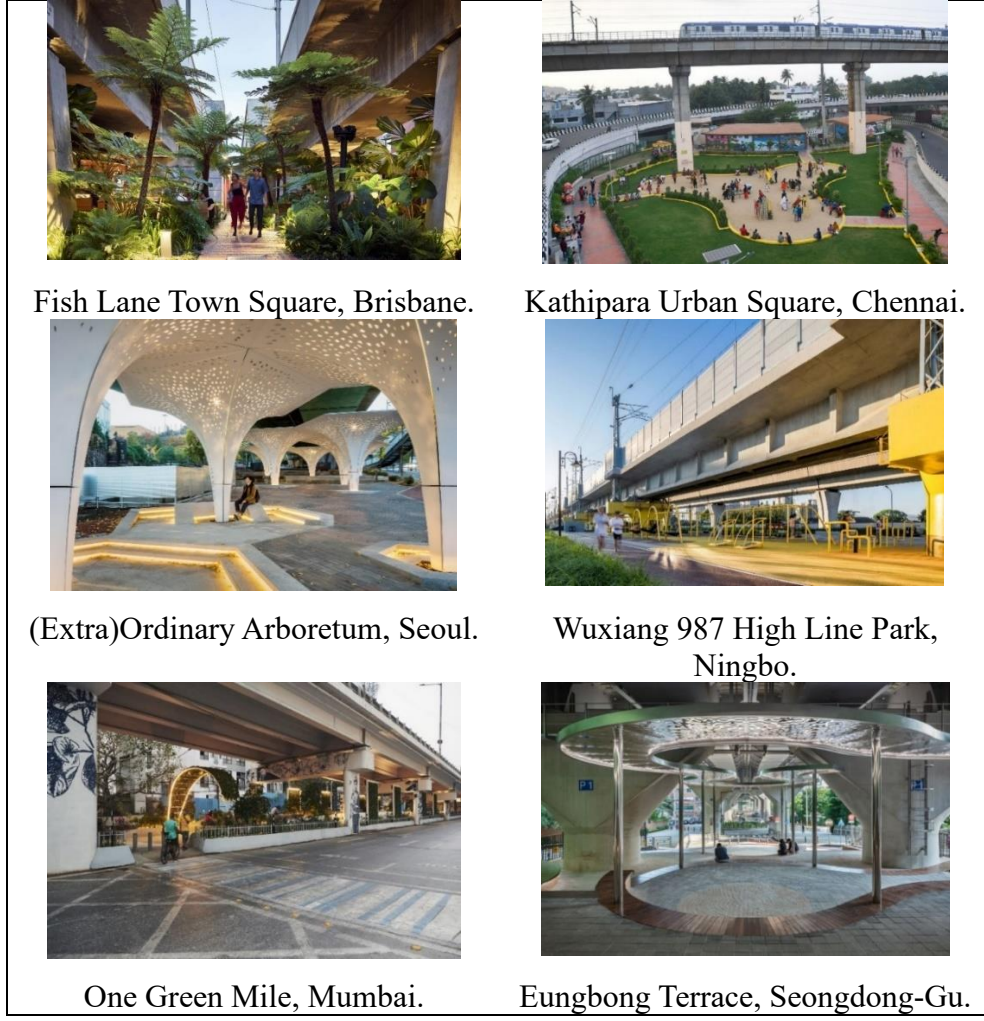
Şekil 3.2: Kuzey Amerika kıtasından The Underline [Web 65], The Bentway [Web 66], Underground at Ink Block [Web 67], Burnside Skatepark [Web 68], Sabine Promenade [Web 69] ve Underpass Park [Web 70].

The Underline, Amerika Birleşik Devletleri'nin Miami şehrinde bulunan metro yolunun belirli bir kısmının altında oluşturulan bir doğrusal park projesidir **Şekil 3.2**. Projesi üç etap halinde geliştirilen ve yaklaşık 16 kilometre uzunluğa sahip bu parkta yeşil alanlar, bisiklet ve yürüyüş yolları, spor alanları, sanat enstalasyonları ve sahneler

sayesinde yeni deneyim alanları oluşturularak canlı bir alan oluşturulmuştur [Web 65]. The Bentway ise Kanada'nın Toronto kentinde yer alan Gardiner Otoyolu'nun altındaki 1,75 kilometrelik bir alanı, ziyaretçilerin çeşitli aktivite ve etkinlikleri deneyimleyebileceği bir kamusal alana dönüştürmektedir **Şekil 3.2**. Bu proje otoyolun altındaki alanı yayalar ve bisikletliler için bir artere dönüştürmekte, yedi mahalleyi bir araya getirmekte ve kentin büyüyen nüfusu için yeni bir açık alan sağlamaktadır [Web 66]. Toronto'da benzer bir yaklaşım ile oluşturulan Underpass Park da yol altında kalan ve az kullanılan alanları, kentsel bir mahalle olanağına ve önemli bir yaya bağlantısına dönüştüren bir proje olarak kentsel planlamada yer almaktadır **Şekil 3.2** [Web 70].

Asya'da yer alan çoğu ülke, yüksek nüfus yoğunluğu, büyük metropollerin sıklığı ve karmaşık coğrafi yapıdan ötürü gelişmiş bir trafik ağına sahiptir. Bu kıtanın ekonomik hacminin artması ve yoğun sanayileşme, hızlı ulaşım ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. İnsanların bu ihtiyaçlarını karşılamak adına yükseltilmiş otoyollar ve köprülerin yapımı zorunluluk haline gelmiştir. Avustralya'da ise, Asya'ya kıyasla daha geniş düzlükler ve daha düşük nüfus yoğunluğundan ötürü bu tür yollar genellikle metropollerde veya dar alanlarda, ulaşımı hızlandırmak ve trafik yoğunluğunu sınırlandırmak için kent planlamalarına eklenmiştir [Martono ve Gusdini, 2021].

Bu süreçte özellikle Avustralya, Çin, Güney Kore ve Hindistan'da bulunan yol ve köprü altlarında çeşitli uygulamalar görülmektedir **Şekil 3.3**. Birden çok metropole sahip bu ülkeler, yüksek nüfus yoğunluğu, gelişmiş altyapı ve ekonomik faaliyetler açısından önemli merkezlerdir. Bundan dolayı şehirlerindeki altyapılarını çağdaşlaştırmak için büyük yatırımlar yapmaktadırlar. Özellikle çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik odaklı yeşil alanlar, parklar ve meydanlar üretilmektedir. Ayrıca bu alanlar, kalabalık ve kapalı mekanların fazla olduğu bu ülkelerdeki insanlar için de rahat bir nefes alma ve yeni bir deneyim imkânı sunmaktadır.

Şekil 3.3: Avustralya ve Asya kıtasından Fish Lane Town Square [Web 71], Kathipara Urban Square [Web 72], (Extra)Ordinary Arboretum [Web 73], Wuxiang 987 High Line Park [Web 74], One Green Mile [Web 75] ve Eungbong Terrace [Web 76].

Avustralya'nın Brisbane kentindeki bir demiryolunun altında otopark olarak kullanılan alanı dönüştürme projesiyle ortaya çıkan Fish Lane Town Square, içerdiği yenilikçi ve yemyeşil bitki örtüsü ile bir zamanlar soğuk olan beton boşluğa zengin yeşil katmanlar eklenerek insanları oyalanmaya ve yaşamaya davet etmektedir **Şekil 3.3**. Meydan, kentsel dokudaki göz ardı edilmiş alanların, sosyal, kültürel, çevresel ve ekonomik dayanıklılık ve refah için iskelet sağlayan kamusal varlıklara dönüştürülme potansiyelini örneklemektedir [Web 71]. (Extra)Ordinary Arboretum, Güney Kore'nin Seoul şehrinde Hannam yolunun altında yer alan ve alt geçidin tam tersi bir ortam oluşturma çabasıyla tasarlanan bir kamusal alan projesidir **Şekil 3.3**. Özgürce oturulan birçok dış mekanla bütünsel bir kentsel mekân deneyimi sunan ve canlı bir kamusal alan olan meydan, yolun böldüğü mahallelerinin birleştirici unsuru niteliği taşımaktadır [Web 73]. One Green Mile, Hindistan'ın Mumbai kentindeki Senapati

Bapat Marg üst geçidinin altındaki ihmal edilen alanı, yeni aktivite olanakları sağlayarak, hareketliliği iyileştirerek ve görsel bir kimlik oluşturarak tüm yerel topluluk için kamusal bir alana dönüştürmektedir **Şekil 3.3**. Proje, yoğun Hint metropollerinde az kullanılan kamusal alanlar için yeni bir ölçüt belirleyen sürdürülebilir kentsel gelişime yönelik bir yaklaşım sunmaktadır [**Web 75**].

Avrupa'da yükseltilmiş yol ve köprü sıklığı yukarıda belirtilen kıtalara göre sınırlıdır. Kıtadaki ülkeler arası mesafelerin kısa olmasının yanı sıra demiryolu ve kara yolu altyapısı oldukça gelişmiştir. Coğrafi yapının genellikle düz arazilerden oluşması ve şehirleşme düzeyinin yer seviyesinde yolların verimli bir şekilde kullanılmasına olanak tanınmasından dolayı bazı durumlarda bu projeler uygulanmaktadır. Avrupa'da trafiğin kontrolü çoğunlukla tüneller ve yer altı ulaşım ağlarıyla sağlandığından bu yükseltilmiş yolları azaltmaya sebebiyet vermektedir [**Borelli, vd., 2014**].

Avrupa'da da diğer kıtalarda görüldüğü üzere bu görece az sayıdaki yolların altında çeşitli kamusal alan projeleri yer almaktadır **Şekil 3.4**. Yeşil alanlar, açık hava sinemaları, yürüyüş parkurları, sanat sergileri, oyun ve spor alanları içeren bu insan odaklı kamusal alanlar, araç trafiğinden kaynaklanan ses ve hava kirliliğini azaltıp kentsel yaşam kalitesini arttırmaya yönelik tasarımsal stratejiler içermektedir.

Şekil 3.4: Avrupa kıtasından Elinor-Ostrom Park [**Web 77**], A8ernA [**Web 78**], Folly For a Flyover [**Web 79**] ve Vltavska Underground [**Web 80**].

Avusturya'nın başkenti Viyana'da yer alan Elinor-Ostrom Park, bir demiryolu ağının çevresine inşa edilmiştir **Şekil 3.4**. Bu demiryolu, parkın farklı bölümlerini sorunsuz

bir şekilde birbirine bağlamakta ve kentsel aktiviteler için bir mekânsal omurga ve bir kanal görevi görmektedir. Renk paletiyle karakterize edilen demir yolunun altındaki bu gölgeli alan, parkın çeşitli aktivitelerine olanak sağlayarak park içinde önemli bir çekim merkezi haline gelmektedir [Web 77]. Hollanda'nın Zaanstad kentinde bulunan ve bir diğer yol altı proje olan A8erna, 1970'lerde mahalleyi bölen otoyolun inşa edilmesiyle beraber ihmal edilen ve otopark olarak kullanılan alandaki dönüşüm projesi sonucu ortaya çıkmıştır **Şekil 3.4**. Yerel yönetim ve halkın işbirliği içinde geliştirilen projede, kazılıp oluşturulan havuz, kaykay rampaları, dans sahnesi, futbol ve basketbol sahası, otopark, süpermarketin bulunduğu kapalı meydan, çiçekçi, balıkçı dükkanı ve mini marina gibi oldukça çeşitli işlevlerin yer alması alanı canlı bir kamusal alan haline dönüştürmektedir [Web 78].

Dünyanın farklı bölgelerinde yol altında yer alan alanların değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu projeler, verimli biçimde kullanılamayan bu alanları işlevsel hale getirerek hem toplumsal hem de çevresel yararlar sağlamaktadır. Bu alanlar, boş alanların insanların kullanımına açılmasından öteye geçerek kentsel planlamanın önemli unsurlarından biri haline gelebilmektedir. Bu işlevsiz alanlar modern şehirlerde yeni yaşam alanları, yeşil alanlar, sosyal etkileşim alanları, ticaret merkezleri ve ulaşım altyapılarını entegre edebilecek değerli bölgeler olarak kullanıma katılmayı beklemektedir. Bu tür projeler, şehirlerin daha sürdürülebilir ve verimli şekillenmesini sağlayarak yaşam kalitesini artıracak, ulaşımı kolaylaştıracak ve/veya olumsuz çevresel etkileri azaltarak sürdürülebilirliği katkı sağlayabilecektir.

3.2 Köprü ve Yol Altı Alanların İncelendiği Çalışmalar

Literatürde köprü ve yol altı alanların incelendiği az sayıda bilimsel çalışma yer almaktadır. Ülkemizde Trabzon ilindeki karayolu köprülerinin altında kalan mekânların incelendiği çalışmada bu alanların olumsuz etkilerinin ortaya çıkardığı sorunun çözülüp toplumun ortak yararı için kullanılabileceğini göstermek amaçlanmıştır. Çalışma şehirden seçilen dokuz adet yol veya köprü altında kalan alan incelenmiştir. Gözlemlere göre bu alanlarda yolların görünmeyen yerlerini kapatmak için duvar resimleri veya basit bitkilendirmeler, rastgele ya da tasarlanmış park alanları, otobüs durakları ve platformları, büfeler, toplu taşıma geçitleri ve reklam panoları gibi unsurlar yer almaktadır. Ayrıca bu alanların çoğu insanların hem yaya olarak hem de araçla bir yerden bir yere gitme amacıyla kullanılmaktadır. Çalışma

sonunda alanların çevrelerinin bir parçası olarak ele alınıp tasarım ve işlevlerinin Trabzon'un tarihi kimliği ile uyumlu hale getirilmesi için iyileştirme çalışmaları ve düzenlemeler yapılması önerilmiştir. Ayrıca sergi, sinema, tiyatro, oyun, aydınlatma, kültürel faaliyetler ve yeme-içme alanları gibi geçici çözümlerin daha büyük tasarımlar ve kullanımlar için fikir verebileceğinden bahsedilmektedir [Akıncı, Demir ve Demirel, 2016].

Biesecker'in (2015) çalışmalarında Amerika Birleşik Devletleri otoyol altlarının tasarlanması tartışılmaktadır. Çalışmada **Francis ve Marcus'un (1998)** kamusal alan tanımlamalarından faydalanıp bu tür alanları mahalle parkı, doğrusal park ve kentsel plaza olarak değerlendiren projeler üzerinden örnekler verip erişim, güvenlik ve aydınlatma, programlama, toplum bağlantısı, görsel karmaşıklık, yönetim, doğa, kirlilik, otoyol yapısının kullanımı ve açıklık gibi on tasarım stratejisi üzerinden değerlendirilmiştir. Organize edilmiş güvenli bir alan ile açık ve kuralsız bir alan isteyen iki zıt görüşlü katılımcıların yer aldığı alan çalışmasında ise ortak paydada buluşulan tasarım stratejileri tespit edilmiştir. Çalışma sonunda erişilebilir, güvenli, estetik açıdan hoş bir tasarıma sahip, otoyolu çevreleyen topluluklarla ilgili ve kentsel alanlarının kültürüne saygı duyan, açıklık ve belirsizlik duygusunu teşvik eden bir tasarımın iki topluluğu da tatmin edeceği belirtilmiştir. [Biesecker, 2015].

Lak ve Ramezani (2020) İran'daki çalışmasında köprü altında kalan mekânın kullanıcılarının çevresel tercihlerini ortaya koyarak bu mekânların tasarımına uygun bir model elde etmeyi amaçlamaktadır. İlk aşamada, kentlilerin çevresel tercihlerini incelemek amacıyla, 50 kişinin kentsel köprülerin altındaki terk edilmiş mekânlara ilişkin görüşleri incelenmiş ve köprü altlarındaki mekânların tasarımını etkileyen çevresel örüntüler çıkarılmıştır. İkinci aşamada ise çalışmanın ilk aşamasından elde edilen çevresel örüntüler, Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı ve Kentsel Tasarım bölümlerinden mezun olan 144 öğrencinin ankete katılımı ve örnekleme yöntemi ile incelenmiştir. Sonuçlar, kentlilerin köprü altındaki alanların tasarımı için emniyet ve güvenlik, fiziksel uyum, görünürlük, canlılık, duysal zenginlik, aidiyet duygusu ve iklimsel konfor gibi çevresel tercihlerinin olduğunu göstermiştir [Lak ve Ramezani, 2020].

Anuar ve Abdullah'ın (2022) Malezya'nın Kuala Lumpur kentindeki çalışmasında arazi değerini arttırmak gibi ekonomik yönlerden, daha sağlıklı bir kentsel yaşam tarzını teşvik etmek gibi sosyal yönler kadar çeşitli faydalar sağlayabileceğinden

dolayı sürdürülebilir kompakt bir şehre ulaşmanın anahtarı olarak görülen “yeşil altyapı” yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşıma göre kentteki biyolojik çeşitliliği artırmak ve böylece daha iyi bir hayat kalitesini teşvik etmek için bir fırsattır. Çalışmada Kuala Lumpur’daki yükseltilmiş otoyolların altındaki en büyük artık alanları temsil eden üç adet yükseltilmiş otoyol analiz edilmiştir. Gözlemler sonucu kolay ulaşımına sahip iki otoyol altının kamusal alan, servis fonksiyonla ulaşılan kamusal alan ve transit alan merkezinden, zor ulaşımına sahip diğer alanın ise transit alan sirkülasyonu ve erişilemeyen alanlardan oluştuğu belirtilmiştir. Uzman görüşü olarak ise peyzaj mimarlığı alanında doktora derecesine sahip akademisyenler, peyzaj mimarları ve otoyol yetkililerinden oluşan bir gruba anket çalışması sunulmuştur. İlk olarak yeşil altyapının ekonomik faydalarını, sosyal faydalarını ve çevresel faydalarını iki kayıp alan tipolojisi ile ilişkili değişkenler olarak listeleyen puanlama bölümü yer alırken ardından verilen puanlar hakkındaki görüşlerini tartışmaları ve netleştirmeleri istenmiştir. Görüşler sonrasında yeşil altyapı yaklaşımının faydalarını kapsayan temel faktörler not edilip ortalama puanlar hesaplanmıştır. Kilit faktörlerin yerellik ve alan bağlamı, erişilebilirlik, güvenlik, topluluk ihtiyaçları ve yerel otoriteden onay olduğu tespit edilmiştir. Ulaşımı kolay tipoloji için en yüksek değerleri iklim ve mikroklimatik değişiklikler, biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi, rekreasyon, turizm ve sosyal etkileşim fırsatları, artan şehir çekiciliği ve artan mülk değerleri almıştır. Ulaşımı zor tipoloji için ise hava kalitesinin iyileştirilmesi, toprak kalitesinin iyileştirilmesi ve erozyonun önlenmesi ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve iyileştirilmesinin yüksek değerlere ulaşması en üst sıradaki faydaların çevresel boyutla ilgili olduğunu vurgulamaktadır. Bu alanlara erişimin kısıtlı olması ise oradaki sosyal olanakların kısıtlanması ile açıklanmaktadır [Anuar ve Abdullah, 2022].

Bir diğer çalışmada Kuala Lumpur’da bir önceki çalışmada yer alan otoyollardan olan DUKE otoyoluna odaklanılmıştır [Anuar ve Ahmad, 2017]. Çevresinde dini kurumları, ticari arsalar ve yeni inşa edilmiş bir karma konut kulesi bulunan alanda gözlem ve veri toplama yöntemleriyle çağdaş olguyu gerçek yaşam durumu içinde incelenmesine olanak tanıyan bir alan çalışması yapılmıştır. Öncelikle alanın çoğunlukla yiyecek-içecek alışverişi, araç park yeri, hava koşullarından korunma ve atık boşaltma gibi amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalışma alanındaki yükseltilmiş otoyol, kent sakinleri arasında bağlantıyı ve hareketliliği artırmış olsa da artık alanların ortaya çıkması da kentsel alanların süreksizliğine sebep olmuştur.

Yükseltilmiş otoyolun altında bulunan arta kalan alanlar küçük, düzensiz ve kapalı olduğundan işlevi tanımlanamayan parçalanmış kentsel alanları göstermektedir [Anuar ve Ahmad, 2017].

Amerika Birleşik Devletleri'nin Boston şehrinde yer alan ve bir otoyoldan yeşil yola dönüşen Northend Parkı'nı konu alan bir çalışmada ise otoyol tünelinin tepesindeki çatı bahçesi olan yeşil yolda, insanları, şehir manzarasını ve eğlenceyi birbirine bağlamakta olan park içerisinde sanat enstalasyonları, su çeşmeleri, tarihi öğeler, yiyecek alanları, toplu taşıma ve bisiklet paylaşım istasyonları yer almaktadır. Çalışmada anket yoluyla kullanıcıların davranış kalıplarını, üç aylık yoğun fiziksel gözlem analizi yoluyla sosyal aktivitelerin sıklığını ve son olarak yerel yönetimle olan görüşmeler yoluyla mahallelinin ihtiyaçlarını belirlemek için bir kamusal yaşam değerlendirme biçimi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda park, transit geçiş alanı, yürüme ve bisiklete binme fırsatı, ekonomik fırsatlara erişilebilirlik, sosyal ve devlet hizmetleri, canlı topluluk ve kültürel rekreasyon fırsatları, sağlıklı ve güvenli mahalle şartları bakımından yüksek bir değer alırken, ekonomik açıdan yüksek gelirli konut fırsatı oluşturma konusunda düşük bir puan almıştır [Mahmoud, vd. ,2019].

Yukarıdaki çalışmaların bütününe bakıldığında bu alanların sosyal, ticari, psikolojik, kentsel ve kültürel açıdan önemli özellikleri incelenmiş ve farklı çıkarımlar elde edilmiştir **Tablo 3.1**. İnsanların bu alanları hangi amaçla kullandıkları ve ne tür aktivitelerde bulundukları gibi gözlemlerde bulunularak kullanım şekilleri hakkında bilgiler elde edilmiştir. Bu gözlemler, bu alanların daha verimli ve işlevsel hale getirilmesi için iyileştirme önerilerine olanak sağlamıştır. Önerilerin, alanların potansiyelini açığa çıkararak hem şehirlerin genel yapısına hem de insanların günlük yaşamına ve kentsel planlama süreçlerine daha iyi entegre olmasına olumlu katkılar yapması beklenmektedir.

Tablo 3.1: Köprü ve yol altı çalışmaların elde ettiği çıkarımlar.

Çalışma	Ülke	Alana Dair Çıkarımlar
Akıncı, Demir ve Demirel (2016)	Türkiye	Tarihi kimliğe uygun hamleler ve sergi, sinema, tiyatro, oyun, aydınlatma, kültürel faaliyetler ve yeme-içme alanları gibi geçici çözümler.
Biesecker (2015)	ABD	Erişilebilir, güvenli, estetik açıdan hoş bir tasarıma sahip, otoyolu çevreleyen topluluklarla ilgili ve kentsel alanlarının kültürüne saygı duyan, açıklık ve belirsizlik duygusunu teşvik eden bir tasarım.
Lak ve Ramezani (2020)	İran	Emniyet ve güvenlik, fiziksel uyum, görünürlük, canlılık, duysal zenginlik, aidiyet duygusu ve iklimsel konfor gibi unsurlar.
Anuar ve Abdullah (2022)	Malezya	İklim ve mikroklimatik değişiklikler, biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi, rekreasyon ve sosyal etkileşim fırsatları, artan şehir çekiciliği, artan mülk değerleri, hava ve toprak kalitesinin iyileştirilmesi ve erozyonun önlenmesi gibi kriterler.
Anuar ve Ahmad (2017)	Malezya	Yiyecek-içecek alışverişi, otopark, hava koşullarından korunma, atık boşaltma gibi amaçlar.
Mahmoud, vd. (2019)	ABD	Geçiş alanı, yürüme ve bisiklete binme, ekonomik fırsatlara erişilebilirlik, sosyal ve devlet hizmetleri, canlı topluluk ve kültürel rekreasyon fırsatları, sağlıklı ve güvenli mahalle şartları bakımından yüksek, ekonomik açıdan yüksek gelirli konut fırsatı oluşturma konusunda düşük değerler.

4. METODOLOJİ

Alan çalışmasının metodolojik altyapısı; mevcut literatür araştırmaları üzerinden kent-insan ilişkilerine dair tanımlanmış 40 adet kritere dayanmaktadır **Tablo 4.1**. Bu kriterler kamusal alanlar ve meydanlar üzerine yapılan teorik araştırma sonucunda, çeşitli kuruluşlara ve araştırmacılara ait 20 farklı çalışma kapsamında belirlenmiştir. Söz konusu kriterler yapılan değerlendirmeler sonrasında çevresel/fiziksel ve sosyal/psikolojik olmak üzere iki ana başlığa ayrılmıştır. Çevresel/fiziksel başlığı altında kentsel, kültürel, biçimsel, görsel, doğal, donatı, idari, davranışsal ve ergonomi olmak üzere dokuz adet, sosyal/psikolojik ana başlığı altında ise psikolojik, sosyal ve ekonomik olmak üzere üç adet alt başlık belirlenmiştir **Tablo 4.1**.

Tablo 4.1: Alan çalışmasının metodolojik altyapısını oluşturan kriterler.

KRİTERLER											
ÇEVRESEL / FİZİKSEL								SOSYAL / PSİKOLOJİK			
KENTSEL	KÜLTÜREL	BİÇİMSSEL	GÖRSEL	DOĞAL	DONATI	İDARİ	DAVRANIŞSAL	ERGONOMİ	PSİKOLOJİK	SOSYAL	EKONOMİK
Yakın Çevrenin Kalitesi	İmaj / Kimlik	Esnek Tasarım	Sınırlılık	Farklı İklimsel Koşullara Uygunluk	Kentsel Donatıların Kalitesi	Bakımlılık / Temizlik	Herkes İçin Erişilebilirlik	İnsan Ölçeğiyle Uyum	Aidiyet Hissi Oluşturma	İşlevsellik	Yerel Ekonomiyi Destekleme
Trafik Yoğunluğunun Derecesi	Tarihi Anlam	Fiziksel Büyüklük - Nüfus Dengesi	Geniş / Çok Yönlü Bakış Açıları Sunma	Yeşil Alan / Peyzaj Varlığı	Nitelikli Oturma ve Dinlenme Alanları Barındırma	Güvenlik Gerekliliklerine Uygunluk	Ulaşılabilirlik		Yer Hissi Oluşturma	Sosyal Yaşamı İyileştirme	Ticari Alanlar İçerme
Konumun Çekiciliği	Anıtsal / Kültürel Unsur	Düzen	Görsel Estetik		Yeterli / Doğru Aydınlatma		Yürüme Rotalarının Kalitesi		Stres Azaltma / Rahatlık Sağlama	Sosyal Sürdürülebilirliği Destekleme	
		Kapalılık Hissiyatı Sağlama					Yeni Deneyim Sunma		Güvende Hissetirme	Çeşitli Aktiviteler Sunma	
							Gece Gündüz Kullanımı			Kamusal Hayata Canlılık Katma	
							Geçiş Alanı Olma			Fikir Alışverişine Olanak Sağlama	
							Yönlendirme				

Kent-insan ilişkileri dahilinde belirlenen ve çeşitli başlıklara ayrılan kriterler üzerinden hem mekânı hem de kullanıcıyı araştırma odağı olarak kabul eden gözlem ve anket yöntemlerine dayanan iki parçalı bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir.

Bu çerçevede ilk olarak her iki meydana ait gözlem analizleri yapılmış ve belirlenen 10 kriter bağlamında değerlendirilmiştir. Değerlendirilen kriterler arasında meydanın yakın çevresinin kalitesi, çevresindeki trafik yoğunluğunun derecesi, tarihi anlamı, anıtsal/kültürel unsur varlığı, geniş/çok yönlü bakış açıları sunması, insan ölçeğiyle uyumu, sosyal yaşamı iyileştirmesi, yerel ekonomiyi desteklemesi ve ticari alanlar içermesi gibi faktörler yer almaktadır **Tablo 4.2**.

İkinci olarak meydanları aktif kullanmakta olan kişilerle anket çalışması yapılmıştır. Anket, katılımcıların meydanla olan ilişkilerine, kullarımlarına ve toplumsal işlevselliği hakkındaki algılarına odaklanmıştır. Alanlar için ayrı form oluşturulmuş ve sadece açıklama kısmı birbirinden farklı olup tamamen aynı sorular kullanılmıştır. Anket kapsamında yaş, cinsiyet ve meydan kullanım sıklığı gibi 3 adet kişisel soru ve 30 kritere yönelik 48 adet Likert Ölçeği ile yanıtlanacak soru yer almaktadır **Tablo 4.3**. Ölçek aralığı daha tanımlı veri toplamak amacıyla 7 olarak belirlenmiştir **EK-2**.

Tablo 4.2: Alan çalışmasının gözlem analizlerine ait 10 kriter.

KRİTERLER											
ÇEVRESEL / FİZİKSEL								SOSYAL / PSİKOLOJİK			
KENTSEL	KÜLTÜREL	BİÇİMSEL	GÖRSEL	DOĞAL	DONATI	İDARİ	DAVRANIŞSAL	ERGONOMİ	PSİKOLOJİK	SOSYAL	EKONOMİK
Yakın Çevrenin Kalitesi	İmaj / Kimlik	Esnek Tasarım	Sınırlılık	Farklı İklimsel Koşullara Uygunluk	Kentsel Donatıların Kalitesi	Bakımlılık / Temizlik	Herkes için Erişilebilirlik	İnsan Ölçeğiyle Uyum	Aidiyet Hissi Oluşturma	İşlevsellik	Yerel Ekonomiye Destekleme
Trafik Yoğunluğunun Derecesi	Tarihi Anlam	Fiziksel Büyüklük - Nüfus Dengesi	Geniş / Çok Yönlü Bakış Açılarının Sunma	Yeşil Alan / Peyzaj Varlığı	Nitelikli Oturma ve Dinlenme Alanları Barındırma	Güvenlik Gerekliliklerine Uygunluk	Ulaşılabilirlik		Yer Hissi Oluşturma	Sosyal Yaşamı İyileştirme	Ticari Alanlar İçerme
Konumun Çekiciliği	Anıtsal / Kültürel Unsurlar	Düzen	Görsel Estetik		Yeterli / Doğru Aydınlatma		Yürüme-Rotalarının Kalitesi		Stres Azaltma / Rahatlık Sağlama	Sosyal Sürdürülebilirliği Destekleme	
		Kapalılık Hissiyatı Sağlama					Yeni Deneyim Sunma		Güvende Hissetirme	Çeşitli Aktiviteler Sunma	
							Gece-Gündüz Kullanımı			Kamusal Hayata Canlılık Katma	
							Geçiş Alanı Olma			Fikir Alışverişine Olanak Sağlama	
							Yönlendirme				

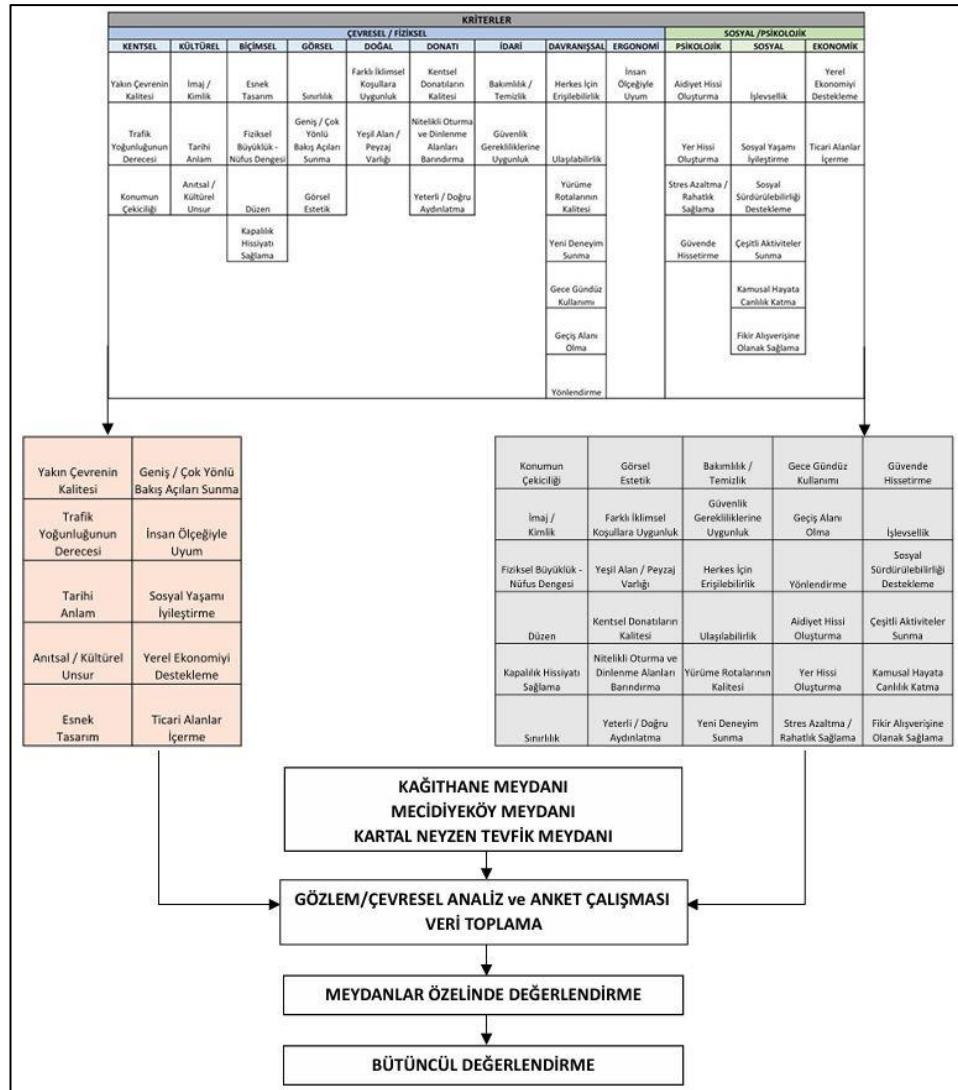
Tablo 4.3: Alan çalışmasının anket çalışmasına ait 30 kriter.

KRİTERLER											
ÇEVRESEL / FİZİKSEL								SOSYAL / PSİKOLOJİK			
KENTSEL	KÜLTÜREL	BİÇİMSEL	GÖRSEL	DOĞAL	DONATI	İDARİ	DAVRANIŞSAL	ERGONOMİ	PSİKOLOJİK	SOSYAL	EKONOMİK
Yakın Çevrenin Kalitesi	İmaj / Kimlik	Esnek Tasarım	Sınırlılık	Farklı İklimsel Koşullara Uygunluk	Kentsel Donatıların Kalitesi	Bakımlılık / Temizlik	Herkes için Erişilebilirlik	İnsan Ölçeğiyle Uyum	Aidiyet Hissi Oluşturma	İşlevsellik	Yerel Ekonomiye Destekleme
Trafik Yoğunluğunun Derecesi	Tarihi Anlam	Fiziksel Büyüklük - Nüfus Dengesi	Geniş / Çok Yönlü Bakış Açılarının Sunma	Yeşil Alan / Peyzaj Varlığı	Nitelikli Oturma ve Dinlenme Alanları Barındırma	Güvenlik Gerekliliklerine Uygunluk	Ulaşılabilirlik		Yer Hissi Oluşturma	Sosyal Yaşamı İyileştirme	Ticari Alanlar İçerme
Konumun Çekiciliği	Anıtsal / Kültürel Unsurlar	Düzen	Görsel Estetik		Yeterli / Doğru Aydınlatma		Yürüme-Rotalarının Kalitesi		Stres Azaltma / Rahatlık Sağlama	Sosyal Sürdürülebilirliği Destekleme	
		Kapalılık Hissiyatı Sağlama					Yeni Deneyim Sunma		Güvende Hissetirme	Çeşitli Aktiviteler Sunma	
							Gece-Gündüz Kullanımı			Kamusal Hayata Canlılık Katma	
							Geçiş Alanı Olma			Fikir Alışverişine Olanak Sağlama	
							Yönlendirme				

Anket formunda kişisel soruların ardından gelen 4. sorudan 37. soruya kadar meydanın çevresel/fiziksel özellikleri ile ilgili 34 adet soru yer almaktadır **EK 1**. Bu bölümde meydanın kentsel, kültürel, biçimsel, görsel, doğal, donatı, idari ve davranışsal özelliklerine odaklanılmıştır. Bu sorular, meydanın fiziksel yapısının ve çevresinin

kullanıcılar üzerindeki etkilerine, kullanıcıların meydana nasıl davrandıklarına ve bu alandaki öğelerin insanların yönelimlerini nasıl şekillendirdiğine yanıt aramaktadır. 38. sorudan 51. soruya kadar ise meydanın sosyal/psikolojik özellikleri ilgili 14 adet soru yer almaktadır. Bu kısımda da aidiyet, yer hissi, rahatlık ve güvende hissettirme gibi psikolojik ve sosyal sürdürülebilirlik, aktivite çeşitliliği, kamusal hayata canlılık katma ve fikir alışverişine olanak sağlama gibi sosyal özelliklere odaklanılmıştır. Bu sorular ise meydanın sosyal ilişkileri ve toplumsal etkileşimi nasıl şekillendirdiğini anlamaya ve insan üzerindeki psikolojik etkilerini incelemeye yöneliktir.

Bu süreç sonucunda elde edilen veriler bütüncül bir bakış açısıyla analiz edilmiş ve literatürde yer alan söylemler üzerinden tartışılmıştır **Şekil 4.1**.

Şekil 4.1: Alan çalışmasında kullanılmış metodolojik altyapı.

5. ALAN ÇALIŞMASI

Araştırma kapsamında incelenmek üzere, İstanbul ilinde yer alan Kağıthane Meydanı, Mecidiyeköy Meydanı ve Kartal Neyzen Tevfik Meydanı çalışma alanları olarak seçilmiştir. Bu meydanların öncelikli seçilme sebepleri; her üç meydanın da yeni bir kamusal alan türü olan köprü altı meydanları kategorisine girmesi ve bulunduğu bölgede yoğun kullanıma sahip olmasıdır. Bu meydanların bulunduğu alanlarda, geçmişte yoğun bir araç hakimiyeti olup yaya kullanımı ciddi anlamda kısıtlandırılmıştır. Ancak bu alanlar hem kentsel alanlarla bağlantıyı sağlamakta hem de çok çeşitli tasarım ve kullanım seçeneklerine olanak tanımaktadır. Potansiyeli yüksek bu alanlar, yıllar içinde yerel yönetimlerin desteği ve çeşitli kentsel tasarım projeleri ile yaya kullanımına uygun hale getirilmiş ve daha etkin bir şekilde değerlendirilmeye başlanmıştır. Doğru bir kentsel tasarım süreci ve çeşitli müdahalelerle benzeri alanlarda mevcut olan soğuk ve karanlık atmosferin olumsuz etkileri azaltılabilir, bu sayede meydanların daha fazla insan tarafından kullanılabilir hale gelmesi sağlanabilmektedir [Akıncı, Demir ve Demirel, 2016]. Çeşitli ulaşım akslarının kesiştiği bölgelerde yer alan bu meydanlar da yalnızca insanlara sundukları faydalar ile sınırlı kalmayıp kentsel planlamaya da önemli olumlu etkiler sağlama amacıyla inşa edilmiştir. Bu sebeplerden ötürü bu meydanların kent-insan ilişkileri dahilinde incelenmesi uygun görülmüştür.

Tezin alan çalışması kapsamında önce araştırma yöntemi belirlenip ardından Gebze Teknik Üniversitesi Rektörlüğü İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 14.01.2025 toplantı tarih ve 2025/02-02 oturum sayılı etik kurulu onay belgesi 15.01.2024 tarihinde alınmıştır **EK-3**.

Bu bölümde ilk olarak alan çalışmasının uygulandığı mekanların inşa süreçlerine, hedeflerine ve içeriklerine dair bilgiler yer almaktadır. Ardından alanın mevcut durumu, çevresel faktörler ve mekânın genel işleyişi hakkında bilgi toplamak amacıyla gerçekleştirilmiş olan gözlem analizleri ile toplanmış olan veriler sunulmaktadır. Bir sonraki bölümde kent ve insan ilişkisi hakkında bilgi toplamak amacıyla gerçekleştirilen anket araştırması ile elde edilen çevresel/fiziksel ve sosyal/psikolojik veriler yer almaktadır. Bu veriler hem fiziksel hem de sosyal faktörlerin bir arada ele alındığı değerlendirme süreci için temel oluşturmuştur. Bölüm sonunda elde edilen bu verilerin incelenen meydanlar bağlamında bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

5.1 Alan Çalışmasının Uygulandığı Meydanlar

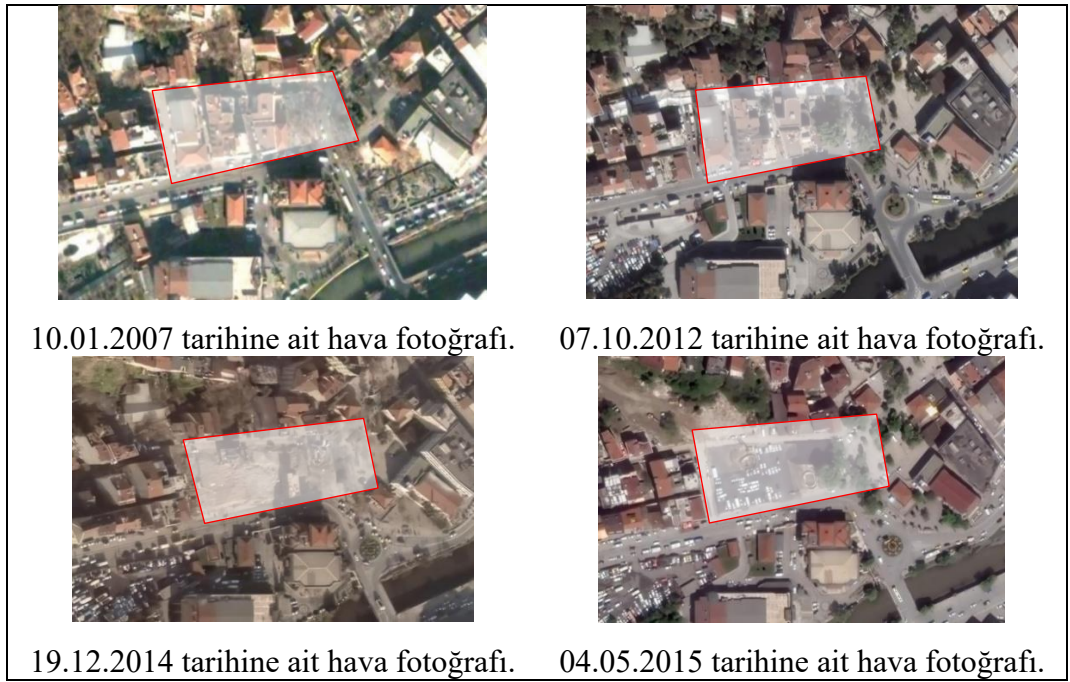
Bu kısımda tezin alan çalışmasının gerçekleştirildiği Kağıthane Meydanı, Mecidiyeköy Meydanı ve Kartal Neyzen Tevfik Meydanı çeşitli özellikleriyle birlikte açıklanmıştır. Bölümler kapsamında her iki meydanın mevcut durumunun anlaşılması ve mekânsal analizlerin yapılabilmesi için temel oluşturan meydanların konumu, geçmişteki kullanım durumu, içerdiği fiziksel unsurlar, planlama stratejileri, yapılma süreci ve amacı gibi bilgiler yer almaktadır.

5.1.1 Kağıthane Meydanı

Kağıthane Meydanı, İstanbul'un Kağıthane ilçesindeki Merkez Mahallesi'nde yer alan ve Kağıthane Belediyesi tarafından inşa edilen bir meydandır.

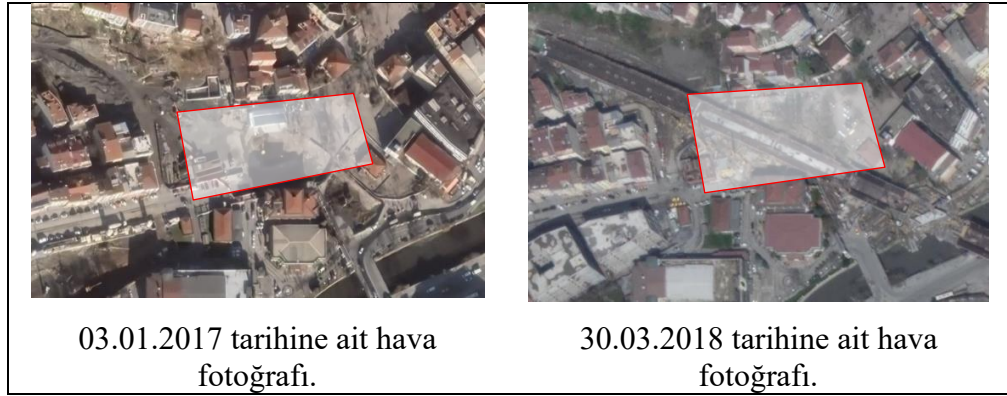
5.1.1.1 Kağıthane Meydanı'nın Gelişim Süreci

Meydan 20 bin metrekarelik büyük bir alanda yer aldığından proje dört etap halinde inşa edilmiştir [Web 81]. Meydanın metro altında yer alan kısmın bulunduğu alanda 2014 sonuna dek apartman blokları yer almıştır. Yıl sonuna doğru yapılar yıkılıp yerine proje yapılmamış ve 2015 yılından itibaren otopark olarak kullanılmıştır Şekil 5.1.

Şekil 5.1: Kağıthane Meydanı'nın bulunduğu alanın 10.01.2007, 07.10.2012, 19.12.2014 ve 04.05.2015 tarihine ait hava fotoğrafları [Web 82].

2017 yılının başlarında yeni bir metro güzergahının inşaatına başlanmasıyla beraber otoparkın bulunduğu alanda Kağıthane metro istasyonunun çalışmaları yer almıştır **Şekil 5.2.** 2018'in sonlarına doğru metro istasyonu çalışmalarının tamamlanmasıyla beraber o alan tekrardan otopark olarak kullanılmaya devam etmiştir **Şekil 5.3** [Web 83].

Şekil 5.2: Kağıthane Meydanı'nın bulunduğu alanın 03.01.2017 ve 30.03.2018 tarihine ait hava fotoğrafları [Web 82].

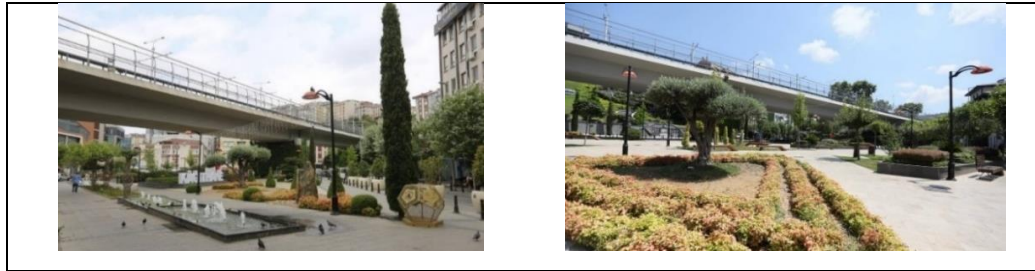
Şekil 5.3: 2018'de Kağıthane Meydanı'nın bulunduğu alandaki otopark [Web 83].

Metro hatlarının alana dahil olmasıyla birlikte 2020 yılının ortalarına doğru Kağıthane Belediyesi tarafından, Mecidiyeköy-Kağıthane-Mahmutbey Metro Hattı'nın viyadük altında otopark olarak kullanılan alan dahilinde bir düzenleme projesine başlanmıştır **Şekil 5.4.** Düzenleme projesi kapsamında yeni bir meydan inşa edilmesinin yanı sıra yakın çevredeki Daye Hatun Cami Meydanı'nı yenileme, yaya kaldırımlarını ve araç yollarını düzenleme ve altyapı çalışmaları gibi çalışmalarda bulunulmuştur [Web 84].

Şekil 5.4: Kağıthane Meydanı'nın bulunduğu alandaki inşaat çalışmaları [Web 83].

4 ay süren inşaat sonrasında 18 Aralık 2020 tarihinde Kağıthane Meydanı'nın ilk etabı açılmıştır **Şekil 5.5**. Bu etapta toplamda 9.300 metrekarelik alanın 5.700 metrekaresi gezi ve yürüyüş yolu olarak, 1100 metrekaresi meydan içi araç yolu olarak, 2.500 metrekaresi ise yeşil alan olarak tasarlanmıştır. İkinci etap kapsamında meydana estetik görüntü ve sosyal alanlar sağlamak adına süs havuzu, dekoratif aydınlatmalar, duvar çalışmaları, yaya kaldırımları, yürüyüş yolları, kitap kafe ve kent mobilyaları eklenmiştir. 10.000 metrekare yeşil alan, ağaç ve bitkilerle yeni peyzaj düzenlemeleri kazandırılmıştır **Şekil 5.6**. 18 Eylül 2021'de ikinci etap çalışmaları tamamlanıp alan tamamen kullanıcıların hizmetine açılmıştır. Bu kapsamda ilçe merkezindeki 20.000 metrekarelik alanın 12.000 metrekaresi botanik bahçe ve meydan, 5.500 metrekaresi yeşil alan ve 2.500 metrekaresi de yürüyüş yolları olarak tasarlanmıştır [Web 84]. Meydandaki toplam yeşil alan, toplam alanın %28'ini oluşturmaktadır.

Şekil 5.5: İlk etap çalışmaları sonucu Kağıthane Meydanı [Web 85].

Şekil 5.6: İkinci etap çalışmaları sonucu Kağıthane Meydanı [Web 86].

Metronun Kağıthane Deresi'ni geçmek üzere kullanacağı yükseltilmiş yolun, kuş bakışı bakıldığında diyagonal olarak ikiye böldüğü meydanın çevresindeki çeşitli yapılar ve yapıların çevreleri de düzenlenmiştir. Proje alanı içinde yer alan kültürel miraslardan Daye Hatun Cami ile Tarihi Sıbyan Mektebi de dokusuna uygun şekilde ve yeni çevre düzenlemeleriyle yenilenmiştir [Web 84]. Üçüncü ve dördüncü etap çalışmalarında ise meydanın yakın çevresine yönelik çalışmalarda bulunulmuştur. Üçüncü etap kapsamında çevredeki araç yolları genişletilmiş, kaldırımlar düzenlenmiş, yeni kent mobilyaları eklenmiş ve çeşitli altyapı çalışmaları yapılmıştır. 11 Ocak 2022'de üçüncü etabın çalışmaları tamamlanıp son etabın çalışmalarına geçilmiştir. Bölgedeki özel mülklerin kamuya devredilmesiyle İsmetpaşa Caddesi'nde dört şeritli gidiş geliş yolu, geniş yaya kaldırımları, peyzaj alanları, aydınlatma ve oturma alanlarıyla yapılp düzenleme projesi tamamlanacaktır [Web 81].

5.1.1.2 Kağıthane Meydanı'nın Mevcut Durumu

Kağıthane Meydanı, ilçenin merkezi bir konumunda ve metronun Kağıthane Deresi'ni geçmek üzere kullandığı köprü'nün altında yer almaktadır. M7 Yıldız-Mahmutbey ve M11/U1 & U2 (Gayrettepe – İstanbul Havalimanı – Halkalı) metro hatlarıyla, Kağıthane durağında inerek meydana ulaşmak mümkündür Şekil 5.7. Metronun yanı sıra çeşitli şehir içi otobüsleriyle bu meydana ulaşmak mümkün kılınmıştır.

Şekil 5.7: Meydan ve Kağıthane metro durağı bağlantısı.

Daye Hatun Cami'nin önünde yenilenmiş haliyle yer alan meydan ile bir bütünlük oluşturulmaya çalışılmıştır. Metro durağında başlayan veya biten yoğun yaya aksı, ilk olarak yeni oluşturulan meydandan caminin karşısındaki meydana, ardından ticari fonksiyonların yoğun olduğu Sadabad Caddesi üzerinde bulunan yürüyüş yoluna bağlanmaktadır.

Metronun geçtiği köprünün meydana inen kolonları sarmaşıklarla kaplanarak doğal bir görüntü oluşturulması amaçlanmıştır. Ancak şu an mevsimsel koşullar nedeniyle bu sarmaşıkların sadece dalları mevcuttur. Meydanın içerisinde oldukça çeşitli bir bitki örtüsü yer almaktadır. Meydan'da oya ağacı, palmye, hatmi, akçaağaç, ıhlamur gibi bitki türlerinin yanında fosilleşmiş ağaç kalıntıları, yaşlı ve görkemli ağaçlar da bulunmaktadır **Şekil 5.8**. Bu unsurların üzerlerine bilgi levhaları yerleştirilmiştir.

Şekil 5.8: Meydandaki bitki ve ağaç çeşitliliği.

Meydana farklı kotlardan erişim sağlanması adına bir merdiven yerleştirilmiştir **Şekil 5.9**. Meydanda benzer oturma mobilyaları kullanılmış olup peyzaj düzenlemelerinin çevrelerine ve birbirlerinden uzak yerleştirilmiştir. Ayrıca bazı mobilyalarda prizler bulunmasına rağmen zamanla bu üniteler kullanılmaz hale gelmiştir.

Şekil 5.9: Meydana ulaşım imkânı sağlayan merdiven.

Meydanın köprü altında kalan kısmında zeminde su öğelerine yer verilirken cami tarafındaki alanda İstanbul'un simgesi lale motifinin yer aldığı bir adet süs havuzu yer almaktadır. Meydanın içerisinde geri kazanılabilir atık kumbarası ve çöp kutuları olmak üzere atık alanları bulunmaktadır **Şekil 5.10**. Hayvanların da düşünüldüğü meydanda mama bırakılabilecek beslenme noktaları oluşturulmuştur **Şekil 5.11**.

Şekil 5.10: Meydanda yer alan atık kutuları.

Şekil 5.11: Meydanda yer alan hayvanlar için besleme noktaları.

Meydanın yürünebilir zemini sert traverten kaplamadır ve çevresindeki kaldırımla ayrıştırılmıştır **Şekil 5.12**. Aydınlatma elemanları yeterli ışık sağlamak amacıyla sık ve düzenli yerleştirilmiştir. Meydanı çeşitli açılardan gören güvenlik kameraları da yer almaktadır. Meydanın yol altında kalan rekreasyon alanında peyzaj ve yeşil alanlar ön planda tutulup herhangi bir anıtsal veya kültürel obje yer almazken cami tarafındaki alanda Mustafa Kemal Atatürk heykeli ve üç adet Türk bayrağı bulunmaktadır.

Şekil 5.12: Meydanın zemini.

5.1.2 Mecidiyeköy Meydanı

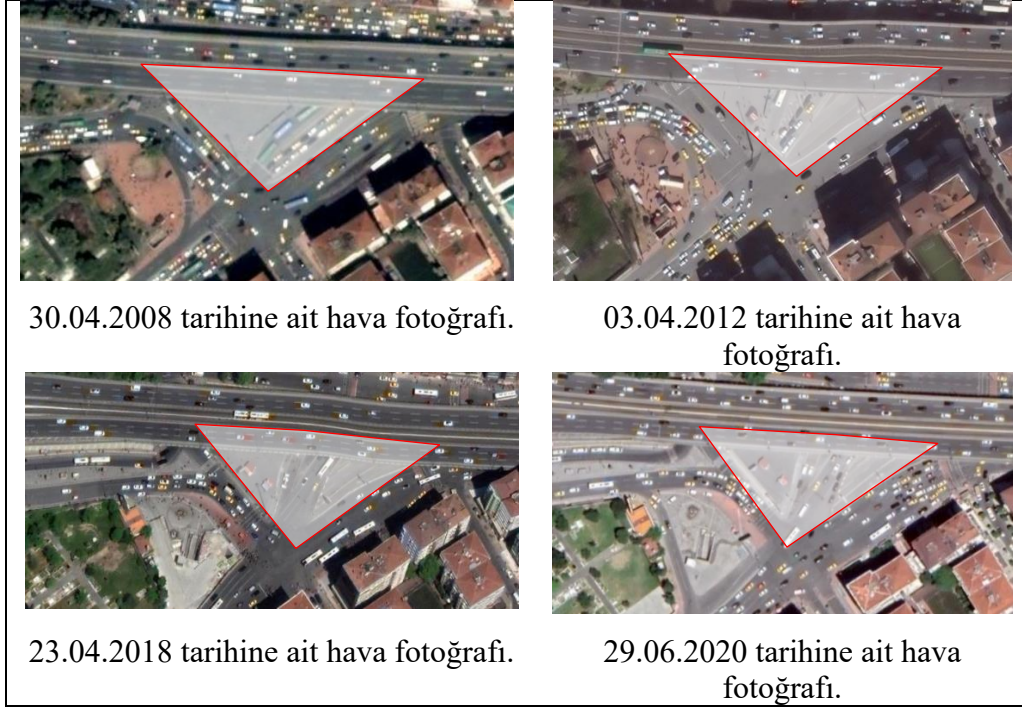
Mecidiyeköy Meydanı, İstanbul'un Şişli ilçesinin Mecidiyeköy Mahallesi'nde İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından inşa edilen bir meydandır.

5.1.2.1 Mecidiyeköy Meydanı'nın Gelişim Süreci

Meydan İstanbul'un hem araç hem de yaya trafiği bakımından en yoğun bölgesinde, Mecidiyeköy viyadüğünün altında yer almaktadır. Viyadük, 1970 yılında açılan İstanbul'un ilk boğaz köprüsü ile en sık kullanılan yollardan olan D100 karayolu bağlantısını sağlamak adına 1975 yılında hizmete açılmıştır **Şekil 5.13**. Viyadük altında, kendiliğinden oluşan alan uzun yıllar boyunca trafiğe teslim olan beton ve asfalt zeminli bir bölge olarak işlev görmüştür **Şekil 5.14**; araçların Büyükdere Caddesi'nden Mecidiyeköy Yolu Caddesi'ne geçmelerini sağlayan bir bağlantı yolu ve çeşitli şehir içi otobüslerinin bekleme alanı olarak kullanılmıştır **Şekil 5.15**. Alanda insanların aktif kullanımını teşvik edecek hiçbir düzenleme yapılmamıştır. Bundan dolayı söz konusu alanda otobüs durakları ve seyyar satıcılar dışında başka bir unsur neredeyse hiç yer almamıştır [Web 87].

Şekil 5.13: 1974 yılından Mecidiyeköy Viyadüğü'nün yapım çalışmaları [Web 87].

Şekil 5.14: Mecidiyeköy Meydanı'nın bulunduğu alanın 30.04.2008, 03.04.2012, 23.04.2018 ve 29.06.2020 tarihine ait hava fotoğrafları [Web 82].

Şekil 5.15: Meydanın bulunduğu alan araç hakimiyetindeyken [Web 88].

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen çevre düzenleme girişimlerinin ardından, 22 Ocak 2021 yılında meydandaki yenileme çalışmalarına başlanmıştır **Şekil 5.16**. Mecidiyeköy Meydanı, çalışmaların başlamasından 10 ay sonra, 21 Ekim 2021 tarihinde yenilenmiş haliyle halkın hizmetine sunulmuştur. Alanın içinden geçen yollar ve otobüs durakları kaldırılıp araçlardan ziyade insanların kullanımına sahip bir meydan oluşturulmuştur **Şekil 5.17** [Web 89].

Şekil 5.16: Mecidiyeköy Meydanı yenileme çalışmaları [Web 90].

Şekil 5.17: Meydanın 16.08.2022 tarihine ait hava fotoğrafı [Web 82].

Günlük ortalama 1 milyon 300 bin kişinin kullandığı Mecidiyeköy Meydanı'nın inşaat alanı 7.800 metrekareye yayılmıştır. Alanda 450 metrekarelik oturma ve dinlenme alanları yer alırken 2.500 metrekarelik yeşil alan yer almıştır **Şekil 5.18**. Meydandaki toplam yeşil alan, toplam alanın %32'sini oluşturmaktadır. Yeşil alanların yanı sıra peyzaj düzenlemeleri için de toplamda 63 adet tek tip ağaç dikilmiştir [Web 89].

Şekil 5.18: Mecidiyeköy Meydanı planı [Web 91].

Meydan düzenlemesi kapsamında konsept eskizleri İstanbul merkezli bir tasarım ofisi olan “caps.office” tarafından hazırlanmıştır. Bu projenin, konsept geliştirme, uygulama projeleri ve uygulama danışmanlık hizmetleri gibi aşamaları ise İstanbul merkezli bir diğer ofis olan Kaat Mimarlık tarafından tamamlamıştır [Web 92].

Caps.office ekibinin konsept çalışmalarında dört bir tarafı yoğun trafikle çevrili olan alanda araçların gürültüsü ve kalabalıktan, yeşil alan ile bir tampon oluşturulup kullanıcıyı o kaostan ayırarak güvenli ve yeşil bir meydan oluşturmak hedeflenmiştir. Meydanın, araçlardan kaynaklanan ses ve görsel kirliliğin yoğun olduğu tarafa bakan sınırları yeşil alan olarak düzenlenerek ağaç ve bitkilerin varlığı ile, meydanın çevresindeki gürültü ve ses kirliliğine karşı ses perdesi oluşturulmuştur **Şekil 5.19** [Web 93].

Şekil 5.19: Mecidiyeköy Meydanı’nın yeşil alanlara sahip sınırları [Web 87].

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mecidiyeköy Meydanı’nın sanatsal ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapıp sanatla anılmasını isteginden ötürü alana iki adet yapı önerilmiştir. Bunlardan bir tanesi geçiş güzergahında yer alan yürüyüş boyunca izleyebilecekleri, isterlerse içine girip alanı deneyimleyebilecekleri ‘Mecidiyeköy Sanat’ yapısıdır **Şekil 5.20**. Diğer ise alanın kültürel refah seviyesini arttırmaya ve insanlara okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik oluşturulan ‘İstanbul Kitapçısı’dır **Şekil 5.21**. Yapılar birer saçak altına ve dışarıdan kitapların, rafların veya sergi ürünlerinin algılanmasına imkân tanıyan 360 derece ve büyük cam yüzeyler kullanılarak tasarlanmıştır. Ayrıca yapılar, deprem bölgesinde yer almasına ve viyadük altında yoğun titreşime maruz kalmalarına rağmen ileri çelik mühendisliği ve imalatı kullanılarak büyük açıklıklar ve konsollar oluşturulmuştur [Web 92].

Şekil 5.20: Mecidiyeköy Sanat [Web 91].

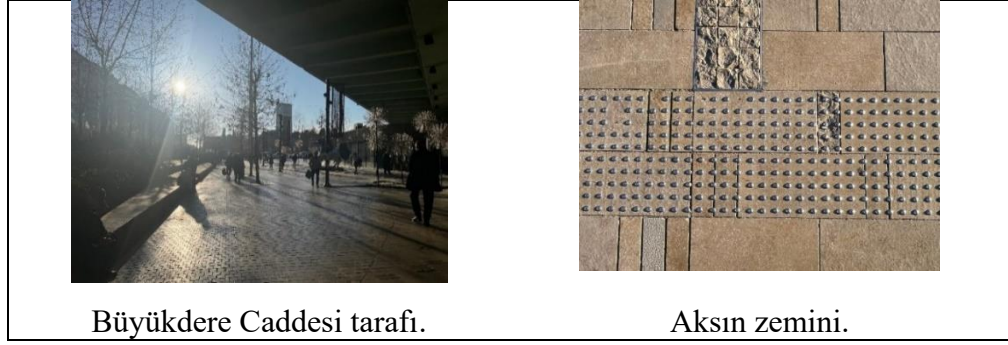

Şekil 5.21: İstanbul Kitapçısı [Web 91].

5.1.2.2 Mecidiyeköy Meydanı'nın Mevcut Durumu

Mecidiyeköy Meydanı yoğun bir trafik aksının tam ortasında ve İstanbul için çok merkezi bir konumda yer almaktadır. Meydanı Büyükdere Caddesi, Merkez Caddesi ve Mecidiyeköy Yolu Caddesi sınırlamaktadır. Meydana, şehir içi otobüslere ek olarak metrobüs ve M2 Yenikapı-Seyrantepe-Hacıosman ve M7 Yıldız- Mahmutbey metro ağıyla, Mecidiyeköy durağında inerek kolayca ulaşım sağlanmaktadır. Ulaşım ağlarının kesişim noktalarında bulunmasından dolayı insanlar bu alanı bir aktarma merkezi olarak kullanmaktadırlar.

Meydanda iki adet yaya yürüyüş aksı bulunmaktadır. Daha yoğun kullanılan ve Zincirlikuyu yönüne doğru olan Büyükdere Caddesi tarafındaki aks, insanların burayı deneyimlemesini teşvik eden, geniş, çeşitli estetik unsurlar ve zemin malzemeleri barındıran, meydandaki sanatsal ve kültürel yapıların okunabilirliğine imkân tanıyan bir yoldan oluşmaktadır **Şekil 5.22**. Yapıların arka tarafında ve Çağlayan yönüne doğru alan Mecidiyeköy Yolu Caddesi tarafındaki yaya aksı ise insanların tamamıyla bir yerden bir yere geçiş amacıyla kullandığı, dar ve estetik unsurlardan ziyade yeşil alanlarla iç içe bir yoldan meydana gelmektedir **Şekil 5.23**.

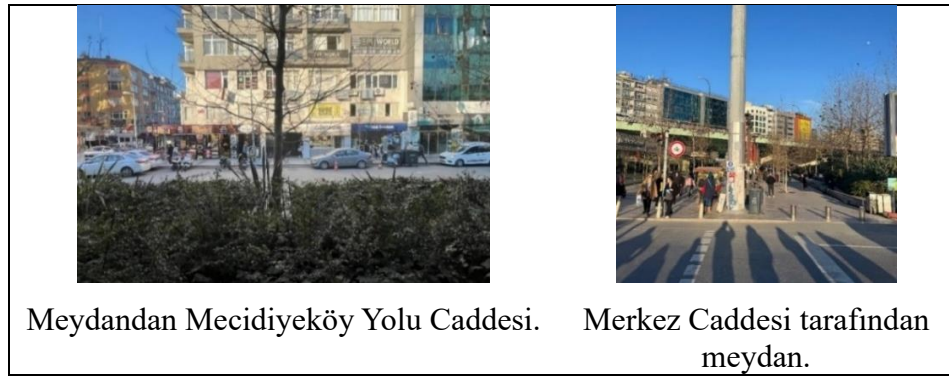

Şekil 5.22: Büyükdere Caddesi tarafındaki yayaların yoğun kullandığı aks ve zemini.

Şekil 5.23: Mecidiyeköy Yolu Caddesi tarafındaki, yeşil alanların yoğun olduğu aks ve zemini.

Üçgen şeklindeki meydanın üç kenarından iki tanesi trafik yoğunluğunun fazla olduğu Büyükdere Caddesi ve Mecidiyeköy Yolu Caddesi'ne bakmakta, Merkez Caddesi tarafındaki kenarı ise yayaların alana giriş çıkışlarını sağlamalarına olanak sağlamaktadır **Şekil 5.24**. Trafiğe bakan sınırlarda çeşitli ağaçlar ve bitkilendirmelerle kapatılarak ses ve görüntü kirliliği engellenmek istenmiştir. Bunların yanı sıra yayaların yoğun kullandığı aks üzerinde de çeşitli ağaçlar yer almaktadır.

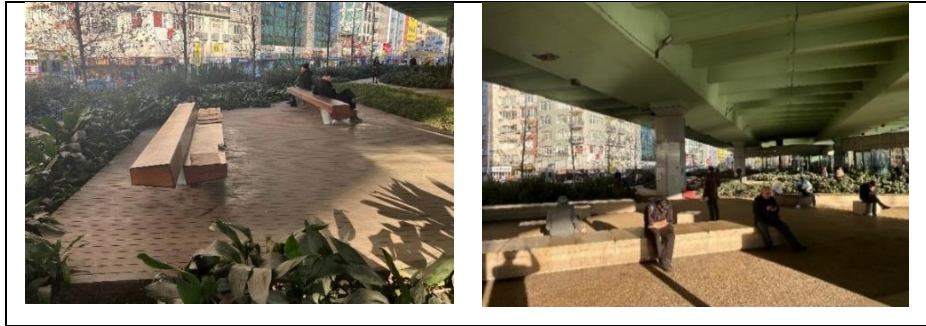

Şekil 5.24: Meydandan Mecidiyeköy Yolu Caddesi ve Merkez Caddesi tarafından meydan.

Meydanın oturma alanları sınırların kenarlarında ve yeşil alanların çevrelerinde toplanmıştır. Büyükdere Caddesi tarafında ahşap basamaklardan oluşan, şarj üniteli, oldukça geniş ve meydanın yoğun yaya aksına bakan oturma alanları bulunmaktadır **Şekil 5.25**. Mecidiyeköy Yolu Caddesi tarafında ise oturma alanları belirli bir simetriye sahip olmadan ve birbirlerinden uzak konumlandırılmıştır. Bu kısımdaki oturma alanları yolun altında kaldığından dolayı kullanıcılara çeşitli manzaralar sunmaktan ziyade kapalılık hissiyatını yaratmaktadır **Şekil 5.26**.

Şekil 5.25: Meydanın ahşap basamaklardan oluşan oturma alanları.

Şekil 5.26: Meydanın yol altında kalan bölümündeki oturma alanları.

Meydanda modern ve sanatsal bir anlayış benimsenirken bu anlayışa uygun estetik öğeler kullanılmıştır. Ünlü sanatçı Süleyman Saim Tekcan'ın Lale Sümbül adını verdiği at heykeli ve estetik açıdan meydanı zenginleştiren karahindiba bitkisinden esinlenerek oluşturulan gece aydınlatması dikkat çekici öğelerdir **Şekil 5.27**.

Şekil 5.27: Lale Sümbül heykeli ve gece aydınlatması.

Yükseltilmiş yolun meydanın içinde yer alan kolonlarını örtmek adına kompozit malzemeler tercih edilmiştir. Kolonlarla bitişik halde bulunan yağmur suyu borularıyla da yeşil alanların sulanmasına imkân verilmiştir **Şekil 5.28**. Aynı zamanda meydanda bir adet mobil atık getirme merkezi, atık kutuları ve bisiklet park yerleri içermektedir **Şekil 5.29**.

Şekil 5.28: Alanda bulunan kolonlar ve yağmur suyu boruları.

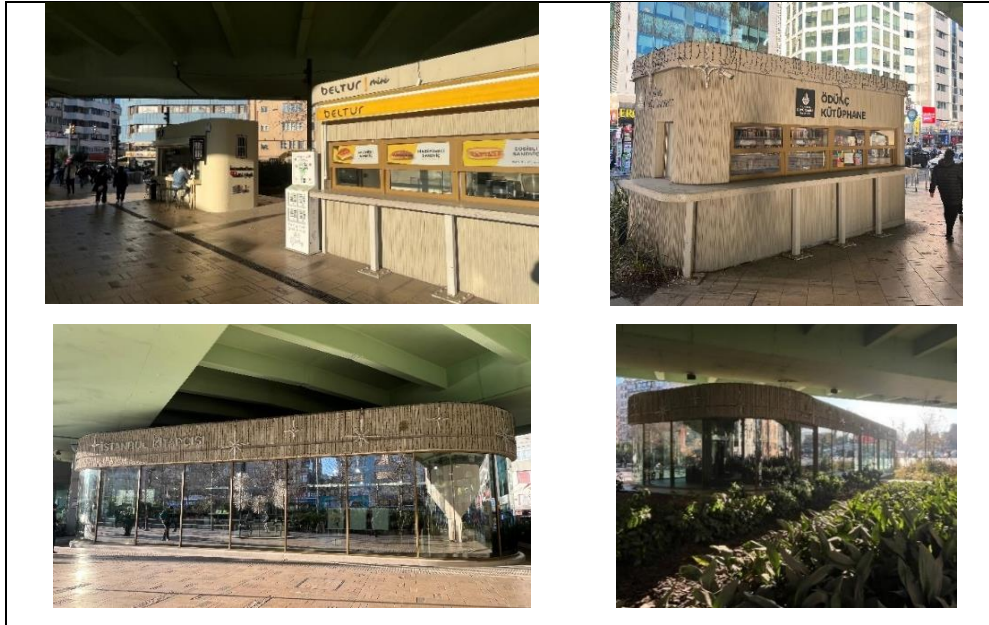
Şekil 5.29: Meydanda bulunan mobil atık getirme merkezi ve atık kutusu.

Aydınlatma elemanları yaya yollarında ve yol altında beton taşıyıcı elemanlara bağlanmış bir şekilde bulunmaktadır. Aynı zamanda Mecidiyeköy Sanat ve İstanbul Kitapçısı'nın saçaklarındaki ışıklandırmalar ve karahindibadan esinlenerek tasarlanan öğeler de alana estetik bir görünüm katmaktadır **Şekil 5.30**.

Şekil 5.30: Meydanın aydınlatma elemanları.

Meydanın sınırları içerisinde beş adet yapı bulunmaktadır **Şekil 5.31**. İki adet yiyecek ve içecek alanı, Ödünç Kütüphane, İstanbul Kitapçısı ve Mecidiyeköy Sanat, insanların ticari, kültürel, sanatsal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak inşa edilmiştir.

Şekil 5.31: Meydanda yer alan yapılar.

5.1.3 Kartal Neyzen Tevfik Meydanı

Neyzen Tevfik Meydanı, İstanbul'un Kartal ilçesindeki Karlıktepe Mahallesi'nde bulunan ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından inşa edilen bir meydandır.

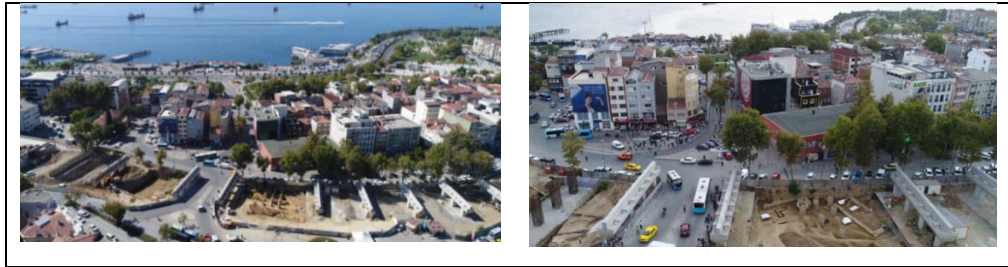
5.1.3.1 Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın Gelişim Süreci

Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın bulunduğu alan, uzun yıllar boyunca günümüzdeki işlevine benzer olarak, insanların yürüyüş yapabileceği ve oturup dinlenebileceği geniş bir açık alan olarak kullanılmıştır **Şekil 5.32**.

Şekil 5.32: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın bulunduğu alanın 19.07.2009 ve 25.09.2013 tarihine ait hava fotoğrafları [Web 82].

Marmaray hattının uzatılması kapsamında 2014 yılının ortalarına doğru alanın üzerinde yer alan demiryolu hattında çalışmalar başlanmıştır **Şekil 5.33**. Yaklaşık 5 yıl süren çalışmalar sonucu 2019 yılında Marmaray kullanıma açılmıştır. Hattın yeni duraklarından olan Kartal'ın meydanın tam üzerinde yer alması meydanın ulaşımına kolaylık sağlamaktadır.

Şekil 5.33: Meydanın bulunduğu alanda yapılan demiryolu çalışmaları [Web 94].

Alandaki demiryolu çalışmalarının tamamlanmasının ardından meydanın yeni görünümü için 2020 yılında Neyzen Tevfik Meydanı ve Kartal Stadı Parkı Çevre Düzenleme Projesi çalışmalarına başlanmıştır **Şekil 5.34**. Projenin tasarımı İstanbul merkezli Kutup Mimarlık tarafından yapılmıştır. Yenileme çalışmalarıyla eş zamanlı olarak Hürriyet Caddesi, Egemenlik Bulvarı ve Spor Caddesi'nde altyapı çalışmaları yürütülmüştür **Şekil 5.35 [Web 95]**.

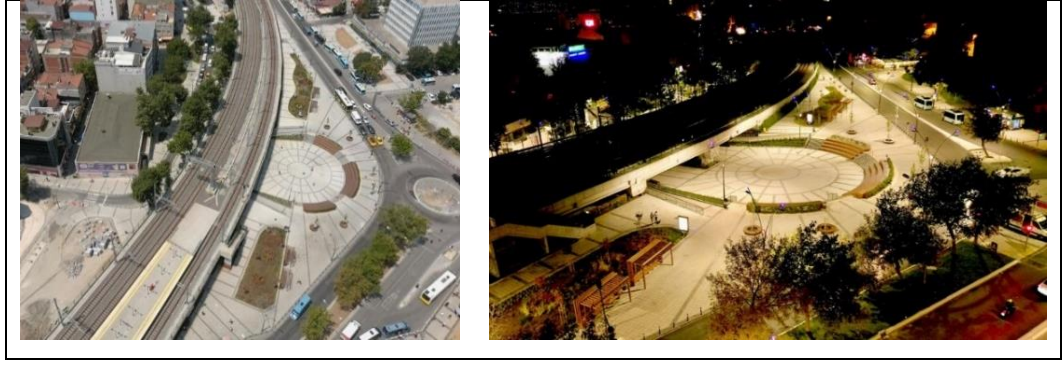

Şekil 5.34: Neyzen Tevfik Meydanı ve Kartal Stadı Parkı Çevre Düzenleme Projesi [Web 95].

Şekil 5.35: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı yenileme çalışmaları [Web 95].

Yaklaşık 2 yıl süren projenin tamamlanmasının ardından Kartal Neyzen Tevfik Meydanı, 15 Eylül 2022 tarihinde yeni görünümüyle insanların hizmetine sunulmuştur **Şekil 5.36**. 9.000 metrekare alan içerisinde yapılan ve 2.000 metrekare yeşil alan oluşturulan projede 250 kişilik amfi tiyatro yer almıştır [Web 96]. Meydandaki toplam yeşil alan, toplam alanın %22'sini oluşturmaktadır. Önceden meydanın Hürriyet Caddesi tarafında yer alan açık otopark da meydan sınırlarına dahil edilmiş ve bu alanın yerine meydanın yakın çevresine çeşitli otopark alanları oluşturulmuştur [Web 97].

Şekil 5.36: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı yeni görünümü [Web 95].

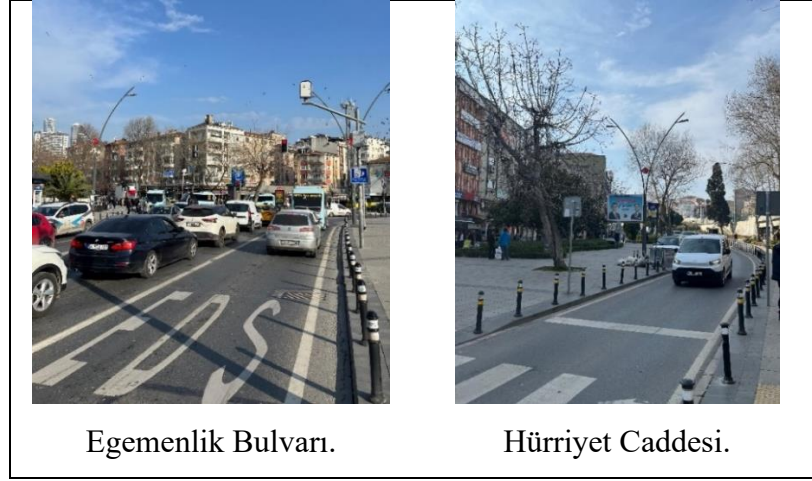
5.1.3.2 Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın Mevcut Durumu

Neyzen Tevfik Meydanı, şehir içi otobüslerin yoğun olduğu bir bölgenin merkezinde, Marmaray banliyö treninin Kartal istasyonunun altında yer almaktadır **Şekil 5.37**.

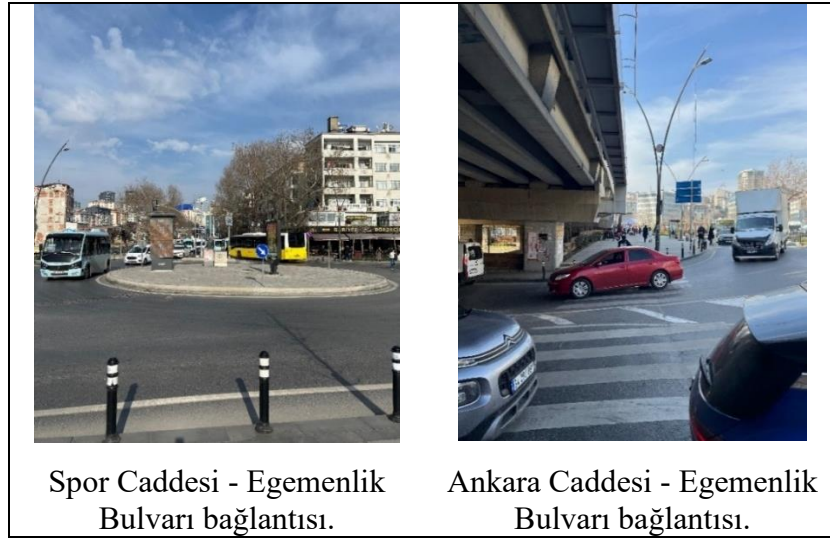

Şekil 5.37: Meydan çevresindeki toplu taşıma yoğunluğu.

Banliyö tren hattının ikiye böldüğü meydanın sınırlarını trafik yoğunluğunun oldukça yoğun olduğu Egemenlik Bulvarı ve Hürriyet Caddesi oluşturmuştur **Şekil 5.38**. Bu yollar üzerinde ve meydanın yakınında yer alan iki kavşaktan da Spor Caddesi, Yakacık Caddesi ve Ankara Caddesi'ne geçiş yapılmaktadır **Şekil 5.39**.

Şekil 5.38: Egemenlik Bulvarı ve Hürriyet Caddesi.

Şekil 5.39: Meydanın çevresindeki caddeler arası bağlantılar.

Meydanın Egemenlik Bulvarı tarafında, görsel ve işlevsel açıdan önemli bir unsur olan 40 metre çapında dairesel bir amfi tiyatro yer almaktadır **Şekil 5.40**. Bu amfi tiyatro, sadece estetik açıdan değil aynı zamanda toplumsal etkinliklerin düzenlenmesi açısından da önemli bir rol üstlenmektedir. Geniş alanın etrafı ise dört basamaktan oluşan ahşap oturma alanlarıyla çevrelenmiştir **Şekil 5.41**. Bu oturma düzeni, insanların etkinliklere katılmalarını sağlarken aynı zamanda sosyal etkileşime de olanak tanımaktadır. En üst kotta bulunan oturma alanların arkasında yeşil unsurlara yer verilerek estetik uyum sağlanması amaçlanmıştır. Cadde seviyesinden amfi tiyatro zeminine inişi için de merdiven basamaklarının yanı sıra rampalar yer almaktadır **Şekil 5.42**.

Şekil 5.40: Meydanda yer alan amfi tiyatrosu.

Şekil 5.41: Amfi tiyatroya yönelen oturma alanları.

Şekil 5.42: Cadde seviyesinden zemine inen rampa.

Amfi tiyatrosunun çevresine ahşap pergolalı ve ortasında ağaç olan dairesel oturma mobilyaları yerleştirilmiştir **Şekil 5.43**. Otobüs duraklarına oldukça yakın olan ve çevrelerinde yeşil alanlar bulunan oturma alanları, insanlara duraklara kıyasla daha rahat bir bekleme ve dinlenme olanağı tanımaktadır.

Şekil 5.43: Ahşap pergolalı ve dairesel oturma mobilyası.

Yayalar için meydan sınırları içerisinde yer alan demiryolu hattının altından Hürriyet Caddesi tarafına geçilen iki adet geçiş alanı bulunmaktadır **Şekil 5.44**. Bu geçiş alanlarına da çeşitli oturma mobilyaları ve peyzaj öğeleri yerleştirilmiştir **Şekil 5.45**. Ancak bu alanlarda bir basıklık ve bakımsızlık söz konusudur.

Şekil 5.44: Meydanın köprü altında kalan geçiş alanları.

Şekil 5.45: Meydanın köprü altındaki oturma mobilyaları.

Köprü altında kalan kısımlarda yolun taşıyıcı sistemlerini gizleyecek bir unsur yer almamakta ve ciddi bir görsel kirlilik bulunmaktadır. Ayrıca demiryolunun altına girişi engelleyecek ızgaralar ve dikenli teller de bu alanları çevrelemektedir **Şekil 5.46**.

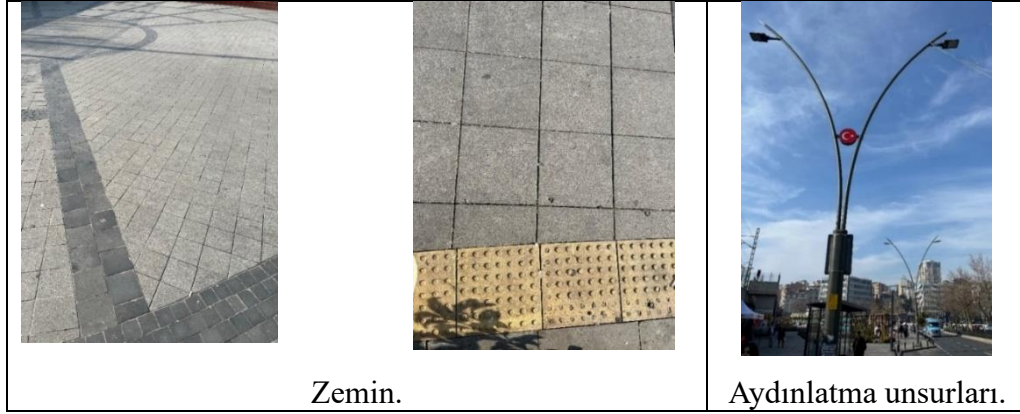
Şekil 5.46: Meydanın köprü altında görsel kirlilik içeren unsurlar.

Meydanın Hürriyet Caddesi tarafında da Egemenlik Bulvarı'nda olduğu gibi bir araç yoğunluğu bulunmaktadır. Meydanın bu kısmında diğer kısma kıyasla daha düzgün yürüyüş rotaları, atık kutuları, oturma alanları ve yeşil unsurlar yer almaktadır. Bu kısımda, oldukça sınırlı bir sert zemin olmasına rağmen donatı elemanlarının ve yaya yolları ile bir bütünlük sağlanmıştır **Şekil 5.47**.

Şekil 5.47: Meydanın Hürriyet Caddesi tarafındaki kısmı.

Meydanda çoğunlukla yürümeye gayet uygun olan sert taş kaplama zemin tercih edilmiş, açık alanlarında da aydınlatma elemanları yeterli ışık sağlamak adına sık ve düzenli konumlandırılmıştır **Şekil 5.48**. Ancak köprü altında kalan yarı-kapalı kısımlarda herhangi bir ışıklandırma yer almamaktadır. Her ne kadar köprü altı alanlar meydanın küçük bir kısmı olsa da bu durum gece kullanımını olumsuz etkilemektedir.

Şekil 5.48: Meydanın zemini ve aydınlatma unsurları.

5.2 Meydanların Belirlenen Kriterler Bağlamında Değerlendirilmesi

Bu kısımda alan çalışmasının gözlem analizleri ve anket çalışması sonucu elde edilen veriler sunulmaktadır.

5.2.1 Meydanların Gözlem Analizleri Üzerinden Değerlendirilmesi

Bu bölümde meydanlarda belirli süre geçirilerek, belirlenen 10 kriter dahilinde gözlemler ve analizler yapılarak elde edilen veriler sunulmaktadır. Veriler açıklandıktan sonra meydanlar, alan çalışmasının değerlendirme kısmında kullanılmak üzere her bir kriter özelinde puanlanmıştır. Puanlama anket çalışmasıyla bir bütünlük sağlamak adına 7 üzerinden yapılmıştır.

5.2.1.1 Kağıthane Meydanı'nın Gözlem Analizleri Üzerinden Değerlendirilmesi

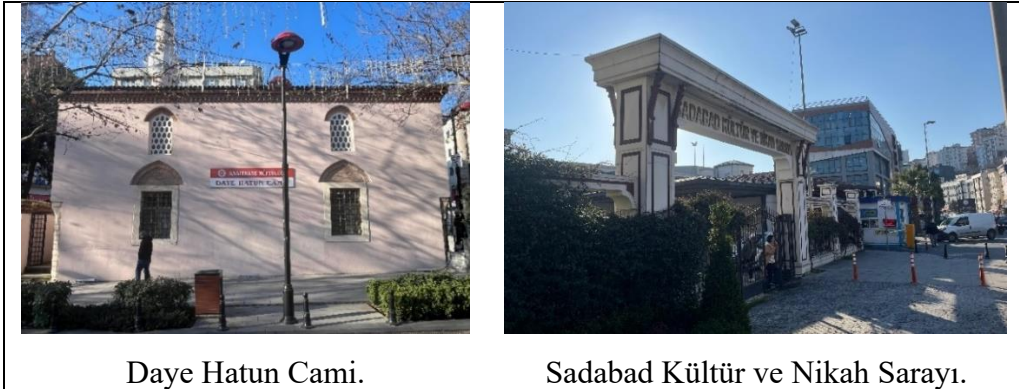
Kağıthane Meydanı'ndaki bu çalışma, hafta içi, 10:00-15:00 saatleri arasında ve güneşli bir zamanda yapılmıştır. 5 saatlik bu sürede kriterler dahilinde elde edilen bulgular ve değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır.

Yakın Çevrenin Kalitesi

Kağıthane Meydanı, bulunduğu mahallenin merkezi konumunda ve ulaşım ağlarına aktarma yapılan bir bölgede yer almaktadır. Meydanın yakınında iki metro durağı ve üç otobüs durağı bulunmaktadır. Kağıthane Meydanı'nı çevreleyen binalar genellikle konut yapıları olup zemin katlarında kitap kafe, büfe, kahvehane gibi ticari işlevler bulunmaktadır **Şekil 5.49**. Bunların yanında meydanın yakın çevresinde dört adet banka şubesi, iki adet cami, Kağıthane Belediyesi'ne ait tiyatro salonu, kültür merkezi ve evlendirme sarayı gibi çeşitli yapılar yer almaktadır **Şekil 5.50**.

Şekil 5.49: Meydanı çevreleyen konut ve ticari yapılar.

Daye Hatun Cami.

Sadabad Kültür ve Nikah Sarayı.

Şekil 5.50: Daye Hatun Cami ve Sadabad Kültür ve Nikah Sarayı.

Meydanın yakınında, Sadabad Caddesi üzerinde bulunan yürüyüş yolunda ise Kağıthane Kütüphanesi, Beyoğlu 43. Noterliği, kafe, lokanta, market gibi çok sayıda farklı işleve sahip mekân bulunmaktadır **Şekil 5.51**. Bu çeşitlilik, yürüyüş yolunun dinamik yapısını ve canlılığına oldukça katkı sağlamaktadır. Bunların yanı sıra meydana en fazla ulaşım imkânı sağlayan metro durağının altında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait bir kafe ve Kağıthane Sanat bulunmaktadır **Şekil 5.52**.

Şekil 5.51: Sadabad Caddesi üzerinde bulunan yürüyüş yolu.

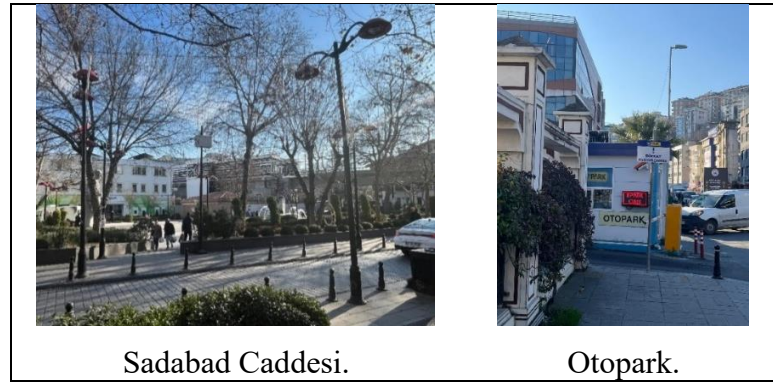
Şekil 5.52: Meydan ve metro bağlantısı üzerinde yer alan ticari ve kültürel yapılar.

Meydanın yakın çevresi insanların farklı ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. İstanbul'un farklı bölgelerinden ulaşımı sağlayan iki metro hattının meydanın yakınında yer alması daha çok sayıda insanın burayı deneyimlemesini sağlamaktadır. Bu özelliklere dayanarak meydanın yakın çevresinin kalitesi 7 üzerinden 5 olarak değerlendirilmiştir.

Trafik Yoğunluğunun Derecesi

Meydanın toplamda Eyüp Sultan Caddesi, Hasbahçe Caddesi ve Sadabad Caddesi olmak üzere üç adet ana caddeye cephesi bulunmaktadır. Ufuk Sokak ise bu alana

açılan tek sokaktır. Meydanın çevresindeki bu yolların hepsi araç trafiğine açıktır. Tek şeritli bu yollarda trafik yoğunluğu oldukça az olduğu gözlemlenmiştir. Yolların kenarındaki kaldırımlar ise oldukça geniştir. Meydanın kapladığı alanın çoğunluğu yaya hakimiyetindedir. Kağıthane Belediyesi Kültür Merkezi ve Nikah Salonu’nun yanında, Eyüp Sultan Caddesi’nden giriş çıkışı yapılan bir adet açık otopark yer almaktadır **Şekil 5.53**. Meydanda gözlem analizlerinin yapıldığı süre boyunca trafikten kaynaklanan gürültüye ve herhangi bir güvenlik tehdidine rastlanmamıştır.

Şekil 5.53: Sadabad Caddesi ve Eyüp Sultan Caddesi’nde yer alan açık otopark.

Yukarıda özetlenen olumlu özelliklere dayanarak meydanın trafik yoğunluğunun derecesi 7 üzerinden 6 olarak değerlendirilmiştir.

Tarihi Anlam

Kağıthane Meydanı’nın ve bulunduğu alanın eskiye dayanan köklü bir geçmişi bulunmamaktadır. Bu alan, geçmişte konut yapısı ve otopark olarak kullanıldıktan sonra 2020’nin sonlarına doğru, çağdaş kent meydanı anlayışına uygun olarak yeniden tasarlanmıştır. Meydan, tarihi anlama ve çeşitli tarihsel unsurlara sahip olmadığından bu kriter dahilinde 7 üzerinden 1 olarak değerlendirilmiştir.

Anıtsal/Kültürel Unsur

Meydanın köklü bir tarihi olmasa da alanda tarihi bir anıt bulunmaktadır. Meydanın köprü altında kalan rekreasyon alanında peyzaj ve yeşil alanlar ön planda tutulurken Daye Hatun Cami tarafındaki alanda bir adet Mustafa Kemal Atatürk heykeli ve üç adet Türk bayrağı bulunmaktadır **Şekil 5.54**.

Şekil 5.54: Meydanda yer alan Mustafa Kemal Atatürk heykeli.

Türkiye'nin modernleşme adımlarının öncüsü Mustafa Kemal Atatürk'ün heykelinin, çağdaş kent planlamasına uygun tasarlanan bu alanda yer alması bu ilişkiyi güçlendirmiştir. Meydanda geleneksel meydan anlayışına uygun bu unsur yer alırken herhangi bir modern sanat ögesi bulunmamaktadır. Bu özellikler dahilinde meydanın anıtsal/kültürel unsur içeriği 7 üzerinden 5 olarak değerlendirilmiştir.

Esnek Tasarım

Kağıthane Meydanı'nın kullanımı yılın farklı günlerinde ve çeşitli özel günlerde değişiklik göstermektedir. Ancak, meydanın mevcut tasarımında, bu kullanım çeşitliliğine tam anlamıyla uyum sağlayacak şekilde esnek ve modüler özellikler taşıyan unsurlar yer almamaktadır. Meydanın sabit unsurları, mevcut durumda kullanıcı ihtiyaçlarına göre adapte olamayan ya da yer değiştirilip kaldırılması kolay olmayan öğelerden oluşmaktadır. Meydanın merkezi sayılabilecek noktalarında bulunan ve geniş yer kaplayan iki adet su ögesi, alan kullanımını sınırlamaktadır **Şekil 5.55**. Bunun yanı sıra meydanın üzerinden geçen metro güzergahının alanın içine inen iki büyük kolonu, peyzaj düzenlemelerinin ve ağaçların sıklığı esnek tasarım anlayışına uymamaktadır. Oturma mobilyalarının ayaklarının tekerleksiz olsa da küçük tercih edilmesi yer değiştirilebilirliğini kolaylaştırmıştır. Meydan yılın belirli zamanlarında farklı etkinliklere ev sahipliği yapsa da kent mobilyaları, peyzaj düzenlemeleri ve estetik unsurlar, daha esnek ve modüler bir şekilde tasarlandığında daha geniş çaplı etkinlikler düzenlenip meydanın kullanım çeşitliliğinin artacağı düşünülmektedir.

Şekil 5.55: Meydandan kaldırılması kolay olmayan ögeler.

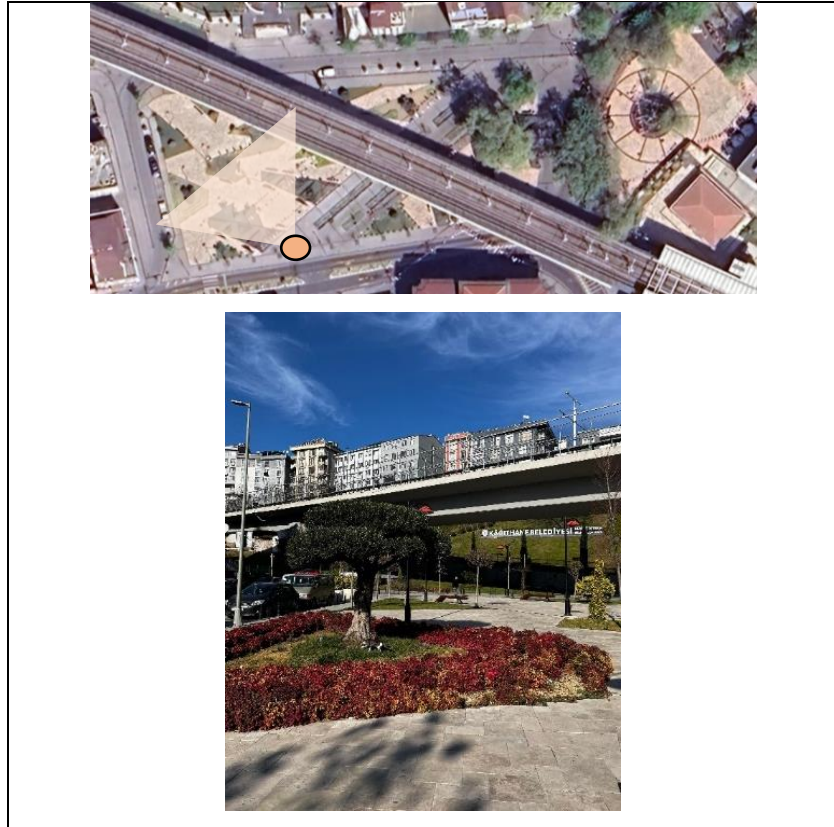
Yukarıda özetlenen olumlu ve olumsuz özellikler kapsamında meydanın esnek tasarımı 7 üzerinden 4 olarak değerlendirilmiştir.

Geniş/Çok Yönlü Bakış Açıları Sunma

Kağıthane Meydanı'nın 20.000 metrekarelik geniş bir alana yayılması ve çevresindeki binaların en fazla beş katlı olması hem yürüme halinde olan hem de oturan kullanıcılara geniş perspektifler sunmaktadır **Şekil 5.56**. Ayrıca peyzaj ve yeşil unsurlardaki görsel çeşitlilik de bakış açılarına boyut kazandırmaktadır **Şekil 5.57**. Bu bakış açılarına rağmen kullanılan estetik ve işlevsel donatı öğelerinin benzerliği, çevredeki yapılar ve meydanın üzerinden geçen metro hattı, meydanın sunduğu manzaraları sınırlamaktadır. Peyzaj öğelerinin zeminde kapladığı alanlarda ve bitki kullanımında farklılık sağlansa da oturma mobilyalarının benzerliği ve estetik unsur eksikliği manzara çeşitliliğine olumsuz yansımaktadır. Metronun geçtiği yükseltilmiş yolun meydana inen kolonları sarmaşıklarla kaplanarak doğal bir görüntü oluşturulması amaçlansa da görsel açıdan oluşan kapalılık hissinin önüne geçilememiştir. Ayrıca şu anki mevsimsel koşullar nedeniyle bu sarmaşıkların sadece dalları bulunmaktadır **Şekil 5.58**.

Şekil 5.56: Kağıthane Meydanı'ndan bakış açıları ve manzaralar.

Şekil 5.57: Kağıthane Meydanı'ndan bakış açıları ve manzaralar.

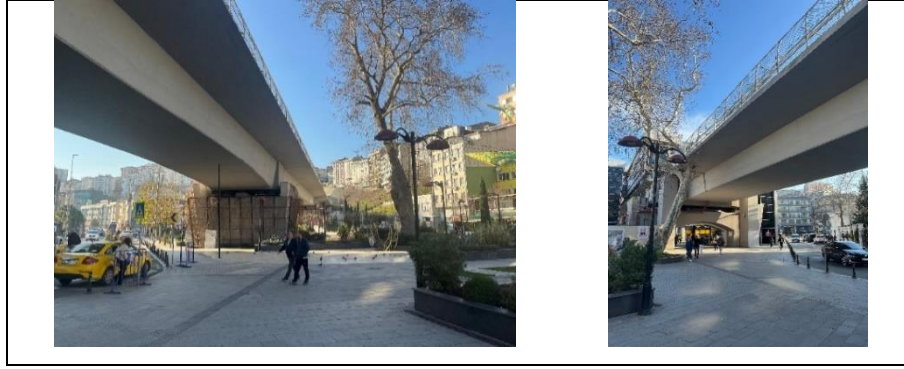

Şekil 5.58: Meydanda yer alan kolonları örtmek için kullanılan sarmaşıklar.

Meydan, yukarıda yer alan verilerle, geniş ve çok yönlü bakış açıları sunma kriteri kapsamında 7 üzerinden 4 olarak değerlendirilmiştir.

İnsan Ölçeğiyle Uyum

Meydanın içerdiği kentsel donatılar ve estetik unsurlar insan ölçeği göz önünde bulundurularak yerleştirilmiştir. Oturma alanları, aydınlatma elemanları, yeşil alanlar ve peyzaj düzenlemeleri, kullanıcıların hem rahatça hareket edebileceği hem de bu öğeleri etkin bir şekilde kullanabileceği biçimde planlanmıştır. Bu unsurların, günlük yaşamda ihtiyaç duyulan fonksiyonları karşılayacak şekilde düzenlendiği ve insanların bu unsurlar konusunda herhangi bir kullanım zorluğu yaşamadıkları gözlemlenmiştir. Ancak, meydanın genel tasarımında bazı zorluklar da bulunmaktadır. Meydan, toplamda 20.000 metrekarelik geniş bir alana yayılmaktadır. Ayrıca, alanda metro hattına ait iki büyük kolon, meydanın kullanımını ve fonksiyonel verimliliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Kolonlar, hem fiziksel olarak alanı bölen unsurlar oluşturmakta hem de meydanın kullanıcı dostu yapısını zayıflatmaktadır. Tüm bu faktörler, meydanın insan ölçeğiyle olan ilişkisini zayıflatmakta, estetik ve işlevsel unsurların etkisini büyük ölçüde sınırlamaktadır. Meydanı hem merkezi noktalarından hem de köşelerinden gözlemleyerek geniş alan ve büyük yapısal öğelerin, insanların mekanla olan etkileşimlerini ve meydanın kullanıcı dostu olma amacına ulaşmasını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir **Şekil 5.59**.

Şekil 5.59: Meydanın insan ölçeğiyle uyumunu kısıtlayan unsurlar.

Yukarıda özetlenen olumlu ve olumsuz özellikler dahilinde meydanın insan ölçeğiyle uyumu 7 üzerinden 4 olarak değerlendirilmiştir.

Sosyal Yaşamı İyileştirme

Kağıthane Meydanı'nda tek tip 3 kişilik 18 adet oturma alanı olmak üzere toplam 54 kişi için oturma elemanı vardır. Toplam 2.500 metrekare olan dolaşım alanları çerçevesinde her 46 metrekare için bir oturma elemanı olduğu görülmektedir. Bu mobilyalar, meydanın farklı yerlerine düzensiz olarak yerleştirilse de boyutları ve miktarları itibarıyla kullanıcıların dinlenme ve oturma ihtiyaçlarını karşıladıkları görülmüştür **Şekil 5.60**. Meydanda gözlem yapılan süre içerisinde birbirini tanımayan kişilerin bu banklarda otururken karşılıklı sohbet ettikleri ve birbirleriyle iletişim kurdukları gözlemlenmiştir.

Oturma mobilyası.

Mobilyaların yerleştirilme düzeni.

Şekil 5.60: Meydanda kullanılan oturma mobilyası ve yerleştirilme düzeni.

Bunun yanı sıra, meydanın geniş yüzey alanı, çeşitli etkinlikler ve organizasyonlar için elverişli bir ortam sunmaktadır. Meydan, kalabalıkların katılım gösterebileceği etkinlikler için yeterli alana sahip olup alandaki düzenlemelerle birçok farklı program

ve etkinlik gerçekleştirilebilmektedir **Şekil 5.61**. Ramazan ayında meydana çeşitli etkinlikler ve programlar düzenlenirken, bu etkinlikler için sahneler ve insanların çeşitli ihtiyaçlarına yönelik de stantlar kurulmaktadır. Ayrıca, meydana milli bayram günlerinde de kutlamalar yapılmaktadır. 23 Nisan, 19 Mayıs, 30 Ağustos ve 29 Ekim gibi milli bayramlarda Mustafa Kemal Atatürk heykeli önünde törenler düzenlenmektedir. Aynı zamanda akşam saatlerinde çeşitli etkinlikler yapılmaktadır [Web 98, Web 99]. Bu tür organizasyonların halkın bir araya gelmesi ve sosyal etkileşim için uygun bir ortam oluşturulmasına yardımcı olduğu düşünülmektedir.

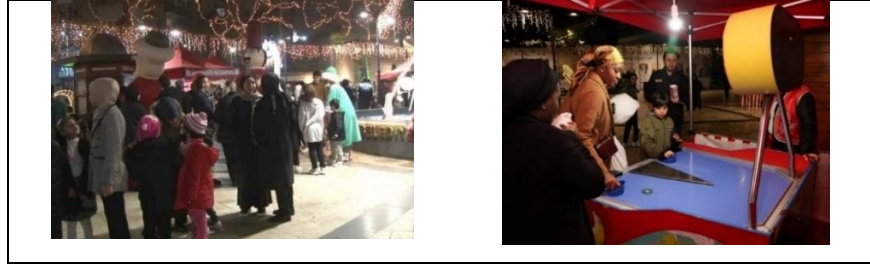

Şekil 5.61: Kağıthane Belediyesi'nin meydana etkinlikleri [Web 98, Web 99].

Yukarıda özetlenen bilgiler dahilinde meydan sosyal yaşamı iyileştirme kriteri dahilinde 7 üzerinden 5 olarak değerlendirilmiştir.

Yerel Ekonomiyi Destekleme

Meydan, yerel ekonomiyi desteklemek amacıyla çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapabilecek kapasiteye sahip geniş açık alanlar sunmaktadır. Özellikle Ramazan ayında ve milli bayramların kutlandığı akşamlarda meydan, yerel satıcılar ve küçük esnaf için belirli alanların tahsis edilmesiyle canlanmaktadır **Şekil 5.62**. Meydanın farklı yerlerine yerleştirilen tezgahlar ve stantlar, yerel üreticilerin ve küçük işletmelerin ürünlerini halka sunabilmesine olanak tanımaktadır. Meydan, yerel halk için ekonomik fayda sağlamakta ve toplumsal dayanışmayı pekiştiren bir rol üstlenmektedir. Ancak tüm bu olanaklar sadece belirli günlerde sağlanmakta olup yerel ekonomiye katkı sağlayacak kalıcı bir unsur eksikliği bulunmaktadır.

Şekil 5.62: Meydana kurulan geçici alanlar [Web 100].

Bu özellikler dahilinde meydan yerel ekonomiyi destekleme kriteri bakımından 7 üzerinden 5 olarak değerlendirilmiştir.

Ticari Alanlar İçerme

Meydan sınırları içinde ticari fonksiyon olarak sadece cami tarafında, özellikle çocuklu ailelerin ilgisini çeken güvercin yemcisi yer almaktadır **Şekil 5.63**. Meydana bazı günler küçük stantlar kurulsa da sürekli ticari fonksiyon bulunmamaktadır.

Şekil 5.63: Meydan sınırları içerisinde yer alan güvercin yemcisi.

Yakın çevrede insanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak birçok alan bulunmasına rağmen meydan sınırlarında buna yönelik herhangi bir ticari fonksiyon bulunmamaktadır. Bundan dolayı meydan ticari alanlar içerme kriteri dahilinde 7 üzerinden 3 olarak değerlendirilmiştir.

Gözlem analizleri sonucu Kağıthane Meydanı'nda görülen en belirgin olumlu özellik trafik yoğunluğunun oldukça sakin olmasıdır. Meydan, yakın çevrenin kalitesi ve anıtsal/kültürel unsuru kriterlerinden de olumlu değerler almıştır. Meydanda görülen en belirgin olumsuz özellik ise herhangi bir tarihi anlama sahip olmamasıdır. Ayrıca alanda kalıcı ticari fonksiyonların bulunmaması bir diğer olumsuz özellik olarak değerlendirilmiştir **Tablo 5.1**.

Tablo 5.1: Kağıthane Meydanı'na ait gözlem analizleri.

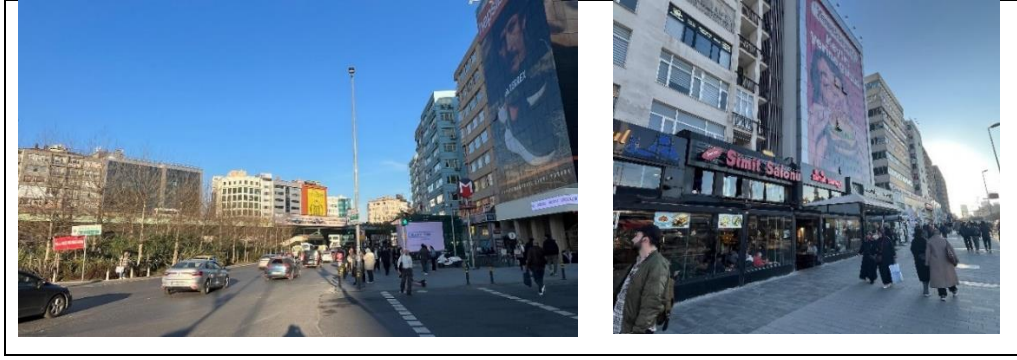
ANA KATEGORİ	ALT KATEGORİ	Kriterler	Değer/7
ÇEVRESEL-FİZİKSEL	KENTSEL	Yakın Çevrenin Kalitesi	5
		Trafik Yoğunluğunun Derecesi	6
	KÜLTÜREL	Tarihi Anlam	1
		Anıtsal/Kültürel Unsur	5
	BİÇİMSEL	Esnek Tasarım	4
	GÖRSEL	Geniş/Çok Yönlü Bakış Açıları Sunma	4
	ERGONOMİ	İnsan Ölçeğiyle Uyum	4
SOSYAL-PSİKOLOJİK	SOSYAL	Sosyal Yaşamı İyileştirme	5
	EKONOMİK	Yerel Ekonomiye Destekleme	5
		Ticari Alanlar İçerme	3

5.2.1.2 Mecidiyeköy Meydanı'nın Gözlem Analizleri Üzerinden Değerlendirilmesi

Mecidiyeköy Meydanı'ndaki bu çalışma, hafta içi, 16:00-19:00 ve 20:00-21:30 saatleri arasında ve açık bir havada gerçekleştirilmiştir. Bu sürede kriterler dahilinde elde edilen bulgular ve değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

Yakın Çevrenin Kalitesi

Mecidiyeköy Meydanı, ulaşım ağlarının kesişim noktasında, kentin merkezi ve en yoğun bölgelerinden birinde yer almaktadır. Meydanın yakınında iki adet metro durağı, bir adet metrobüs durağı ve altı adet otobüs durağı bulunmaktadır. Meydanın özellikle viyadüğün üzerinde yer alan Mecidiyeköy metrobüs durağına yakın olması ulaşılabilirliğe büyük katkı sağlamaktadır. Meydan, çevresindeki ulaşım çeşitliliğinin yanı sıra işlevsel yapılarla da desteklenen bir kamusal alandır. Bu meydanı farklı işlevlerden birçok yapı çevrelemektedir **Şekil 5.64**. Özellikle meydanın çevresini saran yapıların büyük bir kısmı, zemin katlarında ticari işlevlere sahip konut yapılarıdır. Torun Center ve Trump Tower gibi konut-ofis binaları ile Cevahir ve Trump Alışveriş Merkezi yakın çevrenin odak noktalarını oluşturmaktadır. Bu kompleks yapıların yanı sıra yakın çevrede yedi adet iş hanı, dokuz adet spor salonu, on adet banka şubesi, on beş adet eğitim merkezi ve alışveriş merkezlerine alternatif yiyecek ve içecek alanları bulunmaktadır. Bu çeşitlilik, Mecidiyeköy Meydanı'nın sosyal ve ekonomik olarak dinamik ve fonksiyonel bir karakteri olmasını sağlamaktadır.

Şekil 5.64: Mecidiyeköy Meydanı'nın yakın çevresi.

Yukarıda özetlenen veriler dahilinde meydanın yakın çevresinin kalitesi 7 üzerinden 6 olarak değerlendirilmiştir.

Trafik Yoğunluğunun Derecesi

İstanbul'un merkezi bölgelerinden birinde yer alan Mecidiyeköy Meydanı'nın Büyükdere Caddesi, Merkez Caddesi ve Mecidiyeköy Yolu Caddesi olmak üzere üç adet ana caddeye cephesi bulunmaktadır. Ayrıca meydana Ortaklar Caddesi, Garaj Sokak, Eski Osmanlı Sokak ve Lati Lokum Sokak olmak üzere dört adet yol açılmaktadır. Meydanın çevresindeki bu yolların hepsi araç trafiğine açıktır. Meydanın cephesinin bulunduğu Büyükdere Caddesi, Merkez Caddesi ve Mecidiyeköy Yolu Caddesi, meydanı çevreleyen oldukça geniş ve dört veya beş şeritli arterlerden oluşmaktadır **Şekil 5.65**. Meydanın çevresindeki trafik yoğunluğunun yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bu geniş caddelerde genellikle özel araçlar hâkimiyet sağlasa da şehir içi otobüslerinin sıklığı da dikkat çekmektedir. Meydanın yeşil alanlar tarafından çevrelenen ve trafik yoğunluğunun sık olduğu Büyükdere Caddesi ve Mecidiyeköy Yolu Caddesi tarafında ve alana sık giriş çıkış yapılan Merkez Caddesi tarafında da meydana bağlı bir kaldırım bulunmamaktadır. Ancak kullanıcılar bu caddelerden trafik ışıkları sayesinde meydana erişim sağlayabilmektedir **Şekil 5.66**. Meydanın kapladığı alan yaya hakimiyetinde olsa da çevresindeki yoğun ve hızlı akan trafik nedeniyle, bu alanda gürültü kirliliği ve güvenlik sorunları önemli bir problem teşkil etmektedir. Bu sorunların olumsuz etkilerini azaltmak için meydanın çevresinde trafik polisleri yer almaktadır.

Şekil 5.65: Merkez Caddesi’nden Büyükdere Caddesi’ne bağlanan nokta.

Şekil 5.66: Meydana trafik ışıklarıyla erişim sağlanan alanlar.

Özetle, Mecidiyeköy Meydanı’nın yakın çevresinin fonksiyonel çeşitliliği oldukça fazla olsa da çok yoğun bir trafik aksının merkezinde yer almaktadır. Araçlar, meydan kullanımında ses ve görüntü kirliliğine yol açmaktadır. Ayrıca yolların genişliğinden dolayı meydana ait bir kaldırım da bulunmamaktadır. Bu olumsuz özellikler nedeniyle meydanın trafik yoğunluğunun derecesi 7 üzerinden 1 olarak değerlendirilmiştir.

Tarihi Anlam

Mecidiyeköy Meydanı’nın bulunduğu alan, 1975 yılında Mecidiyeköy Viyadüğü’nün açılmasıyla oldukça önem kazanmıştır. Ayrıca 1964’te açılıp 2011’de yıkılan Ali Sami Yen Stadyumu’nun varlığı da bu alan için bir anlam taşımıştır. Ancak meydanın bulunduğu alan bu yıllar boyunca, viyadüğün alt kısmında, daha çok trafik odaklı, işlevselliği sınırlı ve verimsiz bir alan olarak varlığını sürdürmüştür. Bu alan, insanların burayı deneyimlemesini teşvik edecek nitelikte olmayıp otobüs durakları ve seyyar satıcıların hakimiyetinde kalmıştır. 2021 yılında gerçekleştirilen dönüşüm projesi ile bu alan, tamamen yenilenerek yaya kullanımına uygun hale getirilmiştir. Meydanın bulunduğu alan geçmişte önemli bir anlama sahip olsa da mevcut

durumuyla tarihi anlama ve çeşitli tarihsel öğelere sahip olmadığından bu kriter kapsamında 7 üzerinden 1 olarak değerlendirilmiştir.

Anıtsal/Kültürel Unsur

Meydanda modern ve sanatsal bir anlayış benimsenirken bu anlayışa uygun estetik öğeler barındırmaktadır. İnsanları ve atları, dünyada estetik ölçü olarak altın kesim ölçülerine sahip iki yaratık olarak tanımlayan Süleyman Saim Tekcan'ın Lale Sümbül adını verdiği heykeli Mecidiyeköy Meydanı'nda yer almaktadır **Şekil 5.67**. Bu heykel görsel olarak dikkat çekicidir ve sanatsal açıdan derin bir anlam taşımaktadır.

Şekil 5.67: Süleyman Saim Tekcan'ın Lale Sümbül isimli eseri.

Meydanın tasarımında, milli bayramlarda törenlerin gerçekleştiği Cumhuriyet veya millet temalı kültürel anıtlar gibi geleneksel öğelere yer verilmeyip çağdaş estetik anlayışı ön plana çıkarılmıştır. Bu özellikler dahilinde meydanın anıtsal/kültürel unsur içeriği 7 üzerinden 5 olarak değerlendirilmiştir.

Esnek Tasarım

Mecidiyeköy Meydanı'nda esnek tasarım anlayışına uygun unsurlar oldukça sınırlıdır. Meydanın mevcut durumunda, kullanım çeşitliliğine tam anlamıyla uyum sağlayacak şekilde esnek ve modüler unsurlar bulunmayıp büyük ölçüde sabit ve tek işlevli sabit donatılar yer almaktadır. Meydanın merkezinde bulunan Mecidiyeköy Sanat ve İstanbul Kitapçısı fonksiyonel ve sanatsal açıdan önem taşısa da kapladıkları alanlarla ve sabit olmaları nedeniyle çeşitli dış mekân faaliyetleri için adaptasyon problemi yaşatmaktadır. Oturma mobilyalarının üç veya dört kişilik, küçük ölçekli tercih edilmesi yer değiştirilebilirliğini kolaylaştırırsa da bu unsurlar için yüksek bir kotta ayrı bir zemin oluşturulması alanın kullanımını kısıtlamaktadır **Şekil 5.68**. Bunların yanı

sıra köprü altında kalan kısımdaki kolonlar, yaya yollarının zemini, peyzaj düzenlemeleri ve ağaçların sıklığı esnek tasarım anlayışına uymamaktadır. Ancak üstü açık olan alandaki oturma mobilyaları meydanın kenarlarına altlı üstlü iki sıra halinde yerleştirilmesi ve rahatça hareket edilebilen yüzey alanlarının yoğunluğu kullanım çeşitliliğine olumlu yansımaktadır.

Şekil 5.68: Meydanda farklı bir zemin türünün üzerine yerleştirilen oturma elemanları ve yeşil alanların içerisindeki yapılar.

Meydan, yukarıda belirtilen olumsuz mekânsal veriler nedeniyle esnek tasarımı 7 üzerinden 4 olarak değerlendirilmiştir.

Geniş/Çok Yönlü Bakış Açıları Sunma

Mecidiyeköy Meydanı, içerdiği heykel ve gece aydınlatmaları gibi estetik unsurlar bakımından bir çeşitliliğe sahip olsa da görsel çeşitlilik açısından sınırlı bir deneyim sunmaktadır. Meydanın genel düzeninde, araç trafiğinin etkisini azaltmak amacıyla yerleştirilen fiziksel sınırlayıcı unsurlar, mekânın içinde bir içe dönüklük hissi oluşturmaktadır. Ayrıca meydana hâkim olan viyadük bu hissi pekiştirerek mekânda bir basıklık algısı oluşturmaktadır. Bu fiziksel engeller ve sınırlamalar, meydanın sunduğu bakış açılarını da olumsuz bir şekilde etkilemektedir **Şekil 5.69**. Meydanın viyadük altında kalan kısmındaki yeşil alan ve peyzaj öğelerinin sıklığı dikkat çekse de alandaki basıklık hissiyatını oluşturan büyük kolon ve kirişlere yönelik herhangi bir tasarım müdahalesi yapılmamıştır. Ancak, meydanın daha yoğun kullanılan yaya rotası üzerinde insanların yürüyüş yaptığı ya da dinlendiği alanlarda nispeten daha iyi manzaralar sunulmaktadır **Şekil 5.70**. Bu rota, mekânda görsel anlamda daha çekici bir atmosfer oluşmasına yardımcı olan sanat yapıları, estetik unsurlar, aydınlatma elemanları ve hareket halindeki yayalar gibi dinamik öğelerle şekillenmektedir.

Şekil 5.69: Mecidiyeköy Meydanı'nın yol altındaki bakış açısı ve manzarası.

Şekil 5.70: Meydanda yoğun yaya aksına ve estetik unsurlara bakan oturma alanları.

Meydan, yukarıda özetlenen olumlu ve olumsuz özelliklerle, geniş ve çok yönlü bakış açıları sunma kriteri kapsamında 7 üzerinden 3 olarak değerlendirilmiştir.

İnsan Ölçeğiyle Uyum

Mecidiyeköy Meydanı'nın, üç farklı tipteki oturma mobilyaları, sanat yapıları, ticari unsurları, Lale Sümbül heykeli, gece aydınlatma unsurları ve peyzaj düzenlemeleri genel olarak insan ölçeği göz önünde bulundurularak yerleştirilmiştir. Meydanın çeşitli alanlarında, günlük yaşamda insanların ihtiyaç duyduğu fonksiyonları kolaylıkla karşıladıkları gözlemlenen düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, yapıların tasarımı, kullanıcıyı mekâna davet eden bir nitelik taşımaktadır. Buna paralel olarak, yaya yollarının belirginliği ve aydınlatmaların stratejik bir şekilde yerleştirilmesi gibi unsurlar da insan ölçeği ile uyumlu görülmektedir **Şekil 5.71**. Meydan, toplamda 7.800 metrekarelik alanı ile hizmet verilen nüfusun gereksinimlerini karşılamak için yeterli bir büyüklüğe sahiptir. Ancak, meydanın genel tasarımında bazı sorunlar da bulunmaktadır. Meydanın üzerinde yer alan viyadüğün devasa taşıyıcı sistemini

gizlemek adına herhangi bir önlem bulunmamaktadır. Bu durum, viyadük altı alanlardaki basıklık hissiyatını arttırmakta ve görsel kirlilik oluşturmaktadır.

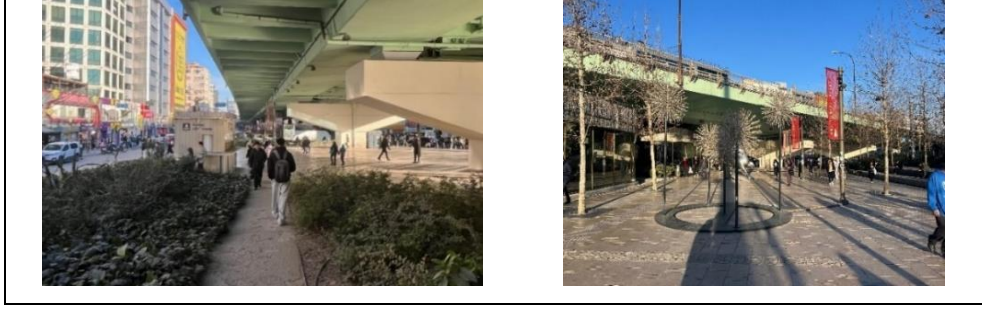
Şekil 5.71: Meydanda insan ölçeğine uygun gece aydınlatmaları ve yaya rotaları.

Meydanın farklı noktalarından yapılan gözlemler, genel tasarımın ölçeğinin ve genişliğinin kullanıcılar için bazen daraltıcı bir etki oluşturduğunu ancak buna karşın çeşitli donatılarla, insan ölçeğine uygun bir düzenlemeyle bu etkilerin dengelenmeye çalışıldığını ortaya koymaktadır. Bu özellikler dahilinde meydanın insan ölçeğiyle uyumu 7 üzerinden 5 olarak değerlendirilmiştir.

Sosyal Yaşamı İyileştirme

Mecidiyeköy Meydanı, kullanıcılar tarafından en çok bir geçiş yolu olarak kullanılmaktadırlar **Şekil 5.72**. Bu durum, insanların ana amaçlarının, bir yerden başka bir yere geçerken uğrayıp dinlenmek olduğu izlenimi oluşturmaktadır. Ancak meydan, farklı bakış açıları sunan oturma alanlarıyla donatılmıştır. Mecidiyeköy Meydanı'nda 1 kişilik 4 adet, 4 kişilik 2 adet, 6 kişilik 3 adet ve 70 metrelik cephe boyunca uzanan kısmında da 130 kişilik ahşap oturma alanı olmak üzere toplam 160 kişi için oturma elemanı vardır. Toplam 5.300 metrekare olan dolaşım alanları çerçevesinde her 33 metrekare için bir oturma elemanı olduğu görülmektedir. Farklı tipte oluşturulan oturma alanlarının çeşitliliğine rağmen gözlemler, insanların bu alanları birbirleriyle sosyalleşmek amacıyla değil yalnızca dinlenmek amacıyla kullandığını göstermektedir. Meydanın ikonik yapıları olan Mecidiyeköy Sanat ve İstanbul Kitapçısı yapıları her ne kadar insanı içine davet eden bir tasarımda olsa da insanların bu mekanları ziyaret etmediği gözlemlenmiştir. 7.800 metrekarelik meydanda sert zemin miktarı oldukça sınırlı olduğundan kalabalık sosyal etkinlikler için geniş bir

alan bulunmamaktadır. Bu nedenle meydana etkinliklerin düzenlenmesi mümkün olmamaktadır. Ayrıca, meydana Türkiye'nin ve Cumhuriyet'in tarihini simgeleyen geleneksel bir anıtın bulunmaması, milli bayramlarda ve diğer özel günlerde bu alanda törenlerin yapılmamasıyla sonuçlanmaktadır. Diğer yandan alana yakın bir resmi kurum veya okul bulunmaması böyle bir ihtiyacın da olmadığını göstermektedir.

Şekil 5.72: Meydanın geçiş yolları.

Yukarıda belirtilen veriler dahilinde meydan sosyal yaşamı iyileştirmesi 7 üzerinden 3 olarak değerlendirilmiştir.

Yerel Ekonomiye Destekleme

Meydana İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yiyecek içecek alanları sunulmuştur. Bu mekanlar, ticari işlevlerinin yanı sıra bölgeye dinamizm kazandırmaktadır. Ancak meydan, bu olanaklar dışında yerel ekonomiye katkı sağlayacak ya da çevredeki ticareti destekleyecek başka bir etkinlik veya faaliyet için uygun geniş alanlar sunmamaktadır. Bu değerlendirmeler sonucunda meydan yerel ekonomiye destekleme kriteri bakımından 7 üzerinden 4 olarak değerlendirilmiştir.

Ticari Alanlar İçerme

Mecidiyeköy Meydanı'nda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait beş adet yapı barındırmaktadır. Merkez Caddesi'ne doğru bakan alanda iki ayrı yiyecek ve içecek alanı bulunmaktadır. Mecidiyeköy Yolu Caddesi'nin olduğu kısımda ise yolun altında kalan Ödünç Kütüphane konumlanmıştır **Şekil 5.73**. Bu yapının ticari işlevi olmayıp İBB Kütüphaneleri platformuna üye olan kullanıcılar buradan ödünç kitaplarını alabilmektedir.

Şekil 5.73: Meydanda bulunan yiyecek içecek alanları ve Ödünç Kütüphane.

Çağdaş sanat ile daha iyi bir fiziksel çevre oluşturma amacıyla yenilenen meydanın en önemli estetik unsurları hem modern tasarımı hem de işlevselliğiyle alanda yer alan Mecidiyeköy Sanat ve İstanbul Kitapçısı'dır **Şekil 5.74**. Mecidiyeköy Sanat da ticari bir işleve sahip olmayıp insanları böylesine kalabalık ve gürültülü ortamda sanat ile buluşturmaya imkân tanımaktadır. İstanbul Kitapçısı da kullanıcılara yeni basımları veya klasik eserleri bir kütüphane atmosferi ile sunmaktadır. Yoğun yaya aksı üzerinde yer alan her iki yapı da şeffaflık ilkesi ön planda tutulup tamamen cam cephelerden oluşmaktadırlar. Bu tasarım, yürürken dışarıdan izlemek isteyenler için görsel bir deneyim sunarken aynı zamanda içeri girip mekânı deneyimlemek isteyenler için de olanak sağlamaktadır. Fiziki olarak meydanın ortasında yer alan bu iki yapı tasarımsal açıdan da meydanın merkezinde bulunarak alanın görsel ve işlevsel merkezini oluşturmaktadır. Meydan, içerdği bu olanaklar dahilinde ticari alanlar içerme kriteri dahilinde 7 üzerinden 6 olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 5.74: Mecidiyeköy Sanat ve İstanbul Kitapçısı.

Gözlem analizleri sonucu Mecidiyeköy Meydanı'nda görülen en belirgin olumlu özellikler, yakın çevresinin kalitesi ve içerdği ticari alan çeşitliliği olarak gözlemlenmiştir. Meydanın insan ölçeğiyle uyumu ve anıtsal/kültürel unsuru da

olumlu değerler almıştır. Meydandaki en belirgin olumsuz özellik ise trafik yoğunluğu ve herhangi bir tarihi anlama sahip olmamasıdır. Ayrıca meydan, sosyal yaşamı iyileştirme kriteri dahilinde de olumsuz olarak değerlendirilmiştir **Tablo 5.2**.

Tablo 5.2: Mecidiyeköy Meydanı'na ait gözlem analizleri.

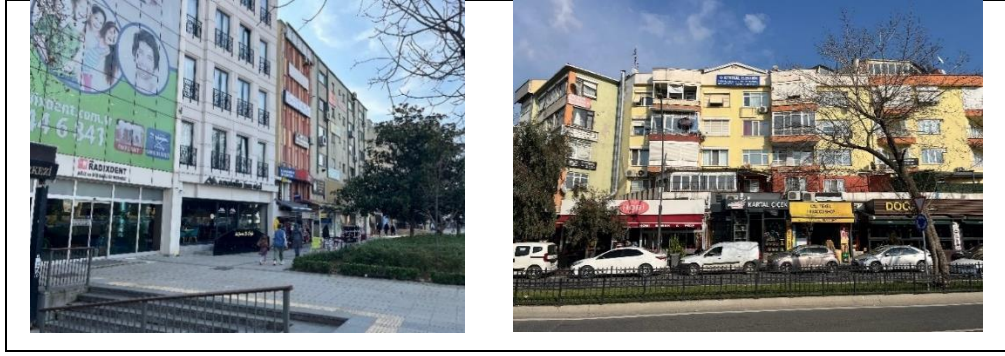
ANA KATEGORİ	ALT KATEGORİ	Kriterler	Değer/7
ÇEVRESEL-FİZİKSEL	KENTSEL	Yakın Çevrenin Kalitesi	6
		Trafik Yoğunluğunun Derecesi	1
	KÜLTÜREL	Tarihi Anlam	1
		Anıtsal/Kültürel Unsur	5
	BİÇİMSEL	Esnek Tasarım	4
	GÖRSEL	Geniş/Çok Yönlü Bakış Açıları Sunma	3
	ERGONOMİ	İnsan Ölçeğiyle Uyum	5
SOSYAL-PSİKOLOJİK	SOSYAL	Sosyal Yaşamı İyileştirme	3
	EKONOMİK	Yerel Ekonomiyi Destekleme	4
		Ticari Alanlar İçerme	6

5.2.1.3 Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın Gözlem Analizleri Üzerinden Değerlendirilmesi

Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'ndaki çalışma, hafta içi 12:00-17:00 saatleri arasında ve güneşli bir havada gerçekleştirilmiştir. 5 saat süren çalışmada, kriterler dahilinde ulaşılan veriler ve değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

Yakın Çevrenin Kalitesi

Kartal Neyzen Tevfik Meydanı, çevresindeki çeşitli işlevsel yapılarla ve ulaşım ağlarıyla desteklenen bir kamusal alandır. Meydanı sınırlayan yapılar genellikle zemin katlarında ticari fonksiyonlarıyla yer alan konut veya ofis yapılarıdır **Şekil 5.75**. Meydanın yakın çevresinde yiyecek içecek alanları, marketler, çiçekçiler, araç bakım alanları gibi işlevler yoğunlukta olsa da yedi adet kurs merkezi, on dört adet banka şubesi, Özel Ahmet Şimşek Koleji, Maarifi Cami ve Surp Nişan Ermeni Kilisesi gibi dini yapılar da bulunmaktadır **Şekil 5.76**. Ayrıca meydan, ulaşım ağlarının yoğun olduğu bir konumda ve bulunduğu bölgenin merkezi noktasında yer aldığından meydanın yakınında bir adet Marmaray durağı ve beş adet otobüs durağı bulunmaktadır **Şekil 5.77**.

Şekil 5.75: Meydanın çevresindeki ticari fonksiyonlar, konut veya ofis yapıları.

Surp Nişan Ermeni Kilisesi.

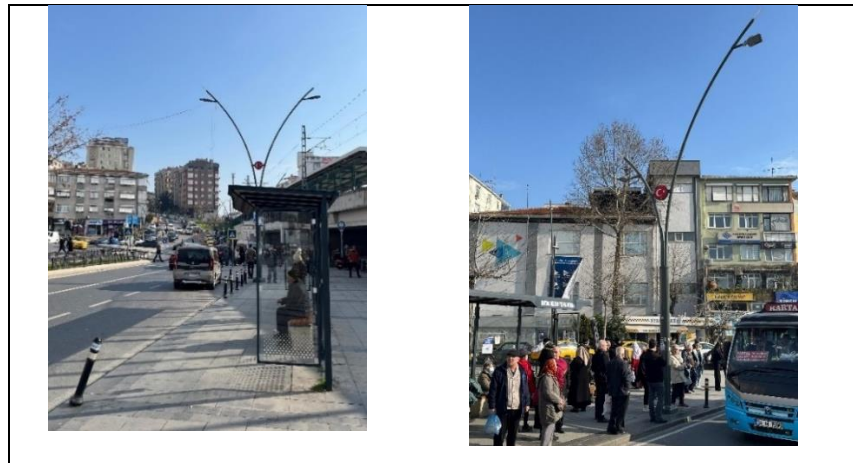

Ahmet Şimşek Koleji.

Maarifi Cami.

Şekil 5.76: Meydanın yakın çevresindeki eğitim yapısı ve dini yapılar.

Şekil 5.77: Meydanın yakın çevresindeki toplu taşıma durakları.

Meydanın çevresinde, Hürriyet Caddesi'nden Şehzade Caddesi'ne geçilip ulaşımın sağlandığı Kartal Çeçenistan Parkı, Atatürk Parkı ve Kartal Sahili gibi açık alanlarda yer almaktadır. Ayrıca Şehzade Caddesi'nden ulaşımın sağlandığı ve yaya kullanımının yoğun olduğu bir yürüyüş yolu bulunmaktadır **Şekil 5.78**. Bu alan banka, kuyumcu, eczane, kırtasiye, çeşitli yiyecek, içecek ve tekstil mekanları içermektedir.

Şekil 5.78: Meydanın çevresinde bulunan yaya yoğunluklu yürüyüş yolu.

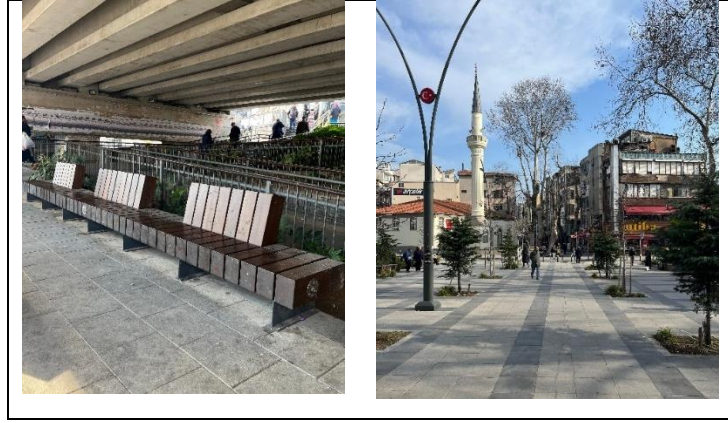
Ticari işlevlerle çevrelenen bu caddenin sonunda da cami, tarihi hamam ve Kartal Belediyesi'nin Kadın ve Aile Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne ait 'Kadın Emeği' ismi verilen seyyar satış alanları bulunmaktadır **Şekil 5.79**. Kadınların el emeği ürünlerinin ticaretini yaptıkları bu açık alanda da sosyal bir ortam amaçlanmıştır. Demiryolunun altına oturma mobilyaları, rampa ve merdiven, açık kısma da ticari alanlar ve çeşitli peyzaj öğeleri yerleştirilerek küçük ölçekli meydan imajı oluşturulmuştur **Şekil 5.80**.

Tarihi Şifa Hamamı.

Seyyar satış alanları.

Şekil 5.79: Meydanın çevresindeki hamam ve seyyar satış alanları.

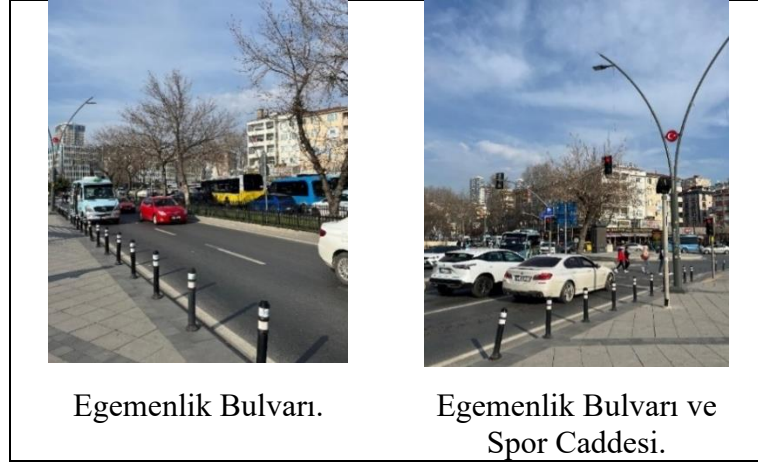

Şekil 5.80: Meydanın çevresinde yer alan küçük ölçekli bir meydan.

Özetle, meydanın çevresinde sahil, park, canlı bir yürüyüş yolu ve küçük bir meydan gibi oldukça çeşitli fonksiyonların bir arada bulunduğu alanlar bulunmaktadır. Ancak bu alanları deneyimlemek için belirli bir mesafe katedilmesi gerekmektedir. Meydanın yakın çevresinde en yoğun kullanılan alanların toplu taşıma durakları olduğu gözlemlenmiştir. Bu olumlu ve olumsuz özellikler dahilinde meydanın yakın çevresinin kalitesi 7 üzerinden 5 olarak değerlendirilmiştir.

Trafik Yoğunluğunun Derecesi

Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nı Egemenlik Bulvarı ve Hürriyet Caddesi olmak üzere iki adet ana yola cephesi bulunmaktadır. Ayrıca meydana Şehzade Caddesi, Ankara Caddesi, 23 Nisan Caddesi, Spor Caddesi, Yakacık Caddesi ve Gençlerbirliği Sokak olmak üzere altı adet yol açılmaktadır. Meydanın çevresindeki bu yolların hepsi araç trafiğine açıktır. Özellikle meydanı çevreleyen Egemenlik Bulvarı ve Hürriyet Caddesi'nde oldukça yoğun bir araç trafiği bulunmaktadır. Egemenlik Bulvarı üzerinde iki adet durak cebi ve gidiş, geliş toplamda 4 şerit bulunmaktadır. Bulvarı Spor Caddesi'ne bağlayan kavşak üzerinde trafik ışıkları yer almakta ve yaya ulaşımının büyük bir kısmı buradan sağlanmaktadır **Şekil 5.81**. Egemenlik Bulvarı'nı Ankara Caddesi ve Yakacık Caddesi'ne bağlayan bir tane daha kavşak bulunmakta ancak burası herhangi bir trafik ışığı içermemektedir.

Şekil 5.81: Egemenlik Bulvarı ve Egemenlik Bulvarı ve Spor Caddesi.

Hürriyet Caddesi'nin, araç yoğunluğu bakımından Egemenlik Bulvarı'na göre daha az yoğun olduğu gözlemlenmiştir. Ancak caddenin Ankara Caddesi ve Sahilyolu'na giden Şehzade Caddesi ile birleştiği kısımlarda araç yoğunluğu artmaktadır **Şekil 5.82**. Şehzade Caddesi ile birleşilen noktada bir adet otobüs durağı bulunmakta ve bu yollar üzerinde herhangi bir trafik ışığı yer almamaktadır.

Şekil 5.82: Hürriyet Caddesi'nin Ankara Caddesi ile birleştiği kısım.

Özetle, meydanın yakın çevresindeki durakların, toplu taşıma araçlarının ve özel araçların sıklığı trafik yoğunluğunun artmasına yol açmaktadır. Meydan, genel olarak yaya kullanımına uygun bir alan sunmasına rağmen, etrafındaki yoğun ve hızlı akan trafik sebebiyle gürültü kirliliği ve güvenlik sorunları ciddi bir problem oluşturmaktadır. Bu olumsuz özellikler dahilinde meydanın trafik yoğunluğunun derecesi 7 üzerinden 1 olarak değerlendirilmiştir.

Tarihi Anlam

Meydanın bulunduğu alan, yenilenme çalışmalarından öncesinde de yaya kullanımına açık bir meydan olarak kullanılmıştır **Şekil 5.83**. Günümüzde de benzer bir şekilde

kullanılan bu meydan, 2022 yılının sonlarına doğru yenilenmiş ve modern bir görünüme kavuşmuştur ancak meydanda tarihi anlam ve tarihi değere sahip unsurlar yerleştirilmemiştir. Bu sebeplerden ötürü meydan, tarihi anlam kriteri dahilinde 7 üzerinden 1 olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 5.83: Meydanın yenilenmeden önceki hali [Web 101].

Anıtsal/Kültürel Unsur

Meydanın yenilenmeden önceki halinde meydana ismini veren şair Neyzen Tevfik Kolaylı'nın heykeli 2010 yılından itibaren önündeki bilgi panosuyla birlikte yer almıştır **Şekil 5.84** [Web 102]. Ancak günümüzde meydanda herhangi bir anıtsal unsur gözlemlenmemiştir. Bu bulgular dahilinde meydanın anıtsal/kültürel unsur kriteri 7 üzerinden 1 olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 5.84: Meydanda yer almış Neyzen Tevfik Kolaylı heykeli [Web 102].

Esnek Tasarım

Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın kullanımı yılın farklı zaman dilimlerinde ve çeşitli özel günlerde değişiklikler göstermektedir. Ancak meydanın mevcut durumunda, kullanım çeşitliliğine tam anlamıyla uyum sağlayacak şekilde esnek ve modüler unsurlar bulunmayıp büyük ölçüde sabit ve tek işlevli donatılar yer aldığı gözlemlenmiştir. Meydandaki oturma mobilyaları üç veya dört kişilik küçük ölçekli

tercih edilip ihtiyaç halinde yer değiştirmeleri mümkündür **şekil 5.85**. Ancak, bu hareketliliğe izin veren mobilyaların dışında, meydanın zeminde fazla yer kaplayan amfi tiyatro, peyzaj unsurları ve yeşil alanlar gibi sabit öğeleri, alanın fonksiyonel çeşitliliğini kısıtlamaktadır **şekil 5.86**. Meydanın merkezinde yer alan 40 metre çaplı 250 kişilik amfi tiyatro kalabalık etkinliklere uygun açık alanlar sağlamaktadır. Ancak amfi tiyatronun sabit yapısı, kullanıcıların ihtiyaçlarına göre alanı esnek bir şekilde kullanmalarını zorlaştırmaktadır. Amfi alanı, yerinden kaldırılması veya başka bir şekilde değiştirilmesi zor olan unsurlara sahip olup bu durum meydanın diğer potansiyel kullanım şekillerine uyum sağlamasını engellemektedir. Ayrıca, meydanın sınırları içinde yer alan iki adet toplu taşıma durağı da alanın kullanım çeşitliliği açısından bazı kısıtlamalar oluştırmaktadır.

şekil 5.85: Meydandaki yer değiştirilebilir oturma mobilyaları.

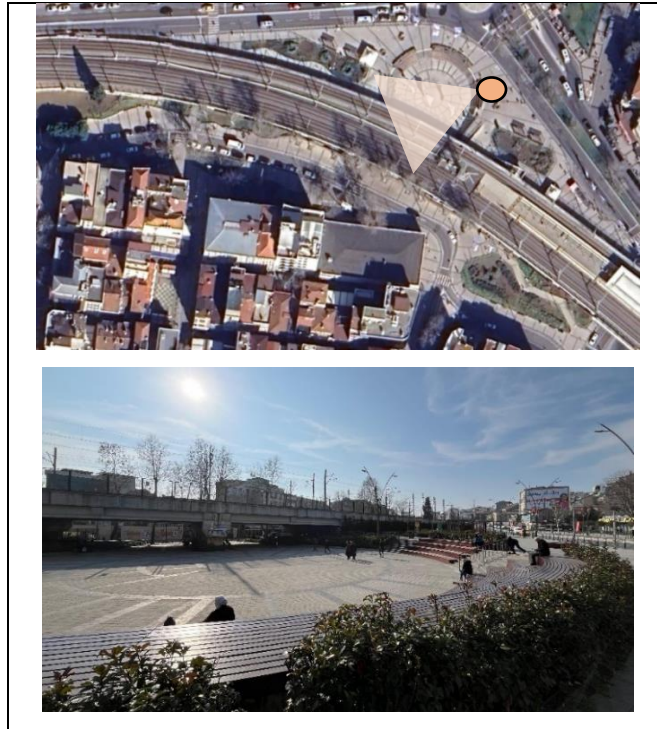

şekil 5.86: Meydanın büyük kısmını kaplayan esnek ve modüler olmayan unsurlar.

Yukarıda belirtilen özellikler dahilinde meydan, esnek tasarım kriteri dahilinde 7 üzerinden 3 olarak değerlendirilmiştir.

Geniş/Çok Yönlü Bakış Açıları Sunma

Meydan, toplamda 9.000 metrekarelik geniş bir alana sahip olup bu genişliğin enlemesine yayılması kullanıcılara farklı bakış açıları sunmaktadır. Amfî tiyatro, alanın geniş bir perspektiften görünmesini sağlayarak kullanıcıların çevreyi geniş bir açıdan görsel olarak deneyimlemelerini sağlamaktadır **Şekil 5.87**. Meydanın Hürriyet Caddesi tarafındaki bölümünde ise düzenlenmiş yürüyüş yolları, atık kutuları, oturma alanları ve çeşitli yeşil alanlar gibi unsurlar bir araya gelerek estetik bir bütünlük oluşturmaktadır. Bu unsurlar meydana görsel çeşitlilik kazandırarak, çevredeki manzaraların daha zengin ve çeşitli olmasına katkı sağlamaktadır **Şekil 5.88**. Ancak, genel olarak meydanda estetik bir unsurun olmaması, çevredeki araç trafiği, demiryolu hattının geçtiği alandaki bakımsızlık ve basıklık gibi faktörler, meydanın sunduğu farklı bakış açılarına zarar vermektedir **Şekil 5.89**. Köprü altındaki alanlarda temizlik çalışmalarının yapılarak daha bakımlı hale getirilmesinin ve demiryolunun taşıyıcı sistemini gizleyecek tasarımsal müdahalelerin ve estetik unsurların eklenmesinin, meydanın görsel çeşitliliğini önemli ölçüde arttırabileceği düşünülmektedir.

Şekil 5.87: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'ndan bakış açıları ve manzaralar.

Şekil 5.88: Neyzen Tevfik Meydanı'ndan bakış açıları ve manzaralar.

Şekil 5.89: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'ndan bakış açıları ve manzaralar.

Yukarıda belirtilen özellikler dahilinde meydan, geniş ve çok yönlü bakış açıları sunma kriteri kapsamında 7 üzerinden 4 olarak değerlendirilmiştir.

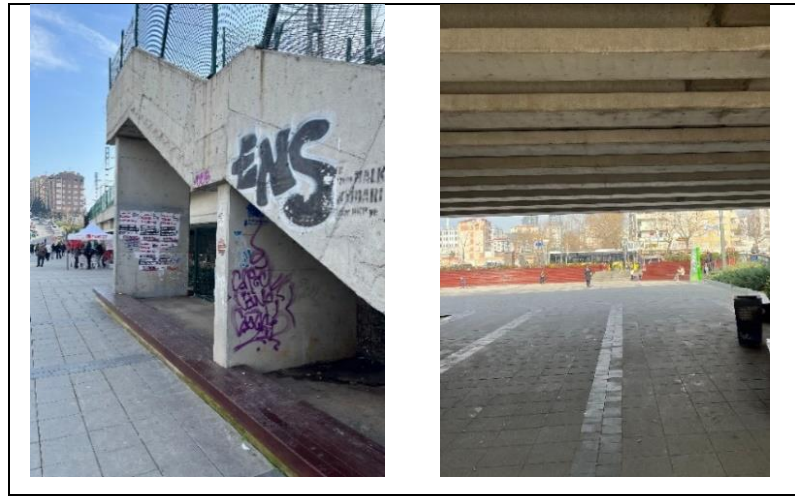
İnsan Ölçeğiyle Uyum

Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'ndaki ahşap pergolalı, dairesel ve bank formundaki oturma alanları, yaya rotaları, aydınlatmalar ve peyzaj öğeleri gibi unsurlar insanların rahatça hareket edebileceği, dinlenebileceği ve sosyal etkileşimde bulunabileceği şekilde yerleştirilmiştir **Şekil 5.90**. Bu unsurlar, kullanıcı ihtiyaçlarına hitap edecek şekilde, insan ölçeğine uygun olarak ve fiziksel rahatlık düşünülerek düzenlenmiştir. Kullanıcıların, bu öğelerle etkileşimde bulunurken herhangi bir kullanım zorluğu yaşamadıkları gözlemlenmiştir. Ancak, bu olumlu özelliklerin yanı sıra meydanın tasarımında bazı eksiklikler ve olumsuz durumlar da bulunmaktadır. Meydanın çok geniş bir alana yayılması ve sınırlarının net bir şekilde tanımlanmamış olması ve köprü altındaki büyük taşıyıcı sistemlerin belirginliği meydanın insan ölçeğiyle uyumlu tasarımına olumsuz yansımıştır **Şekil 5.91**. Meydanın üzerinde yer alan demiryolu hattının taşıyıcı sisteminin gizlenmesi amacıyla herhangi bir tasarımsal müdahalede

bulunulmamış olması da önemli bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, köprü altındaki alanlarda basıklık hissiyatını artırmakta ve genel olarak görsel kirlilik oluşturmaktadır.

Şekil 5.90: Meydanda insan ölçeğine uygun unsurlar.

Şekil 5.91: Meydanda insan ölçeğine uygun tasarımına olumsuz yansıyan unsurlar.

Yukarıda özetlenen olumlu ve olumsuz özellikler dahilinde meydanın insan ölçeğiyle uyumu 7 üzerinden 5 olarak değerlendirilmiştir.

Sosyal Yaşamı İyileştirme

Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nda 3 kişilik 12 adet, 4 kişilik 2 adet, 5 kişilik 4 adet ve amfi tiyatronun 250 kişilik oturma alanı olmak üzere toplam 314 kişi için oturma elemanı vardır. Toplam 7.000 metrekare olan dolaşım alanları çerçevesinde her 22 metrekare için bir oturma elemanı olduğu görülmektedir. Bu unsurların meydanın

farklı yerlerine yerleştirildiği, boyutları ve miktarları itibarıyla insanların dinlenme ve oturma ihtiyaçlarını karşıladıkları görülmüştür. Yapılan gözlemler, bu oturma alanlarının kullanıcıların sosyal etkileşimde bulunma ihtiyaçlarına cevap verdiğini göstermektedir. Özellikle meydana bulunan süre içerisinde birbirini tanımayan kişilerin bu alanlarda otururken sohbet ettikleri ve birbirleriyle iletişim kurdukları gözlemlenmiştir. 250 kişilik oturma alanına sahip ve 40 metre çapındaki geniş amfi tiyatro da sadece bir oturma alanı sunmakla kalmayıp, aynı zamanda meydanın sosyal işlevini artıran önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır **Şekil 5.92**. Bu alanda Ramazan ayında etkinlik alanları ve sahne kurulmakta, çeşitli sivil toplum kuruluşlarına ait toplumsal etkinlikler düzenlenmekte, özel günlerde stantlar ve dev ekranlar kurularak hem meydanın hem toplumun dinamik yapısı güçlendirilmektedir [**Web 103, Web 104**]. Bu tür organizasyonlar, halkın bir araya gelmesi için elverişli bir ortam sunmakta ve sosyal etkileşimi teşvik etmektedir.

Şekil 5.92: Kartal Belediyesi'nin düzenlediği etkinlikler [**Web 103, Web 104**].

Özetle, meydanın geniş amfi tiyatrosunun uzun vadede insanlar için çeşitli sosyal etkinliklere ev sahipliği yaptığı göz önünde bulundurularak sosyal yaşamı iyileştirmesi 7 üzerinden 5 olarak değerlendirilmiştir.

Yerel Ekonomiye Destekleme

Meydanda yerel ekonomiyi ve çevredeki ticareti destekleyecek çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapabilecek nitelikte açık alanlar bulunmaktadır. Dünya Kadınlar Günü, Anneler Günü ve Engelsiz Yaşam Günü gibi özel günlerde bu alanlarda yerel satıcıların ve küçük esnafın faaliyet gösterdiği geçici ticari olanaklar yer almaktadır

Şekil 5.93 [Web 105]. Bu tür ticari olanaklar hem halkın ihtiyacını karşılamakta hem de yerel ekonomiye katkıda bulunmaktadır.

Şekil 5.93: Meydanda düzenlenen Anneler Günü Şenliği [Web 105].

Yukarıda belirtilen olumlu bulgular dahilinde meydan yerel ekonomiyi destekleme kriteri bakımından 7 üzerinden 5 olarak değerlendirilmiştir.

Ticari Alanlar İçerme

Meydanın çevresinde çeşitli kullanıcı ihtiyaçlarına yönelik alanlar bulunmasına rağmen meydan sınırları içerisinde sürekli ticari işlevli bir unsur bulunmamaktadır. Zaman zaman meydanın amfi alanında yerel satıcıların geçici ticari fırsatlar sunduğu küçük pazarlar veya stantlar kurulmaktadır **Şekil 5.94 [Web 105]**. Bu sebeplerden ötürü meydan ticari alanlar içerme kriteri 7 üzerinden 3 olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 5.94: Meydanda kurulan dönemlik stantlar [Web 106].

Gözlem analizleri sonucu yakın çevrenin kalitesi, insan ölçeğiyle uyumu ve sosyal yaşamı iyileştirme kriterleri, Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'ndaki belirgin olumlu özellikler olarak gözlemlenmiştir. Meydandaki belirgin olumsuz özellikler ise trafik

yoğunluğu, tarihi anlam eksikliği ve anıtsal/kültürel unsur eksikliği olarak gözlemlenmiştir. Ayrıca meydana esnek tasarıma sahip unsurların eksikliği de olumsuz olarak değerlendirilmiştir **Tablo 5.3**.

Tablo 5.3: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'na ait gözlem analizleri.

ANA KATEGORİ	ALT KATEGORİ	Kriterler	Değer/7
ÇEVRESEL-FİZİKSEL	KENTSEL	Yakın Çevrenin Kalitesi	5
		Trafik Yoğunluğunun Derecesi	1
	KÜLTÜREL	Tarihi Anlam	1
		Anıtsal/Kültürel Unsur	1
	BİÇİMSEL	Esnek Tasarım	3
	GÖRSEL	Geniş/Çok Yönlü Bakış Açıları Sunma	4
	ERGONOMİ	İnsan Ölçeğiyle Uyum	5
SOSYAL-PSİKOLOJİK	SOSYAL	Sosyal Yaşamı İyileştirme	5
	EKONOMİK	Yerel Ekonomiyi Destekleme	5
		Ticari Alanlar İçerme	3

5.2.2 Meydanların Anket Çalışması Üzerinden Değerlendirilmesi

Bu bölümde alan çalışmasına ait anket çalışması sonucu elde edilen veriler sunulmaktadır. Anket kapsamında yaş, cinsiyet ve kullanım sıklığı gibi kişisel sorular ve 30 kritere yönelik 48 adet 7'li Likert Ölçeği ile yanıtlanacak soru yer almaktadır. Anket formunda kişisel soruların ardından gelen 4. sorudan 37. soruya kadar meydanın çevresel/fiziksel özellikleriyle ilgili 34, 38. sorudan 51. soruya kadar ise meydanın sosyal/psikolojik özellikleriyle ilgili 14 adet soru yer almaktadır.

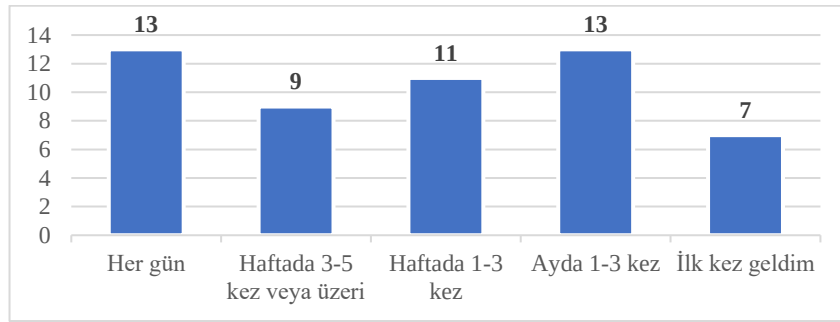
5.2.2.1 Kağıthane Meydanı'nın Anket Çalışması Üzerinden Değerlendirilmesi

Meydanın bulunduğu Merkez Mahallesi'nin 2024 nüfusu 33.977'dir [Web 107]. Kağıthane Meydanı'ndaki bu anket çalışması 29'u erkek 24'ü kadın olmak üzere mahalle nüfusunun yaklaşık binde 1,5'lik kısmı olan 53 kullanıcı ile gerçekleştirilmiştir. Bu 53 kişinin yaş ortalaması 30,85'tir. 18-25 yaş aralığında 21 kişi, 26-35 yaş aralığında 18 kişi, 36-50 yaş aralığında 9 kişi ve 51-60 yaş aralığında 5 kişi çalışmaya katılmıştır **Tablo 5.4**. 13'ü bu meydanı her gün, 9'u haftada 3-5 kez veya

üzerinde, 11'i haftada 1-3 kez, 13'ü ayda 1-3 kez kullanmakta olup 7'si de meydanda ilk kez bulunmaktadır **Şekil 5.95**.

Tablo 5.4: Kağıthane Meydanı'nın anket çalışmasındaki katılımcıların demografik bilgileri.

Cinsiyet	18-24	25-44	45-54	55-64	Toplam
Erkek	9	16	2	2	29
Kadın	6	14	4	0	24
Toplam	15	30	6	2	53

Şekil 5.95: Kağıthane Meydanı'nın anket çalışmasındaki katılımcıların meydanı kullanma sıklığı.

7'li Likert ölçeği ile kurgulanan anket çalışması sonucu kullanıcılara ait veriler, çevresel/fiziksel başlığı altında belirlenen kriterler dahilinde aşağıda sunulmaktadır

Tablo 5.5.

Tablo 5.5: Kağıthane Meydanı'nın çevresel/fiziksel kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.

SORU ANA KATEGORİLERİ	SORU ALT KATEGORİLERİ	ANKET SORULARI	1		2		3		4		5		6		7		Ortalama	Standart Sapma
			Kişide Katılmıyorum	Kişi sayısı	Katılmıyorum	Kişi sayısı	Kısmen Katılmıyorum	Kişi sayısı	Kararsızım	Kişi sayısı	Kısmen Katılmıyorum	Kişi sayısı	Katılmıyorum	Kişi sayısı	Kesinlikle Katılmıyorum	Kişi sayısı		
KENTSEL	KONUMUN ÇEKİCİLİĞİ	Bu meydan İstanbul'un çekici bir konumunda bulunmaktadır.	5	9,4	6	11,3	7	13,2	9	17,0	11	20,8	3	5,7	12	22,6	4,36	1,962
KÜLTÜREL	İMAJ/KİMLİK	Bu meydan bütüncül bir imaja sahiptir.	4	7,5	3	5,7	8	15,1	10	18,9	11	20,8	6	11,3	11	20,8	4,57	1,824
		Bu meydan bir kimliğe sahiptir.	4	7,5	6	11,3	8	15,1	7	13,2	8	15,1	10	18,9	10	18,9	4,49	1,928
BİÇİMSEL	FİZİKSEL BÜYÜKLÜK-NÜFUS DENGESİ	Bu meydan tüm kullanıcılar için yeterli büyüklüğe sahiptir.	6	11,3	5	9,4	5	9,4	6	11,3	10	18,9	8	15,1	13	24,5	4,6	2,051
		DÜZEN	2	3,8	6	11,3	3	5,7	6	11,3	14	26,4	12	22,6	10	18,9	4,89	1,728
		KAPALILIK HİSSİYATI SAĞLAMA	9	17,0	10	18,9	11	20,8	8	15,1	4	7,5	5	9,4	6	11,3	3,51	1,948
GÖRSEL	SINIRLILIK	Bu meydanın sınırları kolay algılanmaktadır.	2	3,8	2	3,8	4	7,5	10	18,9	13	24,5	7	13,2	15	28,3	5,09	1,656
		Bu meydanın mekânı tanımlayan sınırlayıcı öğeler içermektedir.	3	5,7	3	5,7	5	9,4	16	30,2	11	20,8	3	5,7	12	22,6	4,62	1,723
		GÖRSEL ESTETİK	3	5,7	4	7,5	6	11,3	9	17,0	12	22,6	6	11,3	13	24,5	4,75	1,818
DOĞAL	FARKLI İKLİMSEL KOŞULLARA UYGUNLUK	Bu meydan farklı hava koşullarında kullanılabilecek şekilde tasarlanmıştır.	11	20,8	7	13,2	10	18,9	11	20,8	5	9,4	2	3,8	7	13,2	3,49	1,957
		YEŞİL ALAN/PEYZAJ VARLIĞI	9	17,0	8	15,1	7	13,2	9	17,0	5	9,4	7	13,2	8	15,1	3,87	2,076
			9	17,0	5	9,4	5	9,4	11	20,8	6	11,3	5	9,4	12	22,6	4,19	2,14
DONATILAR	KENTSEL DONATILARIN KALİTESİ	Bu meydanadaki kentsel donatılar farklı ihtiyaçları ve işlevleri karşılamaktadır.	4	7,5	2	3,8	5	9,4	8	15,1	14	26,4	5	9,4	15	28,3	4,91	1,832
		Bu meydan yeterli sayıda kentsel donatı içermektedir.	1	1,9	4	7,5	7	13,2	9	17,0	9	17,0	9	17,0	14	26,4	4,96	1,72
		NİTELİKLİ OTURMA VE DİNLENME ALANLARI BARINDIRMA	4	7,5	3	5,7	5	9,4	11	20,8	13	24,5	4	7,5	13	24,5	4,7	1,825
DONATILAR	YETERLİ/DOĞRU AYDINLATMA	Bu meydanın tamamı yeterli düzeyde aydınlatılmaktadır.	1	1,9	1	1,9	5	9,4	10	18,9	15	28,3	6	11,3	15	28,3	5,17	1,516
İDARI	BAKIMLILIK/TEMİZLİK	Bu meydan yeterince temizdir ve düzenli bakımı yapılmaktadır.	3	5,7	2	3,8	4	7,5	6	11,3	18	34,0	8	15,1	12	22,6	5	1,664
		Bu meydanın kentsel donatıları yeterince temizdir ve bakımı yapılmaktadır.	1	1,9	2	3,8	5	9,4	12	22,6	18	34,0	6	11,3	9	17,0	4,85	1,433
		Bu meydanada yeterli sayıda atık kutusu bulunmaktadır.	5	9,4	3	5,7	7	13,2	5	9,4	14	26,4	7	13,2	12	22,6	4,68	1,909
İDARI	GÜVENLİK GEREKLİLİKLERİNE UYGUNLUK	Bu meydan yeterli düzeyde güvenlik önlemleri içermektedir.	4	7,5	3	5,7	11	20,8	15	28,3	6	11,3	6	11,3	8	15,1	4,25	1,742
		Bu meydanada güvenliği destekleyecek düzeyde açık alanlar ve aydınlatmalar yer almaktadır.	4	7,5	1	1,9	6	11,3	14	26,4	11	20,8	8	15,1	9	17,0	4,64	1,688
DAVRANIŞSAL	HERKES İÇİN ERİŞİLEBİLİRLİK	Bu meydan herkes için erişilebilirdir.	0	0,0	2	3,8	2	3,8	8	15,1	11	20,8	13	24,5	17	32,1	5,55	1,381
		ULAŞILABİLİRLİK	0	0,0	1	1,9	5	9,4	7	13,2	12	22,6	12	22,6	16	30,2	5,45	1,395
	YÜRÜME ROTALARININ KALİTESİ	Bu meydan yeterince geniş ve düzgün yürüyüş yolları bulundurmaktadır.	2	3,8	2	3,8	8	15,1	3	5,7	15	28,3	11	20,8	12	22,6	5,04	1,664
		Bu meydan rahatça yürümeye uygun bir zemin yapısı içermektedir.	3	5,7	2	3,8	4	7,5	9	17,0	15	28,3	10	18,9	10	18,9	4,91	1,644
		Bu meydan iyi aydınlatılmış yürüyüş yolları bulundurmaktadır.	3	5,7	3	5,7	5	9,4	11	20,8	14	26,4	11	20,8	6	11,3	4,64	1,606
	YENİ DENEYİM SUNMA	Bu meydan yeni deneyim alanları ve imkanları sunmaktadır.	3	5,7	8	15,1	12	22,6	13	24,5	7	13,2	4	7,5	6	11,3	3,92	1,685
		Bu meydan hem gündüz hem de gece kullanılmaktadır.	2	3,8	2	3,8	3	5,7	9	17,0	12	22,6	11	20,8	14	26,4	5,19	1,618
		Bu meydanın gece kullanımı rahattır.	7	13,2	4	7,5	5	9,4	19	35,8	6	11,3	5	9,4	7	13,2	4,06	1,823
	GEÇİŞ ALANI OLMA	Bu meydanın gündüz kullanımı rahattır.	1	1,9	3	5,7	2	3,8	4	7,5	9	17,0	21	39,6	13	24,5	5,49	1,489
		Bu meydan bir geçiş aksı olarak kullanılmaktadır.	4	7,5	3	5,7	3	5,7	4	7,5	14	26,4	13	24,5	12	22,6	5,04	1,797
		Bu meydan yakın çevresindeki belirli noktalar için bir geçiş aksıdır.	1	1,9	2	3,8	0	0,0	11	20,8	15	28,3	10	18,9	14	26,4	5,32	1,425
	YÖNLENDİRME	Bu meydanada gideceğim yöne karar vermek kolaydır.	1	1,9	2	3,8	5	9,4	10	18,9	10	18,9	3	5,7	22	41,5	5,32	1,696
		Bu meydanada yeterli sayıda yönlendirme levhaları ve görsel işaretler bulunmaktadır.	7	13,2	2	3,8	7	13,2	12	22,6	9	17,0	4	7,5	12	22,6	4,4	1,974

Tablodaki verilere göre erişilebilirlik kriteri en yüksek ortalama değeri alan çevresel/fiziksel kriter olmuştur. “Bu meydan herkes için erişilebilirdir.” ifadesine katılımcıların %32,1’i kesinlikle katılıyorum, %24,5’u katılıyorum, %20,8’i kısmen katılıyorum ve %15,1’i kararsızım cevabını vermiştir. 4 kişi de olumsuz

değerlendirmede bulunmuştur. Cevapların ortalaması 7 üzerinden 5,55 ve standart sapması da düşüktür. Bu durumda, anket katılımcılarının büyük çoğunluğunun meydanın herkes tarafından erişilebilir olduğunu düşünmekte olduğu görülmektedir.

“Bu meydanın gündüz kullanımı rahattır.” ifadesinin cevaplarının ortalaması da en yüksek ikinci değeri almıştır. Katılımcıların %24,5’i kesinlikle katılıyorum, %39,6’sı katılıyorum ve %17’si kısmen katılıyorum şeklinde olumlu değerlendirmede bulunmuştur. 4 kişi kararsızım, 2 kişi kısmen katılmıyorum, 3 kişi katılmıyorum ve 1 kişi kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Cevapların ortalamasının 7 üzerinden 5,49 ve standart sapmasının da düşük olduğu görülmektedir. Bu durumdan ötürü katılımcıların meydanın gündüz kullanımı hakkında benzer olumlu görüşlere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

En düşük değerleri ise farklı iklimsel koşullara uygunluk ve kapalılık hissiyatı sağlama kriterleri almıştır. “Bu meydan farklı hava koşullarında kullanılabilecek şekilde tasarlanmıştır.” ifadesine kullanıcıların %20,8’i kesinlikle katılmıyorum, %13,2’si katılmıyorum ve %18,9’u kısmen katılmıyorum, %20,8’i kararsızım, %9,4’ü kısmen katılıyorum, %3,8’i katılmıyorum ve %13,2’i de kesinlikle katılıyorum yönünde değerlendirmede bulunmuştur. Cevapların ortalaması 7 üzerinden 3,49’dur. “Bu meydan bir kapalılık hissiyatı uyandırmaktadır.” ifadesine de katılımcıların %17’si kesinlikle katılmıyorum, %18,9’u katılmıyorum ve %20,8’i kısmen katılmıyorum, %15,1’i kararsızım, %7,5’i kısmen katılıyorum, %9,4’ü katılmıyorum ve %11,3’ü de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu ifadenin cevaplarının ortalaması da 7 üzerinden 3,51 olmuştur.

En düşük değeri alan her iki ifade de yüksek standart sapma değerleri ve verilen değerlerinin çeşitliliği dikkat çekmektedir. Katılımcılar arasında bu kriterler kapsamında belirgin bir görüş ayrılığı bulunmaktadır. Bazı katılımcılar ifadeleri olumlu bir şekilde değerlendirirken diğer bir kısmı ise olumsuz bir değerlendirme yapmıştır.

7’li Likert ölçeği ile kurgulanan anket çalışması sonucu kullanıcılara ait veriler, sosyal/psikolojik başlığı altında belirlenen kriterler dahilinde aşağıda sunulmaktadır

Tablo 5.6.

Tablo 5.6: Kağıthane Meydanı'nın sosyal/psikolojik kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.

SORU ANA KATEGORİLERİ	SORU ALT KATEGORİLERİ	ANKET SORULARI	1		2		3		4		5		6		7		Ortalama	Standart Sapma
			Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum			
			Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%		
PSİKOLOJİK	ADİYET HİSSİ OLUŞTURMA	Bu meydan aidiyet hissi sağlamaktadır.	5	9,4	8	15,1	11	20,8	6	11,3	13	24,5	3	5,7	7	13,2	3,96	1,839
	YER HİSSİ OLUŞTURMA	Bu meydan anlamlı bir yerdir.	9	17,0	6	11,3	7	13,2	12	22,6	6	11,3	7	13,2	6	11,3	3,85	1,955
	STRES AZALTMA/RAHATLIK SAĞLAMA	Bu meydan stresi azaltan, rahatlatan bir ortam sunmaktadır.	6	11,3	4	7,5	12	22,6	4	7,5	15	28,3	6	11,3	6	11,3	4,13	1,83
	GÜVENDE HİSSETTİRME	Bu meydan günün her saati güvende, endişesiz ve korkusuz hissettirmektedir.	4	7,5	5	9,4	8	15,1	16	30,2	10	18,9	4	7,5	6	11,3	4,11	1,66
SOSYAL	İŞLEVSELLİK	Bu meydan dinlenme, konuşma, ayakta durma gibi çeşitli aktiviteler için uygun alanlar sunmaktadır.	3	5,7	3	5,7	2	3,8	15	28,3	12	22,6	10	18,9	8	15,1	4,74	1,619
	SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ DESTEKLEME	Bu meydan çeşitli etkinlikler veya topluluk aktiviteleri için uygun bir alandır.	3	5,7	4	7,5	11	20,8	10	18,9	8	15,1	10	18,9	7	13,2	4,4	1,736
		Bu meydanda çeşitli etkinlikler ve topluluk aktiviteleri düzenlenmektedir.	3	5,7	4	7,5	5	9,4	13	24,5	10	18,9	9	17,0	9	17,0	4,62	1,723
		Bu meydan oturmak, dinlenmek ve sohbet etmek gibi sosyal aktiviteler için kullanılmaktadır.	2	3,8	1	1,9	8	15,1	7	13,2	14	26,4	8	15,1	13	24,5	5	1,641
		Bu meydanda kaliteli sosyal ilişkiler kurulmaktadır.	7	13,2	3	5,7	3	5,7	10	18,9	16	30,2	7	13,2	7	13,2	4,4	1,843
		Bu meydanda yoğun bir yaya hareketliliği bulunmaktadır.	1	1,9	1	1,9	5	9,4	11	20,8	6	11,3	14	26,4	15	28,3	5,3	1,551
	ÇEŞİTLİ AKTİVİTELER SUNMA	Bu meydan kullanıcılarına çeşitli aktivite seçenekleri sunmaktadır.	8	15,1	3	5,7	7	13,2	13	24,5	6	11,3	5	9,4	11	20,8	4,23	2,025
	KAMUSAL HAYATA CANLILIK KATMA	Bu meydan yakın çevresine canlılık katan alanlar ve donatılar içermektedir.	2	3,8	3	5,7	8	15,1	12	22,6	15	28,3	6	11,3	7	13,2	4,53	1,552
	FİKİR ALIŞVERİŞİNE OLANAK SAĞLAMA	Bu meydanda diğer kullanıcılarla sık sık etkileşime girilebilmektedir.	4	7,5	2	3,8	7	13,2	11	20,8	10	18,9	10	18,9	9	17,0	4,64	1,755
		Bu meydan insanlar arasında fikir alışverişi yapılmasına uygun bir ortam sunmaktadır.	7	13,2	1	1,9	4	7,5	16	30,2	10	18,9	5	9,4	10	18,9	4,43	1,866

“Bu meydanda yoğun bir yaya hareketliliği bulunmaktadır.” ifadesine verilen cevapların ortalaması, sosyal/psikolojik başlığındaki en yüksek değerdir. Katılımcıların %28,3’ü kesinlikle katılıyorum, %26,4’ü katılıyorum, %11,3’ü kısmen katılıyorum, %20,8’i kararsızım, %9,4’ü kısmen katılmıyorum, %1,9’u da katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. Cevapların ortalamasının 7 üzerinden 5,3 ve standart sapma da kısmen düşüktür. Kullanıcılar bu alanda yoğun bir yaya hareketliliği olduğunu düşünse de cevaplarda düşük bir kutuplaşma görülmektedir.

Sosyal/psikolojik kriterler kapsamında en düşük değerler ise psikolojik kriterler olan yer hissi oluşturma ve aidiyet hissi oluşturma kriterlerinde görülmektedir. “Bu meydan anlamlı bir yerdir.” ifadesine kullanıcıların %17’si kesinlikle katılmıyorum, %11,3’ü katılmıyorum ve %13,2’si kısmen katılmıyorum cevaplarını vererek olumsuz değerlendirmede bulunmuştur. Katılımcıların %22,6’sı kararsızım, %11,3’ü kısmen

katılıyorum, %13,2'si katılıyorum ve %11,3'ü de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Cevapların ortalaması 7 üzerinden 3,85 olmuştur. Aidiyet hissi oluşturma kriteri kapsamında yöneltilen “Bu meydan aidiyet hissi sağlamaktadır.” ifadesine de katılımcıların %9,4'ü kesinlikle katılmıyorum, %15,1'i katılmıyorum ve %20,8'i kısmen katılmıyorum, %11,3'ü kararsızım, %24,5'u kısmen katılıyorum, %5,7'si katılıyorum ve %13,2'si de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu ifadenin cevaplarının ortalaması da 7 üzerinden 3,96 olarak görülmektedir.

Çevresel/fiziksel kriterlerde olduğu gibi bu kriterlerde de en düşük değeri alan iki ifadede yüksek standart sapma değerlerine rastlanmıştır. Verilen cevapların ortalama değerleri nötr gibi görünmekte olsa da yüksek standart sapma nedeniyle bu durum kararsız bir görüşü değil kutuplaşmış yanıtları yansıtmaktadır. Meydanın anlamlı bir yer olduğuna ve aidiyet hissiyatı sağladığına dair verilen cevapların ortalaması bu kategoride en düşük değerler olsa da katılımcılar arasında belirgin bir görüş ayrılığı bulunmaktadır.

Anket çalışmasının verilerine genel olarak bakıldığında Kağıthane Meydanı'nın herkes için erişilebilirlik, ulaşılabilirlik, geçiş alanı olma, yeterli/doğru aydınlatma, kentsel donatıların kalitesi ve gece gündüz kullanımı gibi kriterlerde yüksek ortalamalar görülmektedir. Söz konusu kriterlerde yüksek ortalamaların yanı sıra düşük standart sapmalar ve kullanıcılar arasında görüş birliği görüldüğünden bu kriterler meydanın belirgin olumlu nitelikleri olarak değerlendirilmektedir. Meydanın en düşük ortalama değerleri ise farklı iklimsel koşullara uygunluk, kapalılık hissiyatı sağlama, yer hissi oluşturma, yeni deneyim sunma ve aidiyet hissi oluşturma gibi kriterlerde görülmektedir. Düşük ortalamalara sahip bu kriterlerde yüksek standart sapma değerlerinin görülmesi kullanıcılar arasında görüş birliği olmadığını göstermektedir **Tablo 5.7**.

Tablo 5.7: Kağıthane Meydanı'ndaki anket çalışması sonucu kriterlerin genel ortalamaları.

ANA KATEGORİ	ALT KATEGORİ	KRİTERLER	ORTALAMA
ÇEVRESEL-FİZİKSEL	KENTSEL	Konumun Çekiciliği	4,36
	KÜLTÜREL	İmaj/Kimlik	4,53
	BİÇİMSEL	Fiziksel Büyüklük-Nüfus Dengesi	4,6
		Düzen	4,89
		Kapalılık Hissiyatı Sağlama	3,51
	GÖRSEL	Sınırlılık	4,86
		Görsel Estetik	4,75
	DOĞAL	Farklı İklimsel Koşullara Uygunluk	3,49
		Yeşil Alan/Peyzaj Varlığı	4,03
	DONATI	Kentsel Donatıların Kalitesi	4,94
		Nitelikli Oturma ve Dinlenme Alanları Barındırma	4,7
		Yeterli/Doğru Aydınlatma	5,17
	İDARİ	Bakımlılık/Temizlik	4,84
		Güvenlik Gerekliliklerine Uygunluk	4,45
	DAVRANIŞSAL	Herkes İçin Erişilebilirlik	5,55
		Ulaşılabilirlik	5,45
		Yürüme Rotalarının Kalitesi	4,86
		Yeni Deneyim Sunma	3,92
		Gece Gündüz Kullanımı	4,91
		Geçiş Alanı Olma	5,18
		Yönlendirme	4,86
SOSYAL-PSİKOLOJİK	PSİKOLOJİK	Aidiyet Hissi Oluşturma	3,96
		Yer Hissi Oluşturma	3,85
		Stres Azaltma/Rahatlık Sağlama	4,13
		Güvende Hissettirme	4,11
	SOSYAL	İşlevsellik	4,74
		Sosyal Sürdürülebilirliği Destekleme	4,74
		Çeşitli Aktiviteler Sunma	4,23
		Kamusal Hayata Canlılık Katma	4,53
		Fikir Alışverişine Olanak Sağlama	4,54
(1; kesinlikle katılmıyorum, 4; kararsızım, 7; kesinlikle katılıyorum.)			

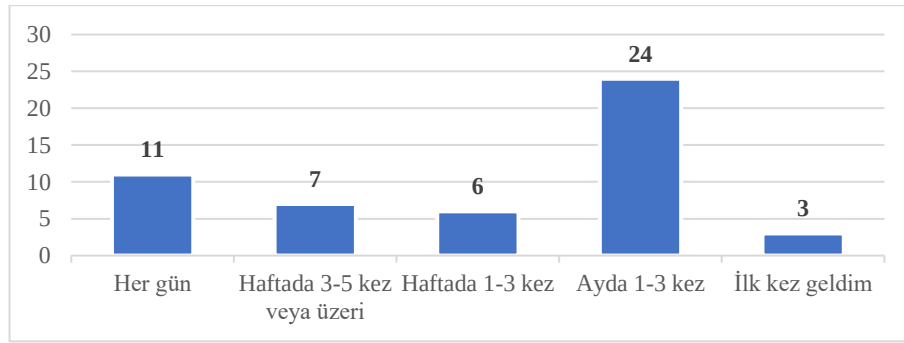
5.2.2.2 Mecidiyeköy Meydanı'nın Anket Çalışması Üzerinden Değerlendirilmesi

Meydanın bulunduğu Mecidiyeköy Mahallesi'nin 2024 nüfusu 18.926'dır [Web 107]. Mecidiyeköy Meydanı'ndaki anket çalışması 23'ü erkek 28'i kadın olmak üzere mahalle nüfusunun yaklaşık binde 2,6'lık kısmı olan 51 kullanıcı ile gerçekleştirilmiştir. Bu 51 kişinin yaş ortalaması 28,09'dur. 18-25 yaş aralığında 22

kişi, 26-35 yaş aralığında 22 kişi, 36-50 yaş aralığında 6 kişi ve 51-60 yaş aralığında 1 kişi çalışmaya katılmıştır **Tablo 5.8**. Ankete katılanların 11'i bu meydanı her gün, 7'si haftada 3-5 kez veya üzerinde, 6'sı haftada 1-3 kez, 24'ü ayda 1-3 kez kullanmakta olup 3'ü de meydanda ilk kez bulunmaktadır **Şekil 5.96**.

Tablo 5.8: Mecidiyeköy Meydanı'nın anket çalışmasındaki katılımcıların demografik bilgileri.

Cinsiyet	18-24	25-44	45-54	Toplam
Erkek	6	15	2	23
Kadın	3	24	1	28
Toplam	9	39	3	51

Şekil 5.96: Mecidiyeköy Meydanı'nın anket çalışmasındaki katılımcıların meydanı kullanma sıklığı.

7'li Likert ölçeği ile kurgulanan anket çalışması sonucu kullanıcılara ait veriler, çevresel/fiziksel başlığı altında belirlenen kriterler dahilinde aşağıda sunulmaktadır **Tablo 5.9**.

Tablo 5.9: Mecidiyeköy Meydanı’nın çevresel/fiziksel kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.

SORU ANA KATEGORİLERİ	SORU ALT KATEGORİLERİ	ANKET SORULARI	1		2		3		4		5		6		7		Ortalama	Standart Sapma
			Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum			
			Kişi sayı	%	Kişi sayı	%	Kişi sayı	%	Kişi sayı	%	Kişi sayı	%	Kişi sayı	%	Kişi sayı	%		
KENTSEL	KONUMUN ÇEKİCİLİĞİ	Bu meydan İstanbul'un çekici bir konumunda bulunmaktadır.	4	7,8	0	0,0	3	5,9	9	17,6	14	27,5	8	15,7	13	25,5	5,06	1,702
KÜLTÜREL	İMAJ / KİMLİK	Bu meydan bütüncül bir imaja sahiptir.	6	11,8	3	5,9	11	21,6	8	15,7	9	17,6	6	11,8	8	15,7	4,2	1,898
		Bu meydan bir kimliğe sahiptir.	4	7,8	4	7,8	7	13,7	8	15,7	13	25,5	3	5,9	12	23,5	4,55	1,88
BİÇİMSSEL	FİZİKSEL BÜYÜKLÜK - NÜFUS DENGESİ	Bu meydan tüm kullanıcılar için yeterli büyüklüğe sahiptir.	6	11,8	12	23,5	7	13,7	7	13,7	8	15,7	2	3,9	9	17,6	3,8	2,02
	DÜZEN	Bu meydan belirli bir düzene sahiptir.	9	17,6	7	13,7	7	13,7	7	13,7	11	21,6	4	7,8	6	11,8	3,78	1,973
	KAPALILIK HİSSİYATI SAĞLAMA	Bu meydan bir kapalılık hissiyatı uyandırmaktadır.	8	15,7	5	9,8	7	13,7	7	13,7	9	17,6	9	17,6	6	11,8	4,08	1,988
GÖRSEL	SINIRLILIK	Bu meydanın sınırları kolay algılanmaktadır.	3	5,9	7	13,7	8	15,7	5	9,8	9	17,6	11	21,6	8	15,7	4,47	1,88
		Bu meydan mekânı tanımlayan sınırlayıcı öğeler içermektedir.	3	5,9	10	19,6	3	5,9	7	13,7	10	19,6	11	21,6	7	13,7	4,41	1,889
	GÖRSEL ESTETİK	Bu meydan görsel açıdan estetik özellikler barındırmaktadır.	11	21,6	13	25,5	2	3,9	7	13,7	3	5,9	9	17,6	6	11,8	3,57	2,175
DOĞAL	FARKLI İKLİMSEL KOŞULLARA UYGUNLUK	Bu meydan farklı hava koşullarında kullanılabilecek şekilde tasarlanmıştır.	10	19,6	12	23,5	6	11,8	5	9,8	8	15,7	3	5,9	7	13,7	3,51	2,072
	YEŞİL ALAN / PEYZAJ VARLIĞI	Bu meydanın yeşil alan büyüklüğü yeterlidir.	17	33,3	12	23,5	9	17,6	3	5,9	4	7,8	0	0,0	6	11,8	2,78	1,963
		Bu meydanın peyzaj düzenlemeleri yeterlidir.	14	27,5	11	21,6	7	13,7	8	15,7	5	9,8	1	2,0	5	9,8	3,04	1,918
DONATILAR	KENTSEL DONATILARIN KALİTESİ	Bu meydanadaki kentsel donatılar farklı ihtiyaçları ve işlevleri karşılamaktadır.	6	11,8	11	21,6	3	5,9	10	19,6	9	17,6	5	9,8	7	13,7	3,94	1,964
		Bu meydan yeterli sayıda kentsel donatı içermektedir.	6	11,8	6	11,8	8	15,7	7	13,7	12	23,5	6	11,8	6	11,8	4,08	1,874
	NİTELİKLİ OTURMA VE DİNLENME ALANLARI BARINDIRMA	Bu meydanada rahat ve nitelikli oturma/dinlenme alanları bulunmaktadır.	4	7,8	11	21,6	10	19,6	7	13,7	7	13,7	6	11,8	6	11,8	3,86	1,866
	YETERLİ / DOĞRU AYDINLATMA	Bu meydanın tamamı yeterli düzeyde aydınlatılmaktadır.	2	3,9	4	7,8	4	7,8	13	25,5	11	21,6	8	15,7	9	17,6	4,71	1,653
İDARI	BAKIMLILIK / TEMİZLİK	Bu meydan yeterince temizdir ve düzenli bakımı yapılmaktadır.	5	9,8	7	13,7	3	5,9	11	21,6	14	27,5	5	9,8	6	11,8	4,2	1,8
		Bu meydanın kentsel donatıları yeterince temizdir ve bakımı yapılmaktadır.	5	9,8	3	5,9	10	19,6	9	17,6	14	27,5	3	5,9	7	13,7	4,2	1,755
		Bu meydanada yeterli sayıda atık kutusu bulunmaktadır.	5	9,8	2	3,9	7	13,7	16	31,4	7	13,7	7	13,7	7	13,7	4,31	1,749
	GÜVENLİK GEREKLİLİKLERİNE UYGUNLUK	Bu meydan yeterli düzeyde güvenlik önlemleri içermektedir.	3	5,9	2	3,9	9	17,6	11	21,6	8	15,7	10	19,6	8	15,7	4,59	1,711
Bu meydanada güvenliği destekleyecek düzeyde açık alanlar ve aydınlatmalar yer almaktadır.		3	5,9	2	3,9	9	17,6	11	21,6	9	17,6	10	19,6	7	13,7	4,55	1,677	
DAVRANIŞSAL	HERKES İÇİN ERİŞİLEBİLİRLİK	Bu meydan herkes için erişilebilirdir.	1	2,0	2	3,9	0	0,0	9	17,6	11	21,6	14	27,5	14	27,5	5,45	1,433
	ULAŞILABİLİRLİK	Bu meydana çeşitli araçlarla ve farklı yerlerden kolayca ulaşılabilir.	1	2,0	1	2,0	4	7,8	2	3,9	7	13,7	11	21,6	25	49,0	5,86	1,523
	YÜRÜME ROTALARININ KALİTESİ	Bu meydan yeterince geniş ve düzgün yürüyüş yolları bulunmaktadır.	10	19,6	4	7,8	7	13,7	6	11,8	9	17,6	5	9,8	10	19,6	4,08	2,153
		Bu meydan rahatça yürümeye uygun bir zemin yapısı içermektedir.	8	15,7	5	9,8	4	7,8	9	17,6	6	11,8	8	15,7	11	21,6	4,33	2,132
		Bu meydan iyi aydınlatılmış yürüyüş yolları bulunmaktadır.	7	13,7	4	7,8	7	13,7	6	11,8	10	19,6	6	11,8	11	21,6	4,37	2,059
	YENİ DENEYİM SUNMA	Bu meydan yeni deneyim alanları ve imkanları sunmaktadır.	7	13,7	6	11,8	8	15,7	10	19,6	6	11,8	5	9,8	9	17,6	4,04	2,01
	GECE GÜNDÜZ KULLANIMI	Bu meydan hem gündüz hem de gece kullanılmaktadır.	1	2,0	2	3,9	1	2,0	5	9,8	7	13,7	16	31,4	19	37,3	5,73	1,471
		Bu meydanın gece kullanımı rahattır.	6	11,8	4	7,8	7	13,7	5	9,8	14	27,5	6	11,8	9	17,6	4,39	1,94
		Bu meydanın gündüz kullanımı rahattır.	2	3,9	0	0,0	2	3,9	3	5,9	12	23,5	15	29,4	17	33,3	5,67	1,438
	GEÇİŞ ALANI OLMA	Bu meydan bir geçiş aksı olarak kullanılmaktadır.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	7,8	4	7,8	8	15,7	35	68,6	6,45	0,945
		Bu meydan yakın çevresindeki belirli noktalar için bir geçiş aksıdır.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	5,9	3	5,9	9	17,6	36	70,6	6,53	0,857
	YÖNLENDİRME	Bu meydanada gideceğim yöne karar vermek kolaydır.	2	3,9	1	2,0	7	13,7	5	9,8	11	21,6	7	13,7	18	35,3	5,25	1,73
		Bu meydanada yeterli sayıda yönlendirme levhaları ve görsel işaretler bulunmaktadır.	3	5,9	1	2,0	6	11,8	15	29,4	8	15,7	10	19,6	8	15,7	4,69	1,631

Tablodaki verilere göre Mecidiyeköy Meydanı’nın geçiş alanı olması ile ilgili ifadelere verilen cevap ortalamalarının değerlerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. “Bu meydan yakın çevresindeki belirli noktalar için bir geçiş aksıdır.” ifadesine katılımcıların %70,6’sı kesinlikle katılıyorum, %17,6’sı katılıyorum, %5,9’u kısmen

katılıyorum ve %5,9'u da kararsızım cevabını vermiş olup olumsuz değerlendirmede bulunmamışlardır. Bu ifadenin cevaplarının ortalaması 7 üzerinden 6,53'tür. "Bu meydan bir geçiş aksı olarak kullanılmaktadır." ifadesine de katılımcıların %68,6'sı kesinlikle katılıyorum, %15,7'si katılıyorum, %7,8'i kısmen katılıyorum ve %7,8'i de kararsızım cevabını vermiş olup olumsuz değerlere rastlanmamıştır. Bu ifadenin cevaplarının ortalaması ise 7 üzerinden 6,45'tir. Her iki ifadenin cevap ortalamalarının en yüksek değerlere ulaşmasının yanı sıra standart sapmaları da oldukça düşüktür. Katılımcıların bu konuda benzer görüşlere sahip olup cevapları arasında büyük farklılıklar görülmemektedir. Bu durum katılımcıların meydanın bir geçiş alanı olduğunu düşünmekte olduğunu göstermektedir.

Meydanın geçiş alanı olmasından sonra en yüksek değeri alan çevresel/fiziksel kriter ulaşılabilirliktir. Bu kriter dahilinde kullanılan "Bu meydana çeşitli araçlarla farklı yerlerden kolayca ulaşılabilir." ifadesine katılımcıların %49'u kesinlikle katılıyorum, %21,6'sı katılıyorum, %13,7'si kısmen katılıyorum cevabını vermiştir. 2 kişi kararsızım, 4 kişi kısmen katılmıyorum, 1'er kişi de katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yönünde değerlendirmelerde bulunmuştur. İfadenin cevaplarının ortalaması ise 7 üzerinden 5,86 olmasına rağmen standart sapması kısmen yüksektir. Kullanıcılar bu alana kolayca ulaşılabilmesini düşünseler de cevaplarda düşük bir kutuplaşma söz konusudur.

Meydanın en düşük değer alan çevresel/fiziksel kriteri ise yeşil alan ve peyzaj varlığı olmuştur. "Bu meydanın yeşil alan büyüklüğü yeterlidir." ifadesine kullanıcıların %33,3'ü kesinlikle katılmıyorum, %23,5'i katılmıyorum, %17,6'sı kısmen katılmıyorum cevabını vermiştir. Kullanıcıların %5,9'u kararsızım, %7,8'i kısmen katılıyorum ve %11,8'i kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu ifadenin cevaplarının ortalaması 7 üzerinden 2,78'tir. "Bu meydanın peyzaj düzenlemeleri yeterlidir." ifadesine ise katılımcıların %27,5'i kesinlikle katılmıyorum, %21,6'sı katılmıyorum, %13,7'si kısmen katılmıyorum, %15,7'si kararsızım, %9,8'i kısmen katılıyorum, %2'si katılıyorum ve %9,8'i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu ifadenin cevaplarının ortalaması ise 7 üzerinden 3,04'tür. Yeşil alan ve peyzaj varlığı kriteri kapsamında yöneltilen her iki ifadenin ortalaması oldukça düşüktür ancak standart sapmaları yüksektir. Katılımcıların meydanın yeşil alan ve peyzaj öğelerinden memnun olmadığı ancak cevaplar arasında belirgin bir ayrılık olduğu anlaşılmaktadır.

Bu kriterin yanı sıra farklı iklimsel koşullara uygunluk kriteri dahilinde yöneltilen “Bu meydan farklı hava koşullarında kullanılabilecek şekilde tasarlanmıştır.” ifadesinin cevaplarında da düşük bir değer tespit edilmiştir. Bu ifadeye katılımcıların %19,6’sı kesinlikle katılmıyorum, %23,5’i katılmıyorum ve %11,8’i de kısmen katılmıyorum cevaplarını vererek olumsuz değerlendirmede bulunmuşlardır. Ancak %9,8’lik kısmın kararsızım cevabının yanında %35,3’lük kısmın olumlu cevap vermesi bu kriterde de bir fikir ayrılığının söz konusu olduğunu göstermektedir.

7’li Likert ölçeği ile kurgulanan anket çalışması sonucu kullanıcılara ait veriler, sosyal/psikolojik başlığı altında belirlenen kriterler dahilinde aşağıda sunulmaktadır **Tablo 5.10.**

Tablo 5.10: Mecidiyeköy Meydanı’nın sosyal/psikolojik kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.

SORU ANA KATEGORİLERİ	SORU ALT KATEGORİLERİ	ANKET SORULARI	1		2		3		4		5		6		7		Ortalama	Standart Sapma
			Kesinlikle Katılmıyorum	Kişi sayısı	%	Katılmıyorum	Kişi sayısı	%	Kısmen Katılmıyorum	Kişi sayısı	%	Kararsızım	Kişi sayısı	%	Kısmen Katılıyorum	Kişi sayısı	%	
PSİKOLOJİK	AİDİYET HİSSİ OLUŞTURMA	Bu meydan aidiyet hissi sağlamaktadır.	11	21,6	10	19,6	9	17,6	9	17,6	3	5,9	1	2,0	8	15,7	3,35	2,028
	YER HİSSİ OLUŞTURMA	Bu meydan anlamlı bir yerdir.	8	15,7	7	13,7	7	13,7	9	17,6	10	19,6	4	7,8	6	11,8	3,82	1,926
	STRES AZALTMA / RAHATLIK SAĞLAMA	Bu meydan stresi azaltan, rahatlatan bir ortam sunmaktadır.	21	41,2	12	23,5	6	11,8	4	7,8	2	3,9	1	2,0	5	9,8	2,55	1,932
	GÜVENDE HİSSETTİRME	Bu meydan günün her saati güvende, endişesiz ve korkusuz hissettirmektedir.	12	23,5	12	23,5	8	15,7	4	7,8	5	9,8	3	5,9	7	13,7	3,29	2,091
SOSYAL	İŞLEVSELLİK	Bu meydan dinlenme, konuşma, ayakta durma gibi çeşitli aktiviteler için uygun alanlar sunmaktadır.	9	17,6	8	15,7	5	9,8	5	9,8	7	13,7	9	17,6	8	15,7	4,02	2,159
	SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ DESTEKLEME	Bu meydan çeşitli etkinlikler veya topluluk aktiviteleri için uygun bir alandır.	16	31,4	12	23,5	4	7,8	3	5,9	5	9,8	5	9,8	6	11,8	3,16	2,185
		Bu meydanada çeşitli etkinlikler ve topluluk aktiviteleri düzenlenmektedir.	10	19,6	12	23,5	5	9,8	10	19,6	5	9,8	1	2,0	8	15,7	3,45	2,043
		Bu meydan oturmak, dinlenmek ve sohbet etmek gibi sosyal aktiviteler için kullanılmaktadır.	8	15,7	8	15,7	6	11,8	9	17,6	8	15,7	2	3,9	10	19,6	3,92	2,077
		Bu meydanada kaliteli sosyal ilişkiler kurulmaktadır.	8	15,7	9	17,6	7	13,7	10	19,6	4	7,8	6	11,8	7	13,7	3,76	2,016
		Bu meydanada yoğun bir yaya hareketliliği bulunmaktadır.	1	2,0	0	0,0	1	2,0	2	3,9	4	7,8	11	21,6	32	62,7	6,31	1,208
	ÇEŞİTLİ AKTİVİTELER SUNMA	Bu meydan kullanıcılarına çeşitli aktivite seçenekleri sunmaktadır.	12	23,5	7	13,7	11	21,6	4	7,8	6	11,8	6	11,8	5	9,8	3,45	2,033
	KAMUSAL HAYATA CANLILIK KATMA	Bu meydan yakın çevresine canlılık katan alanlar ve donatılar içermektedir.	6	11,8	1	2,0	10	19,6	13	25,5	8	15,7	4	7,8	9	17,6	4,25	1,842
	FİKİR ALIŞVERİŞİNE OLANAK SAĞLAMA	Bu meydanada diğer kullanıcılarla sık sık etkileşime girilebilmektedir.	3	5,9	6	11,8	10	19,6	5	9,8	11	21,6	5	9,8	11	21,6	4,45	1,901
		Bu meydan insanlar arasında fikir alışverişi yapılmasına uygun bir ortam sunmaktadır.	9	17,6	7	13,7	9	17,6	10	19,6	5	9,8	2	3,9	9	17,6	3,73	2,04

Tablodaki verilere göre “Bu meydanada yoğun bir yaya hareketliliği bulunmaktadır.” ifadesine verilen cevaplar, sosyal/psikolojik başlığının en yüksek değerine ulaşmıştır. Katılımcıların %62,7’si kesinlikle katılıyorum, %21,6’sı katılıyorum, %7,8’i kısmen

katılıyorum, 2 kişi kararsızım, 1'er kişi de kısmen katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. Cevapların ortalamasının 7 üzerinden 6,31 ve standart sapmanın da düşük olması sonucu kullanıcıların meydana yaya hareketliliğinin yoğun olduğunu düşünmekte ve görüş birliğinde oldukları anlaşılmaktadır.

Kullanıcılar Mecidiyeköy Meydanı'nı psikolojik kriterler bakımından olumsuz değerlendirmiştir. "Bu meydan stresi azaltan, rahatlatan bir ortam sunmaktadır." ifadesine katılımcıların %41,2'si kesinlikle katılmıyorum, %23,5'i katılmıyorum ve %11,8'i de kısmen katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların %7,8'i kararsızım, %3,9'u kısmen katılıyorum, %2'si katılmıyorum ve %9,8'i kesinlikle katılıyorum yönünde değerlendirmede bulunmuştur. Cevapların ortalaması 7 üzerinden 2,55 ve standart sapması da yüksektir. Stres azaltma ve rahatlık sağlama kriterinin yanı sıra güvende hissettirme ve aidiyet hissi oluşturma ifadelerinin cevap ortalamasında düşük değerler ve yüksek standart sapmalar görülmektedir. Kullanıcılar meydanın stres azaltan, rahatlatan, endişesiz ve korkusuz hissettiren, aidiyet hissiyatı sağlayan bir alan olduğunu düşünmese de cevaplarda bir görüş ayrılığı söz konusudur.

Sosyal kriterler altındaki "Bu meydan çeşitli etkinlikler veya topluluk aktiviteleri için uygun bir alandır." ifadesinin cevap ortalaması da 7 üzerinden 3,16 gibi düşük bir değerdir. Katılımcıların %31,4'ü kesinlikle katılmıyorum, %23,5'ü katılmıyorum, %7,8'i kısmen katılmıyorum cevabını vermiştir. 3 kişi kararsız olduğunu belirtip 16 kişi olumlu değerlendirmede bulunmuştur. Kullanıcıların bu meydanı etkinlik ve topluluk aktiviteleri için uygun bir alan olmadığını düşündüğü ancak standart sapma yüksek olduğundan fikir birliğinin olmadığı görülmektedir.

Genel olarak Mecidiyeköy Meydanı'nda geçiş alanı olma, ulaşılabilirlik, herkes için erişilebilirlik ve gece gündüz kullanımı gibi kriterlerde yüksek ortalamalar görülmektedir. Bunlar, yüksek ortalamaların yanı sıra genel olarak düşük standart sapmalara ve kullanıcılar arasında görüş birliğine sahip olduğundan meydanın belirgin olumlu özellikleri olarak yorumlanmaktadır. Meydanın en düşük ortalama değerleri ise stres azaltma/rahatlık sağlama, yeşil alan/peyzaj varlığı, güvende hissettirme, aidiyet hissi oluşturma, çeşitli aktiviteler sunma ve farklı iklimsel koşullara uygunluk gibi kriterlerde görülmektedir. Bu kriterlerde yüksek standart sapma değerleri görüldüğünden olumsuz özellikler kapsamında kullanıcılar arasında görüş ayrılığı bulunmaktadır. Kullanıcıların sosyal/psikolojik kriterler hakkındaki görüşlerinde çevresel/fiziksel kriterlere göre düşük ortalama değerler ve yüksek standart sapmaların

olduğu görülmektedir. Kutuplaşmış yanıtların, meydanın sosyal/psikolojik özelliklerinin olumsuz değerlendirilmesine neden olduğu anlaşılmaktadır **Tablo 5.11**.

Tablo 5.11: Mecidiyeköy Meydanı'ndaki anket çalışması sonucu kriterlerin genel ortalamaları.

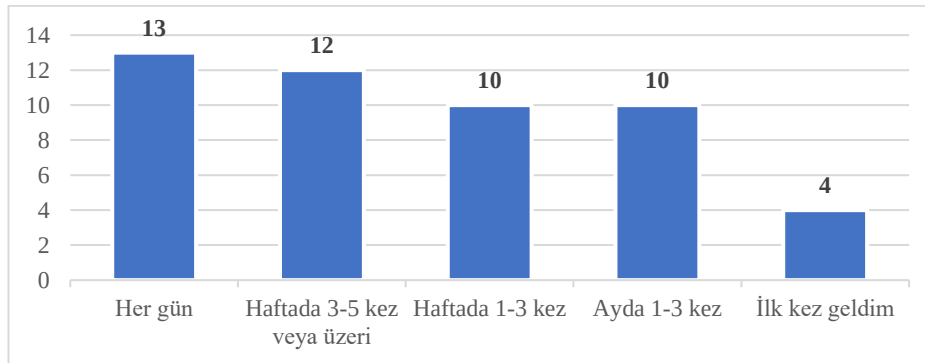
ANA KATEGORİ	ALT KATEGORİ	KRİTERLER	ORTALAMA
ÇEVRESEL-FİZİKSEL	KENTSEL	Konumun Çekiciliği	5,06
	KÜLTÜREL	İmaj/Kimlik	4,37
	BİÇİMSEL	Fiziksel Büyüklük-Nüfus Dengesi	3,8
		Düzen	3,78
		Kapalılık Hissiyatı Sağlama	4,08
	GÖRSEL	Sınırlılık	4,44
		Görsel Estetik	3,57
	DOĞAL	Farklı İklimsel Koşullara Uygunluk	3,51
		Yeşil Alan/Peyzaj Varlığı	2,91
	DONATI	Kentsel Donatıların Kalitesi	4,01
		Nitelikli Oturma ve Dinlenme Alanları Barındırma	3,86
		Yeterli/Doğru Aydınlatma	4,71
	İDARİ	Bakımlılık/Temizlik	4,23
		Güvenlik Gerekliliklerine Uygunluk	4,57
	DAVRANIŞSAL	Herkes İçin Erişilebilirlik	5,45
		Ulaşılabilirlik	5,86
		Yürüme Rotalarının Kalitesi	4,26
		Yeni Deneyim Sunma	4,04
		Gece Gündüz Kullanımı	5,26
		Geçiş Alanı Olma	6,49
Yönlendirme		4,97	
SOSYAL-PSİKOLOJİK	PSİKOLOJİK	Aidiyet Hissi Oluşturma	3,35
		Yer Hissi Oluşturma	3,82
		Stres Azaltma/Rahatlık Sağlama	2,55
		Güvende Hissettirme	3,29
	SOSYAL	İşlevsellik	4,02
		Sosyal Sürdürülebilirliği Destekleme	4,12
		Çeşitli Aktiviteler Sunma	3,45
		Kamusal Hayata Canlılık Katma	4,25
		Fikir Alışverişine Olanak Sağlama	4,09
(1; kesinlikle katılmıyorum, 4; kararsızım, 7; kesinlikle katılıyorum.)			

5.2.2.3 Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın Anket Çalışması Üzerinden Değerlendirilmesi

Meydanın bulunduğu Karlıktepe Mahallesi'nin 2024 nüfusu 33.479'dır [Web 107]. Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'ndaki anket çalışması 29'ü erkek 20'si kadın olmak üzere mahalle nüfusunun yaklaşık binde 1,4'lük kısmı olan 49 kullanıcı ile gerçekleştirilmiştir. Bu kişilerin yaş ortalaması 28,47'dir. 16-25 yaş aralığında 24 kişi, 26-35 yaş aralığında 14 kişi, 36-50 yaş aralığında 8 kişi ve 51-70 yaş aralığında 3 kişi çalışmaya katılmıştır **Tablo 5.12**. Ankete katılanların 13'ü bu meydanı her gün, 12'si haftada 3-5 kez veya üzerinde, 10'u haftada 1-3 kez, 10'u ayda 1-3 kez kullanmakta olup 4'ü de meydanda ilk kez bulunmaktadır **Şekil 5.97**.

Tablo 5.12: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın anket çalışmasındaki katılımcıların demografik bilgileri.

Cinsiyet	18-24	25-44	45-54	55-64	65-74	Toplam
Erkek	17	9	1	1	1	29
Kadın	4	15	1	0	0	20
Toplam	21	24	2	1	1	49

Şekil 5.97: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın anket çalışmasındaki katılımcıların meydanı kullanma sıklığı.

7'li Likert ölçeği ile kurgulanan anket çalışması sonucu kullanıcılara ait veriler, çevresel/fiziksel başlığı altında belirlenen kriterler dahilinde aşağıda sunulmaktadır **Tablo 5.13**.

Tablo 5.13: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı’nın çevresel/fiziksel kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.

SORU ANA KATEGORİLERİ	SORU ALT KATEGORİLERİ	ANKET SORULARI	1		2		3		4		5		6		7		Ortalama	Standart Sapma
			Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum			
			Kişi sayı	%	Kişi sayı	%	Kişi sayı	%	Kişi sayı	%	Kişi sayı	%	Kişi sayı	%	Kişi sayı	%		
KENTSEL	KONUMUN ÇEKİCİLİĞİ	Bu meydan İstanbul'un çekici bir konumunda bulunmaktadır.	4	8,2	6	12,2	9	18,4	10	20,4	11	22,4	5	10,2	4	8,2	4	1,683
KÜLTÜREL	İMAJ / KİMLİK	Bu meydan bütüncül bir imaja sahiptir.	3	6,1	6	12,2	12	24,5	9	18,4	9	18,4	5	10,2	5	10,2	4,02	1,689
		Bu meydan bir kimliğe sahiptir.	4	8,2	3	6,1	14	28,6	9	18,4	9	18,4	4	8,2	6	12,2	4,06	1,713
BİÇİMSSEL	FİZİKSEL BÜYÜKLÜK- NÜFUS DENGESİ	Bu meydan tüm kullanıcıları için yeterli büyüklüğe sahiptir.	6	12,2	0	0,0	5	10,2	9	18,4	13	26,5	5	10,2	11	22,4	4,67	1,875
	DÜZEN	Bu meydan belirli bir düzene sahiptir.	4	8,2	4	8,2	4	8,2	7	14,3	11	22,4	13	26,5	6	12,2	4,63	1,788
	KAPALILIK HİSSİYATI SAĞLAMA	Bu meydan bir kapalılık hissiyatı uyandırmaktadır.	8	16,3	15	30,6	7	14,3	7	14,3	4	8,2	5	10,2	3	6,1	3,22	1,829
GÖRSEL	SINIRLILIK	Bu meydanın sınırları kolay algılanmaktadır.	2	4,1	7	14,3	4	8,2	10	20,4	9	18,4	3	6,1	14	28,6	4,67	1,908
		Bu meydan mekanı tanımlayan sınırlayıcı öğeler içermektedir.	0	0,0	5	10,2	3	6,1	9	18,4	16	32,7	5	10,2	11	22,4	4,94	1,547
	GÖRSEL ESTETİK	Bu meydan görsel açıdan estetik özellikler barındırmaktadır.	8	16,3	4	8,2	8	16,3	7	14,3	11	22,4	6	12,2	5	10,2	3,96	1,914
DOĞAL	FARKLI İKLİMSEL KOŞULLARA UYGUNLUK	Bu meydan farklı hava koşullarında kullanılabilecek şekilde tasarlanmıştır.	6	12,2	10	20,4	8	16,3	11	22,4	7	14,3	4	8,2	3	6,1	3,55	1,721
	YEŞİL ALAN / PEYZAJ VARLIĞI	Bu meydanın yeşil alan büyüklüğü yeterlidir.	10	20,4	11	22,4	6	12,2	7	14,3	11	22,4	3	6,1	1	2,0	3,22	1,723
DONATI	KENTSEL DONATILARIN KALİTESİ	Bu meydanındaki kentsel donatılar farklı ihtiyaçları ve işlevleri karşılamaktadır.	5	10,2	3	6,1	6	12,2	12	24,5	11	22,4	9	18,4	3	6,1	4,22	1,674
		Bu meydan yeterli sayıda kentsel donatı içermektedir.	2	4,1	1	2,0	3	6,1	10	20,4	13	26,5	12	24,5	8	16,3	5,02	1,493
	NİTELİKLİ OTURMA VE DİNLENME ALANLARI BARINDIRMA	Bu meydan rahat ve nitelikli oturma/dinlenme alanları bulunmaktadır.	1	2,0	2	4,1	3	6,1	11	22,4	11	22,4	12	24,5	9	18,4	5,06	1,478
	YETERLİ / DOĞRU AYDINLATMA	Bu meydanın tamamı yeterli düzeyde aydınlatılmaktadır.	1	2,0	0	0,0	3	6,1	12	24,5	14	28,6	10	20,4	9	18,4	5,12	1,333
İDARİ	BAKIMLILIK / TEMİZLİK	Bu meydan yeterince temizdir ve düzenli bakım yapılmaktadır.	1	2,0	0	0,0	4	8,2	13	26,5	13	26,5	8	16,3	10	20,4	5,06	1,391
		Bu meydanın kentsel donatıları yeterince temizdir ve bakımı yapılmaktadır.	1	2,0	0	0,0	2	4,1	13	26,5	16	32,7	10	20,4	7	14,3	5,06	1,248
		Bu meydanada yeterli sayıda atık kutusu bulunmaktadır.	5	10,2	1	2,0	3	6,1	6	12,2	15	30,6	12	24,5	7	14,3	4,82	1,74
	GÜVENLİK GEREKLİLİKLERİNE UYGUNLUK	Bu meydan yeterli düzeyde güvenlik önlemleri içermektedir.	7	14,3	1	2,0	10	20,4	9	18,4	13	26,5	7	14,3	2	4,1	4	1,683
DAVRANŞAL	HERKES İÇİN ERİŞİLEBİLİRLİK	Bu meydan herkes için erişilebilir.	4	8,2	1	2,0	11	22,4	8	16,3	12	24,5	11	22,4	2	4,1	4,31	1,584
		Bu meydan herkes için erişilebilir.	0	0,0	0	0,0	2	4,1	6	12,2	6	12,2	10	20,4	25	51,0	6,02	1,233
	ULAŞILABİLİRLİK	Bu meydana çeşitli araçlarla ve farklı yerlerden kolayca ulaşılabilir.	0	0,0	1	2,0	1	2,0	6	12,2	10	20,4	8	16,3	23	46,9	5,88	1,301
	YÜRÜME ROTALARININ KALİTESİ	Bu meydan yeterince geniş ve düzgün yürüyüş yolları bulunmaktadır.	3	6,1	1	2,0	4	8,2	2	4,1	15	30,6	17	34,7	7	14,3	5,12	1,576
		Bu meydan rahatça yürümeye uygun bir zemin yapısı içermektedir.	1	2,0	1	2,0	1	2,0	5	10,2	12	24,5	16	32,7	13	26,5	5,57	1,339
		Bu meydan iyi aydınlatılmış yürüyüş yolları bulunmaktadır.	1	2,0	3	6,1	3	6,1	8	16,3	16	32,7	14	28,6	4	8,2	4,9	1,388
	YENİ DENEYİM SUNMA	Bu meydan yeni deneyim alanları ve imkanları sunmaktadır.	10	20,4	4	8,2	7	14,3	8	16,3	13	26,5	3	6,1	4	8,2	3,71	1,882
	GECE GÜNDÜZ KULLANIMI	Bu meydan hem gündüz hem de gece kullanılmaktadır.	1	2,0	1	2,0	2	4,1	8	16,3	5	10,2	14	28,6	18	36,7	5,63	1,496
		Bu meydanın gece kullanımı rahattır.	3	6,1	5	10,2	5	10,2	9	18,4	13	26,5	6	12,2	8	16,3	4,51	1,757
		Bu meydanın gündüz kullanımı rahattır.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	8,2	10	20,4	10	20,4	25	51,0	6,14	1,021
	GEÇİŞ ALANI OLMA	Bu meydan bir geçiş aksı olarak kullanılmaktadır.	0	0,0	0	0,0	1	2,0	9	18,4	6	12,2	11	22,4	22	44,9	5,9	1,229
		Bu meydan yakın çevresindeki belirli noktalar için bir geçiş aksıdır.	0	0,0	0	0,0	2	4,1	6	12,2	9	18,4	10	20,4	22	44,9	5,9	1,229
	YÖNLENDİRME	Bu meydana gideceğim yöne karar vermek kolaydır.	0	0,0	0	0,0	3	6,1	5	10,2	11	22,4	10	20,4	20	40,8	5,8	1,258
Bu meydana yeterli sayıda yönlendirme levhaları ve görsel işaretler bulunmaktadır.		0	0,0	3	6,1	5	10,2	8	16,3	13	26,5	9	18,4	11	22,4	5,08	1,498	

Tablodaki verilere göre katılımcıların %51’i “Bu meydanın gündüz kullanımı rahattır.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabını verirken %20,4’ü katılıyorum ve %20,4’ü de kısmen katılıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade dahilinde 4 kişi kararsız olduğunu belirtirken olumsuz bir cevap verilmemiştir. Bu sonuçlara göre cevapların ortalaması 7 üzerinden 6,14 olup hem çevresel/fiziksel başlığının hem de genel anket çalışmasının

en yüksek değerine ulaşılmıştır. Kullanıcıların meydanın gündüz kullanımının oldukça rahat olduğunu düşündükleri görülmüştür. Cevapların ortalamasının yüksek, standart sapmasının ise düşük olması katılımcıların büyük ölçüde olumlu görüş bildirdiğini ve bu konuda güçlü bir fikir birliğini ortaya koymaktadır.

“Bu meydan herkes için erişilebilirdir.” ifadesinin cevapları da en yüksek ikinci ortalama değeri almıştır. Katılımcıların %51’i kesinlikle katılıyorum, %20,4’ü katılıyorum ve %12,2’si kısmen katılıyorum cevabını vermiştir. 6 kişi kararsız ve 2 kişi de kısmen katılmadığını belirtmiştir. Bu sonuçlara göre cevapların ortalaması 7 üzerinden 6,02 ve standart sapmanın da düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, katılımcıların büyük çoğunluğunun meydanın herkes tarafından erişilebilir olduğuna yönelik değerlendirme yaptıkları anlamına gelmektedir.

En yüksek değerleri bu iki ifadenin cevapları alırken kapalılık hissiyatı ve yeşil alan ile ilgili ifadelerin cevaplarında oldukça düşük değerlere rastlanmaktadır. “Bu meydanın yeşil alan büyüklüğü yeterlidir.” ifadesine katılımcıların %20,4’ü kesinlikle katılmıyorum, %22,4’ü katılmıyorum, %12,2’si de kısmen katılmıyorum cevabını vererek olumlu değerlendirmede bulunmuşlardır. Katılımcıların %14,3’ü kararsızım, %22,4’ü kısmen katılıyorum, %6,1’i katılıyorum ve %2’si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Cevapların ortalaması 7 üzerinden 3,22 ve standart sapma da yüksektir. Bu durum kullanıcıların meydanın yeşil alan büyüklüğü hakkındaki olumsuz görüşlerinin ağır bastığı ancak katılımcılar arasında belirgin bir görüş ayrılığı olduğu söylenebilir.

Bu ifadenin cevaplarının ortalaması ile aynı değere sahip olan “Bu meydan bir kapalılık hissiyatı uyandırmaktadır.” ifadesine de katılımcıların %16,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %30,6’sı katılmıyorum, %14,3’ü de kısmen katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların %14,3’ünün kararsızım, %8,2’sinin kısmen katılıyorum, %10,2’sinin katılıyorum ve %6,1’inin de kesinlikle katılıyorum cevabını verdiği ifadede standart sapmanın yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların meydanın kapalılık hissiyatı uyandırmadığını düşünmekte olduğu ancak yanıtlar oldukça çeşitli olduğundan ortak bir görüşten söz edilememektedir.

7’li Likert ölçeği ile kurgulanan anket çalışması sonucu kullanıcılara ait veriler, sosyal/psikolojik başlığı altında belirlenen kriterler dahilinde aşağıda sunulmaktadır

Tablo 5.14.

Tablo 5.14: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın sosyal/psikolojik kriterler üzerinden elde edilen anket verileri.

SORU ANA KATEGORİLERİ	SORU ALT KATEGORİLERİ	ANKET SORULARI	1		2		3		4		5		6		7		Ortalama	Standart Sapma
			Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum			
			Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%		
PSİKOLOJİK	AİDİYET HİSSİ OLUŞTURMA	Bu meydan aidiyet hissi sağlamaktadır.	8	16,3	6	12,2	5	10,2	5	10,2	11	22,4	8	16,3	6	12,2	4,08	2,029
	YER HİSSİ OLUŞTURMA	Bu meydan anlamlı bir yerdir.	8	16,3	4	8,2	6	12,2	9	18,4	8	16,3	7	14,3	7	14,3	4,1	2,003
	STRES AZALTMA / RAHATLIK SAĞLAMA	Bu meydan stresi azaltan, rahatlatan bir ortam sunmaktadır.	10	20,4	5	10,2	6	12,2	8	16,3	9	18,4	7	14,3	4	8,2	3,78	1,971
	GÜVENDE HİSSETTİRME	Bu meydan günün her saati güvende, endişesiz ve korkusuz hissettirmektedir.	8	16,3	6	12,2	7	14,3	9	18,4	9	18,4	6	12,2	4	8,2	3,8	1,882
SOSYAL	İŞLEVSELLİK	Bu meydan dinlenme, konuşma, ayakta durma gibi çeşitli aktiviteler için uygun alanlar sunmaktadır.	1	2,0	0	0,0	3	6,1	5	10,2	14	28,6	14	28,6	12	24,5	5,47	1,324
	SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DESTEKLEME	Bu meydan çeşitli etkinlikler veya topluluk aktiviteleri için uygun bir alandır.	4	8,2	1	2,0	3	6,1	2	4,1	12	24,5	14	28,6	13	26,5	5,27	1,765
		Bu meydanada çeşitli etkinlikler ve topluluk aktiviteleri düzenlenmektedir.	2	4,1	2	4,1	7	14,3	5	10,2	12	24,5	13	26,5	8	16,3	4,92	1,631
		Bu meydan oturmak, dinlenmek ve sohbet etmek gibi sosyal aktiviteler için kullanılmaktadır.	1	2,0	3	6,1	2	4,1	8	16,3	11	22,4	13	26,5	11	22,4	5,2	1,541
		Bu meydanada kaliteli sosyal ilişkiler kurulmaktadır.	5	10,2	5	10,2	5	10,2	8	16,3	9	18,4	15	30,6	2	4,1	4,31	1,782
		Bu meydanada yoğun bir yaya hareketliliği bulunmaktadır.	1	2,0	0	0,0	3	6,1	4	8,2	12	24,5	13	26,5	16	32,7	5,63	1,365
	ÇEŞİTLİ AKTİVİTELER SUNMA	Bu meydan kullanıcılara çeşitli aktivite seçenekleri sunmaktadır.	1	2,0	5	10,2	2	4,1	7	14,3	8	16,3	18	36,7	8	16,3	5,08	1,618
	KAMUSAL HAYATA CANLILIK KATMA	Bu meydan yakın çevresine canlılık katan alanlar ve donatılar içermektedir.	2	4,1	4	8,2	7	14,3	8	16,3	11	22,4	11	22,4	6	12,2	4,61	1,656
	FİKİR ALIŞVERİŞİNE OLANAK SAĞLAMA	Bu meydanada diğer kullanıcılarla sık etkileşime girilebilmektedir.	3	6,1	3	6,1	6	12,2	10	20,4	14	28,6	3	6,1	10	20,4	4,59	1,731
		Bu meydan insanlar arasında fikir alışverişi yapılmasına uygun bir ortam sunmaktadır.	4	8,2	4	8,2	6	12,2	6	12,2	13	26,5	10	20,4	6	12,2	4,51	1,781

Tablodaki verilere göre “Bu meydana yoğun bir yaya hareketliliği bulunmaktadır.” ve “Bu meydan, dinlenme, konuşma, ayakta durma gibi çeşitli aktiviteler için uygun alanlar sunmaktadır.” ifadesine verilen cevaplarda, sosyal/psikolojik başlığının en yüksek değerlerine ulaşılmıştır. Hareketlilik için katılımcıların %32,7’si kesinlikle katılıyorum, %26,5’i katılıyorum ve %24,5’i kısmen katılıyorum cevabı vermiştir. Cevapların ortalamasının 7 üzerinden 5,63’tür. Aktiviteler için uygun alanlar sunması konusunda da katılımcıların %24,5’i kesinlikle katılıyorum, %28,6’sı katılıyorum ve kısmen katılıyorum cevabı vermiştir. Cevapların ortalaması ise 7 üzerinden 5,47’dir. Her iki kriterde de standart sapmanın düşük olması kullanıcıların bu konu hakkında görüş birliğinde olduklarını göstermektedir.

Sosyal/psikolojik kriterler kapsamında en düşük değerler ise psikolojik kriterler olan stres azaltma/rahatlık sağlama ve güvende hissettirme kriterlerinde görülmektedir. “Bu meydan stresi azaltan, rahatlatan bir ortam sunmaktadır.” ifadesine kullanıcıların %20,4’ü kesinlikle katılmıyorum, %10,2’si katılmıyorum ve %12,2’si kısmen

katılmıyorum cevaplarını vererek olumsuz değerlendirmede bulunmuştur. Katılımcıların %16,3'ü kararsızım, %18,4'ü kısmen katılıyorum, %14,3'ü katılıyorum ve %8,2'si de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Cevapların ortalaması 7 üzerinden 3,78'dir.

Güvende hissettirme kriteri kapsamında yöneltilen “Bu meydan günün her saati güvende, endişesiz ve korkusuz hissettirmektedir.” ifadesine de katılımcıların %16,3'ü kesinlikle katılmıyorum, %12,2'si katılmıyorum ve %14,3'ü kısmen katılmıyorum, %18,4'ü kararsızım, %18,4'ü kısmen katılıyorum, %12,2'si katılmıyorum ve %8,2'si de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu ifadenin cevaplarının ortalaması da 7 üzerinden 3,8 olarak görülmektedir.

Çevresel/fiziksel kriterlerde olduğu gibi, bu kriterlerde de en düşük değeri alan iki ifadede yüksek standart sapma değerleri görülmektedir. Verilen cevapların ortalamaları nötr görünse de yüksek standart sapma nedeniyle bu durum kararsız bir görüşü değil kutuplaşmış yanıtları yansıtmaktadır. Meydanın stres azaltıp rahatlık sağladığı ve güvende hissettirdiği ile ilgili verilen yanıtların ortalaması bu kategori içinde en düşük değerlere sahip olsa da katılımcılar arasında belirgin bir görüş farklılığı mevcuttur.

Meydanda herkes için erişilebilirlik, geçiş alanı olma, ulaşılabilirlik, işlevsellik, yönlendirme, gece gündüz kullanımı ve nitelikli oturma ve dinlenme alanları barındırma gibi kriterlerde yüksek ortalamalar görülmektedir. Ayrıca bu kriterler, düşük standart sapmalara sahip olduğundan meydanın belirgin olumlu nitelikleri olarak değerlendirilmektedir. Kapalılık hissiyatı sağlama, farklı iklimsel koşullara uygunluk, yeni deneyim sunma, yeşil alan/peyzaj varlığı, stres azaltma/rahatlık sağlama ve güvende hissettirme gibi kriterlerde ise meydanın en düşük ortalama değerleri görülmektedir. Bu kriterler meydanın belirgin olumsuz nitelikleri olarak görülse de yüksek standart sapma değerlerine sahip olduğundan kullanıcılar arasında ortak görüş bulunmamaktadır. Ayrıca kullanıcıların meydandaki sosyal/psikolojik kriterlere ilişkin görüşleri, çevresel/fiziksel kriterlere göre daha düşük ortalamalar ve yüksek standart sapmalar içerdiğinden kullanıcıların görüş ayrılığı, meydanın sosyal/psikolojik özelliklerinin genel olarak olumsuz bir şekilde değerlendirilmesine yol açtığı düşünülmektedir **Tablo 5.15.**

Tablo 5.15: Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'ndaki anket çalışması sonucu kriterlerin genel ortalamaları.

ANA KATEGORİ	ALT KATEGORİ	KRİTERLER	ORTALAMA
ÇEVRESEL-FİZİKSEL	KENTSEL	Konumun Çekiciliği	4
	KÜLTÜREL	İmaj/Kimlik	4,04
	BİÇİMSEL	Fiziksel Büyüklük-Nüfus Dengesi	4,67
		Düzen	4,63
		Kapalılık Hissiyatı Sağlama	3,22
	GÖRSEL	Sınırlılık	4,81
		Görsel Estetik	3,96
	DOĞAL	Farklı İklimsel Koşullara Uygunluk	3,55
		Yeşil Alan/Peyzaj Varlığı	3,72
	DONATI	Kentsel Donatıların Kalitesi	5,04
		Nitelikli Oturma ve Dinlenme Alanları Barındırma	5,35
		Yeterli/Doğru Aydınlatma	5,12
	İDARİ	Bakımlılık/Temizlik	4,98
		Güvenlik Gerekliliklerine Uygunluk	4,16
	DAVRANIŞSAL	Herkes İçin Erişilebilirlik	6,02
		Ulaşılabilirlik	5,88
		Yürüme Rotalarının Kalitesi	5,2
		Yeni Deneyim Sunma	3,71
		Gece Gündüz Kullanımı	5,43
		Geçiş Alanı Olma	5,9
		Yönlendirme	5,44
SOSYAL-PSİKOLOJİK	PSİKOLOJİK	Aidiyet Hissi Oluşturma	4,08
		Yer Hissi Oluşturma	4,1
		Stres Azaltma/Rahatlık Sağlama	3,78
		Güvende Hissettirme	3,8
	SOSYAL	İşlevsellik	5,47
		Sosyal Sürdürülebilirliği Destekleme	5,07
		Çeşitli Aktiviteler Sunma	5,08
		Kamusal Hayata Canlılık Katma	4,61
		Fikir Alışverişine Olanak Sağlama	4,55
(1; kesinlikle katılmıyorum, 4; kararsızım, 7; kesinlikle katılıyorum.)			

6. ALAN ÇALIŞMASI BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, tezin alan çalışması kapsamında Kağıthane Meydanı, Mecidiyeköy Meydanı ve Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'na ait gözlem analizleri ile anket çalışması sonucunda elde edilen değerlendirmeler ve veriler bütüncül bir bakış açısıyla yorumlanmaktadır. Belirlenen 10 kriter kapsamında gerçekleştirilen gözlem analizleriyle ilgili veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir **Tablo 6.1**.

Tablo 6.1: Meydanların gözlem analizleri sonucu elde edilen değerlendirme tablosu.

ANA KATEGORİ	ALT KATEGORİ	Kriterler	Kağıthane Meydanı	Mecidiyeköy Meydanı	Kartal Neyzen Tevfik Meydanı
ÇEVRESEL-FİZİKSEL	KENTSEL	Yakın Çevrenin Kalitesi	5	6	5
		Trafik Yoğunluğunun Derecesi	6	1	1
	KÜLTÜREL	Tarihi Anlam	1	1	1
		Anıtsal/Kültürel Unsur	5	5	1
	BİÇİMSEL	Esnek Tasarım	4	4	3
	GÖRSEL	Geniş/Çok Yönlü Bakış Açıları Sunma	4	3	4
	ERGONOMİ	İnsan Ölçeğiyle Uyum	4	5	5
SOSYAL-PSİKOLOJİK	SOSYAL	Sosyal Yaşamı İyileştirme	5	3	5
	EKONOMİK	Yerel Ekonomiyi Destekleme	5	4	5
		Ticari Alanlar İçerme	3	6	3

Gözlem analizleri sonucu Kağıthane Meydanı, kentsel kriterler açısından başarılı bir alan olarak değerlendirilmesine rağmen diğer çevresel/fiziksel kriterlerinde ortalama değerler görülmektedir. Meydan, köprü altında yer alan bir alan olmasına rağmen yakın çevresinde farklı kullanım amacına hizmet eden çeşitli fonksiyonları barındırmakta olup trafik yoğunluğunun düşük olduğu ve sakin bir atmosferin hâkim olduğu bir alan olarak dikkat çekmektedir. Meydan, yılın belirli dönemlerinde sosyal yaşamı ve yerel ekonomiyi destekleyen çeşitli etkinliklere ev sahipliği yaptığından bu kriterler olumlu değerlendirilmiştir. Meydan, bu nitelikleri **İnceoğlu'nun (2007)** aktiviteler yerel ekonomiyi ve çevredeki ticareti desteklemeli kriterini karşılarken insan kullanımına uygun kalıcı ticari unsur eksikliğinden dolayı **Mehta'nın (2014)** alanın içinde yiyecek bulunabilen çeşitli işletmeler kriterini karşılamamaktadır. Meydanda çevresinde milli bayramların kutlandığı Mustafa Kemal Atatürk heykeli bulunsa da yaklaşık dört yıllık bir alan olduğundan herhangi bir tarihi anlam

içermemektedir. Ayrıca meydanda bulunan metro yolunun büyük kolonları, sarmaşıklarla örtülse de meydanın insan ölçeğiyle uyumuna, manzara çeşitliliğine ve esnek tasarım anlayışına zarar vermektedir.

Mecidiyeköy Meydanı'nda gözlemlenen en belirgin özellik çevresindeki trafik yoğunluğudur. Tasarımda ses ve görüntü kirliliğini azaltmaya yönelik bazı önlemler alınsa da meydan bu yoğunluktan bağımsız deneyimlenememektedir. Meydanın çevresindeki geniş araç yolları, büyük bir kısmının yol altında kalması ve yolun taşıyıcı sisteminin gizlenmemesi sunulan manzaralara zarar vermektedir. Bunlara ek olarak, meydanın tarihi bir anlamı olmaması ve sosyal yaşamı destekleyen etkinliklere uygun alanlar sunmaması da olumsuz değerlendirilmiştir. Bu nitelikleri ile meydan, **Lynch'in (1960)** bulunduğu alanın faaliyet merkezi olma, **İnceoğlu'nun (2007)** ise çeşitli aktiviteler sağlayan işlevsel alanlar bulundurma kriterlerini karşılamamaktadır. Köprü altında kalmasından dolayı geçmişte verimsiz değerlendirilen bu alanın yeni halinde birçok ticari unsurun yer alması insanların bu meydanı kullanmasına olumlu etki etmektedir. Meydan, ulaşım ağlarının kesişim noktasında ve kentin merkezi bir konumunda olduğundan yakın çevresinde çeşitli işlevler barındırmaktadır. Meydanın büyüklüğü, yapıları, kentsel donatıları ve anıtsal unsuru genel olarak insan ölçeğiyle uyumlu bulunmaktadır. Meydan bu nitelikleriyle de **Gehl'in (1989)** insan ölçeği ile uyumlu olma kriterini karşılamaktadır.

Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nın yakın çevresi, kentsel açıdan olumlu bir özellik sunan çeşitli işlevlere sahip olmakla birlikte, yoğun toplu taşıma ve özel araç trafiğinin ortasında yer alması, kullanıcı deneyimini olumsuz etkilemektedir. Meydanın tarihi anlama ve herhangi bir anıtsal unsura sahip olmaması da kültürel açıdan eksikliği ortaya koymaktadır. Meydanın demiryolu altında kalan kısmındaki görsel kirlilik ve basıklık, sunulan manzara çeşitliliğine olumsuz yansımaktadır. Ayrıca meydanda yaya yolları, peyzaj unsurları ve kentsel donatılar gibi insan kullanımına uygun unsurlar bulunmakla birlikte, modüler ve esnek tasarım ilkelerine tam olarak uymayan çeşitli öğeler de yer almaktadır. Meydan bu nitelikleri ile **Kokarca ve Batuhan'ın (2023)** esnek tasarım kriterini karşılamazken içerdiği geniş amfi alanı, belirli günlerde sosyal yaşamı ve yerel ekonomiyi destekleyecek çeşitli aktivitelerle ev sahipliği yapması **Özbek'in (2004)** çeşitli aktivitelerin gerçekleştirilmesi ve **Wronkowski'nin (2024)** alışveriş merkezlerine alternatif ve yerel satıcıların ticaret yapabileceği bir yer olma

kriterlerini karşılamaktadır. Ancak, ticari hizmetlerin geçici olması bir diğer eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

Üç meydan da çeşitli toplu taşıma ağlarının ve duraklarının altında yer almakta olup bu durum meydanların yakın çevresindeki ulaşım olanakları ve fonksiyon çeşitliliğini önemli ölçüde artırmaktadır. Bu kapsamda meydanların yakın çevre kalitesinin yüksek olması ortak bir özelliktir. Meydanların hepsi, **Mehta'nın (2014)** belirttiği gibi çevrelerinde farklı işletmeler veya diğer kullanım alanlarına sahiptir. Ancak, meydanlar modern kentsel planlama prensiplerine uygun şekilde inşa edildiğinden tarihsel bir geçmişleri bulunmamaktadır. Ayrıca meydanın sınırları içerisinde bulunan toplu taşıma yollarının taşıyıcı sistemlerinin varlığı, alanın görsel açıdan sunduğu geniş/çok yönlü bakış açıları sunma ve esnek tasarım kriterini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu taşıyıcı sistemler, özellikle görsel kirliliğe yol açarak, meydanın çevresindeki manzara çeşitliliğini ve görsel açıdan zenginliği sınırlamaktadır. Bunun yanı sıra, taşıyıcı sistemlerin varlığı, meydanın esnek kullanımına engel teşkil etmekte ve farklı kullanıcı ihtiyaçlarına uyum sağlama noktasında kısıtlamalar getirmektedir. Bu durumdan ötürü, meydanların tarihsel bir anlam taşımamaları, yeterli esnek tasarıma sahip olmamaları ve geniş/çok yönlü bakış açıları sunamamaları ortak olumsuz özellikleri olarak ortaya çıkmıştır. Meydanlar bu nitelikleri ile **Kokarca ve Batuhan'ın (2023)** tarihsellik ve kalıcılık, **Hillier vd.'nin (1983)** çevreye geniş bir bakış açısı sunma ve **Project for Public Space'in (2005)** esnek tasarıma sahip olma kriterlerini karşılamamaktadır.

Gözlem analizleri sonucu ortak olumlu ve olumsuz özellikler bu şekilde açıklanırken meydanlarda bazı kriterler kapsamında birbirlerinden farklı değerlendirmeler de görülmektedir. Kağıthane Meydanı çevresindeki araç yoğunluğu oldukça düşükken diğer iki meydanın çevresinde yoğun trafik akışına sahip yollar bulunmaktadır. **Terzi vd.'nin (2016)** baskın anıtsal eserler ve karakter veren temel öğeler olarak nitelendirdiği anıtsal/kültürel unsur kriterini ise Kağıthane Meydanı ve Mecidiyeköy Meydanı karşılarırken Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'nda buna yönelik herhangi bir unsur yer almamaktadır. Ayrıca Mecidiyeköy Meydanı, içerdiği ticari unsurlar nedeniyle **Bulatovic'in (2023)** ekonomik faydaların çekiciliği olarak nitelendirdiği ticari alanlar içerme kriterini karşılayan ve **Project for Public Space'in (2000)** ve **Semerci'nin (2008)** sosyal sürdürülebilirliği destekleme kriterini yeterince karşılamayan tek meydan olmaktadır.

Belirlenen 30 kriter kapsamında gerçekleştirilen anket çalışması ilgili kullanıcı verileri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir **Tablo 6.2.**

Tablo 6.2: Meydanların anket çalışması sonucu elde edilen kullanıcı verileri.

ANA KATEGORİ	ALT KATEGORİ	KRİTERLER	Kağıthane Meydanı Ortalama	Mecidiyeköy Meydanı Ortalama	Kartal Neyzen Tevfik Meydanı Ortalama
ÇEVRESEL- FİZİKSEL	KENTSEL	Konumun Çekiciliği	4,36	5,06	4
	KÜLTÜREL	İmaj/Kimlik	4,53	4,37	4,04
	BİÇİMSEL	Fiziksel Büyüklük-Nüfus Dengesi	4,6	3,8	4,67
		Düzen	4,89	3,78	4,63
		Kapalılık Hissiyatı Sağlama	3,51	4,08	3,22
	GÖRSEL	Sınırlılık	4,85	4,44	4,81
		Görsel Estetik	4,75	3,57	3,96
	DOĞAL	Farklı İklimsel Koşullara Uygunluk	3,49	3,51	3,55
		Yeşil Alan/Peyzaj Varlığı	4,03	2,91	3,72
	DONATI	Kentsel Donatıların Kalitesi	4,93	4,01	5,04
		Nitelikli Oturma ve Dinlenme Alanları Barındırma	4,7	3,86	5,35
		Yeterli/Doğru Aydınlatma	5,17	4,71	5,12
	İDARİ	Bakımlılık/Temizlik	4,84	4,23	4,98
		Güvenlik Gerekliliklerine Uygunluk	4,44	4,57	4,16
	DAVRANIŞSAL	Herkes İçin Erişilebilirlik	5,55	5,45	6,02
		Ulaşılabilirlik	5,45	5,86	5,88
		Yürüme Rotalarının Kalitesi	4,86	4,26	5,2
		Yeni Deneyim Sunma	3,92	4,04	3,71
		Gece Gündüz Kullanımı	4,91	5,26	5,43
		Geçiş Alanı Olma	5,18	6,49	5,9
		Yönlendirme	4,86	4,97	5,44
SOSYAL- PSİKOLOJİK	PSİKOLOJİK	Aidiyet Hissi Oluşturma	3,96	3,35	4,08
		Yer Hissi Oluşturma	3,85	3,82	4,1
		Stres Azaltma/Rahatlık Sağlama	4,13	2,55	3,78
		Güvende Hissettirme	4,11	3,29	3,8
	SOSYAL	İşlevsellik	4,74	4,02	5,47
		Sosyal Sürdürülebilirliği Destekleme	4,74	4,12	5,07
		Çeşitli Aktiviteler Sunma	4,23	3,45	5,08
		Kamusal Hayata Canlılık Katma	4,53	4,25	4,61
		Fikir Alışverişine Olanak Sağlama	4,54	4,09	4,55
(1; kesinlikle katılmıyorum, 4; kararsızım, 7; kesinlikle katılıyorum.)					

Kullanıcı verilerine göre **Kağıthane Meydanı**, kamusal alanların herkes için erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik gibi temel kriterleri açısından genel olarak olumlu bir değerlendirme almıştır. Meydanın bir kısmı yol altında kalmasına rağmen kullanıcılar,

alanın aydınlatma özelliklerini olumlu yönde değerlendirmiştir. Geçiş olma kriterindeki yüksek değerin meydanın yoğun kullanılan metro hattının altında yer almasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca Kağıthane Meydanı'nın bu olumlu özelliklerinde görülen düşük standart sapma değerlerinden ötürü kullanıcılar arasında bir görüş birliği bulunmaktadır. Ancak en düşük değerleri alan farklı iklimsel koşullara uygunluk, kapalılık hissiyatı sağlama, yer hissi ve aidiyet hissi oluşturma kriterlerinde ise yüksek standart sapma nedeniyle görüş ayrılığı bulunmaktadır.

Mecidiyeköy Meydanı'ndaki anket çalışması sonucunda, kullanıcıların çok sayıda ulaşım seçeneği sunan ve çevresinde çeşitli işlevlerin bulunduran meydanın öncelikle bir geçiş noktası olarak algılanması konusunda görüş birliğine sahip oldukları görülmektedir. Kullanıcılar, temel kamusal alan kriterleri olan herkes için erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik konusunda da olumlu değerlendirmede bulunmuşlardır. Ancak Mecidiyeköy Meydanı'nda olumsuz değerlendirilen birçok kriterin bulunması dikkat çekmektedir. Özellikle, meydanın stres azaltma/rahatlık sağlama, aidiyet hissi oluşturma ve güvende hissettirme gibi psikolojik gereksinimlere hizmet etme noktasında düşük puanlar aldığı görülmektedir. Bu düşük değerlerin meydanın, yoğun trafikle ve oldukça geniş yollarla çevrili olup çok büyük bir kısmının yol altında yer alması gibi çevresel ve fiziksel faktörlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, kullanıcılar, meydanın yeşil alan/peyzaj açısından yetersiz olduğunu ve topluluk aktiviteleri gibi sosyal etkileşimi teşvik edici etkinliklere ev sahipliği yapmadığını düşünmektedirler. Bu kriterler genel anlamda olumsuz değerlendirilmiş gibi görünse de katılımcılar arasında belirgin bir görüş ayrılığı bulunmaktadır.

Kartal Neyzen Tevfik Meydanı'ndan elde edilen kullanıcı verileri, bu alanın erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik kriterleri açısından oldukça başarılı olduğunu ortaya koymaktadır. Meydanın yakın çevresindeki ulaşım ağlarının sıklığı ve herkes tarafından kolay kullanılabilir olması, kullanıcıların ortak bir fikirde toplanıp olumlu değerlendirmelerine etki etmiştir. Ayrıca kullanıcılar bu alanı bir geçiş alanı olarak da değerlendirmektedir. Bunun sebebinin meydanın üzerinden geçen demiryolu hattının, iki farklı bölgeyi birbirine bağlamasının önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Ancak kullanıcılara göre bu meydan bir kapalılık hissiyatı sağlayamamaktadır. Meydanın etrafındaki geniş araç yolları bu hissin sağlanamamasına sebebiyet vermektedir. Bunların yanı sıra meydan, stres azaltma/rahatlık sağlama ve güvende hissettirme gibi psikolojik, iklimsel koşullara uygunluk ve yeşil alan/peyzaj varlığı

gibi doğal kriterlerde de yetersiz bulunmaktadır. Bu kriterlerde de görüş ayrılıkları söz konusu olup özellikle psikolojik kriterlere verilen cevaplardaki çeşitlilik dikkat çekmektedir.

Üç meydan da bulundukları ilçelerin merkezi konumlarında ve ulaşım ağlarının kesişim noktalarında yer almaktadır. Bundan ötürü kullanıcılar meydanları herkes için erişilebilir ve kolay ulaşılabilir alanlar olarak değerlendirmektedir. Toplu taşıma hatlarının altında yer alan ve farklı bölgeler arasındaki bağlantıyı sağlayan bu meydanlar, insanlara bir geçiş alanı oluşturmakta ve onları yönlendirecek nitelikte olmaktadır. Bunların yanı sıra kapalı ve basık olarak nitelendirilebilecek alanlar içeren bu meydanlar, yeterli/doğru aydınlatma ve gece gündüz kullanımı kriterleri kapsamında olumlu değerlendirilmiştir. Meydanlar bu nitelikleri ile **Mehta'nın (2014)** farklı yaştan, cinsiyetten, fiziksel özelliklerden insanlar tarafından kullanılma, **Lynch'in (1960)** ulaşımın kesiştiği merkezi bir nokta olma ve **Gehl'in (1989)** iyi aydınlatma içirme kriterlerini karşılamaktadır. Diğer yandan, üç meydanın da kullanıcılar tarafından doğal ve psikolojik kriterler bağlamında yetersiz değerlendirilmesi de dikkat çekmektedir. Aidiyet hissi oluşturma, yer hissi oluşturma, stres azaltma/rahatlık sağlama, güvende hissettirme gibi psikolojik ve farklı iklimsel koşullara uygunluk, yeşil alan/peyzaj varlığı gibi doğal kriterlerde olumlu değerlere rastlanmamıştır. Ayrıca üç meydan da köprü altı kapalı alanlar içermesine rağmen kullanıcılarda kapalılık hissiyatı uyandırmamıştır. Bunun sebebinin meydanların çevresindeki yapıların sık olmamasından veya yolların genişliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Meydanlar bu özellikleriyle ise **Whyte'in (2000)** rahatlık sunma, **Semerci'nin (2008)** yer duygusunun oluşması için net bir şekilde tanımlanma, **İnceoğlu'nun (2007)** tüm mevsimlerde kullanım imkânı sağlayan, peyzaj öğelerine sahip olma, kapalılık hissiyatı yaratma ve **Gehl'in (1989)** iklimin olumlu yanlarından istifade etme fırsatlarına sahip olma ve bitki çeşitliliği olma kriterlerini karşılamamaktadır.

6.1 Bölüm Sonucu

Bu kısımda, bir önceki kısımda sunulan gözlem analizleri ve anket çalışmalarının sayısal verileri belirlenen alt kategoriler üzerinden birleştirilerek meydanlar özelinde tartışılmaktadır **Tablo 6.3.**

Tablo 6.3: Meydanların gözlem analizleri ve anket çalışması sonucu elde edilen genel verileri.

ANA KATEGORİ	ALT KATEGORİ	Kağıthane Meydanı Ortalama	Mecidiyeköy Meydanı Ortalama	Kartal Neyzen Tevfik Meydanı Ortalama
ÇEVRESEL-FİZİKSEL	KENTSEL	5,12	4,02	3,33
	KÜLTÜREL	3,51	3,46	2,01
	BİÇİMSEL	4,25	3,92	3,88
	GÖRSEL	4,53	3,67	4,26
	DOĞAL	3,76	3,21	3,64
	DONATI	4,93	4,19	5,17
	İDARİ	4,64	4,40	4,57
	DAVRANIŞSAL	4,96	5,19	5,37
	ERGONOMİ	4,00	5,00	5,00
SOSYAL-PSİKOLOJİK	PSİKOLOJİK	4,01	3,25	3,94
	SOSYAL	4,63	3,82	4,96
	EKONOMİK	4,00	5,00	4,00
Genel Ortalama		4,36	4,09	4,18

Tabloya göre **üç meydan** da kültürel, doğal ve psikolojik kriterler bakımından belirgin eksiklikler göstermektedir. Meydanların yakın bir zamanda kullanıma açılmıştır ve yetersiz tarihsel unsur barındırmaktadır. Bu durum, meydanların **tarihi, sanatsal ve kültürel** anlamda derinlikten yoksun olmasına yol açmakta, kullanıcıların bu alanlarla güçlü bir bağlar kurmalarını engellemektedir. **Doğal** kategorisindeki düşük puanlar ise, meydanların çevresel koşullarının yetersizliğini göstermekte; özellikle soğuk, sıcak ve yağmurlu hava koşullarına uygun olmamaları ve yeşil alan ile peyzaj unsurlarının eksikliği, kullanıcıların doğayla temas etme fırsatlarını sınırlamaktadır. Son olarak kullanıcıların her üç meydanda da stres seviyelerinin azalıp rahatlama, kendilerini güvende ve ait hissetme konusunda eksiklikler yaşaması, meydanların **psikolojik** açıdan zayıf olduğunu ortaya koymaktadır.

Davranışsal alt kategorisi, üç meydanın da ortak şekilde olumlu değerlendirildiği tek kategori olarak öne çıkmaktadır. Her üç meydan da kullanıcıların fiziksel hareketliliğini destekleyen uygun yürüme rotaları, ulaşım bağlantıları ve geçiş alanları sunarak farklı kullanıcı gruplarının rahatça kullanabileceği mekanlar olarak görülmektedir.

Alan çalışmasının temelini oluşturan kriter tablosunda, **sosyallik** kategorisi önemli bir yer tutmaktadır. Kağıthane Meydanı ve Kartal Neyzen Tevfik Meydanı olumlu değerler alırken Mecidiyeköy Meydanı yetersiz bulunmuştur. Mecidiyeköy meydanı,

ticari faaliyetler açısından canlı bir alan olmasına rağmen, sosyal hayatı iyileştirecek topluluk aktivitelerine ev sahipliği yapmaması, sosyallik açısından yetersiz kalmasına sebep olmuştur.

Alan çalışmasının sonuçlarına **genel olarak** bakıldığında, incelenen üç köprü altı meydanının birbirine oldukça yakın sonuçlar aldığı görülmüştür. **Kağıthane Meydanı 7 üzerinden 4,36** olarak üç meydan arasında en yüksek değeri alan meydan olmuştur. Meydanın çevresel/fiziksel ve sosyal/psikolojik kategorileri altında belirlenen alt kategorileri kapsamında herhangi bir olumsuz değerlendirme almaması genel ortalamasını olumlu etkilemiştir. **Kartal Neyzen Tevfik Meydanı 7 üzerinden 4,18** olarak ikinci sırada yer almıştır. Bu meydan genel olarak kentsel ve kültürel kategorilerinde olumsuz değerlendirilmiştir. **Mecidiyeköy Meydanı ise 7 üzerinden 4,09** olarak bu üç meydan arasında sonuncu olmuştur. Meydan, kültürel, doğal ve psikolojik kategorilerinde belirgin olarak olumsuz değerlendirilmiştir.

Meydanların hiçbirinin belirlenen alt kategorileri 7'ye yakın değerlerde karşılamadığı görülmektedir. Bu durum meydanların çeşitli kriterler kapsamında iyileştirilmesi gerekliliğine işaret etmektedir. Bu kapsamda;

- Kağıthane Meydanı'nda genelde yüksek ortalamalar görülse de tarihi anlam gibi kültürel, farklı iklimsel koşullara uygunluk gibi doğal, kapalılık hissiyatı sağlama gibi biçimsel ve tüm psikolojik kriterler açısından desteklenmesi gerekmektedir.
- Kartal Neyzen Tevfik Meydanı trafik yoğunluğu gibi kentsel, anıtsal/kültürel unsur ve tarihi anlam gibi kültürel, kapalılık hissiyatı sağlama gibi biçimsel, tüm doğal ve psikolojik kriterler açısından iyileştirmeye ihtiyaç duymaktadır.
- Mecidiyeköy Meydanı'nda trafik yoğunluğu gibi kentsel, tarihi anlam gibi kültürel ve tüm biçimsel, doğal ve psikolojik kriterler konusunda iyileştirmeler gerekmektedir.

7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu tez çalışmasında kentlerdeki yeni bir kamusal alan olan köprü altı kalan meydanlarının kamusalılık işlevlerini gerçekleştirme durumlarının belirlenen kriterler üzerinden İstanbul ili özelinde araştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, ilk olarak kamusal alanları ve meydanları konu alan literatür taraması sonucu anket çalışmasının temelini oluşturan kriterler elde edilmiştir. Ardından bu kriterler üzerinden gerçekleştirilen gözlem analizleri ve kullanıcı odaklı anketlerle, köprü altı meydanlarının geçmişteki araç hakimiyetinden günümüzdeki kamusal işlevlerine uyumu araştırılmış ve kentle ve kullanıcıyla olan etkileşimine dair mekânsal tespitler ortaya konmuştur.

Çalışmada elde edilen bulgulara göre seçilen köprü altı meydanlarının kamusal alanlar ve meydanlara ilişkin temel kriterler çerçevesinde oldukça başarılı olduğu anlaşılmaktadır. Meydanlar, erişilebilirlik, ulaşılabilirlik, gece gündüz kullanımı ve yeterli/doğru aydınlatma kriterleri kapsamında olumlu değerlendirmeler almıştır. Bununla birlikte, araştırma verileri, bu meydanların güçlü bir geçiş alanı işlevi gördüğünü de ortaya koymaktadır. Meydanlar, özellikle çeşitli ulaşım ağlarının kesişim noktalarına yakın ve bulunduğu bölgelerin merkezi noktalarında olmaları nedeniyle hem kent hem de mahalle ölçeğinde önemli bir bağlantı noktası oluşturmaktadır.

Diğer yandan bulgular, meydanların bir kısmı yol altında bulunmasına rağmen bu alanların farklı iklimsel koşullara uygun olmadığına dair olumsuzluklara işaret etmektedir. Türkiye gibi dört mevsimin belirgin bir şekilde yaşandığı bir ülkede, soğuk, sıcak veya yağmurlu havalarda rahatsız edici bir deneyim yaratan bu durum kullanımı kısıtlayan ciddi bir sorun olarak gözükmektedir. Bu sebeplerden ötürü bu meydanların hem yaz hem de kış koşullarına dayanıklı hale getirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, meydanların tamamen üzerini kapatmayan ve çeşitli hava koşullarından koruyan gölgeleme, ısıtma ve soğutma sistemleri gibi elemanlara yer verilmesi ile doğal havalandırma ve ışık alma gibi faktörlerin daha nitelikli biçimde düzenlenmesi mümkün görülmektedir.

İkinci olumsuz bulgu olarak, meydanlardaki yeşil alanlar ve peyzaj öğelerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu unsurlar, özellikle bir kısmı yol altı alanlarında bulunan

meydanlar için hem estetik hem psikolojik hem de işlevsel açıdan büyük önem taşımaktadır. Mevcut yeşil alan ve peyzaj öğeleri, kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yenilenerek bu alanların görsel ve ekolojik değerinin artırılması mümkün görülmektedir. Yeşil alanların çeşitliliği ve peyzaj öğelerinin alanla entegrasyonu ile meydanlardaki sosyal etkileşimin de teşvik edilerek çevresel kalitenin de yükselmesi bir başka katkı olacaktır.

Çalışmadaki tüm psikolojik kriterlerin kullanıcılar tarafından olumsuz değerlendirilmesi çalışmanın önemli bulgularından bir diğeri olmuştur. Meydanların şehri niteleyecek tarihi anlama sahip olmamaları, çevresindeki trafik yoğunluğundan kaynaklı rahatsızlıklar, yeşil alan eksikliği ve geniş yolların altında yer almalarının insanların duygu durumuna zarar verdiği anlaşılmaktadır. Diğer yandan, meydanın kullanıcılar daha oraya gitmeden zihinde olumlu duygular uyandırması gerekmektedir. Bu duyguları oluşturmak adına mekânın estetik ve fonksiyonel tasarımına odaklanıp kullanıcı deneyimini zenginleştirecek görsel öğeler eklenmesi uygun görülmektedir. Tarihi ve kültürel bağlamla uyumlu anıtlar ve çeşitli sanatsal unsurlar veya etkinliklerle meydanlara yeni bir kimlik kazandırılabilir. Bu tür düzenlemeler, kullanıcılar ve meydan arasında psikolojik bir bağ oluşturarak onların meydanı daha olumlu bir şekilde algılamalarını sağlayacak ve meydanın kullanım oranlarını arttırarak kentle daha iyi bütünleşmelerini sağlayacaktır.

Çalışma kapsamındaki bir diğer bulgu da köprü altı meydanlardaki esnek tasarım unsurlarının ve sunulan manzara çeşitliliğinin yetersiz olmasıdır. Meydanların büyük yolların altında yer alması, esnek kullanım alanlarının oluşturulmasını engellemekte ve meydanların estetik değeri üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra bu yolların hacimce büyük taşıyıcı sistemlerinin meydanda yer almaları görüntü kirliliğine yol açmaktadır. Bu kapsamda yol altında kalan kısımlara çeşitli donatılar eklenip daha verimli bir şekilde değerlendirilerek alanın işlevselliğinin artırılması ve yolun taşıyıcı sistemlerinin estetik unsurlarla örtülerek alanın sunduğu bakış açıları zenginleştirilmesi uygun müdahaleler olarak önerilebilir.

Son olarak köprü altı meydanların kapalılık hissiyatı sağlamadığı görülmektedir. Bunu sağlamak adına meydanların sınırları, peyzaj düzenlemeleri, mimari elemanlar ve çeşitli donatılar gibi tasarım kararları ile daha net bir şekilde tanımlanarak düzenlenebilir. Bunun yanı sıra yakın çevredeki yapılarla uyumlu ağaçlık alanlar veya

farklı zemin kaplamaları gibi unsurlar kullanılması da kullanıcılarda kapalılık hissiyatının uyandırılmasını destekleyebilecek önerilerdir.

Kent yaşantısının kalitesinin yükselebilmesi için insanlara kapalı alanlardan çıkmayı cazip kılacak, kentlilerin farklı sosyal, kültürel ve fiziksel gereksinimlerini karşılayacak nitelikli açık kamusal alanların var olması gerekmektedir. Meydanlar, bu bağlamda, kentin merkezinde yer alan, hatta kendi bir merkez olarak görev yapan önemli kamusal alanlardır. Yoğun kentleşme süreçlerinde köprü altlarında ve çevrelerinde kendiliğinden oluşan tanımsız ve verimsiz alanların işlevlendirilmesi kamusal alan yetersizliği yaşayan kentliler için kritik öneme sahiptir. Bunun gerçekleşmesi için mevcut meydanların kendi sosyo-kültürel bağlamlarında, kentle ve insanlarla olan etkileşimleri üzerinden incelenmesi ve kamusal işlevselliğini artırma potansiyelleri ve karşılaştıkları zorlukların belirlenmesi bir önkoşuldur.

Bu çerçevede, bu tez çalışması ulaşım ağları ile olan ilişkileri nedeniyle oldukça merkezi konumda olan köprü altı meydanlara odaklanmış ve ülkemizde yeniden yapılanma sürecinde olan meydan kültürünün iyileştirilmesine bu meydanların değerlendirilmesi üzerinden katkı sunmayı amaçlamıştır. Tezin alan çalışmasının sonucunda köprü altı meydanlarının kimi çevresel, fiziksel, sosyal ve psikolojik zayıflıkları olduğu tespit edilmiş ve iyileştirmeye yönelik temel öneriler sunulmuştur.

Bu tez çalışması mevcut köprü altı meydanların yeniden yapılandırılması ve kentsel planlamaya dahil edilecek yeni köprü altı meydanların tasarımında, kullanıcı odaklı yaklaşım benimsenmesi için yerel yönetimlere, mimarlara ve şehir planlamacılara yol gösterici bulgular sunmaktadır. Bu bulgular aynı zamanda, daha geniş bir çerçevede, İstanbul ilindeki rekreasyon alanları, parklar, bahçeler ve sahil şeritleri gibi diğer açık kamusal alanlardaki uygulamalar için de yol gösterici olabilecek niteliktedir. Diğer yandan, büyümeye devam eden kentlerde sayılarının giderek artacağını öngörebileceğimiz köprü altı meydanlara dair noktasal ve bütüncül araştırmaların farklı bakış açıları ve yöntemlerle sürdürülmesi de hala önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdel-Aziz, A. A., Abdel-Salam, H., El-Sayad, Z. (2015). The Role Of Icts Increasing The New Social Public Place Of The Digital Era, *Alexandria Engineering Journal*, 55, 487-493.
- Akbarpour, N. & Tabibian, M. (2015). Pedestrian-Oriented Approaches for Improving Lost Spaces by Using SWOT (Case Study: Seyedqandan Overpass, Tehran), *Proceedings of International Conference on Architecture, Structure and Civil Engineering*, Antalya (Turkey) Sept. 7-8,1-7.
- Akkar Ercan, M. (2016). Endüstri-Sonrası Kentlerin Değişen ve Dönüşen Kamusal Mekânları, *Planlama*, ;26(3), 193–203.
- Alexander, C. (1977). *A Pattern Language*, Oxford University Press, New York, 1170 p.
- Altay, B., Arısoy, N. (2023). Analytical Hierarchy Process for the Selection of a Square: The Case Study of Konya City, *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 11(10), 1942-1946.
- Altınçekiç, S. (2000). İstanbul Metropolünde Meydanların Rekreatif İşlev Yönünden Önemi Üzerine Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Anderson, S. (1986). *On Streets*, London: the MIT Press.
- Andersson, C. (2016). Public Space and the New Urban Agenda, *The Journal of Public Space*, 1/1.
- Anuar M. I. N. M., Abdullah, S. A. (2022). The Benefits Of Green Infrastructure Planning In Addressing Lost Spaces Underneath Elevated Urban Highways, *Planning Malaysia: Journal Of The Malaysian Institute Of Planners*, 20/4, 255 – 270.
- Anuar, M. I. N. M., Ahmad, R. (2018). Elevated Highways and its Lost Spaces: A Review of Kuala Lumpur's seldom seen, *AQoL2017Kuching*, 14-16 Oct. 2017, 2(6), 279-291.
- Anuar, M. I. N. M., Ahmad, R. (2018). Exploring the Urban Interstitial Spaces and its Potential Usage at DUKE Highway, *Asian Journal of Quality of Life*, 3(13), 48-59.
- Arendt, H. (1994). *İnsanlık Durumu*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atalay, N. (2010). Kent Meydanı: Kamusal- Estetik Çerçeve Eleştirel Bir Değerlendirme, İstanbul Teknik Üniversitesi FEN Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Aygün Öztürk, A. (2009). Kentsel Kamusal Alan Olarak Meydanlar: Mekan Ve Yaşamla Kurduğu İlişki, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Bakan, K., Konuk, G. (1987). Türkiye’de Kentsel Dış Mekânların Düzenlenmesi, Ankara: Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Banerjee, T. (2001). The Future of Public Space: Beyond Invented Streets and Reinvented Places , Journal of the American Planning Association, 67:1, 9-24.

Barkul, Ö., Tönük, S. (2000). Meydan Tasarımında Yeni Senaryolar, Ege Mimarlık, 2000/2 34.

Becerik, S. (2016). Kentsel Mekân Olarak Meydanların Başarı Kriterlerinin Değerlendirilmesi: Aydın Kent Meydanı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Benjamin, W. (2008). Pasajlar, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Benjedidi, S., Bada, Y., Meziani, R. (2018). Urban Plaza Design Process Using Space Syntax Analysis: El-Houria Plaza, Biskra, Algeria, Planning Strategies And Design Concepts, Vol.7 No.2, 125-142.

Biesecker, C. (2015). Designing Urban Underhighway Spaces, Masters Of Landscape Architecture, Graduate Faculty of The University of Georgia.

Borelli, D., Repetto, S., Schenone, C. (2014). Noise Mapping of the Flyover Highway in Genoa: comparison of different methods, De Gruyter Open, 1:59-73.

Bozdoğan, S. (2012). Modernizm ve Ulusun İnşası, İstanbul: Metis Yayınları.

Bulatovic, S. (2023). Cultural Heritage As An Initiator Of Urban Development: The City Square In Brčko, Facta Universitatis Series: Architecture And Civil Engineering, 21/2, 325-339.

Cansever, T. (1996). Şehir ve Medeniyet Üzerine [Kent ve Kültürü Özel Sayısı], Cogito Dergisi, 8, 125-129.

Carmona, M. (2010). Contemporary Public Space: Critique and Classification, Part One: Critique, Journal of Urban Design, 15(1), 123-148.

Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G., Stone, A. M. (1992). Public space. New York, Cambridge University Press.

Chohan, A. H. (2014). Infrastructure Development and Implication of Negative Spaces in City Centers, GSTF Journal of Engineering Technology 3(1).

Cındık Akıncı, Y., Demir, S., Demirel, O. (2016). Landscape Architecture and Creating Innovative Spaces under Highway Overpasses, Environmental Sustainability and Landscape Management, St. Kliment Ohridski University Press, 1-10.

Collins, G. R., Collins, C. C. (1986). Camillo sitte: the birth of modern city planning. Mineola, N.Y.: Rizzoli International Publications.

Çakılcıoğlu, M., Reyhan, S., Kurt, T. (2010). İstanbul Meydanları: Kent Genelindeki Önemli Meydanların ve Plan Kararları Doğrultusunda Belirlenen Öneri Meydanların Değerlendirilmesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Şehir Planlama Müdürlüğü Bildiri Özeti.

Çolakkadioğlu, D., Büyükoztürk, E. (2024). A Methodological Approach to Urban Squares Suitability Analysis: The Case of Osmaniye City Center, Online Journal of Art and Design, Volume 12, Issue 2.

Demirkan, T. (1996). Tarih Boyunca Kuşatılan Özgürlük Adaları; Kentler, Cogito Dergisi, 3, 17-22.

Devellioğlu, F. (1993). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara: Aydın Kitabevi.

Doğan, A. (2020). Kamusal Alanda Bir Erk Metaforu Olarak Meydan, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

Durak, H. B. (2018). Tarihi Kent Meydanları Ve Donatılarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi; Sultanahmet Meydanı Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Ender Altay, E., Eyüpoğlu, Z., Bozkurt, A. (2021). Mekanların Benimsenmesi ve Olumlu Değerler Yüklenmesi: Bursa Orhangazi Meydanı, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 23(3): 846-858.

Erdönmez, M. E., Akı, A. (2005). Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri, Megaron, 1(1):67-87.

Erdönmez, M. E., Çelik, F. (2016). Kentsel Mekanda Kamusal Alan İlişkileri, TÜBA-KED 14.

Ersagdıç, Y. (1988). Kent meydanlarının rekreasyonel işlevleri açısından incelenmesi ve bu işlevlerin Konak Meydanı örneğinde irdelenmesi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Eyüboğlu, İ. Z., (1988). Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, İstanbul: Sosyal Yayınları.

Francis, C., Marcus, C. (1998). People Places: Design Guidelines for Urban Open Space, New York City: Van Nostrand Reinhold.

Gehl, J. (1987). Life Between Buildings: Using Public Space. New York: Island Press.

Gehl, J. (2020). İnsan İçin Kentler, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Gehl, J. (2020). Public Space, Public Life, and COVID 19.

Giritlioğlu, C. (1991). Şehirselsel Mekan Öğeleri ve Tasarımı, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.

Gökgür, P. (2017). Kentsel Mekânda Kamusal Alanın Yeri, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Gün, A. (2023). Katılımcı Mimarlık Ekosistemi İçin Gereksinimler: Türkiye’deki Pratikler Üzerinden Bir Değerlendirme, Mimarlık, 432.

Gürallar, N. (2009). Kamu- Kamusal Alan - Kamu Yapıları - Kamusal Mekân: Modernite Öncesi ve Sonrası için Bir Terminoloji Tartışması, Mimarlık, 350.

Gürhan, T. (2007). İnsanlar, Kentler ve Meydanlar, Mimarlık, 334.

Habermas, J. (1997). Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü, İstanbul: İletişim Yayınları.

Habermas, J. (2004). Kamusal Alan, İstanbul: Hil Yayınları.

Hadelich, V. (2012). Quality by Design: The Venustas of urban squares, The Congress for the New Urbanism West Palm Beach, FL.

Hampton, K. N., Goulet, L. S., Albanesius, G. (2015) Change In The Social Life Of Urban Public Spaces: The Rise Of Mobile Phones And Women, And The Decline Of Aloneness Over 30 Years, Urban Studies, Vol. 52(8) 1489–1504.

Han, S., Geoffrey, W. (2021). Social Media, Space And Leisure In Small Cities, Asia Pacific Journal Of Tourism Research, 26:2, 73-80.

Hasol, D. (2020). Kenti “Taksim” Etmek: Bütünden Parçaya, Meydandan Kentliye, Mimarlık, 416.

Hillier, B., Hanson, J., Peponis, J., Hudson, J., Burdett, R. (1983). Space Syntax: A Different Urban Perspective. The Architects’ Journal, 48(178), 47–64.

Irizarry, R. (2003). Restructuring the spaces under elevated expressways: a case study of the spaces below the Interstate-10 overpass at Perkins Road in Baton Rouge, Louisiana, Master’s Theses, Graduate Faculty of the Louisiana State University.

İnceoğlu, M. (2007). Kentsel Açık Mekânların Kalite Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul Meydanlarının İncelenmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

Karimi, K. (2012). A configurational approach to analytical urban design: ‘Space syntax’ methodology, URBAN DESIGN International 17, 297–318.

Kokarca, Ş. Z., Batuhan, T. (2023). Kent meydanlarının kalitesi ve dirençliliğinin ölçülmesi: Erzurum Havuzbaşı Kent Meydanı ve Yakutiye Meydanı örnekleri, Artium: Architecture, Urbanism, Design and Construction, 11:2.

Kostof, S. (1992). The city assembled: The elements of urban form through history, London: Thames & Hudson Ltd.

- Krier, R. (1979). *Urban Space*, Rizzoli International Publications, New York.
- Kuban, D. (2003) Biz Neden Meydan Yapamıyoruz ?, *Yapı Dergisi*, 258, 66-69.
- Kuban, D. (2010). *Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları*, İstanbul: YEM Yayınları.
- Lak, A., Ramezani, M. (2020). Exploring Analysis of the Environmental Qualities Affecting the Design of Unmanaged Urban Under-Bridge Spaces, *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 13/31.
- Lefebvre, H. (1967). *Şehir Hakkı*, İstanbul: Sel Yayınları.
- Lynch, K. (1960). *The Image of the City*, The M.I.T Press, Cambridge, Massachusetts.
- Mahmoud, I. H., Appleyard, B., Carmelina, B. (2019). From ‘Highway into Greenway’: How Public Spaces Change Zoning Regulations: The Case of Northend Park Rose Fitzgerald Kennedy, Boston, USA, *Springer International Publishing AG*, part of Springer Nature 2019, 101, 200–210.
- Marcus, C., Francis, C. (1990). *Design Guidelines for Urban Open Space*, New York.
- Martono, D. N., Gusdini, N. (2021). Flyover Development Risk Analysis: Review of The Construction Phase Efforts to Minimize Environmental Impact, *Earth and Environmental Science* 940.
- Mehta, V. (2014). Evaluating Public Space, *Journal of Urban Design*, 19:1,53-88.
- Memlük, M. Z. (2013). Designing Urban Squares, *Advances in Landscape Architecture*, 513-530.
- Mitchell, D. (1995). The End of Public Space? People's Park, Definitions of the Public, and Democracy, *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 85, No. 1.,108-133.
- Moughtin, C. (1992) *Urban Design: Street and Square*, Buttenvorth Architecture Press, 87-145.
- Moughtin, C. (2003). *Urban Design: Street and Square*, Oxford: Butterworth Architecture.
- Mumford, L. (2013). *Tarih Boyunca Kent*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Norberg - Schulz, C., (1980), *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*, Rizzoli, New York.
- Okuldaş, A. (2015). *Kamusal Meydanlarda Kullanıcı İhtiyaçları Üzerine Bir Araştırma: Gaziosmanpaşa Meydanı Örneği*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Özbek, M. (2004). Kamusal Alanın Sınırları, Kamusal Alan, Hil Yayınları, 19-90.

Özöduru, B. H. (2020). Kent Araştırmaları Enstitüsü, Covid-19 ve Şehirler, Ankara: İdeal Kent Yayınları.

Özyılmaz Küçükyavaş, P. (2020). Kent Meydanlarının Mekân Tasarımı Niteliklerinin Bulanık Mantık ile Değerlendirilmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

Pakdil, F. A. (2001). Yaşlı ve Özürlüler için Kentsel Alanların Tasarımı, 1.Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu Bildiri Kitabı, 353-356.

Paköz, M. Z., Sözer, C., Doğan, A. (2022). Changing perceptions and usage of public and pseudo-public spaces in the post-pandemic city: the case of İstanbul, Urban Design International, 27:64–79.

Qamaruz-Zaman N., Samadi, Z., Azhari, N. F. N. (2018). Under The Flyovers Of Kuala Lumpur: User Centered Activities in Leftover Spaces, Journal of ASIAN Behavioural Studies,7, 141-151.

Ramezani, M. (2021). Users' environmental preferences in under elevated highways spaces and urban bridges, INFOLIO 38, 112-125.

Rapoport, A., (1977). Human Aspects Of Urban Form: Towards A Man- Environment Approach To Urban Form And Design, Oxford: Pergamon Press.

Ridings, J., Chitrakar, R. M. (2020). Urban design frameworks, user activities and public tendencies in Brisbane's urban squares, URBAN DESIGN International, Volume 26,272–288.

Rochon, L. (2013). Out from the Shadows: Finding Useful Public Space in an Unlikely Location, Toronto Transforms a Highway Underpass into a Lively Park that Glows at Night, Architectural Record, Underpass Park.

Safari, H., Moridani, F. F. (2017). Syntactical analysis of the accessibility and sociability of a square in the Kuala Lumpur City Center, Frontiers of Architectural Research 6, 456-468.

Sayın, D. (2019). Meydanı Oluşturan Yapıların Fonksiyonel Sürekliliği: Beyazıt Meydanı Örneği, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Schulz-Norberg, C. (1971). Existence, Space and Architecture, London: Studio Vista.

Semerci, F. (2008). Kentsel Tasarım Gereklilikleri Açısından Beyazıt Meydanı Örneği, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Semerci, F. (2014). Meydanların İşlevsellik Analizi: İstanbul Tarihi Yarımada Örneği, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

Sennett, R. (1992). Otorite, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sennett, R. (2008). Ten ve Taş, Batı Uygarlığında Beden ve Şehir, İstanbul: Metis Yayınları.

Sitte, C. (1889). City planning according to artistic principles: Translation, New York: Rizzoli.

Stavrides, S. (2016). Kentsel Heteretopya, İstanbul: Sel Yayıncılık.

Talen, E. (1999). Sense Of Community And Neighbourhood Form: An Assessment Of The Social Doctrine Of New Urbanism, Urban Studies, 36(8), 1361–1379.

Tanyeli, U. (1986). Anadolu-Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Tekeli, İ., (2004). Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi, TUBA Raporları, No:6, Ankara.

Terzi, F., Erbaş Güler, E., Kaya, H. S., Seçkin, Y. Ç., Yılmaz, M., Erdem Okumuş, D., Korel, H. P., Gökçe, P. (2016). İstanbul'da Tarihi ve Kültürel Miras Alanlarında Potansiyel Meydanların Belirlenmesi: Fatih, Eyüp Ve Üsküdar, Meydanlarda Tasarım, Yönetim Ve Organizasyon Sempozyumu, 19.10. 2016.

Trancik, R. (1986). Finding Lost Space, New York: Van Nostrand Reinhold.

Uzgören, G., Erdönmez M. E. (2017). Kamusal Açık Alanlarda Mekan Kalitesi ve Kentsel Mekan Aktiviteleri İlişkisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Megaron, 12(1):41-56.

Van Zyl, B., Lategan, L. G., Cilliers, E. J., Cilliers, S. S. (2021). An Exploratory Case-Study Approach to Understand Multifunctionality in Urban Green Infrastructure Planning in a South African Context, Front. Sustain. Cities, Urban Greening, 3.

Vardar, A. (1990). Meydansız Kentler, Planlama Dergisi 3-4, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara.

Web 1, (2024), <https://yapidergisi.com/atina-ve-kent-kimligi/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 2, (2024), <https://ohiostate.pressbooks.pub/exploringarchitectureandlandscape/chapter/imperial-fora/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 3, (2024), https://it.wikipedia.org/wiki/Chiesa_di_San_Giacomo_di_Rialto, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 4, (2024), https://en.wikipedia.org/wiki/Place_Vend%C3%B4me, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 5, (2024), <https://www.expl.com/blog/nyc-trio-rockefeller-center-top-of-the-rock-and-fifth-avenue/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 6, (2024), <https://www.designboom.com/art/miguel-chevalier-square-bangkok-giant-carpet-light-01-30-2019/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 7, (2024), <https://www.pps.org/projects/bryant-park>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 8, (2024), https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Paris._Place_d%27Etoile_-_National_Library_of_Australia.jpg, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 9, (2024), <https://encyclopediavirginia.org/154hpr-5d492058cf8d5c8/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 10, (2024), <https://siatravel.com/en/17-english/tours-in-istanbul/68-treasures-of-the-ottoman-empire>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 11, (2024), https://forumgercek.com/showpost.php?p=752970&postcount=3&_cf_chl_tk=EYqXUzBJ6ic4AtKlstAWUkjybeTT6nlCl2KD4wREjJk-1741642274-1.0.1.1-d4SgBVydgCjI1.3ffhFKtB15jISI0Av5SkngkVN69A, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 12, (2024), <https://teamprj.com/tr/haberler/osmanli-lale-devri-mimarisi/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 13, (2024), <https://www.bitmezat.com/urun/4234687/sumbul-efendi-camii-kocamustafapasa>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 14, (2024), <https://www.eskiistanbul.net/313/balikipazari-iskelesi-eminonu-1925>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 15, (2024), <https://www.osmanlitarihi.net/bursa-ulu-cami-sadirvanlari-sebah-ve-joaillier-fotografi-eski-turkiye/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 16, (2024), <https://www.eskiistanbul.net/6570/fatih-camii-avlusu-1880-ler-guillaume-berggren-fotografi#lg=0&slide=0>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 17, (2024), <http://www.doganhasol.net/beyazit-meydaninin-oykusu-beyazit-meydani-bugunku-haline-nasil-geldi.html>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 18, (2024), https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1z%C4%B1lay_Meydan%C4%B1, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 19, (2024), <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/102621?locale=tr>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 20, (2024), <https://merkezizmir.com.tr/izmirin-tarihi-ne-kadar-eskidir/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 21, (2024), <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/208130>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 22, (2024), <https://www.kayseri.bel.tr/kesfet-listeleme/cumhuriyet-meydani-detaylar>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 23, (2024), <https://www.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodokuman/3687/kastamonu-cumhuriyet-meydani>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 24, (2024), <https://www.eskiistanbul.net/6508/beyazit-meydani-nda-cumhuriyet-kutlamalari-1933>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 25, (2024), <https://www.istdergi.com/index.php/tarih-belge/istanbulda-bayram-coskusu>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 26, (2024), <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/119977>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 27, (2024), <https://www.fatih.bel.tr/tr/main/news/topkapi-kaleici-meydani-yeniden-hayat-buluyor/5427>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 28, (2024), <https://www.arkitera.com/haber/mevlana-mahalle-meydani-yarismayla-yapildi/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 29, (2024), <https://www.elazig.bel.tr/cumhuriyet-meydani-na-vatandaslardan-tam-not/5455/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 30, (2024), <https://www.sanliurfa.bel.tr/icerik/14374/21/kizilay-bahcesi-yeni-goruntusuyle-gorenleri-hayran-birakiyor>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 31, (2024), https://yesil.istanbul/haber_bagcilar-meydan-duzenlemesi-tamamlandi, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 32, (2024), <https://www.baskentgazete.com.tr/foto-galeri/baskentin-en-yeni-dinlenme-alani-ulus-100-yil-meydani>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 33, (2024), <https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/antalyada-cumhuriyet-meydaninda-koronavirus-issizligi-41488444>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 34, (2024), <https://csb.gov.tr/mevlana-nin-schrinde-ornek-donusum-bakanlik-faaliyetleri-40368>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 35, (2024), <https://konkur.istanbul/taksim/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 36, (2024), <https://www.ankara.bel.tr/haberler/100-yil-carsisi-ve-yakin-cevresi-fikir-projesi-yarismasi-sonuclari-aciklandi-15635>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 37, (2024), https://www.yapi.com.tr/yarismalar/talas-belediyesi-mevlana-mahallesi-meydani-ulusal-fikir-yarismasi-sonuclandi_181870.html, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 38, (2024), https://yesil.istanbul/project-detail_besiktas-meydani-duzenleniyor-1, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 39, (2024), <https://beykoz.bel.tr/icerik/detay/beykoz-yeni-meydanlariyla-cok-guzel/1/n1103>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 40, (2024), <https://mag.bilgi.edu.tr/tr/haber/beyazit-meydanini-tasarlarken-yeni-bir-kentsel-oku/>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 41, (2024), <https://istanbul.ekremimamoglu.com/yaptiklarimiz/1535/uskudar-da-mimar-sinan-meydani-ve-zemin-alti-otoparki-ni-actik>, (Erişim Tarihi: 14/08/2024).

Web 42, (2024), <https://www.eurocasa.com/en/tuscany-tips/sienas-piazza-del-campo/>, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 43, (2024), <https://quillandpad.com/2020/11/07/the-horological-history-of-place-vendome-paris-reprise/>, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 44, (2024), https://en.wikipedia.org/wiki/St._Peter%27s_Square, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 45, (2024), https://tr.wikipedia.org/wiki/Concorde_Meydan%C4%B1, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 46, (2024), https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Prague_-_Old_Town_Square_6.jpg, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 47, (2024), <https://www.worldphoto.org/it/sony-world-photography-awards/winners-galleries/2012/professional/shortlisted/landscape/stephen>, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 48, (2024), https://tr.wikipedia.org/wiki/Times_Square, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 49, (2024), <https://www.italia.it/en/tuscany/florence/piazza-santa-croce-firenze>, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 50, (2024), <https://www.visitmodena.it/en/discover-modena/art-and-culture/modena-unesco-site/piazza-grande>, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 51, (2024), https://paris1900.lartnouveau.com/paris01/places/place_dauphine.htm, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 52, (2024), <https://monumentosymaravillas.wordpress.com/category/roma/>, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 53, (2024), https://en.wikipedia.org/wiki/Place_Charles_de_Gaulle, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 54, (2024), https://en.wikipedia.org/wiki/Piazza_del_Popolo, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 55, (2024), https://en.wikipedia.org/wiki/Place_des_Vosges, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 56, (2024), <https://www.sciencephoto.com/media/1320914/view/aerial-view-of-plaza-mayor-madrid-spain>, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 57, (2024), <https://www.tuscany.co/sightseeing-florence/piazza-della-repubblica-florence.html#prettyPhoto>, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 58, (2024), https://en.wikipedia.org/wiki/Place_de_la_Concorde, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 59, (2024), https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0spanyol_Merdivenleri, (Erişim Tarihi: 18/08/2024).

Web 60, (2024), <https://www.pps.org/article/squaresprinciples>, (Erişim Tarihi: 21/08/2024).

Web 61, (2024), <https://www.v2com-newswire.com/en/newsroom/categories/urban-design/press-kits/1969-06/neuchatel-cuadrante-polanco-an-unprecedented-urban-concept-in-mexico-that-combines-art-and-well-being>, (Erişim Tarihi: 21/08/2024).

Web 62, (2024), <https://www.amc-archi.com/photos/deconfines-et-prudents-un-parc-aux-itineraires-distances-signe-studio-precht,12184/parc-de-la-distance-concept-n.1>, (Erişim Tarihi: 21/08/2024).

Web 63, (2024), <https://www.pps.org/article/grplacefeat>, (Erişim Tarihi: 10/09/2024).

Web 64, (2024), https://en.wikipedia.org/wiki/High_Line, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 65, (2024), <https://www.theunderline.org/>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 66, (2024), <https://www.archdaily.com/912942/the-bentway-public-work>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 67, (2024), <https://www.landing-studio.com/infra-space-1>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 68, (2024), https://en.wikipedia.org/wiki/Burnside_Skatepark, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 69, (2024), <https://www.tclf.org/landscapes/sabine-promenade>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 70, (2024), <https://landezine-award.com/underpass-park/>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 71, (2024), <https://worldlandscapearchitect.com/fish-lane-town-square-brisbane-australia-rps/?v=e7d707a26e7f>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 72, (2024), <https://www.thehindu.com/real-estate/rise-of-the-urban-square/article65337878.ece>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 73, (2024), <https://www.archdaily.com/964851/extra-ordinary-arboretum-emer-sys>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 74, (2024), <https://www.archdaily.com/992585/wuxiang-987-high-line-park-ningbo-urban-construction-design-and-research-institute>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 75, (2024), <https://www.archdaily.com/985166/one-green-mile-mvrdv>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 76, (2024), <https://www.archdaily.com/1003940/eungbong-terrace-yza>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 77, (2024), <https://landezine.com/elinor-ostrom-park-by-uniola/>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 78, (2024), <https://www.architonic.com/en/project/nl-architects-a8erna/5100103>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 79, (2024), <https://assemblestudio.co.uk/projects/folly-for-a-flyover>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 80, (2024), <https://www.archdaily.com/998657/vltavska-underground-u-u-studio-plus-re-place>, (Erişim Tarihi: 15/09/2024).

Web 81, (2024), https://www.kagithane.istanbul/guncel/haber_detail/MEYDANDA-SIRA-DORDUNCU-ETAPTA/657/9161/0, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 82, (2024), <https://earth.google.com/web>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 83, (2024), <https://53proje.com/2-etap-calismalari>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 84, (2024), <https://www.kagithane.istanbul/projeler/detail/Kagithane-Meydani-ve-Cevresi-Duzenleme-Projesi/636/7319/0#tabs1-tab>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 85, (2024), <https://53proje.com/1-etap-calismalari>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 86, (2024), https://www.kagithane.istanbul/guncel/haber_detail/KAGITHANE-MEYDANI-HER-GEÇEN-GÜN-GÜZELLESİYOR/653/8762/0, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 87, (2024), <https://xxi.com.tr/proje/mimarlik/mecidiyekoy-sanat-ve-istanbul-kitapcisi>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 88, (2024), <https://www.demokrathaber.org/mecidiyekoyde-1-yildan-fazla-surecek-trafik-duzenlemesi>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 89, (2024), <https://kultur.istanbul/mecidiyekoy-meydani-yenilendi-meydan-artik-sanatla-ic-ice/>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 90, (2024), <https://bestasinsaat.com.tr/projedetay-mecidiyekoy-meydani-Cevre-duzenleme-Insaati-1611.html>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 91, (2024), <https://www.arkitera.com/proje/mecidiyekoy-meydani/>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 92, (2024), <https://www.archdaily.com/972588/mecidiyekoy-art-and-istanbul-bookstore-kaat-architecture-plus-urban-and-capffice>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 93, (2024), <https://www.caps.com.tr/project/mecidiyekoy-meydan-duzenlemesi/>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 94, (2024), <https://www.arkeoteknik.org/projects/marmaray-projesi-kartal-kazisi>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 95, (2024), <http://kutupmimarlik.com/portfolio/kartal-neyzen-tevfik-meydani-ve-kartal-stad-parki-cevre-duzenleme-projesi-2021/>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 96, (2024), <https://www.kartal.bel.tr/Belediyemiz/Haberler/19669>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 97, (2024), <https://www.kartal.bel.tr/Belediyemiz/Haberler/20073>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 98, (2024), https://www.kagithane.istanbul/guncel/haber_detail/K%C3%82GITHANEDE-RAMAZAN-ETKINLİKLERİ-BASLADI/76/10257/0, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 99, (2024), https://www.kagithane.istanbul/guncel/haber_detail/CUMHURİYETİN-99-YILI-KAGITHANEDE-COSKUUYLA-KUTLANDI/657/9895/0, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 100, (2024), https://www.kagithane.istanbul/guncel/haber_detail/BEKİR-DEVELİ-VE-HAYATI-İNANCTAN-RAMAZAN-SOHBETLERİ/76/10278/0, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 101, (2024), <https://www.kartal24.com/konum/kartal-neyzen-tevfik-meydani>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 102, (2024), <https://www.bafrahaber.com/neyzen-tevfik-heykeli-torenle-acildi--23801.html>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 103, (2024), <https://www.karsisav.com/kartal-da-engelsiz-yasam-festivali-duzenlendi/1026/>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 104, (2024), <https://www.karar.com/sehir-haberleri/kartallilar-filenin-sultanlari-icin-tek-yurek-oldu-1783254>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 105, (2024), <https://www.kartal.bel.tr/Belediyemiz/Haberler/40874>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 106, (2024), <https://www.mavikocaeli.com.tr/kartal-da-bu-yil-anneler-gunu-senliklerle-kutlandi/185021/>, (Erişim Tarihi: 14/12/2024).

Web 107, (2025), <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>, (Erişim Tarihi: 03/03/2025).

Whyte, W. H. (1980). The Social Life Small Urban Spaces, Project for Public Spaces.

Wolton, D., (1998). Penser la Communication (Poche), Flammarion, Paris.

Wronkowski, A. (2024). Discovering The Meaning Of Contemporary Urban Squares For its Users—A Case Study Of Poznan, Poland, Humanities And Social Sciences Communications, 11:1000.

Yıldızcı, A. C. (2001). Kent Mobilyaları ve İstanbul'daki Kent Mobilyalarının İncelenmesi, 1.Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu, 29-33.

Zucker, P. (1959). Town and Square From The Agora to The Village Green, Columbia University Press.

ÖZGEÇMİŞ

Mehmet Sıraç YILDIRIM, 2017 yılında başladığı İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Mimarlık Bölümünden 2021 yılında Onur Belgesi ile mezun oldu. Mezun olduktan sonra kısa bir süre mimari proje çizimleri, üç boyutlu sunumları ve görselleştirmelerinde görev aldı.2022 yılında başladığı Gebze Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalındaki yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

TEZ ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YAPILAN YAYINLAR

Yıldırım M. S., Tarçın Turgay Z. (2024), “İstanbul’daki Meydanların İncelenmesi için Kullanılabilecek Kamusalılık Kriterlerinin Belirlenmesi”, 8. Gebze Teknik Üniversitesi Lisansüstü Araştırmalar Sempozyumu, 129, Kocaeli, Türkiye, 30-31 Mayıs.

EKLER

Ek-1: KRİTER TABLOSU

KRİTERLER REFERANSLAR	RAPAPORT (1977)	ÖZBEK (2004)	LYNCH (1960)	PPS (2000)	WHYTE (2000)	GEHL (1989)	HILLIER (SPACESYNTAX) (2007)	RIDINGS ve CHITRAKAR (2020)	MEHTA (2014)	İNCEOĞLU (2007)	SEMERÇİ (2008)	KOKARCA (2023)	PPS (2005)	BULATOVIĆ (2023)	WRONKOWSKI (2024)	TERZİ (2016)	İBB (2010)	ÇOLAKKADIOĞLU (2024)	ALTAY (2021)	8.ALTAY (2023)	TOPLAM	
HERKES İÇİN ERİŞİLEBİLİRLİK		*Yürüşün erişilebilirliği				*Yürüş için erişilebilirlik (koridor)			*Yakın yerleşim, ulaşılabilir, fiziksel engellerden muafiyet varlığı (Meydanlık)	*Erişilebilir alanlar			*Erişilebilir								*Erişilebilir alanlar	6
ULAŞILABİLİRLİK			*Ulaşımın kolaylığı, mevcut yolların durumu	*Ulaşılabilir (ulaşım ve bağlantılar)	*Kolay ulaşılabilir alanlar		*Alanın 1/1 erişilebilirlik					*Ulaşılabilirlik (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Erişilebilir	*Erişilebilir alanlar			*Yakın yerleşim alanları ile olan bağlantı, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları ile olan bağlantı, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları ile olan bağlantı, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)			9
YÜRÜME ROTALARININ KALİTESİ						*Yürüş için yer, yerleşim alanları ve ulaşılabilir alanlar (koridor ve alan)	*Yürüş için yer, yerleşim alanları ve ulaşılabilir alanlar (koridor ve alan)															5
YENİ DENEYİM SUNMA						*Yakın yerleşim alanları ve ulaşılabilir alanlar (koridor ve alan)															*Yakın yerleşim alanları ve ulaşılabilir alanlar (koridor ve alan)	3
GECE GÜNDÜZ KULLANIMI							*Gündüz saatleri için yerleşim alanları (koridor ve alan)															6
GEÇİŞ ALANI OLMA																						3
YÖNLENDİRME																						6
YAKIN ÇEVRENİN KALİTESİ																						7
TRAFİK YOĞUNLUĞU DERECEŚİ																						3
KONUMUN ÇEKİCİLİĞİ																						8
SINIRLILIK																						5
GENİŞ / ÇOK YÖNLÜ BAKIŞ AÇILARI SUNMA																						7
GÖRSEL ESTETİK																						11
BAKIMLILIK / TEMİZLİK																						7
GÜVENLİK GEREKLİLİKLERİNE UYGUNLUK																						4
FARKLI İKLİMSEL KOŞULLARA UYGUNLUK																						7
YEŞİL ALAN / PEYZAJ VARLIĞI																						8
KENTSEL DONATILARIN KALİTESİ																						9
NİTELİKLİ OTURMA VE DİNLENME ALANLARI																						7
YETERLİ / DOĞRU AYDINLATMA																						5
ESNEK TASARIM																						4
FİZİKSEL BÜYÜKLÜK- NUFUS DENGESİ																						4
DÜZEN																						5
KAPALILIK HİSSİYATI SAĞLAMA																						3
İNSAN ÖLÇEĞİYLE UYUM																						4
İŞLEVSELLİK																						7
SOSYAL YAŞAMI İYİLEŞTİRME	*İnsan diğer kişilerle kendisi ilede etkileşim	*İnsan diğerleriyle kendisiyle etkileşim	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	*İnsanlar için odak, toplama ve buluşma alanları	14
SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ DESTEKLEME																						6
ÇEŞİTLİ AKTİVİTELER SUNMA	*İnsanlar burada günlük aktivitelerini yapabiliyorlar	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	13
KAMUSAL HAYATA CANLILIK KATMA																						9
FİKİR ALIŞVERİŞİNE OLANAK SAĞLAMA	*İnsanlar fikirlerini tartışabiliyorlar	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	5
İMAJ / KİMLİK																						7
TARİHİ ANLAM																						4
ANİTAL / KÜLTÜREL UNSUR																						4
AİDİYET HİSSİ OLUŞTURMA																						3
YER HİSSİ OLUŞTURMA																						2
STRES AZALTMA / RAHA TLİK SAĞLAMA	*İnsanlar burada rahatlayabiliyorlar	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	*Yakın yerleşim alanları, ulaşılabilir alanlar (fiziksel yapı ve ulaşılabilirlik)	8
GÜVENDE HİSSETTİRME																						3
YEREL EKONOMİYİ DESTEKLEME																						2
TİCARİ ALANLAR İÇERME																						7

Ek-2: ANKET FORMU

ANKET SORULARI

BÖLÜM 1

Bu bölümde *bireysel özellikleriniz* ile ilgili sorular yer almaktadır.

- Yaşınız
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Cinsiyetiniz
☐ Erkek ☐ Kadın
- Bu meydanı hangi sıklıkta kullanıyorsunuz?
☐ İlk kez geldim ☐ Ayda 1-3 ☐ Haftada 1-3 ☐ Haftada 3-5 veya üzeri ☐ Her gün

BÖLÜM 2

Bu bölümde *meydanın çevresel/fiziksel özellikleri* ile ilgili sorular yer almaktadır.

- Bu meydan İstanbul'un çekici bir konumunda bulunmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydan bütüncül bir imaja sahiptir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydan bir kimliğe sahiptir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydan tüm kullanıcıları için yeterli büyüklüğe sahiptir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydan belirli bir düzene sahiptir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydan bir kapalılık hissiyatı uyandırmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydanın sınırları kolay algılanmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydan mekânı tanımlayan sınırlayıcı öğeler içermektedir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydan görsel açıdan estetik özellikler barındırmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydan farklı hava koşullarında kullanılabilen şekilde tasarlanmıştır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydanın yeşil alan büyüklüğü yeterlidir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydanın peyzaj düzenlemeleri yeterlidir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydandaki kentsel donatılar (oturma alanları, bitkiler, çöp kutuları, ışıklandırma) farklı ihtiyaçları ve işlevleri karşılamaktadır. (7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydan yeterli sayıda kentsel donatı (oturma alanları, bitkiler, çöp kutuları, ışıklandırma) içermektedir. (7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydanda rahat ve nitelikli oturma/dinlenme alanları bulunmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- Bu meydanın tamamı yeterli düzeyde aydınlatılmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7

20. Bu meydan yeterince temizdir ve düzenli bakımı yapılmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
21. Bu meydanın kentsel donatıları (bank, çeşme, çöp kutusu, aydınlatma, vb.) yeterince temizdir ve bakımı yapılmaktadır. (7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
22. Bu meydanda yeterli sayıda atık kutusu bulunmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
23. Bu meydan yeterli düzeyde güvenlik önlemleri (güvenlik kameraları, güvenlik görevlileri, aydınlatma) içermektedir. (7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
24. Bu meydanda güvenliği destekleyecek düzeyde açık alanlar ve aydınlatmalar yer almaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
25. Bu meydan herkes (farklı yaşta, cinsiyetten, fiziksel özelliklerden bireyler) için erişilebilirdir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
26. Bu meydana çeşitli araçlarla (yaya, araç, bisiklet, toplu taşıma) ve farklı yerlerden kolayca ulaşılabilir. (7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
27. Bu meydan yeterince geniş ve düzgün yürüyüş yolları bulundurmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
28. Bu meydan rahatça yürümeye uygun bir zemin yapısı içermektedir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
29. Bu meydan iyi aydınlatılmış yürüyüş yolları bulundurmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
30. Bu meydan yeni deneyim alanları ve imkanları sunmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
31. Bu meydan hem gündüz hem de gece kullanılmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
32. Bu meydanın gece kullanımı rahattır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
33. Bu meydanın gündüz kullanımı rahattır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
34. Bu meydan bir geçiş aksı olarak kullanılmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
35. Bu meydan yakın çevresindeki belirli noktalar için bir geçiş aksıdır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
36. Bu meydanda gideceğim yöne karar vermek kolaydır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
37. Bu meydanda yeterli sayıda yönlendirme levhaları ve görsel işaretler bulunmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
- BÖLÜM 3** Bu bölümde *meydanın sosyal/psikolojik özellikleri* ile ilgili sorular yer almaktadır.
38. Bu meydan aidiyet hissi sağlamaktadır. (Bu mekâna ait hissediyorum).
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7

39. Bu meydan anlamlı bir yerdir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
40. Bu meydan stresi azaltan, rahatlatan bir ortam sunmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
41. Bu meydan günün her saati güvende, endişesiz ve korkusuz hissettirmektedir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
42. Bu meydan dinlenme, konuşma, ayakta durma gibi çeşitli aktiviteler için uygun alanlar sunmaktadır. (7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
43. Bu meydan çeşitli etkinlikler veya topluluk aktiviteleri için uygun bir alandır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
44. Bu meydana çeşitli etkinlikler ve topluluk aktiviteleri düzenlenmektedir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
45. Bu meydan oturmak, dinlenmek ve sohbet etmek gibi sosyal aktiviteler için kullanılmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
46. Bu meydana kaliteli sosyal ilişkiler kurulmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
47. Bu meydana yoğun bir yaya hareketliliği bulunmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
48. Bu meydan kullanıcılarına çeşitli aktivite (konuşma, dinlenme, egzersiz, oyun, konser) seçenekleri sunmaktadır. (7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
49. Bu meydan yakın çevresine canlılık katan alanlar ve donatılar içermektedir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
50. Bu meydana diğer kullanıcılarla sık sık etkileşime girilebilmektedir.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7
51. Bu meydan insanlar arasında fikir alışverişi yapılmasına uygun bir ortam sunmaktadır.
(7 kesinlikle katılıyorum, 4 kararsızım, 1 kesinlikle katılmıyorum.)
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7

Ek-3: ETİK KURULU ONAY BELGESİ

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-43633178-199-182802
Konu : İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Mehmet
Sıraç YILDIRIM()

15.01.2025

Sayın Mehmet Sıraç YILDIRIM

İlgi : 03.01.2025 tarihli ve E-181347 sayılı yazınız

İlgi yazıya istinaden yapmış olduğunuz başvuru, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 14.01.2025 tarih ve 2025/02-02 oturum sayılı toplantısında incelenmiş ve değerlendirilmiştir. "İstanbul İlinin Yoğun Yerleşim Bölgelerinde Yer Alan Açık Kamusal Mekanların Kent-İnsan İlişkileri Çerçevesinde İncelenmesi" konulu araştırma kapsamında kullanacağınız belgelerin etik açısından bir sakıncası olmamakla birlikte, tarafınıza iletilen bu yazıyı "Etik Uygunluk" belgesi niteliğinde değerlendirmenizi rica ederim.

Prof.Dr. Mahmut DURMUŞ
Başkan

Ek:İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Kararı (1 Adet)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: BSUBAN8N54 Pin Kodu: 94842

Adres: GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ, İnsan Araştırmaları Etik Kurulu, 41400,
Gebze/KOCAELİ
Telefon: +90 262 605 10 00 Faks: +90 262 653 84 90
Elektronik Ağ: www.gtu.edu.tr

Belge Takip Adresi:

Bilgi için: Şeyma Gürel Daikıran
Unvanı: Raporör

T.C. GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARLARI	
Oturum Tarihi: 14.01.2025	Oturum Sayısı: 2025/02

KARAR:02-02) Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Programı öğrencisi Mehmet Sıraç YILDIRIM ' ın 03.01.2025 tarihli ve 181347 sayılı başvurusu görüşüldü ve aşağıdaki şekilde değerlendirildi.

Başvuru Tarihi:	03.01.2025
Protokol Sıra No:	02-01
Sorumlu Araştırmacıların Adı:	Mehmet Sıraç YILDIRIM-Dr. Öğr. Üyesi Zeynep TARÇIN TURGAY
Çalıştığı Birim:	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Proje Çalışmasının Adı:	"İstanbul İlinin Yoğun Yerleşim Bölgelerinde Yer Alan Açık Kamusal Mekanların Kent-İnsan İlişkileri Çerçevesinde İncelenmesi"
Toplantı Tarihi ve Oturum Sayısı:	14.01.2025 – 2025/02-02

Değerlendirme:

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmada kentin kritik kamusal alanları olan meydanların yeni bir biçimi olan yol veya köprü altı alanlarının meydan olma işlevlerini gerçekleştirme durumlarının literatürde kent-insan ilişkilerine dair tanımlanmış olan çoklu kriterler üzerinden İstanbul özelinde araştırılması amaçlanmıştır.
Araştırmanın Gereçesi: Kentin merkezi niteliğindeki meydanlar, kentlilerin günlük yaşamlarının bir parçası olan, rahatça nefes aldıkları, güvenle deneyimleyebildikleri, sosyalleştikleri, nitelikli ve sürdürülebilir kent yaşamı için kritik öneme sahip açık kamusal alanlardır. Çalışma sonucunda ülkemizdeki güncel meydan kültürünü anlamaya, iyileştirmeye ve yeni bir meydan türü hakkında somut veriler sunmaya yönelik değerli bulgular edinileceği öngörülmektedir.
Araştırmanın Yöntemi: Bu tezin alan çalışmasında İstanbul'da yol altında yer alan Kağıthane Meydanı, Mecidiyeköy Meydanı ve Kartal Neyzen Tevfik Meydanı kent-insan ilişkilerine dair tanımlanmış olan çoklu kriterler üzerinden araştırılmaktadır. Çalışmanın birinci kısmında mevcut literatür araştırmaları üzerinden kent-insan ilişkilerine dair tanımlanmış 40 adet kriter belirlenmiştir. Bu kriterler 2 temel başlık altında toplanmaktadır: Çevresel/fiziksel ve sosyal/psikolojik. Çevresel/fiziksel başlığı altında davranışsal, kentsel, görsel, idari, doğal, donatı, biçimsel ve ergonomi olmak üzere 8 adet, sosyal/psikolojik ana başlığı altında ise sosyal, kültürel, psikolojik ve ekonomik olmak üzere 4 adet alt başlık belirlenmiştir. Çalışmanın ikinci kısmında hem mekânı hem de kullanıcıyı araştırma odağı olarak kabul eden iki parçalı bir alan çalışması gerçekleştirilecektir. Bu çerçevede ilk olarak seçilen meydanlara ait gözlemler ve çevresel analizler yapılarak belirlenen 10 kriter bağlamında değerlendirilecektir. İkinci olarak ise kent-insan ilişkilerini araştırmak amacıyla seçilen meydanların kullanıcıları ile anket yapılacaktır. Anket kapsamında 30 kriterle yönelik 48 adet likert ölçeği ile yanıtlanacak soru yer almaktadır. Araştırma sonunda elde edilen sayısal veriler karşılaştırmalı ve bütüncül olarak değerlendirilecektir.
Çalışmaya Katılacak İnsanlarda Aranacak Özellikler: Seçilen araştırma mekanlarını aktif olarak kullanan 15-75 yaş aralığındaki kadın ve erkek bireyler.
Kullanılacak Psikolojik ve Teknik Yöntemler: Araştırmada özel psikolojik bir yöntem kullanılmayacaktır. Tüm insan araştırması verisi likert ölçeği ile yanıtlanan anket soruları ile toplanacaktır.
Etik Özet: Çalışma, katılımcıların gönüllü onayına dayalı olarak yürütülecektir. Katılımcıların üzerinde hiçbir şekilde rahatsızlık ve baskı oluşturulmayıp özgür ve hür iradeleriyle hareket etmeleri sağlanacaktır. Katılımcıların isim ve diğer kişisel bilgileri alınmayarak anonimlikleri sağlanacaktır. Katılımcılar sayısal olarak kodlanıp

T.C. GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARLARI	
Oturum Tarihi: 14.01.2025	Oturum Sayısı: 2025/02
"katılımcı no:1", "katılımcı no:2" vb. şekilde temsil edilecektir.	
Proje Yöneticisi: Mehmet Sıraç YILDIRIM- Dr. Öğr. Üyesi Zeynep TARÇIN TURGAY Proje Araştırmacısı: - Projenin Yönetileceği Kuruluş: - Olası Tehlikeleri: -	
Araştırmanın nasıl finanse edileceği / Finanse eden kurum: Araştırmayı finanse eden bir kurum bulunmamaktadır. Tüm giderler araştırmacı tarafından karşılanacaktır.	
Araştırma Bütçesi: Araştırmanın bütçesi bulunmamaktadır.	
İnsan Araştırmaları için kullanılacak tutar: İnsan araştırmaları için yaklaşık 5000 TL'nin kullanılacağı öngörülmektedir.	
<u>KARAR</u>	
Kurul Üyelerinin bu çalışma ile ilişkisinin olup olmadığı incelenmiş olup, Kurul üyelerinin bu çalışma ile ilgili bir bağlantısı olmadığı görülmüştür.	
☒	Uygun Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Programı öğrencisi Mehmet Sıraç YILDIRIM 'ın "İstanbul İlinin Yoğun Yerleşim Bölgelerinde Yer Alan Açık Kamusal Mekanların Kent-İnsan İlişkileri Çerçevesinde İncelenmesi" başlıklı projesi kapsamında kullanmak üzere Etik Kurulumuza sunduğu belgeler kurul üyeleri tarafından incelenmiş ve bir sakınca görülmemiş olup kullanımı için etik onayı verilmesine toplantıya katılanların oybirliği ile karar verildi.
☐	Uygun Değildir (Gerekçesi)
☐	Düzeltilmesi Gerekir yada Yeniden Düzenlenmesinden sonra tekrar başvurulması yönünde tavsiye kararı (Tavsiye edilen düzeltmeler ve düzenlemeler)